

รูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดน
ภาคใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนา
ภูมิสังคมเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน

โดย

พลตรี สิทธิพร มุสิกะสิน
รองแม่ทัพภาคที่ 4

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตร การป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 60
ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช 2560-2561

บทคัดย่อ

เรื่อง รูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนภาคใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิสังคมเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน

ลักษณะวิชา สังคมจิตวิทยา

ผู้วิจัย พล.ต. สิทธิพร มุสิกะสิน **หลักสูตร** วปอ. **รุ่นที่** 60

การศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนภาคใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิสังคมเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method) กลุ่มเป้าหมายการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ กลุ่มผู้ปฏิบัติการในพื้นที่องค์กรชุมชน ภาคประชาสังคม ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา นักธุรกิจ และกลุ่มประชาชนในพื้นที่ จำนวน 3 กลุ่มๆ ละ 12 คน รวม 36 คน ต่อจังหวัด รวมทั้งสิ้น 108 คน และผู้บริหารระดับท้องถิ่น จำนวน 9 คน ผู้บริหารระดับส่วนภูมิภาค จำนวน 9 คน ผู้บริหารระดับรัฐบาล จำนวน 9 คน และ ผู้บริหารที่มีส่วนรับผิดชอบด้านความมั่นคงของรัฐ จำนวน 9 คน รวมทั้งสิ้น 36 คน สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มประชากรได้แก่ประชาชนในพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) รวมประชากรทั้งสิ้น 2,012,939 คน คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดย ใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane, 1973) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน และแบ่งออกตามสัดส่วนของจำนวนประชากรแต่ละจังหวัดให้ได้ครบตามจำนวนกลุ่มตัวอย่าง

ผลการวิจัยพบว่าประเด็นสำคัญที่มีผลต่อการพัฒนารูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิสังคมเศรษฐกิจในอนาคตในเรื่องการสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยในรูปแบบใหม่, ความมีอิสระในเชิงวัฒนธรรมภายใต้กรอบกฎหมายของรัฐ, การอยู่ร่วมกันในรูปแบบสังคมพหุวัฒนธรรม, การพัฒนาคุณภาพชีวิตรูปแบบใหม่, การเป็นศูนย์กลางทางศาสนา, การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับประชาชนในพื้นที่ โดยมีตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิสังคมเศรษฐกิจในอนาคตเรียงตามลำดับความสำคัญของตัวแปร ความต้องการของประชาชน คือ คุณภาพชีวิต มากกว่าความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ในขณะที่ มีตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับ รูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิสังคมเศรษฐกิจในอนาคตไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน ตามลำดับความสำคัญ คือ การอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ มากที่สุด รองลงมาคือ การพึ่งตนเอง, ภูมิสังคม, การพัฒนาต้องเป็นไปตามขั้นตอน และ ในขณะที่ความเรียบง่ายประหยัด มีความเกี่ยวข้องน้อยที่สุดตามลำดับ

ข้อเสนอแนะที่สำคัญคือการปรับปรุงพัฒนาสภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ในรูปแบบใหม่ โดยการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่เกื้อกูลต่อการดำรงชีวิตของประชาชนในพื้นที่ ส่งเสริมวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกัน กำหนดความรับผิดชอบทางสังคม ที่เป็นการจัดการของประชาชนเอง โดยรัฐ และเอกชนสนับสนุน จนเกิดเป็นสังคมประชารัฐ และส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่

ABSTRACT

Title The Pattern of Lower South Area Development (Three Border Southern Provinces) According to the Strategy of Sustainable Economic and Geosocial Development

Field Military

Name Major General Sittiporn Musikasin   **Course** NDC.   **Class** 60

This study is aimed to study the development pattern of the lower South (three southern border provinces) according to the strategy of sustainable economic and geosocial development. This research is a mixed method research. The target group of the qualitative research is a group of different factors in the community, civil society, community leaders, religious leaders, business people and local people. There were 3 groups. Each group consisted of 12 people. There were a total of 108 people in the three provinces, 9 of them were the provincial administration, 9 people were in the regional administration, 9 people were in the government administration, and 9 in the security sector.

For the quantitative research the target population is the people in the southern region (3 border southern provinces) which the total amount were 2,012,939 people. The method of selecting the sample group is called 'Taro Yamane, 1973'. The sample group consisted of 400 people and were divided into proportion of population in each province.

The research revealed that the key issues affecting the development of the lower South development areas (3 Southern Border Provinces) were based on the strategic plan for socio-economic development in the future, creating a safe and new environment, cultural freedom within the framework of state law, coexistence in multicultural society, development of new forms of life, religious centering, cultural tourism and good understanding between government officials and local people in the area.

There were variables related to the development of the Southern lower areas (Southern border provinces) which were development strategy in line with the strategy for future socio-economic development. As sorted by priority, people's needs are quality of life rather than safety in life and property. While there were variables concerned with the development of the lower South (three Southern border provinces), development strategies under the strategic plan for future socio-economic development to sustainable development, in the order of priority,

conservation and development of natural resources is most important, followed by self-reliance, social development, development must be in accordance with the process and while simplicity saves which were the least important.

The key suggestion is to improve the living environment in a new way by developing infrastructure that supports the lives of people in the areas, encouraging the culture of coexistence, determining social responsibility, allowing the people to manage by themselves while the state and private sectors support them. It can cause the civil society, promote tourism in the areas.

คำนำ

ปัญหาการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนภาคใต้) มีสาเหตุมาจากความไม่ไว้วางใจระหว่างรัฐกับประชาชน และประชาชนกับประชาชน ความไม่เข้าใจ และไม่เห็นคุณค่าความหลากหลายทางวัฒนธรรม การบริหารจัดการของภาครัฐที่ขาดเอกภาพ ซึ่งผู้วิจัยจึงได้สนใจศึกษารูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนภาคใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิสังคมเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน โดยได้จัดทำเป็นเอกสารการวิจัยฉบับนี้ ซึ่งประกอบไปด้วย

บทที่ 1 กล่าวถึงปัญหาและสภาพของปัญหา วัตถุประสงค์การวิจัย ขอบเขต และวิธีดำเนินการวิจัย

บทที่ 2 กล่าวถึงแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ในเรื่องการพัฒนาภูมิสังคมตามพระราชดำริ ยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐบาล ความต้องการของประชาชน การพัฒนาเพื่อความยั่งยืนและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย วิธีการการวิจัย กลุ่มเป้าหมาย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นการทดสอบสมมติฐาน

บทที่ 5 กล่าวถึงข้อสรุปและข้อเสนอแนะ ที่นำเอาผลการวิจัย มาสรุปและให้ข้อเสนอแนะ เชิงพื้นที่ เชิงสังคมการอยู่ร่วมกัน เชิงเศรษฐกิจ เชิงความมั่นคง และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในอนาคตต่อไป

พลตรี

(ลีทิพร มุสิกะสิน)

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 60

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
คำนำ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญแผนภาพ	ณ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
กรอบแนวคิดการวิจัย	6
ขอบเขตการวิจัย	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย	7
คำจำกัดความ	8
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
แนวคิดที่เกี่ยวกับพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้)	9
แนวคิดที่เกี่ยวกับการพัฒนาภูมิสังคมตามพระราชดำริ	15
แนวคิดที่เกี่ยวกับยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐบาล	60
แนวคิดที่เกี่ยวกับความต้องการของประชาชน	82
แนวคิดที่เกี่ยวกับการพัฒนาเพื่อความยั่งยืน	88
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	93
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	95
การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย	95
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	96
ขั้นตอนการวิจัย	102
การวิเคราะห์ข้อมูล	103
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	107
การวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงคุณภาพ	108
การวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงปริมาณ	122
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	123

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5	
สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	143
สรุป	144
การอภิปรายผล	164
ข้อเสนอแนะ	162
บรรณานุกรม	167
ภาคผนวก	171
ผนวก ก ประเด็นคำถามสำหรับการสัมภาษณ์	172
ผนวก ข แบบสอบถาม	177
ประวัติย่อผู้วิจัย	178

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2- 1 แสดงข้อมูลการปกครองส่วนภูมิภาค / การปกครองส่วนท้องถิ่น	10
2- 2 แสดงข้อมูลจำนวนประชากรของจังหวัดชายแดนภาคใต้	10
2- 3 แสดงข้อมูลจำนวนมัสยิด / วัด / โรงเรียนรัฐ / โรงเรียนเอกชนสอนศาสนา / สถาบันปอเนาะ / ตาดีกา	11
2- 4 การสังเคราะห์ความหมายของการพัฒนาต้องเป็นไปตามขั้นตอน	43
2- 5 การสังเคราะห์ความหมายของยุทธศาสตร์	61
3- 1 กลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามพื้นที่จังหวัด	102
4- 1 ความคิดเห็นของกลุ่ม 3 จังหวัดชายแดนใต้ที่มีต่อสภาพปัญหาที่ค้นพบเข้าสู่กระบวนการค้นหา แนวทางในการแก้ปัญหาและการพัฒนาในเรื่อง ความพึงพอใจในการดำรงชีวิตของประชาชนในพื้นที่ในปัจจุบัน	108
4- 2 ความคิดเห็นของกลุ่ม 3 จังหวัดชายแดนใต้ที่มีต่อสภาพปัญหาที่ค้นพบเข้าสู่กระบวนการ ค้นหา แนวทางในการแก้ปัญหาและการพัฒนาในเรื่อง สิ่งที่ดีงามทางสังคมที่สมควรได้รับการยกย่อง	109
4- 3 ความคิดเห็นของกลุ่ม 3 จังหวัดชายแดนใต้ที่มีต่อสภาพปัญหาที่ค้นพบเข้าสู่กระบวนการค้นหา แนวทางในการแก้ปัญหาและการพัฒนาในเรื่อง ข้อขัดข้องในการดำรงชีวิตในพื้นที่ปัจจุบัน	111
4- 4 ความคิดเห็นของกลุ่ม 3 จังหวัดชายแดนใต้ที่มีต่อสภาพปัญหาที่ค้นพบเข้าสู่กระบวนการค้นหา แนวทางในการแก้ปัญหาและการพัฒนาในเรื่องอนาคตของพื้นที่ที่อยากเห็นและต้องการ	112
4- 5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวคิดที่มีต่อการวิเคราะห์หนทางปฏิบัติที่ผ่านกระบวนการสังเคราะห์ ในเรื่อง สถานภาพการพัฒนาพื้นที่ตามนโยบายปัจจุบัน	113
4- 6 ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวคิดที่มีต่อการวิเคราะห์หนทางปฏิบัติที่ผ่านกระบวนการสังเคราะห์ ในเรื่อง ความสำเร็จในการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนที่สมควรได้รับการยกย่อง	115
4- 7 ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวคิดที่มีต่อการวิเคราะห์หนทางปฏิบัติที่ผ่านกระบวนการ สังเคราะห์ ในเรื่อง ข้อขัดข้องการพัฒนาตามความต้องการของประชาชน	116
4- 8 ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวคิดที่มีต่อการวิเคราะห์หนทางปฏิบัติที่ผ่านกระบวนการสังเคราะห์ ในเรื่อง แนวทางในการพัฒนาพื้นที่ในอนาคต	117

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า	
4- 9	ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางในการนำไปสู่การปฏิบัติของนโยบายรัฐที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ในเรื่องความเป็นไปได้ของการพัฒนาที่ตรงกับความต้องการของประชาชน	118
4-10	ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางในการนำไปสู่การปฏิบัติของนโยบายรัฐที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ในเรื่องการพัฒนาที่ตรงกับความต้องการของประชาชนที่สมควรได้รับการยกย่อง	119
4- 11	ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางในการนำไปสู่การปฏิบัติของนโยบายรัฐที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ในเรื่องข้อขัดข้องของการพัฒนา	120
4-12	ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางในการนำไปสู่การปฏิบัติของนโยบายรัฐที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ในเรื่องแนวทางการพัฒนาที่สนองตอบความต้องการของประชาชนในอนาคต	121
4- 13	จำนวนและรายละเอียดของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตาม เพศ อายุ ศาสนา อาชีพ สถานภาพทางครอบครัว ระดับการศึกษา	123
4- 14	การวิเคราะห์ระดับความต้องการของประชาชน ด้านความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน	124
4- 15	การวิเคราะห์ระดับความต้องการของประชาชน ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต	125
4- 16	การวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง(3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนากฎมัสังคมเศรษฐกิจในอนาคต	126
4- 17	การวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาเพื่อความยั่งยืน	130
4- 18	สรุปการวิเคราะห์ตัวแปรความต้องการของประชาชน, ตัวแปรรูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง(3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนากฎมัสังคมเศรษฐกิจในอนาคต และตัวแปรการพัฒนาเพื่อความยั่งยืน	132
4- 19	Model Summary ^b ความต้องการของประชาชนมีผลต่อรูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนากฎมัสังคมเศรษฐกิจในอนาคต	135
4- 20	ANOVA ^b ความต้องการของประชาชนมีผลต่อรูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนากฎมัสังคมเศรษฐกิจในอนาคต	136
4- 21	Coefficients ความต้องการของประชาชนมีผลต่อรูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนากฎมัสังคมเศรษฐกิจในอนาคต	136

สารบัญตาราง

	หน้า
4-22 Model Summary ^b รูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนากุมิสังคมเศรษฐกิจในอนาคตเป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืน	139
4-23 ANOVA ^b รูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนากุมิสังคมเศรษฐกิจในอนาคตเป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืน	140
4-24 Coefficients รูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนากุมิสังคมเศรษฐกิจในอนาคตเป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืน	141
5-1 แสดงประเด็นที่ค้นพบในเรื่องความพึงพอใจในการดำรงชีวิตของประชาชนในพื้นที่ในปัจจุบัน	144
5-2 แสดงประเด็นที่ค้นพบในเรื่องสิ่งที่ตั้งทางสังคมที่สมควรได้รับการยกย่อง	145
5-3 แสดงประเด็นที่ค้นพบในเรื่องข้อขัดข้องในการดำรงชีวิตในพื้นที่ปัจจุบัน	146
5-4 แสดงประเด็นที่ค้นพบในเรื่องอนาคตของพื้นที่ที่ยากเห็นและต้องการ	147
5-5 แสดงประเด็นที่ค้นพบในเรื่องสถานภาพการพัฒนาพื้นที่ตามนโยบายปัจจุบัน	158
4-6 แสดงประเด็นที่ค้นพบในเรื่องความสำเร็จในการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของ ประชาชนที่สมควรได้รับการยกย่อง	149
5-7 แสดงประเด็นที่ค้นพบในเรื่องข้อขัดข้องการพัฒนาตามความต้องการของประชาชน	150
5-8 แสดงประเด็นที่ค้นพบในเรื่องแนวทางในการพัฒนาพื้นที่ในอนาคต	151
5-9 แสดงประเด็นที่ค้นพบในเรื่องความเป็นไปได้ของการพัฒนาที่ตรงกับความต้องการของ ประชาชน	152
5-10 แสดงประเด็นที่ค้นพบในเรื่องการพัฒนาที่ตรงกับความต้องการของประชาชนที่สมควรได้รับการยกย่อง	153
5-11 แสดงประเด็นที่ค้นพบในเรื่องข้อขัดข้องของการพัฒนา	154
5-12 แสดงประเด็นที่ค้นพบในเรื่องแนวทางการพัฒนาที่สนองตอบความต้องการของประชาชนในอนาคต	155

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
1-1 กรอบแนวคิดในการวิจัย	6
2-1 กรอบทิศทางการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนใต้ภายใต้คณະรักษาความสงบแห่งชาติและรัฐบาล	11
2-2 การขับเคลื่อนงานในการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้	12
2-3 ความเชื่อมโยงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติสู่การพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่ 3 อำเภอ (หนองจิก, สุโงะโกลก, เบตง)	12
2-4 ลำดับความเชื่อมั่นไว้วางใจกลุ่มคนหรือองค์กรเกี่ยวกับการพัฒนา	13
2-5 ลำดับความเชื่อมั่นไว้วางใจกลุ่มคน หรือองค์กรเกี่ยวกับความมั่นคงปลอดภัยและการสร้างสันติภาพ	14
2-6 ชั้นความความต้องการของมาส์โลว์	84
2-7 องค์กรประกอบของการพัฒนาที่ยั่งยืน	92
4-1 กราฟความต้องการของประชาชนมีผลต่อรูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนากุมิสังคมเศรษฐกิจในอนาคต	134
4-2 กราฟความแปรปรวนของความต้องการของประชาชนมีผลต่อรูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนากุมิสังคมเศรษฐกิจในอนาคต	134
4-3 กราฟรูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนากุมิสังคมเศรษฐกิจในอนาคตเป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืน	138
4-4 กราฟความแปรปรวนของรูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนากุมิสังคมเศรษฐกิจในอนาคตเป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืน	138
5-1 ตัวแบบในการพัฒนาตามรูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนากุมิสังคมเศรษฐกิจในอนาคต	160

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากการเกิดสถานการณ์ความไม่สงบสุขในจังหวัดชายแดนภาคใต้มาอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลาอันยาวนาน นับวันยิ่งเพิ่มความรุนแรง และขยายพื้นที่มากขึ้น อันนำมาซึ่งความสูญเสียทั้งด้านเศรษฐกิจ และสังคมในพื้นที่ดังกล่าว ขณะที่ปัจจุบันทั้งหน่วยงานภาครัฐ และประชาชนยังไม่สามารถแก้ปัญหาได้ ประชาชนทุกคนในทั่วทุกภาคของประเทศ เกิดความรู้สึกเห็นใจต่อพี่น้องคนไทยเพื่อนร่วมชาติที่ต้องมีวิถีชีวิตอยู่กับความหวาดกลัว สูญเสียทั้งชีวิต ทรัพย์สิน นับเป็นปัญหาที่เรื้อรังและเป็นเรื่องที่สุ่มไพรัฐบาลมาแทบทุกยุคทุกสมัยและก็ดูเหมือนว่าจะบประมาณที่รัฐบาลทุ่มลงไปแก้ไขปัญหาในแต่ละปีที่มีมากกว่าแสนล้านบาทนั้นแทบจะเรียกได้ว่าไม่ต่างไปจาก “ต๋าน้ำปรกละลายในแม่น้ำ” เพราะปัจจุบันความรุนแรงยังไม่มิตีว่าจะสงบลงได้ แม้ว่ารัฐบาลทุกรัฐบาลที่ผ่านมาได้พยายามในทุกวิถีทาง เพื่อให้พื้นที่เกิดความสงบ มีความสันติสุขประชาชนมีคุณภาพชีวิตและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินที่ดีขึ้น ก็ตาม

ในอดีตที่ผ่านมา สถานการณ์จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีความรุนแรงและเกิดความไม่สงบมาอย่างต่อเนื่องนั้น มักเกิดจากปัญหาที่มีความซับซ้อน ละเอียดอ่อน และเชื่อมโยงกันหลายมิติ ทั้งนี้ ปัจจัยหลักที่ถูกนำมาเป็นเงื่อนไขของปัญหา คือ ชาติพันธุ์ ศาสนา วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นอัตลักษณ์เฉพาะของพื้นที่ รวมทั้ง ประชาชนมีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดวิถีชีวิตเพื่อดำรงอยู่ในสังคมไทยภายใต้ความเข้าใจ และการยอมรับบนพื้นฐานของความเป็นอัตลักษณ์ ซึ่งเป็นผลมาจากคนกลุ่มหนึ่งซึ่งมีอุดมการณ์แตกต่างจากรัฐ มีความรู้สึกคับแค้นใจ และรู้สึกไม่ได้รับความเป็นธรรมจากการดำเนินงานของภาครัฐ จึงนำมาเป็นเงื่อนไขขยายผล และต่อสู้ด้วยการใช้ความรุนแรง ส่งผลทำให้เกิดบรรยากาศความกลัว ความไม่ไว้วางใจระหว่างรัฐกับประชาชน และประชาชนกับประชาชน รวมทั้งยังส่งผลกระทบต่อทางตรงและทางอ้อมต่อการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในพื้นที่ นอกจากนี้ยังรวมถึง ความไม่เข้าใจและไม่เห็นคุณค่าความหลากหลายทางวัฒนธรรมอย่างแท้จริงของคนบางกลุ่ม การไม่ได้รับความเป็นธรรมจากการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่รัฐบางคน ยังคงถูกใช้เป็นเงื่อนไขสร้างความชอบธรรมในการก่อเหตุรุนแรง ในขณะที่การพัฒนาพื้นที่ ไม่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของพื้นที่ รวมถึง การบริหารจัดการของภาครัฐที่ขาดเอกภาพ และการบูรณาการการทำงานร่วมกันอย่างแท้จริง

สถานการณ์ความรุนแรงและความไม่สงบดังกล่าว เป็นผลมาจากเงื่อนไขที่ซับซ้อน และเชื่อมโยงกันใน ๓ ระดับ คือ 1. เงื่อนไขระดับบุคคล ซึ่งเกิดจากกลุ่มที่มีอุดมการณ์แตกต่างจากรัฐ การสร้างเงื่อนไขของเจ้าหน้าที่รัฐบางคน ภัยแทรกซ้อน และการใช้ความรุนแรงอันมีเหตุจากความแค้นและความเกลียดชัง 2. เงื่อนไขระดับโครงสร้าง คือ โครงสร้างการปกครองและการบริหารราชการ ถึงแม้จะมีการกระจายอำนาจแล้วก็ตาม แต่ประชาชนบางส่วนยังรู้สึกไม่สามารถสนองตอบกับความต้องการ ไม่ได้ได้รับความเป็นธรรม ถูกเลือกปฏิบัติ และขาดอำนาจในการบริหารจัดการท้องถิ่น

ของตนเองอย่างแท้จริง และ 3. เงื่อนไขระดับวัฒนธรรม ประชาชนไทยมลายูในพื้นที่บางส่วน รู้สึกแปลกแยก ไม่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย โดยเห็นว่าการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่รัฐบางคนยังขาดความรู้ ความเข้าใจ หวาดระแวง และมีอคติ ไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ และจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในสังคมไทยและสังคมโลก ทำให้สังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้ ต้องการเผชิญกับปัญหาภัยแทรกซ้อนที่สำคัญ คือ ปัญหายาเสพติดในหมู่เยาวชน ปัญหาความยากจน และความรู้สึกไม่เป็นธรรมในสังคม ปัญหาการลักลอบสินค้าหนีภาษี ตลอดจน ยังมีปัจจัยเสริมที่เป็นแรงหนุน คือ กระแสจากภายนอก อาทิ กระแสท้องถิ่นนิยม กระแสการต่อสู้ด้วยแนวทางสุดโต่ง กระแสความขัดแย้งระหว่างโลกตะวันตกกับโลกมุสลิม และกระแสสิทธิทางการเมืองและสิทธิพลเมือง ส่งผลให้สถานการณ์และปัญหาข้างต้นมีความซับซ้อนมากขึ้น

และ เมื่อศึกษาไปในประวัติศาสตร์ ของ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า รัฐปัตตานีใน “ศรีวิชัย” เก่าแก่กว่า “รัฐสุโขทัย” และมีการกล่าวถึง ยะลา-ปัตตานี คือบริเวณที่มีหลักฐานประวัติศาสตร์โบราณคดีเก่าแก่ที่สุดแห่งหนึ่งของคาบสมุทรแหลมทอง ทางภาคใต้ของประเทศไทย มีอายุหลายพันปีมาแล้ว และเป็น “รัฐ” เอกเทศในเครือข่ายของ “ศรีวิชัย” ที่มีประวัติศาสตร์เก่าแก่กว่ารัฐสุโขทัย แต่ประวัติศาสตร์ “ชาติ” ไม่ยอมรับรู้หลักฐานที่เป็นพยานความมีตัวตนแท้จริงของรัฐปัตตานี ซึ่งมีความเป็นมาอย่างเอกเทศและยาวนานดังกล่าว มีหน้าซำยังถูกดูแคลนแสนสาหัสว่าเป็นพวก “แขก” แปลกหน้าเป็นผู้อาศัย แล้วปลุกปั่นกลั่นแกล้งก่อให้เกิดวิวาทบาทหมายอย่างรุนแรงสืบเนื่องยาวนานมากนับร้อย ๆ ปีมาแล้ว ซึ่งเป็นการเข้าใจประวัติศาสตร์ที่บิดเบี้ยว จนกลายเป็นที่มาของการถูกผู้คนในพื้นที่นี้ จนเป็นชนวนให้เกิดความรุนแรง ทั้งนี้เพราะความไม่เข้าใจประวัติศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรม

การเรียนรู้ประวัติศาสตร์ของทางการที่คัดสรร-ตัดตอนข้อเท็จจริง เพื่อประโยชน์ในการปกครองของรัฐมากกว่าสร้างความเข้าใจของคนในชาติ จนคนในพื้นที่และรัฐมองประวัติศาสตร์กันคนละชุด ดังคำกล่าวที่ว่า “อดีตจะหมดสถานะเป็นระเบิดเวลาทันที เมื่ออดีตไม่เกี่ยวข้องกับปัจจุบัน แต่ถ้าอดีตยังคงเชื่อมโยงและส่งผลกับปัจจุบันไม่ทางใดทางหนึ่ง ย่อมไม่มีทางที่คนจะหยุดคิดถึงอดีต” ความไม่เท่าเทียมทางอำนาจของคนต่างวัฒนธรรม ซึ่งเป็นสาเหตุของความขัดแย้งของคนต่างวัฒนธรรม ถ้าการบังคับให้ทุกคนต้องเหมือนกันเป็นเครื่องมือที่รัฐใช้ในอดีตเพื่อความเป็นเอกภาพ การยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมก็เป็นเครื่องมือของรัฐเช่นเดียวกัน และเป็นเครื่องมือที่ถือว่าเหมาะกับยุคสมัยนี้ ที่ความมั่นคงของรัฐขึ้นอยู่กับการพัฒนาทางเศรษฐกิจและค่านิยมเรื่องสิทธิมนุษยชน ซึ่ง นายอานันท์ ปันยารชุน ได้กล่าวถึง หลักของความสมานฉันท์ต้องเริ่มต้นจากการพูดความจริง ถึงแม้บางครั้งบางคราวความจริงจะเป็นสิ่งที่กระเทือนจิตใจคน แต่ต้องใจกว้าง หน้าที่ของรัฐต้องเสริมสร้างการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งโดยสันติวิธี บนพื้นฐานของความจริง บนพื้นฐานของความยุติธรรม และบนพื้นฐานของความกล้ารับผิด

รายงานของ ศอ.บต.ระบุตอนหนึ่งว่า การก่อความไม่สงบเป็นโจทย์ปัญหาหลักของการแก้ไขและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ก็จริง แต่ตราบไต่ที่ยังไม่สามารถขจัดปัจจัยที่เป็นเงื่อนไขที่มาของ "สาเหตุรากเหง้า" ของการก่อความไม่สงบเสียแล้ว ผลลัพธ์จากความพยายามทุ่มเททรัพยากรด้านต่าง ๆ ในการแก้ไขและพัฒนาพื้นที่นี้ก็คงทำได้เพียงการชะลอสถานการณ์ความรุนแรงให้ลดลงชั่วคราวชั่วคราว ส่งผลให้เสียโอกาสการพัฒนาในมิติต่าง ๆ ในระยะยาว

สำหรับ "สาเหตุรากเหง้า" ที่ ศอ.บต.ประมวลจากการรับฟังความเห็นของฝ่ายความมั่นคง ภาคประชาสังคม กลุ่มปัญญาชน ผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ กลุ่มผู้ต้องขัง กลุ่มแกนนำเยาวชน และ ผู้นำศาสนา พบว่ามีอยู่ 4 เหตุปัจจัย ได้แก่

1. การผนวกดินแดนรัฐปัตตานีเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรสยาม จากสนธิสัญญา กำหนดเขตแดนระหว่างสยามและอังกฤษ เมื่อปี พ.ศ.2452 ประกอบกับการปรับโครงสร้างทางการเมือง ปกครอง โดยการรวมศูนย์อำนาจไว้ที่ส่วนกลางในสมัยรัชกาลที่ 5 เนื่องจากต้องการสร้างบูรณภาพเหนือดินแดนสยาม เพื่อป้องกันการรุกรานจากชาติตะวันตก ทำให้ผู้ปกครองรัฐปัตตานีเดิมสูญเสียอำนาจ

2. นโยบายรัฐนิยมสมัยรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม ที่ปลุกกระดมให้คนทั้งชาติต้อง ทำตัวให้เป็นคนไทย จึงจะถือว่ารักชาติ โดยภายใต้้นโยบายรัฐนิยมมีการห้ามใช้ภาษามลายู ห้ามสวม หมวกแบบมุสลิม ห้ามผู้หญิงใช้ผ้าคลุมศีรษะ ผู้ชายห้ามนุ่งผ้าโสร่ง ให้เปลี่ยนชื่อที่ไม่เป็นไทยให้เป็น ไทย ใครฝ่าฝืนต้องถูกจับกุมลงโทษ

3. การหายสาบสูญของ หะยีสุหลง บิน อับดุลการ์เด บิดาของ นายเด่น โต๊ะมีนา ขณะถูกเรียกไปรายงานตัวตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่รัฐ เมื่อเดือน ส.ค.2498

4. การปฏิบัติของเจ้าหน้าที่รัฐในอดีตกรณีอื่น ๆ ที่ซ้ำเติมต่อย้ำความไม่เป็นธรรม เช่น เหตุการณ์ดุซงญอ อ.จะนะ จ.นราธิวาส เมื่อปี 2491 เหตุการณ์นำศพขามลายูมุสลิมไปทิ้งจำนวน 6 ศพ ที่สะพานกอตอ อ.สายบุรี จ.ปัตตานี เมื่อวันที่ 29 พ.ย.2518 จนนำมาสู่เหตุการณ์ประท้วง 45 วันที่ ปัตตานี

รัฐบาลที่ผ่านมาได้ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าวมาอย่างต่อเนื่อง ได้พยายามทุกวิถีทางในการแก้ปัญหาที่มุ่งให้เกิดความสันติสุขในพื้นที่มาโดยลำดับ จนถึงปัจจุบัน รัฐบาลภายใต้การบริหารงานของ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้จัดตั้ง “ผู้แทนพิเศษรัฐบาล” ภายใต้ชื่อ “คณะกรรมการ ขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้” หรือ คปต เพื่อแก้ปัญหา มีบทบาทในการ ขับเคลื่อนการแก้ปัญหาในพื้นที่ภาคใต้ รวมทั้งการพูดคุยเพื่อสันติสุขด้วย พร้อมทั้งกำหนด แนวนโยบายการพัฒนาโครงการพัฒนาสามเหลี่ยมเศรษฐกิจ จังหวัดชายแดนภาคใต้ บนแนวนโยบาย ที่เน้นการพัฒนาเศรษฐกิจแบบมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน และเชื่อมโยงเศรษฐกิจของจังหวัดชายแดนใต้ เข้ากับภูมิภาคอาเซียนบนคาบสมุทรมาลายู ที่กำหนดให้ทุกภาคส่วนของประเทศไทย เดินตามกรอบ ยุทธศาสตร์ชาติ ภายใต้วิสัยทัศน์ “ประเทศที่มีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ส่วนของพื้นที่ภาคใต้ มีกรอบแนวคิดที่มุ่งเน้นการสร้าง การมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะธุรกิจขนาดใหญ่ที่จะร่วมมือร่วมใจกันแก้ไขปัญหาจังหวัด ชายแดนภาคใต้ ผ่านกลไก “ประสานประชารัฐ” ซึ่งเป็นความร่วมมือระหว่างรัฐ เอกชนขนาดใหญ่ เอกชนในพื้นที่ ประชาชน และสถาบันการศึกษา ประเด็นการพัฒนาเศรษฐกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ มุ่งสร้างพื้นฐานเศรษฐกิจที่สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่เป็นสำคัญ โดยเฉพาะการนำจุดแข็งของ พื้นที่มาประกอบสร้างฐานการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่สำคัญของพื้นที่ ให้เป็น “ศูนย์กลางการพัฒนา เศรษฐกิจ” ด้วยรูปแบบ “เกษตรอุตสาหกรรม” เพื่อเป็นต้นทุนการผลิตอาหารสุขภาพและอาหารฮาลาล

สำหรับแนวทางการขับเคลื่อน ได้มีการกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ผ่านการสร้างเมืองเข้มแข็ง สร้างความเป็นต้นแบบของการพัฒนาเมืองสำคัญให้เป็น “เมืองต้นแบบการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Smart Green Cities)” ในพื้นที่สำคัญของจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่มีความน่าสนใจ ทั้งเรื่องทรัพยากรธรรมชาติ ฐานการลงทุน และศักยภาพเดิมของพื้นที่ ทรัพยากรมนุษย์และแรงจูงใจในการลงทุนสำหรับธุรกิจเอกชนทั้งภายในและนอกประเทศ โดยจะมีการเจรจาการลงทุนของธุรกิจขนาดใหญ่ ผ่านช่องทางการเสนอมาตรการจูงใจการค้าและการลงทุนที่เป็นไปได้ เพื่อนำไปสู่การขับเคลื่อนการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมในอนาคต ทั้งนี้ในขั้นต้นมีการเสนอเป็นรูปแบบ “สามเหลี่ยมการพัฒนาอย่างยั่งยืน” เชื่อมโยงพื้นที่ถึงกันในลักษณะเครือข่าย ประกอบด้วย เมืองสุโขทัย-ลก จ.นราธิวาส เพื่อพัฒนาขึ้นเป็นศูนย์กลางการค้าชายแดนระหว่างประเทศ (International Border Trade City) เมืองเบตง จ.ยะลา เพื่อพัฒนาขึ้นเป็นเมืองต้นแบบการพัฒนาที่พึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน (Sustainable Development City) และเมืองหนองจิก จ.ปัตตานี เพื่อพัฒนาขึ้นเป็นเมืองต้นแบบเกษตรอุตสาหกรรมก้าวหน้าผสมผสาน (Agricultural Industrial City) ผ่านการวางแผนการพัฒนาระยะยาว (Development Roadmap) ในกรอบเวลา 4 ปี ซึ่งเป็นการใช้มิติทางเศรษฐกิจ มาใช้ในการแก้ไขปัญหา 3 จต. อย่างเป็นระบบ ตลอดจนเป็นเครื่องมือในการสร้างความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ให้กับพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างยั่งยืน

จากสภาพของปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหา ที่มีการดำเนินการมาตามลำดับนั้น จะเห็นว่า การพัฒนาและการกำหนดนโยบายมักมาจากผู้ปกครอง ที่พยายามกำหนดลงมาในพื้นที่ที่คาดหวังให้พื้นที่เกิดความสันติสุข โดยไม่คำนึงถึงความต้องการของประชาชนในพื้นที่ ผู้วิจัยจึงได้พยายามมองหาแนวทางการแก้ปัญหา โดยการน้อมนำเอายุทธศาสตร์ “เข้าใจ เข้าถึง และ พัฒนา” ในระบบภูมิสังคม ซึ่งถือเป็นหนึ่งในรากฐานการพัฒนาที่ยั่งยืน

การพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติแต่เดิมจะมุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นหลักด้วยเข้าใจว่าดัชนีการเติบโตทางเศรษฐกิจสามารถชี้วัดความอยู่ดีกินดี และมีความสุขของประชาชนในชาติได้ ทว่าผลลัพธ์จากการพัฒนาที่ดำเนินไปตามแนวคิดข้างต้นได้ทำให้ผู้คนในวงกว้างเริ่มตระหนักว่าการเร่งรัดพัฒนาทางเศรษฐกิจแต่เพียงอย่างเดียวโดยไม่คำนึงถึงการพัฒนาในมิติอื่น ๆ ควบคู่กันไปได้เกิดผลข้างเคียงอันไม่พึงประสงค์หลายประการ เช่น การละทิ้งถิ่นฐานและอาชีพในท้องถิ่นเพื่อเข้าไปหางานทำในเมืองใหญ่ ภาระหนี้สินจากกระแสบริโภคนิยมโดยขาดความพอเพียงในตนเอง การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างฟุ่มเฟือยโดยขาดการอนุรักษ์อย่างถูกวิธี ผลกระทบทางนิเวศวิทยาที่ทำให้คุณภาพชีวิตของพืช สัตว์ รวมถึงมนุษย์ลดต่ำลง และอีกหลาย ๆ ปัญหาภายใต้วาทกรรมการพัฒนา บทเรียนเหล่านี้เข้าสู่ข้อสรุปว่าการพัฒนาที่ทำให้เกิดความไม่สมดุลกันระหว่างเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมนั้นเป็นการพัฒนาที่ไม่ก่อให้เกิดความยั่งยืน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ปรเมนทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทรงเล็งเห็นว่าการพัฒนาที่จะสร้างความยั่งยืนได้นั้นต้องอยู่บนพื้นฐานและสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของ "ภูมิสังคม" ซึ่งเป็นรากเหง้าที่แท้จริงของภูมิประเทศและผู้คน ทั้งทางด้านภูมิศาสตร์ สิ่งแวดล้อม ชีวภาพ วิถีชีวิต ประเพณี ขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญที่ช่วยให้การพัฒนามีความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับความเป็นจริงในทุกด้าน ไม่ใช่เพียงแค่เครื่องมือหรือ

วิธีการพัฒนาสำเร็จรูปที่มุ่งเน้นแต่ทฤษฎีจากตำราซึ่งอาจไม่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่และ ความต้องการที่แท้จริงของชุมชน ดังพระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่บัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เมื่อวันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๑๗ ว่า “การพัฒนาจะต้องเป็นไปตาม ภูมิประเทศ ภูมิศาสตร์และภูมิประเทศทางสังคมศาสตร์ในสังคมวิทยา คือนิสัยใจคอของคนเราจะไป บังคับให้คนอื่นคิดอย่างอื่นไม่ได้ เราต้องแนะนำ เราเข้าไป ไปช่วยโดยที่จะคิดให้เขาเข้ากับเราไม่ได้ แต่ถ้าเราเข้าไปแล้ว เราเข้าไปดูว่าเขาต้องการอะไรจริง ๆ แล้วก็อธิบายให้เขาเข้าใจหลักการของการ พัฒนานี้ก็จะเกิดประโยชน์อย่างยิ่ง...”

การพัฒนาโดยยึดหลัก “ภูมิสังคม” นั้นจะต้องยึดหลักขั้นตอนของการดำเนินการว่า ทุกอย่างต้องเป็นไปอย่างค่อยเป็นค่อยไป จนสภาพแวดล้อมทุกอย่างลงตัว ดังเช่น ทฤษฎีของการ “ระเบิดจากข้างใน” ซึ่งก็คือ ความพร้อมของทุกคนในสังคมนั้น ซึ่งจะเป็นแรงผลักดันและพลัง ในการ ร่วมกันคิด ร่วมกันทำในสิ่งที่ทุกคนเห็นว่าเป็นปัญหาและจะต้องพัฒนาให้ก่อประโยชน์สุข แก่ส่วนรวม ในสังคมนั้น และเมื่อพัฒนาสร้างความเข้มแข็งของชุมชนได้เองแล้ว จึงค่อยขยายการดำเนินงานออกสู่ สังคมภายนอก จึงสรุปได้ว่า ภูมิสังคม นั้นหมายถึง สภาพทางกายภาพ ลักษณะของพื้นที่ วิถีชีวิต ค่านิยม ความหลากหลายของวัฒนธรรม ประเพณี ที่อยู่รอบ ๆ ท้องถิ่นที่อยู่อาศัยนั้น ๆ ซึ่งมีความ แตกต่างกันไปในแต่ละแห่ง ตาม ภูมิประเทศ โดยการพัฒนาหนึ่ง ๆ ในท้องถิ่นนั้น ๆ จะต้องคำนึงเสมอ

จากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษารูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนภาคใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิสังคมเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน โดยได้นำเอาแนวคิดภูมิสังคมมาบูรณาการกับการพัฒนาทางเศรษฐกิจของรัฐบาล เกิดเป็น “ภูมิสังคม เศรษฐกิจ” มีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาที่ตรงกับความต้องการของประชาชนใน พื้นที่ และความสำเร็จนั้น สามารถดำเนินการได้อย่างไร ทั้งนี้เพื่อให้การพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ทำให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิต มีความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน มีความสุข เกิดความสันติสุขในพื้นที่อย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนภาคใต้) ตามแนว ยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิสังคมเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน

ประเด็นสำคัญสำหรับการวิจัย

1. เชิงคุณภาพ : คำถามในการวิจัย

การศึกษารูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนภาคใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิสังคมเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน ดำเนินการได้อย่างไร

2. เชิงปริมาณ : สมมุติฐานการวิจัย

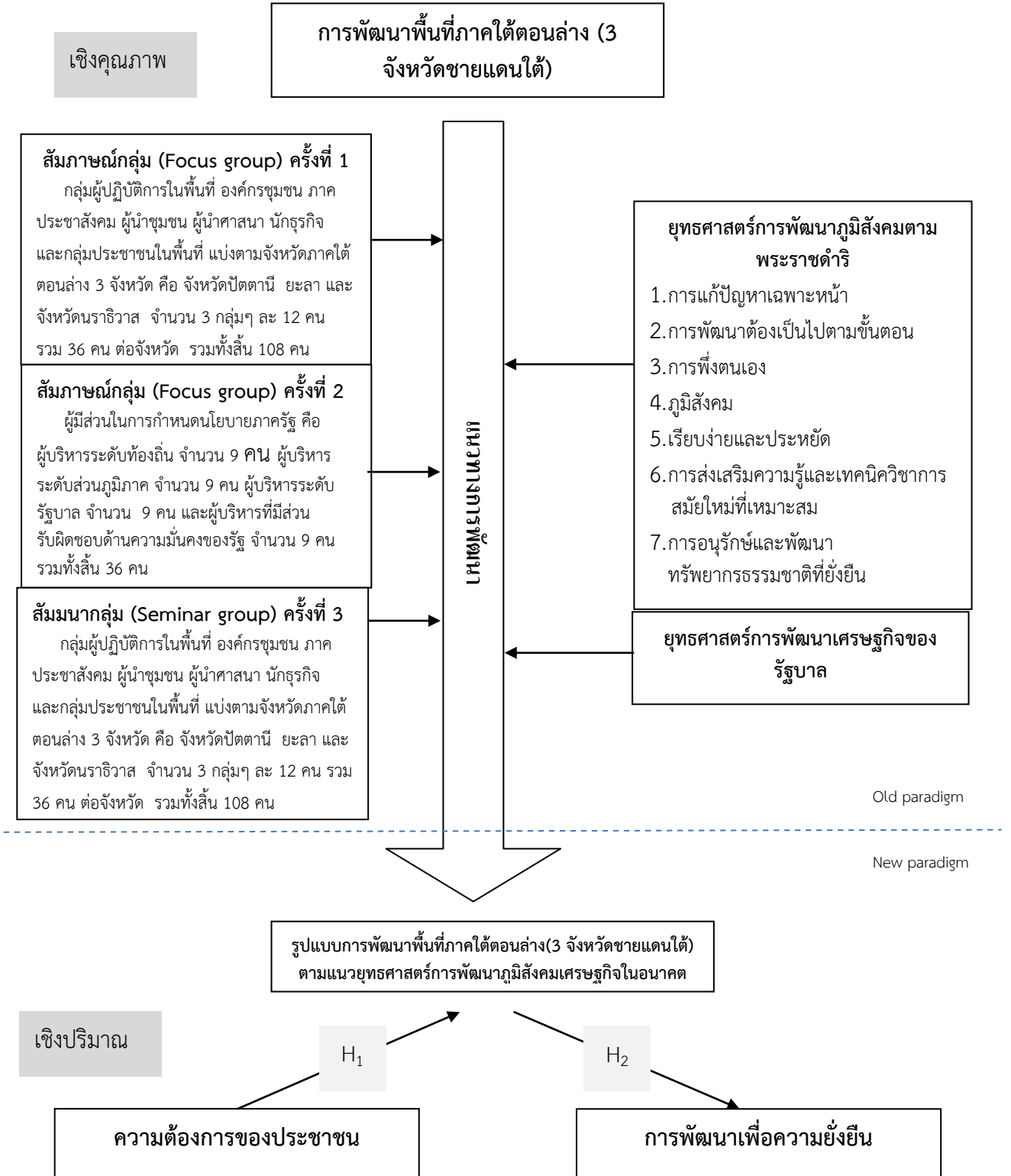
2.1 ความต้องการของประชาชนมีผลต่อรูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิสังคมเศรษฐกิจในอนาคต

2.2 รูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์ การพัฒนาภูมิสังคมเศรษฐกิจในอนาคตเป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1-1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยนี้เป็นการศึกษารูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนภาคใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิสังคมเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method) กำหนดกลุ่มเป้าหมายตามรูปแบบการวิจัย สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ จำนวน 144 คน และ สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ จำนวน 400 คน ที่ได้มาจากการคำนวณเพื่อหากลุ่มตัวอย่างของกลุ่มประชากรทั้งหมด

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

2.1 เชิงคุณภาพ : เป็นการศึกษาถึงสภาพความต้องการของประชาชนในพื้นที่ตามกรอบการศึกษาตามแนวทางการพัฒนาภูมิสังคมตามพระราชดำริ ในเรื่อง การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า การพัฒนาต้องเป็นไปตามขั้นตอน การพึ่งตนเอง ภูมิสังคม เรียบง่ายและประหยัด การส่งเสริมความรู้และเทคนิควิชาการสมัยใหม่ที่เหมาะสม การอนุรักษ์และพัฒนา ทรัพยากรธรรมชาติที่ยั่งยืน

2.2 เชิงปริมาณ : การวิจัยนี้ได้กำหนดตัวแปรที่ศึกษาคือ

2.2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ความต้องการของประชาชน และการพัฒนาอย่างยั่งยืน

2.2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ รูปแบบการพัฒนารูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนภาคใต้)

3. ขอบเขตด้านเวลา

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการศึกษาในระหว่างห้วงปีงบประมาณ 2561

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงการดำเนินงานตามแนวทางการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนภาคใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิสังคมเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน
2. ทำให้ได้รูปแบบในการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้)
3. รัฐบาลได้แนวทางในการกำหนดนโยบายเพื่อพัฒนาที่ตรงกับความต้องการของประชาชน
4. ประชาชนในพื้นที่ได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิต มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

คำจำกัดความ

รูปแบบการพัฒนา	หมายถึง การพัฒนาในพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวภูมิสังคมเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน
ภาคใต้ตอนล่าง	หมายถึง จังหวัดในพื้นที่ คือ จังหวัดปัตตานี ยะลา และจังหวัดนราธิวาส
ยุทธศาสตร์พัฒนา	หมายถึง ยุทธศาสตร์ที่กำหนดการพัฒนาในพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามความต้องการของประชาชน
การพัฒนาภูมิสังคมตามพระราชดำริ	หมายถึง การพัฒนาตามแนวพระราชดำริในเรื่องการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า การพัฒนาต้องเป็นไปตามขั้นตอน การพึ่งตนเอง ภูมิสังคม เรียบง่ายและประหยัด การส่งเสริมความรู้และเทคนิควิชาการสมัยใหม่ที่เหมาะสม การอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติที่ยั่งยืน
ความต้องการของประชาชน	หมายถึง ความต้องการของประชาชนในพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้)
การพัฒนาอย่างยั่งยืน	หมายถึง การพัฒนาที่มีความสมดุลกันระหว่างคนสังคม เศรษฐกิจ และ สิ่งแวดล้อม

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษารั้งนี้ ได้ศึกษาแนวความคิด ทฤษฎี เอกสารต่างๆ ตลอดจนผลงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นพื้นฐานและแนวทางในการวิจัย ดังนี้

1. แนวคิดที่เกี่ยวกับพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้)
2. แนวคิดที่เกี่ยวกับการพัฒนาภูมิสังคมตามพระราชดำริ
  - 2.1 ภูมิสังคม
  - 2.2 การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า
  - 2.3 การพัฒนาต้องเป็นไปตามขั้นตอน
  - 2.4 การพึ่งตนเอง
  - 2.5 เรียบง่ายและประหยัด
  - 2.6 การส่งเสริมความรู้และเทคโนโลยีวิชาการสมัยใหม่ที่เหมาะสม
  - 2.7 การอนุรักษ์และพัฒนา ทรัพยากรธรรมชาติที่ยั่งยืน
3. แนวคิดที่เกี่ยวกับยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐบาล
4. แนวคิดที่เกี่ยวกับความต้องการของประชาชน
5. แนวคิดที่เกี่ยวกับการพัฒนาเพื่อความยั่งยืน
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
7. สรุป

แนวคิดที่เกี่ยวกับพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้)

1. ข้อมูลทั่วไป

1.1 การปกครองส่วนภูมิภาค / การปกครองส่วนท้องถิ่น

เขตการปกครองของจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วย 5 จังหวัด (นราธิวาส ปัตตานี ยะลา สงขลา และสตูล) ซึ่งการปกครองส่วนภูมิภาคประกอบด้วย 56 อำเภอ 413 ตำบล 2,916 หมู่บ้าน และการปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย 3 เทศบาลนคร 13 เทศบาลเมือง 65 เทศบาลตำบล 364 องค์การบริหารส่วนตำบล

ตารางที่ 2- 1 แสดงข้อมูลการปกครองส่วนภูมิภาค / การปกครองส่วนท้องถิ่น
 ตารางแสดงข้อมูลการปกครองส่วนภูมิภาค / การปกครองส่วนท้องถิ่น

จังหวัดชายแดนภาคใต้	การปกครองส่วนภูมิภาค			การปกครองส่วนท้องถิ่น			
	อำเภอ	ตำบล	หมู่บ้าน	เทศบาลนคร	เทศบาลเมือง	เทศบาลตำบล	องค์การบริหารส่วนตำบล
นราธิวาส	13	77	593	-	3	11	74
ปัตตานี	12	115	642	-	1	11	101
ยะลา	8	58	379	1	1	9	52
สงขลา	16	127	1,023	2	7	28	103
สตูล	7	36	279	-	1	6	34
รวม	56	413	2,916	3	13	65	364

ที่มา : สำนักทะเบียนกลาง กรมการปกครอง (ข้อมูล ณ 31 ธันวาคม 2558)

1.2 ประชากร

จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 3,721,744 คน ซึ่งแยกเป็นประชากรชาย 1,834,232 คน และประชากรหญิง 1,887,512 คน ส่วนใหญ่ร้อยละ 70.99 นับถือศาสนาอิสลาม ร้อยละ 28.10 นับถือศาสนาพุทธ และอีกร้อยละ 0.91 นับถือศาสนาอื่นๆ (คริสต์/ฮินดู) ซึ่งประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ของ 3 จชต. ประกอบด้วยจังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาส โดยมีประชากรรวม 1.95 ล้านคน ส่วนใหญ่ร้อยละ 83 นับถือศาสนาอิสลาม ทำให้พื้นที่ 3 จชต. มีเอกลักษณ์ทางสังคมและวิถีประชาชนที่แตกต่างจากพื้นที่ส่วนอื่นๆ ของประเทศ รายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 2- 2 แสดงข้อมูลจำนวนประชากรของจังหวัดชายแดนภาคใต้
 ตารางแสดงข้อมูลจำนวนประชากรของจังหวัดชายแดนภาคใต้

จังหวัดชายแดนภาคใต้	เพศ		จำนวนประชากรรวม (คน)
	ชาย	หญิง	
นราธิวาส	387,631	395,451	783,082
ปัตตานี	343,757	350,266	694,023
ยะลา	257,124	261,015	518,139
สงขลา	688,462	322,115	1,410,577
สตูล	157,258	158,665	315,923
รวม	1,834,232	1,887,512	3,721,744

ที่มา : สำนักทะเบียนกลาง กรมการปกครอง (ข้อมูล ณ 31 ธันวาคม 2558)

1.3 จำนวนมัสยิต / วัด / โรงเรียนรัฐ / โรงเรียนเอกชนสอนศาสนา / สถาบัน
ปอเนาะ / ตาดีกา

ตารางที่ 2- 3 แสดงข้อมูลจำนวนมัสยิต / วัด / โรงเรียนรัฐ / โรงเรียนเอกชนสอน
ศาสนา / สถาบันปอเนาะ / ตาดีกา

ข้อมูล	จำนวน				รวม	แหล่งข้อมูล
	ยะลา	ปัตตานี	นราธิวาส	4 อ.สงขลา		
มัสยิต (แห่ง)	493	691	656	221	2,061	สศว.ศอ.บต.
วัด (แห่ง)	52	84	87	87	310	
โรงเรียนแห่งรัฐ (แห่ง)	355	371	238	180	1,144	สนง. ศึกษาธิการ ภาค 8, สนง. การศึกษาเอกชน จ.สงขลา
โรงเรียนเอกชนสอนศาสนา	47	94	54	24	219	
สถาบันศึกษาปอเนาะ(แห่ง)	123	238	65	46	472	
ตาดีกา (แห่ง)	433	637	635	197	1,902	

หมายเหตุ : ข้อมูล 3 ตชต. และ 4 อ.สงขลา ณ วันที่ 31 มกราคม 2560 รายงานโดย สพน.กอ.รมน.ภาค 4 สน.

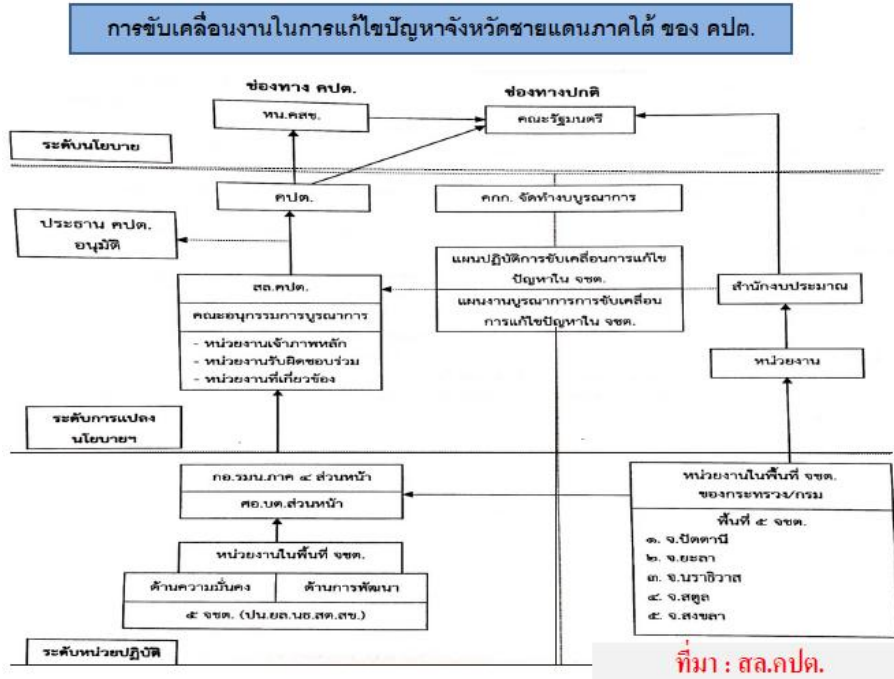
1.4 กรอบทิศทางการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนใต้ภายใต้คณະรักษาความสงบ
แห่งชาติและรัฐบาล

แผนภาพที่ 2-1 กรอบทิศทางการแก้ไขปัญหา จชต. ภายใต้ คสช. และรัฐบาล

กรอบทิศทางการแก้ไขปัญหา จชต. ภายใต้ คสช. และรัฐบาล

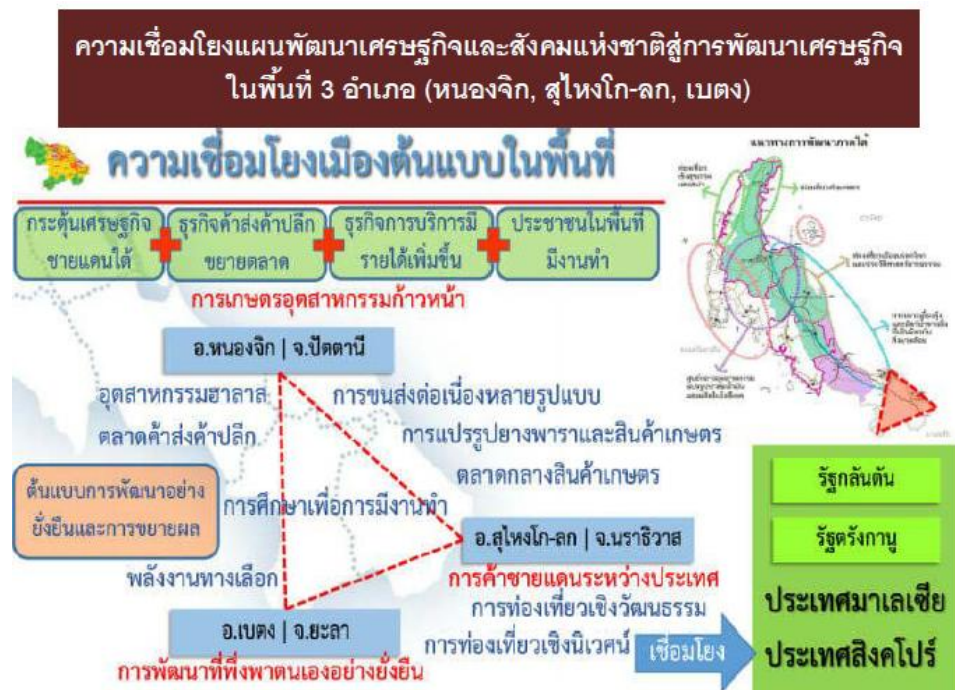

1.5 การขับเคลื่อนงานในการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้
 แผนภาพที่ 2-2 การขับเคลื่อนงานในการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ของ ศปต.

1.6 ความเชื่อมโยงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติสู่การพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่ 3 อำเภอ (หนองจิก, สุโงะโลก, เบตง)

แผนภาพที่ 2-3 ความเชื่อมโยงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติสู่การพัฒนาเศรษฐกิจ

2. ความเชื่อมั่นไว้วางใจต่อกลุ่มคนหรือองค์กรต่างๆ ในพื้นที่

การสร้างบรรยากาศที่ดีในกระบวนการสันติภาพเป็นกระบวนการของการสร้างความเชื่อมั่นไว้วางใจของผู้คนในสังคม การสร้างความเชื่อมั่นไว้วางใจนี้ควรจะต้องเกิดขึ้นในทุกระดับเพื่อที่จะให้เกิดบรรยากาศการพูดคุยหรือสานเสวนาระหว่างคนในสังคมที่มีความขัดแย้ง ซึ่งไม่เพียงเฉพาะเป็นการพูดคุยของผู้คนในระดับสูงหรือผู้กำหนดทิศทางของคู่ขัดแย้งหลักเท่านั้น หากแต่ยังต้องสร้างกระบวนการพูดคุยในระดับของเครือข่ายองค์กรภาคประชาสังคมและระหว่างผู้คนในระดับรากหญ้าด้วยเช่นกัน ดังนั้น การทดสอบระดับของความเชื่อมั่นไว้วางใจของประชาชนที่มีต่อบุคคล กลุ่ม และองค์กรต่างๆ ที่มีอยู่ในสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้จึงมีความสำคัญ

การสำรวจในที่นี้จะเป็นการประเมินความเชื่อมั่นไว้วางใจที่ประชาชนมีต่อบุคคลและกลุ่มองค์กรทั้งเอกชนและรัฐ โดยการสำรวจความเชื่อมั่นไว้วางใจจะพิจารณาจากภารกิจงานในสองประเภท คือในงานด้านการพัฒนาและในงานด้านกระบวนการสันติภาพ เมื่อถามเกี่ยวกับความเชื่อมั่นไว้วางใจต่อกลุ่มคนหรือองค์กรในด้านการพัฒนา ประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามวางลำดับความเชื่อมั่นไว้วางใจไว้ดังนี้

ลำดับที่ 1 ให้กับกลุ่มหมอ พยาบาล เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เจ้าหน้าที่อนามัย

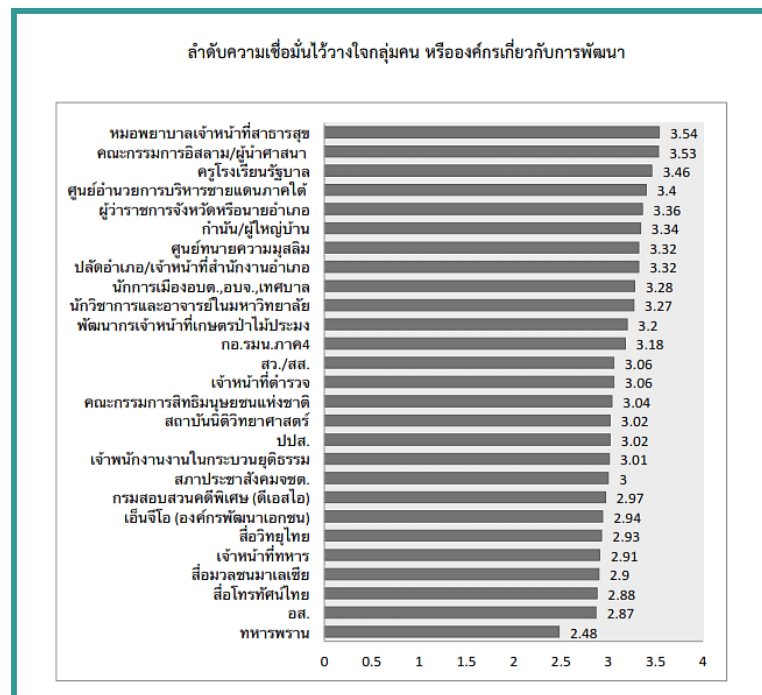
ลำดับที่ 2 คือคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดและผู้นำศาสนา (อิหม่าม/พระ)

ลำดับที่ 3 คือ ครูโรงเรียนรัฐบาล

ลำดับที่ 4 คือ ศูนย์อำนวยการบริหารชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต).

ลำดับที่ 5 คือ ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือนายอำเภอ เป็นที่น่าสังเกตว่ากลุ่มที่มีคะแนนต่ำสุดในด้านความเชื่อมั่นไว้วางใจต่อการพัฒนา คือ กองกำลัง อส. และทหารพราน ทั้งสองกลุ่มนี้มีค่าระดับความเชื่อมั่นไว้วางใจต่ำที่สุด

แผนภาพที่ 2-4 ลำดับความเชื่อมั่นไว้วางใจกลุ่มคนหรือองค์กรเกี่ยวกับการพัฒนา

เมื่อถามความเชื่อมั่นไว้วางใจเกี่ยวกับความมั่นคงปลอดภัยและการสร้างสันติภาพ กลุ่มที่ประชาชน ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความเชื่อมั่นไว้วางใจ

ลำดับที่ 1 คือคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด

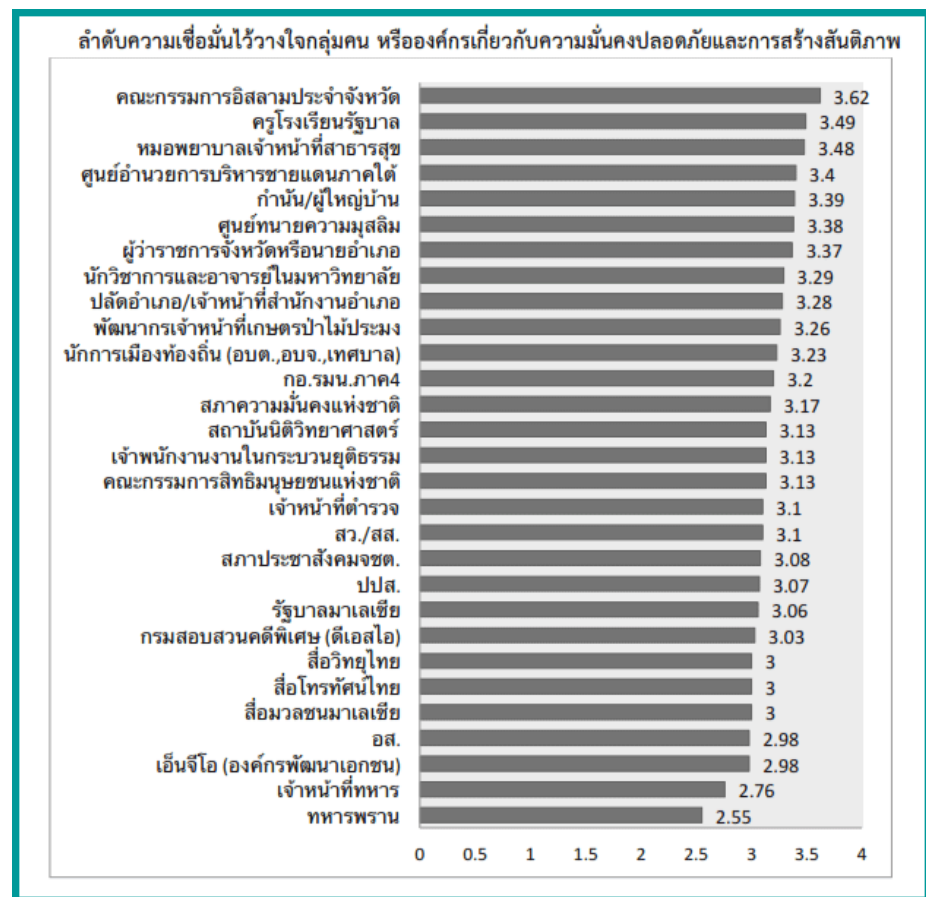
ลำดับที่ 2 คือครูโรงเรียนรัฐบาล

ลำดับที่ 3 คือ หมอ พยาบาล เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เจ้าหน้าที่อนามัย

ลำดับที่ 4 คือ ศูนย์อำนวยการบริหารชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต)

ลำดับที่ 5 คือ กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน ส่วนกลุ่มที่มีคะแนนต่ำมากคือ เจ้าหน้าที่ทหารและทหารพราน ซึ่งมีระดับค่าความเชื่อมั่นไว้วางใจต่ำสุด

แผนภาพที่ 2-5 ลำดับความเชื่อมั่นไว้วางใจกลุ่มคน หรือองค์กรเกี่ยวกับความมั่นคงปลอดภัยและการสร้างสันติภาพ

ความเชื่อมั่นไว้วางใจต่อผู้นำศาสนาที่มีอยู่สูง รวมทั้งกลุ่มเจ้าหน้าที่ในด้านสาธารณสุขและกลุ่มครู แสดงให้เห็นว่า ผู้นำศาสนา มักจะได้รับความเชื่อมั่นไว้วางใจมาก ซึ่งเป็นแบบแผนที่มีปรากฏขึ้นทุกครั้งเมื่อมี การศึกษาสำรวจความเชื่อมั่นไว้วางใจในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ก่อนหน้า (กรุณาดูผลสำรวจในปี 2552, 2553 และ 2554)[31] แต่เมื่อพิจารณาในส่วนของกลุ่มบุคคลหรือองค์กรของรัฐ จะเห็นได้ชัดว่างานบริการที่ใกล้ชิดชุมชน เช่น งานสาธารณสุขและการศึกษา ก็ยังได้รับการยอมรับค่อนข้างสูง แม้ว่ากลุ่มครูซึ่งมักเป็นเป้าหมายของการทำร้ายในบางครั้ง แต่ในระยะหลังผล

จากการสำรวจความคิดเห็นก็แสดงให้เห็นว่าครูอาจจะมีระดับความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับชุมชนมากขึ้น อาจจะเป็นผลสะท้อนจากการที่มีการปรับตัวในองค์ประกอบของครูน้อยหรือผู้ที่มีตำแหน่งในระดับล่าง ซึ่งมีบุคลากรท้องถิ่นเข้าไปทำงานมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัดนอกจากนี้องค์กรที่มีบทบาทสูงเด่นจนได้รับการยอมรับเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจนในระยะหลังคือ ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) ซึ่งได้รับการยอมรับมากในลำดับที่สี่ ทั้งในด้านการพัฒนาและในด้านความมั่นคงปลอดภัยกับในด้านการผลักดันสันติภาพ บทบาทในกระบวนการสันติภาพของ ศอ.บต. จึงได้รับการยอมรับมากและสอดคล้องกับนโยบายในปัจจุบัน ส่วนองค์กรที่ได้รับความเชื่อมั่นไว้วางใจต่ำสุด ยังคงเป็น อส. เจ้าหน้าที่ทหาร และทหารพราน ซึ่งสะท้อนให้เห็นปัญหาในด้านความมั่นคงของรัฐที่ยังคงแก้ไม่ตก โดยเฉพาะทหารพรานซึ่งได้รับความไว้วางใจต่ำสุดตลอดมา

นอกจากนี้ เป็นที่น่าสนใจที่ว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งในอดีตเคยได้รับความเชื่อมั่นไว้วางใจต่ำมากในระดับที่ใกล้เคียงกับทหารและทหารพราน จากการสำรวจในครั้งนี้ได้คะแนนความเชื่อมั่นไว้วางใจในระดับกลางๆ ไม่ต่ำมาก แสดงให้เห็นว่าตำรวจได้รับการปรับปรุงบทบาทและพฤติกรรมมากขึ้น ทำให้มีความคาดหวังในแง่บวก ซึ่งแสดงให้เห็นศักยภาพของเจ้าหน้าที่ตำรวจในกระบวนการสันติภาพ หากได้รับการยกระดับให้มีความเป็นมืออาชีพมากขึ้นต่อไป

แนวคิดที่เกี่ยวกับการพัฒนาภูมิสังคมตามพระราชดำริ

การพัฒนาภูมิสังคมตามพระราชดำริ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาตามแนวพระราชดำริในทรงงานของ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ที่ทรงพระราชทานไว้ให้กับปวงชนชาวไทย ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตไว้เฉพาะเรื่อง ภูมิสังคม การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า การพัฒนาต้องเป็นไปตามขั้นตอน การพึ่งตนเอง ความเรียบง่ายและประหยัด การส่งเสริมความรู้และเทคโนโลยีวิชาการสมัยใหม่ที่เหมาะสม การอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติที่ยั่งยืน โดยได้ทำการค้นคว้าตามลำดับดังนี้

1. ภูมิสังคม

1.1 ความหมาย

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร พระราชทานพระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่นักบัณฑิตมหาวิทาลัยเกษตรศาสตร์ เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2517 ตอนหนึ่งว่า “...การพัฒนาจะต้องเป็นไปตามภูมิประเทศ ภูมิศาสตร์ และภูมิประเทศทางสังคมศาสตร์ในสังคมวิทยา คือนิสัยใจคอของคนเราจะไปบังคับให้คนอื่นคิดอย่างอื่นไม่ได้ เราต้องแนะนำ เราเข้าไป ไปช่วยโดยที่จะคิดให้เขาเข้ากับเราไม่ได้ แต่ถ้าเราเข้าไปแล้ว เราเข้าไปดูว่าเขาต้องการอะไรจริง ๆ แล้วก็อธิบายให้เขาเข้าใจหลักการของการพัฒนานี้ก็จะเกิดประโยชน์อย่างยิ่ง...”

จากพระบรมราโชวาทดังกล่าว แสดงให้เห็นถึง การพัฒนานั้นจะต้องสอดคล้องกับปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละภูมิภาค ที่ควรคำนึงถึงสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ และสภาพแวดล้อมของสังคมจิตวิทยาในแต่ละท้องถิ่น ทั้งนี้เนื่องจาก สภาพภูมิประเทศ วิธีการดำรงชีวิตและ

ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมในแต่ละภูมิภาคจะแตกต่างกัน ทรงใช้คำว่า “ภูมิสังคม” คือ ทรง
 ดูลักษณะภูมิศาสตร์แต่ละสังคม โดยที่การดำเนินการต่าง ๆ นั้นต้องให้สอดคล้องกับสภาพภูมิสังคมนั้นๆ

สุเมธ ตันติเวชกุล (2549: 6-7) ได้อธิบายว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรง
 มีแนวทางและหลักการบริหารทรัพยากรในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุดด้วยวิธีที่เรียบง่าย เป็น
 ขั้นตอน ตามภูมิประเทศและภูมิสังคม ด้วยทรงมีหลักว่าการดำเนินงานใดก็ตามจะต้องคำนึงถึง
 ประชาชนในท้องถิ่นก่อนเพราะประชาชนเหล่านี้คือผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินงานเป็นผู้ใช้
 และดำเนินชีวิต ดังนั้นจึงต้องมีการเรียนรู้ ศึกษาสภาพธรรมชาติในแต่ละพื้นที่ที่แตกต่างกันทั้งใน ด้าน
 ภูมิประเทศ สภาพแวดล้อม วิธีการดำเนินชีวิต วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นเพื่อให้เกิดความ เข้าใจ
 อย่างถ่องแท้และลึกซึ้งและหากมีสิ่งใดที่ไม่สอดคล้อง เหมาะสมก็สามารถที่จะปรับให้ สามารถเข้ากัน
 ได้กับสภาพธรรมชาตินั้นๆ การทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้งนี้เป็นหนทางที่ดีที่สุดที่จะนำไปสู่การวางแผนการ
 ดำเนินงานที่สอดคล้องและตอบสนองความต้องการของราษฎรในชุมชนได้ อย่างใกล้ชิดและถูกต้อง
 ซึ่งจะทำให้งานพัฒนานั้นประสบผลสำเร็จ จึงเป็นการพัฒนาโดยยึด ปัญหาและสภาพแวดล้อมของแต่ละ
 พื้นที่เป็นหลัก โดยมีศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจาก พระราชดำริ ซึ่งเป็นตัวแทนของทุก
 ภูมิภาคของประเทศไทย ที่มี ความแตกต่างด้านภูมิสังคม จำนวน 6 ศูนย์ จึงเป็นตัวอย่างของการ
 พัฒนาที่คำนึงถึงหลักภูมิสังคมที่ชัดเจนที่สุด “...พื้นที่ของศูนย์ศึกษา ทุกแห่ง ก็คือ การย่อส่วนภูมิ
 ประเทศแต่ละท้องถิ่นซึ่งมีลักษณะแตกต่างกัน แล้วทำการศึกษาการ พัฒนาด้านเกษตรกรรมสาขา
 ต่างๆ...” “...จุดประสงค์ของศูนย์ศึกษาก็เป็นสถานที่สำหรับค้นคว้า วิจัยในท้องถิ่นเพราะว่าแต่ละ
 ท้องที่มีสภาพฝน ฟ้า อากาศ และประชาชนในท้องที่ต่างๆ กันก็มี ลักษณะแตกต่างกันมาก
 เหมือนกัน...” รวมถึงการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นก็เป็นสิ่งสำคัญ จะต้องนำมาศึกษาให้เข้าใจ และนำไป
 ประยุกต์ปรับใช้ให้สอดคล้องและกลมกลืนกับวิชาการแผนใหม่อย่างเป็น ระบบและต่อเนื่องเป็น
 กระบวนการเดียวกันผสมผสานเทคโนโลยีเก่ากับใหม่ให้กลมกลืน โดยชาวบ้านสามารถรับไปและ
 นำไปใช้ได้จริงอย่างเหมาะสม ลงตัว จนเกิดประโยชน์อย่างสูงสุดแก่ชาวบ้านด้วยและที่สำคัญคือ
 จะต้องตระหนักอยู่เสมอว่าประชาชนในท้องถิ่นเป็นผู้ใช้ ผู้ที่ได้รับ ผลกระทบจากสิ่งที่เกิดขึ้นและเป็นผู้
 ที่ต้องดำเนินชีวิต ตลอดจนทรงตระหนักถึงความสำคัญและ ความสัมพันธ์ของทรัพยากรธรรมชาติ
 สิ่งแวดล้อม และชีวิตมนุษย์ “ภูมิสังคม” ที่จะต้องดำเนินชีวิต อยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืน ทรงชี้แนะถึง
 ความสำคัญของการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและ สภาพแวดล้อมควบคู่ไปกับการพัฒนาคน

สุเมธ ตันติเวชกุล (2549: 10-18) อธิบายว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงรับสั่งว่า
 “...การพัฒนาจะต้องเป็นไปตามภูมิประเทศทางภูมิศาสตร์และภูมิประเทศทางสังคมศาสตร์ในสังคม
 วิทยา คือ นิสัยใจคอของคนเราจะไปบังคับให้คนคิด อย่างอื่นไม่ได้ เราต้องแนะนำ เราเข้าไปช่วยโดย
 ที่จะคิดให้เขาเข้ากับเราไม่ได้ แต่ถ้าเราเข้าไปแล้วเราเข้าไปดูว่าเขาต้องการอะไรจริงๆ แล้วก็อธิบาย
 ให้เขาเข้าใจ หลักการของการพัฒนานี้ก็จะเกิดประโยชน์อย่างยิ่ง... (18 กรกฎาคม พ.ศ. 2517)
 กล่าวคือ การพัฒนานั้นจะต้องยึดถือสภาพความเป็นจริงของ “ภูมิประเทศ” ทั้งในด้านพื้นที่ดิน ด้าน
 สังคมวิทยาที่เกี่ยวกับนิสัยใจคอ ทัศนคติ ของคนในพื้นที่พัฒนาเป็นหลัก และขอให้ยึดหลักการ
 สำคัญคือ “ให้สอดคล้องกับภูมิสังคม” ...” โดย ภูมิ หมายถึง ลักษณะของภูมิประเทศ ซึ่งก็คือ
 สภาพแวดล้อมที่อยู่รอบๆตัวเรานั้นเอง หรือจะพูดแบบชาวบ้านก็คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ นั้นเอง เพราะ
 สภาพภูมิประเทศของเรานั้น อาจจะมีส่วนคล้ายคลึงกับประเทศเพื่อนบ้านบ้าง แต่ถ้าข้ามไปฝั่งลาว
 ลักษณะธรรมชาตินั้นอาจจะไม่เหมือนกันแล้ว แนวฝนต่างๆ นั้นอาจจะมาในฤดูกาลที่ไม่สอดคล้องกัน
 หรือแม้แต่ประเทศไทย ส่วนต่างๆ ของประเทศ ภาคเหนือ ใต้ กลาง อีสาน ก็ยังมี ภูมิ ที่ไม่เหมือนกันเลย

เช่นทางเหนือเป็น ภูเขา ทางใต้เป็นพรุ ภาคกลางเป็นที่ราบลุ่ม ส่วนทางอีสานเป็นที่ราบสูงแห้งแล้ง เป็นต้น

สังคม หมายถึง มนุษย์ที่อยู่ในสภาพแวดล้อมนั้นๆ แม้จะเป็นคนไทยด้วยกันอยู่ในประเทศเดียวกันแล้วอย่านี้กว่าจะคิดเหมือนกันหมด หรือว่าตัดสินใจในกรณีที่เกิดขึ้นต่อสิ่งที่อยู่ข้างหน้าในลักษณะเหมือนกันหมดแม้แต่คนอยู่ทางเหนือ อยู่ทางใต้ เหตุการณ์หนึ่งที่เผชิญอยู่ นั้นก็อาจจะตัดสินใจไม่เหมือนกันก็ได้ เพราะเขาตัดสินใจไปตามวัฒนธรรม ค่านิยมทางสังคม สิ่งแวดล้อม ประเพณี การอบรมบ่มฝังมา เขาก็ต้องตัดสินใจไปตามนั้น และหากไปเปรียบกับ ต่างประเทศแล้ว ความแตกต่างก็ยิ่งมากขึ้นเป็นทวีคูณ ดังนั้น แนวคิดภูมิสังคมคือหลักการสำคัญในการพัฒนา อย่าไปเปลี่ยนแปลง แปรสภาพ หรือทำให้ความเป็นมนุษย์ตรงนั้นได้เสียไป โดยมี ตัวอย่างที่ดำเนินงานตามภูมิสังคมได้แก่โครงการพัฒนาต่างๆ โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โครงการตามพระราชประสงค์ โครงการหลวง และการดำเนินงานของมูลนิธิชัยพัฒนา เป็นต้น

ทั้งนี้ ภายใต้พระราชดำริด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่สอดคล้องกับ ภูมิสังคม เช่น ดิน น้ำ ป่า คน เพื่อมุ่งหวังให้มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างถูกต้องผสมผสานวิทยาการแนวใหม่กับหลักธรรมชาติและวิถีชีวิตของผู้คนอย่างกลมกลืน เกิดประโยชน์ สูงสุดต่อชีวิตมนุษย์และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนและอาศัยกระบวนการพัฒนาที่เป็นขั้นตอน พื้นฐาน ของสังคมและความพร้อมของคน ดังที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำรัสว่า “...เราไม่เป็นประเทศร่ำรวย เรามีพอสมควร พออยู่ได้ แต่ไม่เป็นประเทศที่ ก้าวหน้าอย่างมาก เราไม่อยากจะเป็ประเทศก้าวหน้าอย่างมาก เพราะถ้าเราเป็นประเทศก้าวหน้าอย่างมากก็จะมีแต่ถอยกลับ ประเทศเหล่านั้นที่เป็นประเทศที่มีอุตสาหกรรมก้าวหน้า จะมีแต่ถอยหลังและถอยหลังอย่างน่ากลัว แต่ถ้าเรามีการบริหารแบบเรียกว่า แบบคนจนแบบที่ไม่ติดกับตำรามากเกินไป ทำอย่างมีสามัญสำนึกนี้แหละ คือเมตตากัน จะอยู่ได้ตลอดไป...” (4 ธันวาคม พ.ศ. 2534)

มบุญ มุขประดิษฐ์ (2548) ได้ให้คำจำกัดความไว้อย่างน่าสนใจว่า ภูมิ คือลักษณะของสภาพแวดล้อม ภูมิประเทศ อันเกี่ยวข้องกับดิน น้ำ ลม ไฟ ของแต่ละพื้นที่ที่มีความแตกต่างกันออกไป อาทิ ภาคเหนือมีลักษณะพื้นที่แบบภูเขา ภาคใต้มีลักษณะพื้นที่แบบพรุ ภาคกลางมีลักษณะพื้นที่แบบราบลุ่ม และภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีลักษณะพื้นที่แบบราบสูงแห้งแล้ง ส่วนสังคม คือจารีตประเพณี วิถีชีวิต ความเชื่อ ทัศนคติ และวัฒนธรรมของคนที่อยู่อาศัยในพื้นที่นั้นๆ

ทั้งนี้ยังได้กล่าวถึง พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ได้ทรงงานหลากหลายเพื่อพัฒนาประเทศและยกระดับคุณภาพชีวิตของพสกนิกรให้ดีขึ้น อย่างน้อยก็ให้อยู่ในระดับที่พอรับได้และพออยู่-พอกิน สมกับที่ได้เกิดมาเป็นมนุษย์และอยู่ในแผ่นดินไทย แผ่นดินไทยซึ่งครั้งหนึ่งเคยเป็นอุ้งข้าว-อุ้งน้ำ อันอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรและพืชพันธุ์ธัญญาหาร แต่การเร่งรัดพัฒนาตามแนวคิดและทฤษฎีทางตะวันตกในยุคหนึ่ง ทำให้เกิดผลข้างเคียงของการพัฒนา ทำให้ต้องมาคิดถึงเรื่อง "การพัฒนาที่ยั่งยืน" โดยพระองค์ทรงเน้นเสมอว่า การพัฒนาหรือการดำเนินการอะไรก็ตาม ต้องยึดหลักสำคัญคือให้สอดคล้องกับ ภูมิสังคม ซึ่งนั่นก็คือการพัฒนาโดยยึดหลักสภาพความเป็นจริงของ "ภูมิประเทศ" ทั้งในด้านพื้นที่ดิน ด้านสังคมวิทยา ด้านลักษณะนิสัยประจำถิ่น คือ นิสัยใจคอความเคยชิน วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ความเชื่อและหลักศาสนา เป็นต้น และการพัฒนาโดยยึด

หลักภูมิสังคมนี้ ก็คือหลักสำคัญยิ่งของการพัฒนาอย่างยั่งยืนนั่นเอง ดังนั้นการพัฒนาตามแนวพระราชดำรินั้นได้ยึดถือสภาพความเป็นจริงของ "ภูมิประเทศ" และ "ภูมิสังคม" คือ ทั้งในด้านพื้นที่ดิน ด้านสังคมวิทยา ที่เกี่ยวกับนิสัยใจคอ และพื้นฐานทางวัฒนธรรมของคนในพื้นที่เป็นหลัก เป็นการพัฒนาโดยกลมกลืนกับหลักความเป็นจริง และไม่ใช่วิธีการหักทลายเป็นหลัก การพัฒนามุ่งเน้น หรือเร่งรีบเพื่อให้เกิดความเจริญ หรือความเป็น "ทันสมัย" โดยไม่มีรากฐานที่ค้ำยัน ย่อมเป็นการพัฒนาตามที่มีรับสั่งว่า "เป็นการพัฒนาตามด้วยกระสวยที่จะสร้างของใหม่เพื่อความแปลกใหม่" ซึ่งถือว่าเป็นการพัฒนาที่ไม่พึงกระทำ

คำว่า "ภูมิสังคม" นั้นแยกเป็น 2 คำ คือคำว่า "ภูมิ" หมายความว่า ลักษณะของภูมิประเทศ ซึ่งก็คือสภาพแวดล้อมที่อยู่รอบๆ ตัวเรานั้นเอง พุดแบบชาวบ้านก็คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ นั่นเอง เพราะสภาพภูมิประเทศในแต่ละภูมิภาคนั้น แตกต่างกันไปมาก ตัวอย่างเช่น อุดมภูมิความหนาวร้อน ความแห้งแล้ง และชุ่มฉ่ำแตกต่างกันไป ซึ่งภาคเหนือลักษณะส่วนใหญ่เป็นภูเขา ทางใต้เป็นพื้นที่พุ่มภาคกลางเป็นที่ราบลุ่ม ส่วนภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นที่ราบสูงแห้งแล้งในบางส่วน เป็นต้น ส่วนคำว่า "สังคม" หมายความว่าสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม จารีตประเพณี วิถีชีวิต แนวคิดทัศนคติ ที่แตกต่างกัน และอยู่ล้อมรอบผู้คนที่มีชีวิตอยู่ในพื้นที่นั้น นักวางแผนพัฒนาจะต้องไม่ประเมิน หรือคาดการณ์ว่าผู้คนในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งจะมีวัฒนธรรม ค่านิยม และการชอบหรือไม่ชอบสิ่งใดเหมือนกันไปหมดเป็นบรรทัดฐาน

ทั้งนี้ได้มีพระราชดำรัสคราวหนึ่งว่า "การพัฒนาประเทศจะต้องพิจารณาและวินิจฉัยให้รอบคอบว่า อะไรเป็นเรื่องเร่งด่วน ที่ควรทำก่อนและอะไรที่ยังไม่ควรทำ" ทรงยกตัวอย่างการเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรหมู่บ้านหนึ่ง ที่จังหวัดสุโขทัย มีราษฎรเข้ามากราบบังคมทูลขอให้พัฒนาถนนลูกรัง ซึ่งมีฝุ่นมากให้เป็นถนนลาดยาง เพื่อการสัญจรไปมา ซึ่งทรงมองเห็นว่ามีสิ่งเร่งด่วนกว่า คือ แหล่งน้ำเพื่อที่จะได้มีแหล่งเก็บกักน้ำไว้เพาะปลูกได้ตลอดปี เกษตรกรสามารถทำนาและปลูกพืชหมุนเวียน ทำให้รายได้เพิ่มมากขึ้น 2-3 เท่า ส่วนการพัฒนาถนนคงจะกระทำได้ง่ายในลำดับถัดไป "...ก็เลยถามเขาว่า พวกเขาชอบกินอะไร ชอบกินข้าวหรือชอบกินฝุ่น เขาก็บอกว่าชอบกินข้าว ถ้าชอบกินข้าวก็สมควรที่จะพัฒนาให้มีข้าวมากขึ้น ให้มีรายได้ เมื่อกินข้าวได้แล้ว และมีรายได้มากขึ้น การรุดานพัฒนาถนนก็จะเป็นเรื่องเล็ก ง่ายมาก เขาก็พอเข้าใจ..."

พระราชดำรัสนี้ได้แสดงให้เห็นถึงแนวคิด และปรัชญาการพัฒนาขององค์พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ที่ทรงเน้นและให้ความสำคัญของการพัฒนาที่มีได้ "รู้ที่ถึง" คุณค่าและสิ่งสำคัญเดิมที่ควรอนุรักษ์ไว้ และการพัฒนาที่เป็นขั้นตอนอย่างการ "ค่อยเป็นค่อยไป" โดยไม่กระทบต่อความสามารถและศักยภาพของประชาชนในท้องถิ่น ในการปรับตัวรับสภาวะที่เปลี่ยนแปลงใหม่ๆ

ดังนั้นคำสำคัญที่เกี่ยวข้องกับภูมิสังคมนั้นเป็นคำหนึ่งที่เป็นหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้แก่

1) ระเบิดจากข้างใน พระองค์ทรงมุ่งเน้น เรื่องการพัฒนาคน ทรงตรัสว่า "ต้องระเบิดจากข้างใน หมายความว่า ต้องสร้างความเข้มแข็งให้คนในชุมชนที่เราเข้าไปพัฒนาให้มีสภาพพร้อมที่จะรับการพัฒนาลูกก่อน แล้วค่อยออกมาสู่สังคมภายนอก มิใช่การนำเอาความเจริญหรือบุคคลจากสังคมภายนอกเข้าไปหาชุมชนหมู่บ้านที่ยังไม่ทันได้มีโอกาสเตรียมตัวหรือตั้งตัว"

2) ทำตามลำดับขั้น ในการทรงงาน พระองค์จะทรงเริ่มต้นจากสิ่งที่เป็นของประชาชน ที่สุดก่อน ได้แก่ สาธารณสุข เมื่อมีร่างกายสมบูรณ์แข็งแรงแล้วก็จะสามารถทำประโยชน์ด้านอื่นๆ ต่อไปได้ จากนั้นจะเป็นเรื่องสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานและสิ่งจำเป็นในการประกอบอาชีพ อาทิ ถนน แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร การอุปโภคบริโภค ที่เอื้อประโยชน์ต่อประชาชนโดยไม่ทำลาย ทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงการให้ความรู้ทางวิชาการ และเทคโนโลยีที่เรียบง่าย เน้นการปรับใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ราษฎรสามารถนำไปปฏิบัติได้และเกิดประโยชน์สูงสุด ดังพระบรมราโชวาทเมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2517 ความตอนหนึ่งว่า

“...การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐานคือความพอมีพอกิน พอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน ใช้วิธีการและอุปกรณ์ที่ประหยัด แต่ถูกต้องตามหลัก วิชาการ เมื่อได้พื้นฐานที่มั่นคงพร้อมพอสมควร และปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญ และฐานะเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป หากมุ่งแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญยกเศรษฐกิจให้ รวดเร็วแต่ประการเดียวโดยไม่ให้แผนปฏิบัติการสัมพันธ์กับสภาวะของประเทศและของประชาชน โดยสอดคล้องด้วย ก็จะเกิดความไม่สมดุลในเรื่องต่างๆขึ้น ซึ่งอาจกลายเป็นความยุ่งยากล้มเหลวได้ใน ที่สุด ดังเห็นได้ที่อารยประเทศกำลังประสบปัญหาทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงในเวลานี้ การช่วยเหลือ สนับสนุนประชาชนในการประกอบอาชีพ และตั้งตัวให้มีความพอกิน พอใช้ก่อนอื่นเป็นพื้นฐานนั้น เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งยวด เพราะผู้ที่มีอาชีพและฐานะเพียงพอที่จะพึ่งตนเอง ย่อมสามารถสร้างความ เจริญก้าวหน้าระดับที่สูงได้ต่อไปโดยแน่นอน ส่วนการถือหลักที่จะส่งเสริมความเจริญให้ค่อยเป็นไป ตามลำดับ ด้วยความรอบคอบระมัดระวังและประหยัดนั้น ก็เพื่อป้องกันความผิดพลาดล้มเหลวและ เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จได้แน่นอนบริบูรณ์...”

3) การมีส่วนร่วม พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทรงเป็นนักประชาธิปไตย จึงทรงนำ“ประชาพิจารณ์” มาใช้ในการบริหารเพื่อเปิดโอกาสให้ สาธารณชน ประชาชนหรือเจ้าหน้าที่ทุกระดับได้มาร่วมกันแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่จะต้อง คำนึงถึงความคิดเห็นของประชาชน หรือความต้องการของสาธารณชน ดังพระราชดำรัสความตอน หนึ่งว่า “...สำคัญที่สุดจะต้องหัดทำให้กว้างขวางหนักแน่น รู้จักรับฟังความคิดเห็น แม้กระทั่งความ วิพากษ์วิจารณ์จากผู้อื่นอย่างฉลาดเพราะการรู้จักรับฟังอย่างฉลาดนั้นแท้จริงคือ การระดมสติปัญญา และประสบการณ์อันหลากหลาย มาอำนวยความสะดวกปฏิบัติบริหารงานให้ประสบความสำเร็จที่สมบูรณ์ นั้นเอง...”

ดังนั้นการพัฒนาใด ๆ จะให้มีความยั่งยืนได้จะต้องใช้แนวความคิดการพัฒนาของ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตรที่ต้องเข้าใจ เข้าถึงประชาชนแล้ว ค่อยพัฒนาผ่านกระบวนการศึกษาภูมิสังคม ค่อยเป็นค่อยไป และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม ทุกขั้นตอน....

ภูสิทธิ์ ชันติกุล (ม.ป.ป.) กล่าวว่า ภูมิสังคม หรือ Social Geography หมายถึงความ แตกต่างของแต่ละพื้นที่ ทางด้านสิ่งแวดล้อม ชีวภาพ ภูมิศาสตร์ วิถีชีวิต ประเพณี และวัฒนธรรม

โดยคำว่า “ภูมิ” จะเกี่ยวข้องกับทรัพยากรทางธรรมชาติที่อยู่รอบๆ ตัวเรา อาทิ ดิน น้ำ ลม ไฟ ซึ่งแต่ละพื้นที่มีลักษณะที่แตกต่างโดยสิ้นเชิง สำหรับคำว่า “สังคม” คือความหลากหลายทางวัฒนธรรม หลักปฏิบัติ และค่านิยมของคนในท้องถิ่นนั้นๆ

วศินา จันทศิริ , รศ.ดร. และ สิริพิชญ์ วรณภาส, ผศ. (ม.ป.ป.) อธิบายไว้ว่า ภูมิ คือ ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นนั้นๆ ประกอบด้วย ลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะภูมิอากาศ ลักษณะดิน และพืชพรรณในท้องถิ่น

สุมาลี เดชารักษันกุล (2551) กล่าวว่า ภูมิสังคมเป็นแนวความคิดการพัฒนาเชิงพื้นที่ที่เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และครอบคลุมการใช้ประโยชน์จากที่ดิน

จากการทบทวนแนวคิดต่างๆ ข้างต้น ผู้วิจัยขอสรุปความหมายของภูมิสังคมไว้เฉพาะดังนี้ คือ ทฤษฎีการพัฒนาเชิงพื้นที่ที่ควรให้ความสำคัญกับ ลักษณะทางกายภาพ วิถีชีวิต วัฒนธรรม ความเชื่อ มลภาวะ สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจสังคมของแต่ละพื้นที่

1.2 องค์ประกอบของภูมิสังคม

1.2.1 ลักษณะทางกายภาพ

ลักษณะทางกายภาพ หมายถึง ลักษณะทางธรรมชาติที่เป็นส่วนประกอบของเปลือกโลก ที่เป็นองค์ประกอบทางภูมิศาสตร์ เช่น ขนาด ที่ตั้ง ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ พืชพรรณธรรมชาติ ทรัพยากรธรรมชาติ

ที่ตั้ง คือ การบอกตำแหน่งสถานที่ต่าง ๆ บนผิวโลก ซึ่งมีลักษณะการบอกเป็น 2 แบบ คือ ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ เป็นการบอกตำแหน่งของสถานที่เป็นพิกัด เช่น หมู่บ้าน ก ตั้งอยู่ที่พิกัด ละติจูด 16 องศาเหนือ ลองจิจูด 102 องศาตะวันออก และที่ตั้งสัมพัทธ์ เป็นการบอกตำแหน่งของสถานที่แวดล้อมด้วยสิ่งใดบ้าง เช่น ที่ตั้งของจังหวัดอ่างทอง ทิศเหนือ จด จ. สุพรรณบุรี สิงห์บุรี และลพบุรี ทิศใต้ จด จ.พระนครศรีอยุธยา ทิศตะวันออก จด จ. พระนครศรีอยุธยา ทิศตะวันตก จด จ. สุพรรณบุรี

รูปร่าง คือ ลักษณะรูปร่างของจังหวัด ภาค ประเทศ หรือสิ่งต่าง ๆ ว่า คล้ายกับอะไร เช่น ประเทศมีรูปร่างคล้ายขวาน ประเทศอิตาลีมีรูปร่างคล้ายรองเท้าบูท

ขนาด เป็นการเปรียบเทียบพื้นที่ระหว่างจังหวัด ประเทศ เช่น จ. แพร่ มีพื้นที่ 6,538.59 ตารางกิโลเมตร จ. พะเยา มีพื้นที่ 6,335 ตารางกิโลเมตร

ลักษณะภูมิประเทศ หมายถึง ลักษณะของพื้นที่ในแต่ละจังหวัด ซึ่งมีลักษณะแตกต่างกัน เช่น เป็นภูเขาที่ราบสูง ที่ราบลุ่มที่ราบชายฝั่งทะเลสิ่งที่เราต้องศึกษา เช่น ความกว้างความยาวความลาดชันและความสูงพื้นที่ เป็นต้น การศึกษาเกี่ยวกับ ภูมิประเทศ สิ่งที่ต้องใช้ในการสำรวจ สังเกต ตรวจสอบ ซึ่งลักษณะของแผ่นดินที่อาจมีลักษณะสูง ๆ ต่ำ ๆ เป็นภูเขา ที่ราบ ที่ราบสูง แม่น้ำ หนอง บึง ลักษณะภูมิประเทศแต่ละแบบ จะมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของประชากร เช่น บริเวณที่ราบลุ่มหรือที่ราบริมฝั่งแม่น้ำ มักมีผู้คนอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น ทำการประมง และทำการเพาะปลูกเป็นอาชีพหลัก โดยที่ประเทศไทยมีลักษณะภูมิประเทศแบ่งเป็น 6 ภาค คือ เขตภูเขาและที่ราบระหว่างภูเขาภาคเหนือ, เขตที่ราบลุ่มภาคกลาง, เขตภูเขาและที่ราบชายฝั่งภาคตะวันออก, เขตที่ราบสูงภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, เขตภูเขาสูงภาคตะวันตก, และเขตภูเขาและที่ราบชายฝั่งคาบสมุทรภาคใต้

ภูมิอากาศ หมายถึง ลักษณะอากาศที่เกิดขึ้นเป็นประจำในท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่ง ในระยะเวลาหนึ่งที่ยาวนานพอสมควร สิ่งที่น่ามาวิเคราะห์เพื่อจัดทำลักษณะอากาศประจำถิ่น ได้แก่ อุณหภูมิ ปริมาณน้ำฝน ลม และทิศทางลม เป็นต้น

ภูมิพฤกษ ภูมิพฤกษ หมายถึง ลักษณะพืชพันธุ์ป่าไม้ชนิดต่าง ๆ ซึ่งในแต่ละพื้นที่จะมีลักษณะพืชพรรณแตกต่างกัน เช่น ถ้าเราอยู่ทางภาคเหนือของประเทศ ลักษณะป่าไม้จะเป็นป่าเบญจพรรณ แต่ถ้าจังหวัดของเราอยู่ทางภาคใต้ลักษณะป่าไม้จะเป็นป่าดงดิบและในพื้นที่ที่อยู่ตามริมฝั่งทะเลจะพบป่าชายเลนด้วย ทั้งนี้ลักษณะของภูมิพฤกษจะขึ้นอยู่กับภูมิประเทศ และภูมิอากาศ

ภูมิอุทก ภูมิอุทก หมายถึง แหล่งน้ำต่าง ๆ เช่น ห้วย หนอง คลอง แม่น้ำ ทะเล เป็นต้น แหล่งน้ำในแต่ละพื้นที่ขึ้นอยู่กับสภาพทางภูมิศาสตร์ เช่น จังหวัดทางภาคเหนือมีป่าไม้มากจึงมีแหล่งต้นน้ำลำธารสมบูรณ์ จังหวัดทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีป่าไม้น้อย พื้นดินเป็นดินทรายไม่อุ้มน้ำ แหล่งน้ำและปริมาณน้ำจึงมีน้อย

ภูมิธรณี หมายถึง ลักษณะดิน เช่น ชนิดของดิน สมบัติของดิน ความอุดมสมบูรณ์ของดิน ซึ่งดินแต่ละแห่งมีความแตกต่างกัน เช่น จังหวัดทางภาคเหนือดินส่วนใหญ่มีความสมบูรณ์ค่อนข้างต่ำ เนื่องจากภูมิประเทศเป็นภูเขาสูง จังหวัดทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดินส่วนใหญ่เป็นดินทราย จึงไม่ค่อยอุดมสมบูรณ์ จังหวัดในภาคกลาง ดินส่วนใหญ่มีความอุดมสมบูรณ์เป็นดินตะกอนธารน้ำ ภาคกลางจึงเป็นแหล่งเพาะปลูกที่สำคัญของประเทศ

ภูมิปฐมพี หมายถึง ลักษณะของดินชนิดต่าง ๆ ดินเกิดจากวัฏจักรธรรมชาติที่ทับถมปกคลุมผิวโลก เช่น เศษดิน ซากพืช ซากสัตว์ แร่ธาตุต่าง ๆ เป็นต้น ดินในแต่ละพื้นที่จะมีคุณสมบัติแตกต่างกัน เช่น การอุ้มน้ำ สีของดิน ความอุดมสมบูรณ์

สรุปได้ว่า ลักษณะทางกายภาพเป็นเรื่องราวที่กล่าวถึง ที่ตั้ง รูปร่าง ขนาด ลักษณะภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ภูมิพฤกษ ภูมิอุทก ภูมิธรณี และ ภูมิปฐมพี

1.2.2 วิถีชีวิต

“วิถีชีวิต” ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2539) ได้ให้ความหมายของคำว่า วิถีชีวิต หมายถึง ความเป็นไปในการดำรงชีวิต ส่วนประเสริฐ วิทยารัฐ (2522 อ้างถึงใน สุมาลี หวังพุดิ, 2546) ได้กล่าวสรุปความหมายของคำว่า วิถีชีวิต หมายถึง การอยู่อาศัยของกลุ่มคน ได้ประกอบอาชีพทำมาหากินตามสภาพแวดล้อม ผูกพันกัน และมีกฎระเบียบที่ตกทอดมาควบคุม และได้กล่าวสรุปไว้ว่า การศึกษาวิถีชีวิตชุมชนทั้งถิ่นในสภาวะต่าง ๆ สามารถศึกษาจากด้านการตั้งถิ่นฐาน ด้านเศรษฐกิจ และสังคมวัฒนธรรมของชุมชนนั้น ๆ

วิถีชีวิต หมายถึง การกระทำตามวิธีการและแนวทางอย่างไร้โดยนัยหนึ่ง เพื่อให้มีความสุขและประสบความสำเร็จในชีวิต โดยกระทำอย่างต่อเนื่องจนติดเป็นนิสัย กระทั่งการกระทำนั้น ได้กลายมาเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินชีวิต (ความสัมพันธ์ของมนุษย์กับวิถีชีวิต, 2552)

วิถีชีวิต หมายถึง ความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวันของผู้คนในแต่ละสังคมบนพื้นฐานวัฒนธรรมของสังคมนั้น ๆ (แนวทางการพัฒนาบวรวิถีชีวิตไทย, 2552) และสอดคล้องกับแนวคิดของนันทพร ศรีสุทธะ (2544) ได้สรุปความหมายของคำว่า วิถีชีวิต หมายถึง การแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ เป็นประจำวันอย่างสม่ำเสมอ เป็นนิสัย ซึ่งจะสะท้อนทัศนคติ และวัฒนธรรมของ

บุคคล เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละบุคคลในเรื่องที่อยู่อาศัย ลักษณะครอบครัว ขนบธรรมเนียมประเพณี การดูแลสุขภาพ พฤติกรรมสุขภาพของบุคคลนั้น จะได้รับอิทธิพลมาจากความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และสิ่งแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม เช่น สถานะทางเศรษฐกิจและสังคม ความแตกต่างของ รายได้ การศึกษา อาชีพ ความเชื่อของบุคคล จะเป็นตัวกำหนดทำให้เกิดความแตกต่างของกิจกรรม ในชีวิตประจำวัน

เวรกา เสวครบุรี, 2554(อ้างใน พวงเพชร สุรัตน์วิกุล, 2542, น.50-51) กล่าวว่า วิถีชีวิตชุมชนเป็นวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคม หมายถึง วัฒนธรรมในทางสังคมศาสตร์ นั้นเอง ทั้งนี้เพราะวัฒนธรรมเป็นสิ่งกำหนดพฤติกรรมตั้งแต่เกิดจนตาย ตั้งแต่ตื่นนอนจนเข้านอน พฤติกรรมต่างๆ ที่มนุษย์กระทำล้วนแล้วแต่เป็นเรื่องของวัฒนธรรมทั้งสิ้น วัฒนธรรมเป็นตัวกำหนด รูปแบบของครอบครัว เศรษฐกิจ การปกครอง การศึกษา ศาสนา เป็นต้น วัฒนธรรมจะกำหนดว่าสิ่งใดดี สิ่งใดไม่ดี สิ่งใดถูก สิ่งใดผิด รวมทั้งเป้าหมายในชีวิตว่าควรเป็นอย่างไร ฉะนั้น กิจกรรมทุกอย่างของมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นการกิน การดื่ม การพูด การอ่าน การเขียน การคิด การทำงาน การเล่น การติดต่อสัมพันธ์กัน ล้วนแล้วแต่เป็นเรื่องของวัฒนธรรมทั้งสิ้น วัฒนธรรมจึงเป็นวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคม สังคมหนึ่งหรือชุมชนหนึ่งๆ จะต้องมียุติการดำเนินชีวิตเป็นลักษณะเฉพาะของสังคม วิถีชีวิตจึงเป็นเสมือนเอกลักษณ์หรือตราประจำสังคม ซึ่งมีความแตกต่างกันไปทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเหตุดังนี้ (อ้างใน พวงเพชร สุรัตน์วิกุล, 2542, น.53-54)

- ความคิดเห็นและการมองโลกต่างกัน จะทำให้วิถีชีวิตแตกต่างกันไป ในเรื่องนี้จะเห็นได้ว่ามนุษย์ทุกแห่ง ของโลกต้องมีระเบียบกฎเกณฑ์ ความเชื่อ ศาสนา การปกครอง เศรษฐกิจ การอบรมเลี้ยงดูเด็ก ตลอดจนคบเพื่อนเหมือน ๆ กัน แต่รูปแบบของสิ่งเหล่านี้จะแตกต่างกันไปตามความคิดเห็นและค่านิยมของแต่ละสังคม

- สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ต่างกัน วิชชุตตา ให้เจริญ,2552 กล่าวว่า สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ต่างกันทำให้พบปัญหาแตกต่างกัน เช่น มนุษย์ที่อยู่ในเขตร้อนต้องพบปัญหาต่างกับมนุษย์ที่อยู่ในเขตร้อน มนุษย์ที่อยู่บนภูเขาจะมีปัญหาต่างจากมนุษย์ที่อยู่ในที่ลุ่ม ด้วยเหตุนี้แต่ละสังคมจึงต้องคิดหาวิธีการแก้ปัญหาให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม ในบางกรณีจะพบว่า มนุษย์ที่อยู่ในสภาพแวดล้อมที่คล้ายกัน แต่มีวิถีชีวิตต่างกัน ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่าการที่วิถีชีวิตจะมีลักษณะ

อย่างไรนั้น นอกจากจะขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อม ความคิดเห็น การมองโลกแล้วยังขึ้นอยู่กับเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ที่ผ่านมาของแต่ละสังคม ซึ่งจะมีส่วนสำคัญในการกำหนดลักษณะของวิถีชีวิตดังที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

วิถีชีวิตของชุมชน เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตของสมาชิกส่วนใหญ่ใน แต่ละชุมชนที่พิจารณาได้จาก

บทบาทที่สมาชิกแสดงออกมาตามหน้าที่และความรับผิดชอบ ทั้งในระดับปัจเจกบุคคล สถาบัน องค์กร และชุมชน โดยที่แต่ละปัจเจกอาจมีหลายบทบาทเมื่อทำหน้าที่อยู่ต่างสถานที่และเวลา หรือแม้แต่เวลาและสถานที่เดียวกัน เปรียบเสมือน ครูใหญ่ทำหน้าที่ในโรงเรียน ที่มีลูกชายของตนเรียนอยู่ และมีคุณแม่เป็นครูในสังกัดโรงเรียนนี้ด้วย

โครงสร้างและหน้าที่ของสมาชิก ที่ยอมเป็นไปตามความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกและระหว่างสถาบัน องค์กร และชุมชน ที่จะมีเป้าหมายการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ แต่เมื่อชุมชนใด มีผลประโยชน์เหลื่อมซ้อนกันในเชิงได้เปรียบเสียเปรียบกัน สถานการณ์ย่อมเปลี่ยนแปลงไปในทางลบได้ ถ้าปราศจากการประนีประนอมกัน และอาจส่งผลกระทบต่อการทำลายโครงสร้างและหน้าที่ของอีกชุมชนหนึ่งที่ไม่สามารถปกป้องตนเองได้

การกำหนดเงื่อนไขของความสัมพันธ์ ในลักษณะเครือข่าย เพื่อนเครือข่าย คู่ค้าขาย ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในผลประโยชน์ร่วมกัน หรือคู่แข่งกัน

กำหนดข้อตกลง กฎเกณฑ์ทางสังคมที่อาจพัฒนาขึ้นเป็นระเบียบ บรรทัดฐานทางสังคม ประเพณี และกฎหมายที่มีบทบังคับ

มีการสร้างกลไกทางสังคม เป็น Law enforcement ที่มีพลังและอำนาจบังคับใช้กฎเกณฑ์ดังกล่าว ในรูปแบบของความเชื่อ พิธีกรรม กลไกทางสังคมที่มีอำนาจและเป็นพลังของตัวแทนของ สมาชิก สถาบัน องค์กร และชุมชน ทั้งประเภท Law enforcement ที่มีขอบเขตการบังคับใช้ที่มีกว้างแตกต่างกัน ตามอำนาจที่หนุนหลังกลไกนั้นๆ ทั้งอำนาจที่น่าเชื่อถืออย่างเป็นทางการเป็นผล หรืออำนาจที่นอกเหนือการควบคุมทางธรรมชาติ (Super Natural Power)

เนื้อหาแห่งวิถีชีวิตของแต่ละชุมชนย่อมแตกต่างกัน แต่ที่เหมือนกันคือ การทำหน้าที่ของกลไกทางสังคม ที่แฝงไปด้วยความเชื่อ ค่านิยม ทศนคติ ที่พัฒนาขึ้นเป็นประเพณีที่ถือปฏิบัติ ส่วนข้อห้าม(Taboo) และกฎเกณฑ์ ในการปฏิบัติก็กลายเป็นบรรทัดฐาน(Norms) ที่ถ่ายทอดเรียนรู้สืบต่อกันมาในรูปแบบต่าง ๆ เช่น นิทานปรัมปรา การละเล่น ละคร เพลงพื้นบ้าน ลิเก ซอ จ้อย(ออกเสียงทางภาคเหนือเป็น จ้อย) ลำตัด จ๊ว และอาจมีสัญลักษณ์แทนตัวอักษร แต่สะท้อนความเชื่อหรือข้อห้ามได้ชัดเจน โดยอาจอาศัยความเชื่อเรื่องผีและสิ่งเหนือธรรมชาติ มาเป็นกลไกในการควบคุมความประพฤติ

กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม (2559) กล่าวว่า วิถีชีวิตคือแนวทางการดำเนินชีวิตของคนในสังคม ซึ่งยึดถือปฏิบัติมาช้านาน รวมถึงปัจจัยสี่ที่คนในสังคมจำเป็นต้องใช้ในการดำเนินชีวิต ซึ่งสอดคล้องแนวคิดการพัฒนาชุมชนด้านวัฒนธรรมของ วิไลวงศ์ ฤกษ์ภูมิ (2531) ที่กล่าวไว้ว่า นักพัฒนาจะต้องเข้าใจวิถีชีวิตของท้องถิ่นนั้นๆ เป็นอย่างดี การเรียนรู้พื้นฐานวิถีชีวิตควรเริ่มจากเข้าใจสิ่งที่คนในท้องถิ่นเป็นอยู่ และต้องไม่นำวัฒนธรรมหรือเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ไม่เหมาะสมกับท้องถิ่นมาใช้ เพราะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา

บุญสนอง บุญโยทยาน (2515) ได้กล่าวถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ไว้ว่า ในการดำเนินชีวิตของมนุษย์นั้นย่อมมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคตามสมัย อันเนื่องมาจากวัฒนธรรมในระดับสากล และวัฒนธรรมย่อยในระดับท้องถิ่น การเรียนรู้และการปรับตัวให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมใหม่ ๆ จึงเป็นไปเพื่อการอยู่รอดในสังคม วิถีชีวิตอยู่ควบคู่กับวัฒนธรรม คือ วิถีชีวิตเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงไปต่าง ๆ ในสังคมมนุษย์ ซึ่งได้มีข้อสมมติที่แตกต่างกันไป ทำให้การเปลี่ยนแปลงมีความหมายแตกต่างกันไปด้วย เช่น การเปลี่ยนแปลงในเรื่องธรรมชาติ มีการเกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นเรื่องธรรมดา การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เป็นการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้มนุษย์มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เป็นต้น ส่วนเมอมาลย์ ราชภัณฑารักษ์ (2544 อ้างถึงใน พวงเพชร สุรัตน์วิกุล, 2544) ได้แสดงแนวคิดเกี่ยวกับวิถีชีวิต (Way of life) ไว้ว่า วิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคมถูกกำหนดโดย

วัฒนธรรมของมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนตาย ตั้งแต่ตื่นนอนจนเข้านอน พฤติกรรมต่างๆ ที่มนุษย์ทำไม่ว่าจะเป็นการแปร่งฟัน สวมใส่เสื้อผ้าเครื่องประดับตลอดจนการเล่นกีฬา ดูโทรทัศน์ ล้วนแล้วแต่เป็นเรื่องของวัฒนธรรมทั้งสิ้น วัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดรูปแบบของครอบครัว เศรษฐกิจ การปกครอง การศึกษา ศาสนา เป็นต้น วัฒนธรรมจะกำหนดว่า สิ่งใดดี สิ่งใดไม่ดี สิ่งใดถูก สิ่งใดผิด รวมทั้งเป้าหมายในชีวิตว่าควรเป็นอย่างไร ฉะนั้น กิจกรรมทุกอย่างของมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นการกิน การดื่ม การพูด การอ่าน การเขียน การคิด การทำงาน การเล่น การติดต่อสัมพันธ์ ล้วนแล้วแต่เป็นเรื่องของวัฒนธรรมทั้งสิ้น วัฒนธรรมจึงเป็นวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคม

อย่างไรก็ตามวิถีชีวิตของคนถูกกำหนดให้แตกต่างกันด้วยวัฒนธรรมของสังคมนั้นๆ เช่น ชาวเขาก็แตกต่างจากชาวเมือง คนไทยอิสลามก็แตกต่างจากคนไทยพุทธ ดังนั้นวิถีชีวิตของชาวไทยหรือต่างชาติก็ดี จะมีวิถีชีวิตที่เป็นลักษณะของตนเอง จึงไม่ถือว่าวัฒนธรรมของใครสูงหรือต่ำ ถ้าหลัง ป่าเถื่อน กว่าอีกวัฒนธรรมหนึ่ง (สุพิตรา สุภาพ, 2541) และวิถีชีวิตของคนในสังคมนั้นย่อมมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย และขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมของแต่ละสังคม จำเป็นที่ต้องเรียนรู้ปรับตัวให้สอดคล้องกับสิ่งใหม่ๆ เพื่อการอยู่รอด แต่สิ่งที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตคือ คติธรรมเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี รวมทั้งปัจจัยสี่ จึงทำให้มนุษย์จำเป็นต้องการแลกเปลี่ยนการผลิตซึ่งกันและกันในชุมชน (สุขศิริ บุญเรือง, 2546) ดังนั้นแล้ววิถีชีวิตจึงเป็นการสรุปความคิดและแนวการปฏิบัติตนของชุมชนนั้น ๆ ซึ่งโดยทั่วไปแต่ละชุมชนจะมีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละชุมชน นั้นๆ ที่มีคุณค่า เกิดจากการรวบรวมจากประวัติศาสตร์ ให้ความสำคัญแก่ความเป็นคน และหล่อหลอมกลมกลืนกันในชุมชน ซึ่งก่อให้เกิดแรงผลักดันในการพัฒนาชุมชนที่สำคัญ ซึ่งหากต้องการเข้าใจชุมชนจะต้องศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาและวิถีชีวิตของชุมชนนั้นๆ (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2540)

ส่วนการศึกษาวิถีชีวิตชุมชนประกอบด้วย 3 ประการ คือ ด้านการตั้งถิ่นฐาน ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคมและวัฒนธรรม เป็นขอบเขตเนื้อหาที่ได้ศึกษาวิถีชีวิตของชาวบ้านชุมชนน้ำน้อย อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา (สุนันทา อินทนิล, 2536 อ้างถึงใน สุมาลี หวังพุด, 2546)

สรุปได้ว่า วิถีชีวิตเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคลที่แสดงออกมาโดยอยู่ภายใต้บรรทัดฐานของสังคมนั้นๆ เพื่อความอยู่รอดของตนเอง และสังคมโดยรวม ทั้งนี้จะต้องเป็นในลักษณะถ้อยที่ถ้อยอาศัยต่อกัน มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน บนพื้นฐานแห่งความพอดีต่อกัน ในอันที่จะทำให้สังคมนั้นมีความสงบสุขอย่างยั่งยืน

1.2.3 วัฒนธรรม

วัฒนธรรม ตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า “Culture” มาจากภาษาลาตินคือ cultura ซึ่งแตกมาจากคำว่า colere หมายถึง การเพาะปลูกและบำรุงให้เจริญงอกงาม (cultivate) โดยที่ ในสังคมไทยคำว่า วัฒนธรรม ได้ถูกนิยามโดยรากศัพท์ภาษาบาลีและสันสกฤต คำว่า วฒฒน (วัฒนธรรม) หมายถึง ความเจริญงอกงาม ส่วน ธรรม (ธรรม) หมายถึง ความดี ความงาม กฎระเบียบ ข้อปฏิบัติ เมื่อรวมกันเป็น วัฒนธรรม หมายถึง ความดี

ไทเลอร์ (Tylor, 1871) ได้กล่าวถึงวัฒนธรรมไว้ว่า วัฒนธรรม เป็นวิถีชีวิตของมนุษย์ (Style of life/ the way of life) ที่เกิดจากการเรียนรู้-สั่งสอน และ ทุกสิ่งทุกอย่าง (Everything in the World) ที่มนุษย์สร้างขึ้น

กระทรวงวัฒนธรรมอธิบายว่า วัฒนธรรมคือวิถีชีวิตซึ่งมีทั้งที่เป็นนามธรรมและรูปธรรมเป็นสิ่งที่จับต้องมองเห็นได้ วัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรมจะปรากฏในรูปของวัตถุ ส่วนวัฒนธรรมที่เป็นนามธรรมคือพฤติกรรมและที่จับต้องหรือยากที่จะมองเห็นได้ในทันที ได้แก่ ความรู้สึก คุณค่า ปรัชญา ความเชื่อ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งทั้ง 2 ส่วนจะประกอบอยู่ในวิถีชีวิตของคนในสังคม

วัฒนธรรม หมายถึง ทุกสิ่ง ทุกอย่างที่มีมนุษย์สร้างขึ้นมา นับตั้งแต่ ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณี ศาสนา กฎหมาย ศิลปะ จริยธรรม ตลอดจนวิทยาการและเทคโนโลยีต่าง ๆ อาจกล่าวได้ว่าวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือที่มนุษย์ คิดค้นขึ้นมาเพื่อช่วยให้มนุษย์สามารถดำรงอยู่ต่อไปได้ เพราะการจะมีชีวิตอยู่ในโลกนี้ได้มนุษย์จะต้องรู้จักใช้ประโยชน์จากธรรมชาติและจะต้องรู้จักควบคุมความประพฤติของมนุษย์ด้วยกัน วัฒนธรรม คือคำตอบที่มนุษย์ในสังคมคิดขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาเหล่านี้

วัฒนธรรมเป็นผลจากการที่มนุษย์ได้เข้าควบคุมธรรมชาติและพฤติกรรมของมนุษย์ ทำให้เกิดการจัดระเบียบทางสังคม ระบบความเชื่อ ศิลปกรรม ค่านิยมและวิทยาการต่างๆ อาจแยก องค์ประกอบของวัฒนธรรมได้เป็น 4 ประการ

1. องค์คติ (concept) บรรดาความคิด ความเชื่อ ความเข้าใจ ความคิดเห็น ตลอดจนอุดมการณ์ต่าง ๆ

2. องค์พิธีการ (usage) หมายถึง ขนบธรรมเนียมประเพณีที่แสดงออกในรูปพิธีกรรม

3. องค์การ (organization) หมายถึง กลุ่มที่มีการจัดอย่างเป็นระเบียบ หรือมีโครงสร้างอย่างเป็นทางการ มีการวางกฎเกณฑ์ระเบียบข้อบังคับและวัตถุประสงค์ไว้อย่างแน่นอน

4. องค์วัตถุ (instrumental and symbolic objects) ได้แก่ วัฒนธรรมทาง วัตถุทั้งหลาย เช่น บ้าน โบสถ์ วิหาร รวมตลอดถึงเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ

วัฒนธรรมเป็นเครื่องกำหนดความเจริญหรือความเสื่อมของสังคม และเป็นเครื่องกำหนดชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคม การศึกษาวัฒนธรรมจะทำให้เข้าใจชีวิตความเป็นอยู่ ค่านิยมของสังคม เจตคติความคิดเห็นและความเชื่อถือของบุคคลได้อย่างถูกต้อง ทำให้มีความรู้สึกเป็นพวกเดียวกันและให้ความร่วมมือกันได้ ทำให้เกิดความสงบเรียบร้อยในสังคม เพราะวัฒนธรรมคือกรอบหรือแบบแผนของ การดำรงชีวิต ทำให้มีพฤติกรรมเป็นแบบเดียวกัน ทำให้เข้ากับคนพวกอื่นในสังคมเดียวกันได้ และทำให้มนุษย์มีสถานะที่แตกต่างจากสัตว์

วัฒนธรรม คือ มรดกแห่งสังคมที่มนุษย์ได้สร้างสรรค์ขึ้น และได้รับการถ่ายทอดกันมาจากอดีตสู่ปัจจุบัน เป็นผลผลิตที่แสดงถึงความเจริญองงามทั้งด้านวัตถุและที่ไม่ใช่วัตถุ เช่น อุดมการณ์ ค่านิยม ประเพณี ศิลธรรม กฎหมายและศาสนา เป็นต้น

พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พุทธศักราช 2485กล่าวว่า วัฒนธรรมหมายถึง ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญองงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียวก้าวหน้าของชาติ และศีลธรรมอันดีงามของประชาชน

สรุปได้ว่า วัฒนธรรม หมายถึงวิธีการดำรงชีวิตของมนุษย์ที่แสดงถึงความเจริญงอกงามใน การอยู่ร่วมกัน เป็นการสร้างสรรค์ของมนุษย์ที่แสดงออกในลักษณะวัตถุและไม่ใช่ วัตถุแล้วถ่ายทอดสืบทอดกันมา เป็นทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์สร้างขึ้น จากกระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์ ได้แก่ การรู้จักคิด รู้จักใช้ รู้จักถ่ายทอด ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญที่ทำให้มนุษย์มีความแตกต่างจากสัตว์ เพราะสิ่งที่สัตว์กระทำถือว่าเป็นสัญชาตญาณ มิใช่การเรียนรู้

วัฒนธรรมมีลักษณะสำคัญ ดังนี้

1. วัฒนธรรมเกิดจากการเรียนรู้ วัฒนธรรมไม่ใช่สิ่งที่ติดตัวมนุษย์มาแต่กำเนิดและ ไม่ใช่สิ่งที่ถ่ายทอดทางพันธุกรรมได้ เช่น การสร้างที่อยู่อาศัยของมนุษย์ย่อมแตกต่างไปจากรังของ ผึ้ง เพราะผึ้งสร้างรังขึ้นโดยสัญชาตญาณที่เป็นไปเองตามธรรมชาติ โดยไม่ต้องมีการเรียนรู้หรือสั่งสอน แต่การสร้างที่อยู่อาศัยของมนุษย์เกิดจากการเรียนรู้ของสมาชิกในสังคม

2. วัฒนธรรมเป็นมรดกของสังคม วัฒนธรรมเป็นผลของการถ่ายทอดและการเรียนรู้จากสมาชิกรุ่นหนึ่งไปสู่สมาชิกรุ่นต่อไป การถ่ายทอดนั้น ต้องใช้เวลา และมีภาษาเป็น สื่อกลางช่วยใ้มนุษย์ได้แสดงความรู้สึกละสามารถเข้าใจผู้อื่นได้ ช่วยให้การถ่ายทอดวัฒนธรรมสืบทอดมาเป็นมรดกทางสังคม

3. วัฒนธรรมเป็นแบบแผนในการดำเนินชีวิต บุคคลที่เกิดในสังคมใดก็ต้องเรียนรู้ วัฒนธรรมของสังคมนั้น ซึ่งแตกต่างกันไปตามแต่ละสังคม ไม่สามารถนำมาเปรียบเทียบได้ว่าของใคร ดีกว่ากัน เพราะแต่ละวัฒนธรรมย่อมมีความเหมาะสมตามสภาพแวดล้อมของแต่ละสังคม เช่น วัฒนธรรมไทยก็มีแบบแผนการดำเนินชีวิตในลักษณะหนึ่งไม่ว่าจะเป็นด้านการแต่งกาย อาหารการกิน ความเป็นอยู่ ซึ่งแตกต่างจากวัฒนธรรมของชาวญี่ปุ่น ดังนั้น วิถีชีวิตของคนไทยคนญี่ปุ่นหรือชาติอื่นๆ จะมีวิถีชีวิตที่เป็นลักษณะของตนเอง

4. วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ จากการคิดค้นสิ่งใหม่ๆ หรือปรับปรุง ของเดิมให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป จึงทำให้วัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

5. วัฒนธรรมมีลักษณะเป็นการแสดงถึงรูปแบบของความคิด ในการแสดง พฤติกรรมของมนุษย์ เป็นผลมาจากการช่วยกันกำหนดรูปแบบของความคิดในการแสดงพฤติกรรมของ สมาชิก โดยที่สมาชิกรับรู้ร่วมกัน และประพฤติตามแนวคตินั้น

6. วัฒนธรรมมิใช่เป็นของผู้ใดผู้หนึ่งโดยเฉพาะ วัฒนธรรมเป็นของส่วนรวม ซึ่งเกิด จากการที่มนุษย์อยู่ร่วมกัน และสร้างรูปแบบในการดำเนินชีวิตในสังคมร่วมกัน วัฒนธรรมจึงไม่ใช่สิ่งที่ สมาชิกในสังคมคนใดคนหนึ่งยอมรับและปฏิบัติเท่านั้น

1.2.4 ความเชื่อ

อนุชา ม่วงใหญ่ (2559) กล่าวว่า กระบวนการพัฒนาที่ใช้พลังของ ความเชื่อและพลังแห่งจิตสำนึกเป็นแก่นที่มีคุณค่าสำหรับการพัฒนา โดยได้ยกตัวอย่างความเชื่อเรื่อง การใช้ชีวิตร่วมกับป่าของชาวอาข่า ที่มีความเชื่อว่าจะไม่มีป่า ชาวอาข่าก็อยู่ไม่ได้ จึงทำให้ทุกพิธีกรรม ของชาวอาข่ามีความเกี่ยวข้องกับป่าด้วยกันทั้งสิ้น ด้วยเหตุนี้ การจัดการทรัพยากรป่าในพื้นที่ชุมชน ของชาวอาข่า จะเป็นการจัดการทรัพยากรที่อยู่บนเงื่อนไขความเชื่อ

ความเชื่อ คือ การยอมรับว่าสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นความจริงหรือเป็นสิ่งที่เรา ไว้วางใจ ความจริงหรือความไว้วางใจที่เป็นรูปของความเชื่อนั้น ไม่จำเป็นว่าจะต้องเป็นความจริงที่ตรง

ตาม หลักเหตุผลหรือหลักวิทยาศาสตร์ใดๆ คนที่เชื่อในฤกษ์ยามก็จะถือว่า วันเวลาการโคจรของดวงดาวจะก่อให้เกิดผลต่อตัวมนุษย์ คนที่เชื่อเครื่องรางของขลังก็จะมีคามยึดมั่นว่า เครื่องราง ของขลังให้คุณให้โทษแก่ตนได้จริง ตัวอย่างของความเชื่อ ได้แก่ ไสยศาสตร์ โหราศาสตร์ โชคลาง ของขลัง ผีสาง นางไม้ ความเชื่ออำนาจลึกลับ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ อิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ เหล่านี้เป็นต้น (กลุ่มวิทยาลัยครูภาคใต้, 2526 : 23)

ธวัช ปุณโณทก (2528 : 350) ได้กล่าวถึงความเชื่อไว้ว่า ความเชื่อ คือ การ ยอมรับอันเกิดอยู่ในจิตสำนึกของมนุษย์ต่อพลังอำนาจเหนือธรรมชาติ ที่เป็นผลดีหรือผลร้ายต่อมนุษย์นั้นๆ หรือสังคมมนุษย์นั้นๆ แม้ว่าพลังอำนาจเหนือธรรมชาติเหล่านั้น ไม่สามารถที่จะพิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริง แต่มนุษย์ในสังคมหนึ่งยอมรับและให้ความเคารพเกรงกลัวสิ่งเหล่านี้ เรียกว่าความเชื่อ ฉะนั้นความเชื่อจึงมีขอบเขตกว้างขวางมาก ไม่เพียงแต่จะหมายถึงความเชื่อในดวงวิญญาณทั้งหลาย (belief in spiritual beings) ภูตผี คาถาอาคม โชคลาง ไสยเวทต่างๆ ยังรวมถึงปรากฏการณ์ธรรมชาติที่มนุษย์ยอมรับนับถือ เช่น ต้นไม้ (ต้นไม้ พืช) ต้นโพธิ์ ต้นไทร) ป่าเขา เป็นต้น

ความเชื่อ หมายถึง เห็นตามด้วย มั่นใจ ไว้ใจ นับถือ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2525 : 278) และในลักษณะคล้ายกันนี้ มานิต มานิตเจริญ (2514 : 453) กล่าวว่าความเชื่อหมายถึง เห็นจริงด้วย วางใจ ไว้ใจ มั่นใจ และนับถือ

อนึ่ง พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ - ไทย (2524 : 42) ให้ความหมายเกี่ยวกับความเชื่อไว้ 2 นัยด้วยกันคือ

1. การยอมรับข้อเสนอข้อใดข้อหนึ่งได้ว่าเป็นความจริง การยอมรับเช่นนี้โดยสารถะสำคัญแล้วเป็นการรับเชิงพุทธิปัญญา แม้ว่าจะมีอารมณ์สะเทือนใจเข้ามาประกอบร่วมด้วยความเชื่อจะก่อให้เกิดภาวะทางจิตขึ้นในบุคคลซึ่งอาจจะเป็นพื้นฐาน สำหรับการกระทำโดยสมัครใจของบุคคลนั้น

ความเชื่อ อาจจะมีพื้นฐานจากหลักฐานข้อเท็จจริงที่เชื่อได้หรือมีพื้นฐานจากความเด็ดฉันทจากการนี้กรู้เอาเอง หรือจากลักษณะที่ทำให้เกิดความเข้าใจไขว่ไขว่ก็ได้ เพราะฉะนั้น ความเชื่อจึงมิได้ขึ้นอยู่กับความจริงเชิงวัตถุวิสัยในเนื้อหาความเชื่อแปลกวิถดถาวรก็ได้ คนเราอาจจะกระทำการอย่างแข็งขันจริงจัง หรืออย่างบ้าคลั่งด้วยความเชื่อที่ผิดได้เท่าๆ กับที่ทำด้วยความเชื่อที่ถูกต้อง อย่างไรก็ตาม การทำที่ใช้สติปัญญาใดๆ ก็ตาม ย่อมต้องอาศัยความเชื่ออยู่ด้วยเสมอ แต่สติปัญญาเองนั้นอาจใช้มาทดสอบความเชื่อและตรวจดูความสมบูรณ์ถูกต้องพื้นฐานความเชื่อขึ้นได้

2. การยอมรับข้อเสนอข้อใดข้อหนึ่งว่า เป็นจริงโดยที่ยังมิได้พิสูจน์ได้โดยวิธีการของวิทยาศาสตร์

ความเชื่อของมนุษย์ได้มีวิวัฒนาการตามลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ความเชื่อในธรรมชาติ ความเชื่อระดับต่ำสุดของมนุษย์ คือความเชื่อในธรรมชาติ เพราะธรรมชาติเกิดอยู่ข้างเคียงกับมนุษย์ มนุษย์เกิดมาลิ้มตาในโลก สิ่งแรกที่มนุษย์ได้เห็นได้สัมผัสก่อนสิ่งอื่นคือธรรมชาติรอบตัวมนุษย์และธรรมชาติต่างๆ เหล่านี้ ได้แก่ ความมืด ความสว่าง ความหนาว ความร้อน ดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ ดวงดาว แม่น้ำลำธาร ต้นไม้ ฟ้าร้องฟ้าผ่า แผ่นดินไหว ภูเขาไฟระเบิด มนุษย์เชื่อว่าธรรมชาติเหล่านั้นมีตัวตน มีอำนาจพิเศษและสามารถก่อให้เกิดคุณและโทษแก่

มนุษย์ได้ มนุษย์จึงเกรงกลัวและกราบไหว้ ดังนั้น การนับถือธรรมชาติจึงนับเป็นขั้นแรกแห่งความเชื่อของมนุษย์

2. ความเชื่อในคติถือผีสาร เทวดา วิวัฒนาการแห่งความคิดของมนุษย์เกิดขึ้นพร้อมกับความเจริญรอบข้างอย่างอื่น มนุษย์มีความสงสัยว่าความมืด ความสว่าง ความร้อน ความหนาว ดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ พากฟ้า แม่น้ำ แม้ภูเขาและต้นไม้ใหญ่ที่สามารถบันดาลให้เกิดความผันแปรไปได้ต่างๆ ในตัวธรรมชาติเหล่านั้น และมีผลบันดาลให้เกิดความสุขและความทุกข์แก่มนุษย์ ด้วยเหตุนี้มนุษย์จึงสร้างรูปเทวดาบ้าง รูปมนุษย์บ้าง หรือรูปครึ่งมนุษย์ครึ่งสัตว์บ้าง เช่น พระกฤษณ์เจ้าที่ แม่ย่านางเรือ และเทพารักษ์ต่างๆ เป็นต้น เพื่อบูชาธรรมชาติเหล่านั้นซึ่งมีอำนาจอะไรอย่างหนึ่งสิ่งสถิตอยู่ อำนาจที่สามารถบันดาลให้เป็นได้นั้น เรียกว่า เจตภูตหรือวิญญาณ เจตภูตที่มีอำนาจทำความทุกข์ให้เกิดขึ้น อาจเป็นมารร้ายหรือ ผีสารอย่างใดอย่างหนึ่ง ส่วนที่นำความสุขมาให้ อาจเป็นท้าวประภเทไตประภเทหนึ่ง และในขั้นนี้ เจตภูตที่ทรงอำนาจสิ่งอยู่ในธรรมชาตินั้นๆ อาจแบ่งออกได้อีกเป็น 3 ลำดับแห่งวิวัฒนาการทางความคิดของมนุษย์ดังนี้

2.1 เริ่มจากธรรมชาติแต่ละอย่างก่อน แล้วกว้างออกไปถึงธรรมชาติทุกอย่างในโลก โดยเชื่อว่าสรรพสิ่งในโลกมีวิญญาณสิ่งสถิตอยู่

2.2 เชื่อว่าวิญญาณเหล่านั้นมีอำนาจไปแต่ละอย่าง อาจบันดาลความดี ความชั่ว ความสุข และความทุกข์แก่มนุษย์ได้แต่ละอย่างตามอำนาจและความกรุณาที่มีอยู่ วิญญาณเหล่านั้นต้องมีรูปร่าง แต่ไม่สามารถเห็นได้

2.3 เริ่มสร้างขึ้นด้วยความนึกคิดของตนเอง ภาพที่ตนนับถือเรียกว่าพระเจ้าหรือเทพเจ้าหรือผีสารเทวดาก็ตามเกิดขึ้นมาแต่ครั้งนั้น ความเชื่อเช่นนี้เป็นมูลเหตุอีกประการหนึ่งของศาสนา นักปราชญ์ในสังคมมนุษย์โบราณเรียกความเชื่อนี้ถือว่าวิญญาณหรือเจตภูต (เสฐียร พันธรังสี, 2513 : 30 - 31)

3. ความเชื่อในวิญญาณบรรพบุรุษ ความเชื่อเรื่องวิญญาณบรรพบุรุษ ได้แก่ มารดา บิดา ปู่ย่าและตายายที่ตายไปแล้ว วิญญาณของบุคคลเหล่านั้นไม่ได้ไปไหน ยังคงอยู่เพื่อ ปกปักษ์รักษาดูแลบุตรหลานของพวกเขา ทำให้เกิดการบูชาวิญญาณบรรพบุรุษ โดยสังเกตตัวอย่างได้ว่าการบังสุกุลให้กับผู้ที่ล่วงลับไปแล้วของคนไทย และการกราบไหว้บูชาบรรพบุรุษของคนจีน

4. ความเชื่อในเทพเจ้าหลายองค์ ความคิดของมนุษย์ได้พัฒนาติดต่อมาจากความคิดเรื่องสร้างภาพเทพเจ้าตามมโนคติของตน โดยคิดเห็นว่าธรรมชาติอย่างใดควรมีรูปเป็นอย่างไร และธรรมชาติอย่างไหนมีอำนาจสูงต่ำกว่ากันอย่างไร บางพวกเชื่อว่าพระอาทิตย์เป็นเทพเจ้าสูงสุด บางพวกเชื่อว่าพาคฟ้าเป็นเทพเจ้าผู้ยิ่งใหญ่ บางพวกเชื่อว่าพระจันทร์เป็นเทพเจ้าสูงสุดกว่าเทพเจ้าองค์ใด เทพเจ้าแต่ละองค์มีอำนาจลดหลั่นกัน และมีหน้าที่แตกต่างกัน

ความจำเป็นที่มนุษย์ต้องผูกพันอยู่กับความเชื่อ ความจำเป็นที่มนุษย์ต้องผูกพันอยู่กับความเชื่อ ที่สำคัญที่อยู่ 4 ประการคือ

1. มนุษย์ไม่อาจขาดความเชื่อหรือความคิดได้ เพราะหากขาดความเชื่อเสียแล้วมนุษย์จะไม่เข้าใจตนเอง และไม่เข้าใจโลกหรือสภาพสิ่งแวดล้อมได้ ถ้าไม่เข้าใจสิ่งเหล่านั้นแล้ว มนุษย์ก็ไม่อาจดำรงชีวิตอยู่ได้ ตัวอย่าง หากไม่รู้ว่าเป็นใครชายหรือหญิง เด็กหรือผู้ใหญ่ก็จะไม่อาจติดต่อกับผู้อื่นได้ หากไม่มีความรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมก็ไม่อาจใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อม หรืออาจถูก

ภยันตรายจากสภาพแวดล้อมได้ การเข้าใจหรือมีความเชื่อในสิ่งเหล่านี้ จึงทำให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้

2. ชีวิตมนุษย์ มีทั้งสิ่งที่เห็นได้ พิสูจน์ได้ เข้าใจได้ หากมนุษย์ไม่มีความคิดหรือความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งเหล่านี้เป็นฐานไว้บ้างแล้ว มนุษย์ก็จะไม่สามารถประพฤติปฏิบัติเกี่ยวกับสิ่งเหล่านั้นได้ เช่น อนาคตเป็นสิ่งที่ยังมองไม่ถึง ผีหรือเทวดาเป็นสิ่งที่มองไม่เห็น ความรักความซิง ความดีความชั่วก็วัดไม่ได้ มนุษย์จะต้องอาศัยความเชื่อหรือสร้างความคิดเกี่ยวกับสิ่งเหล่านี้ไว้เป็นทุน เพื่อจะได้ประพฤติปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้นเพื่อเสริมต่อจากสิ่งเหล่านั้นได้ถูกต้อง

3. ความเชื่อทำให้มนุษย์เกิดความมั่นใจ เช่น เมื่อมนุษย์เชื่อว่าเครื่องบินสามารถบินในอากาศได้ มนุษย์สามารถควบคุมเครื่องบินให้ลากลขึ้นสู่อากาศได้ มนุษย์เชื่อว่าตนมีกำลังกายดีก็จะมีความมั่นใจในการต่อสู้ เพราะเชื่อว่าสัมมาอาชีพเป็นการทำได้แม้ยากลำบากก็มีกำลังใจฝ่าฟันทำเป็นต้น

4. ความเชื่อทำให้เกิดความสบายใจ เช่น เชื่อในเจตนาของพระเจ้าที่จะทดลองความอดทนทุกข์ยาก จึงทำให้เจ็บปวดไม่หายหรือทำความพยายามแล้วไม่สำเร็จ คนไข้เชื่อความสามารถของหมอ จึงยอมให้ผ่าตัด (ด้วยความสบายใจ) เป็นต้น

อิทธิพลของความเชื่อ

นักสังคมวิทยาชาวอเมริกันคนหนึ่งชื่อ มิทเชล เมย์ ได้กล่าวว่าหากบุคคลกำหนด (เชื่อว่า) สถานการณ์ใดเป็นความจริงมันก็จะจริงตามนั้น ใครเชื่อว่าสิ่งใดจะเป็นอย่างไร ผลดีจะเป็นอย่างนั้น เช่น เชื่อว่าเพื่อนเป็นมิตรที่ดีหรือศัตรู เพื่อนก็จะเป็มิตรหรือศัตรูตามความเชื่อของตน ทั้งนี้เพราะมีความเชื่อขึ้นมาจะเกิดความมั่นใจขึ้นมา มีความพยายามที่หาวิถีทางที่จะเข้าถึงความสำเร็จนั้นจนได้ ไม่ว่าความเชื่อจะมีจริงหรือไม่จริง ความเชื่อก็มีอิทธิพลต่อการกระทำของมนุษย์ ดังนี้

1. นักโทษตายเพราะหยดน้ำ ได้มีการทดลองอิทธิพลของความเชื่อว่าจะมีมากเพียงใด จึงได้นำนักโทษประหารเข้าห้องมืดแล้วแจ้งให้นักโทษทราบว่าจะถูกประหารโดยการเชือดคอ ผู้ทำการทดลองได้มัดมือมัดเท้าของนักโทษ แล้วนำมิดไปเก็บแล้วนำสิ่งที่คล้ายๆ มิดโกนแต่ไม่คมเท่า ปาดคอกนักโทษแรงพอสมควร ซึ่งมีดลอกนั้นไม่เข้า พร้อมกันนั้นก็ทำให้น้ำซึ่งเตรียมไว้แล้วหยดลงมาถูกหน้านักโทษ ปล่อยให้ไหลเช่นนั้นตลอดคืนพอรุ่งเช้าปรากฏว่า นักโทษตาย ทั้งที่ไม่มีบาดแผลแต่อย่างใด นี่แสดงว่า นักโทษเชื่อว่าตนถูกเชือดคอเลือดไหลตลอดคืน และเลือดคงจะหมดและต้องตาย นักโทษจึงตายด้วยความเชื่อดังกล่าว

2. การสร้างภาพพจน์ขึ้นารักษาบาดแผล (มังกรห้าเล็บ, 2524 : 3) คนไข้ชาว ลอสแอนเจลีส ประเทศสหรัฐอเมริกา ชื่อ มิทเชลเมย์ เกิดอุบัติเหตุรถยนต์ชนกันจนขาของเขาได้รับบาดเจ็บมากเป็นแผลหะวะหะกว่า 25 แผล 85% ของกล้ามเนื้ออ่อนฉีกขาด 80% ของประสาทขา ขวตั้งแต่เข่าลงไปหมดความรู้สึก หมอลงความเห็นให้ตัดเพื่อรักษาชีวิตไว้ แต่มิทเชลไม่ยอมและเชื่อว่า จะหาย เขาใช้วิธีรักษาพจน์นำคือ สร้างภาพในความคิดว่าเขาสามารถเดินเหินวิ่งเล่นได้เป็นปกติ และปลงใจเชื่อเช่นนั้น เมื่อเจ็บปวดจากบาดแผลก็กินยาระงับปวด แต่ไม่ยอมเปลี่ยนภาพพจน์นั้น นอนรักษาตัวอยู่ในโรงพยาบาลประมาณ 10 เดือน ขาของเขาก็หาย เดินว่ายน้ำและวิ่งได้เป็นปกติ เรื่องนี้เป็นตัวอย่างอีกรายหนึ่ง แสดงความสำคัญหรืออิทธิพลของความเชื่อ รายนี้ใช้ความเชื่อรักษา ความเจ็บป่วยของเขาให้หายได้

3. หมอรักษาโรคด้วยความเชื่อหมอ พ.อ.อโศก สุนทรศารทูล แห่งโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า ผู้ใช้ความเมตตาอาารี และความปรารถนาดีเหมือนญาติของคนไข้ ทำให้คนไข้เกิดความเชื่อมั่นทางใจและตั้งใจรักษาโรค ปฏิบัติตามคำแนะนำของหมอ ทำให้เกิดพลังอำนาจเพิ่มเติมจากยา และการดูแลรักษาของหมอ ทำให้อาการและโรคของคนไข้หายไปได้อย่างรวดเร็ว แพทย์หญิงผู้นี้ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า “ความจริงตามความเห็นของดิฉันเห็นว่าการใช้ยารักษาโรคนั้นได้ผลเพียง 50% เท่านั้น ถ้าใช้ทางใจช่วยด้วยก็จะได้ผลสมบูรณ์” ความเชื่อจึงแสดงอิทธิพลให้เห็นในด้านนี้ด้วย คราวนี้เป็นความเชื่อของทั้งหมอและคนไข้ หมอเชื่อในความเมตตาอาารีเห็นอกเห็นใจรักใคร่คนไข้ อยากให้เขาหายเจ็บป่วยอย่างจริงจัง คนไข้ก็เชื่อในความเอาใจใส่จริงจังของหมอเห็นว่ายังมีคนรักห่วงใยจึงตั้งใจให้หายจากโรค อิทธิพลของความเชื่อทั้งสองฝ่ายก็ช่วยบำบัดโรคร้ายให้หายไปได้

ประเภทของความเชื่อ

ความเชื่อของมนุษย์มีอยู่มากมาย แต่ละภูมิภาคอาจจะมีส่วนที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกันไปบ้าง อย่างไรก็ตาม เราสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ

1. ความเชื่อทั่วไป หรือความเชื่อธรรมดา (beliefs) ซึ่งคนส่วนใหญ่จะมีอยู่สามารถแบ่งย่อยออกไปได้ดังนี้

1.1 ความเชื่อปรากฏการณ์ธรรมชาติ ได้จากการที่มนุษย์ในสมัยแรกๆ อาศัยธรรมชาติเป็นอยู่ เมื่อฝนตก ฟ่ำร้อง ก็กลัว บางทีเกิดฟ้าผ่าลงมาตนได้รับอันตรายก็เข้าใจว่าธรรมชาติลงโทษเพราะพระเจ้าท่านพิโรธ เมื่อน้ำท่วมใหญ่หรือฝนแล้ง ก็ว่าพระเจ้าลงโทษ จึงหาวิธีกราบไหว้อ้อนวอนมิให้ท่านลงโทษ เป็นต้น

1.2 ความเชื่อเกี่ยวกับยากกลางบ้าน ความเชื่อในเรื่องนี้เกิดขึ้นเมื่อมนุษย์เจ็บป่วย ไม่สามารถประกอบอาชีพ ก็หาหูกยาอันเป็นสมุนไพรมารักษาหายบ้างไม่หายบ้าง

1.3 ความเชื่อเกี่ยวกับฤกษ์ยาม นิมิต ผืน การประกอบพิธีต่างๆ ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญเพื่อเป็นสิริมงคลแก่ตัวเองต่อไปภายหน้า เช่น ขึ้นบ้านใหม่ก็หาฤกษ์ยาม จะเดินทางไกลไปค้าขายก็หาฤกษ์ยาม ออกเดินทางทิศใดจึงจะดี ส่วนความฝันหรือนิมิตนั้น เชื่อกันว่ามีส่วนของความจริง ทำให้บางคนถือเอามาเป็นภาระในการกระทำต่างๆ ถ้าฝันดีก็หวังว่าจะโชคดีมีความสุข หากฝันร้ายก็จะหาวิธีปิดเป่าโดยแก้ฝันตามแม่น้ำบ้าง ทางสี่แพร่งบ้าง เป็นต้น

1.4 ความเชื่อเกี่ยวกับลักษณะของคนและสัตว์ มนุษย์ได้คลุกคลีอยู่ด้วยกันเป็นเวลานาน ย่อมจะนำเอาลักษณะที่ดีด้วยของกันและกันมาพิจารณา แล้วสรุปเอาน่าจะเป็นอย่างนี้น่าจะเป็นอย่างนั้น แล้วบอกเล่าสืบต่อกันมา เช่น บอกว่าคนที่หน้ากร้อ คอสั้น ห้ามคบ หรือหญิงที่เดินกางแขนเหมือนชาย เป็นสตรีโทษ ห้ามแต่งงานด้วย กรณีเกี่ยวกับสัตว์ เช่น ควายที่จะนำมาใช้งานต้องดูขวัญว่าที่ตัวมีกี่ขวัญ ถ้ามีไม่ครบตามลักษณะที่กำหนดถือว่าไม่ดี เป็นต้น

1.5 ความเชื่ออันเนื่องมาแต่ศาสนา แต่ละศาสนาสอนให้คนเชื่อด้วยวิธีต่างๆ กัน แต่จุดหมายปลายทางคือความสุขในชีวิตเช่นเดียวกัน เช่น ศาสนาคริสต์ สอนให้รักเพื่อนมนุษย์ ผู้กระทำความผิดมีการสารภาพบาปต่อพระเจ้าจะหมดบาปได้ ศาสนาพุทธสอนให้เชื่อในการกระทำและผลของการกระทำ เป็นต้น

1.6 ความเชื่อเกี่ยวกับการทำมาหากินและอาชีพ มนุษย์ต้องประกอบอาชีพเพื่อความอยู่รอด การเพาะปลูกต่างๆ จะได้ผลดีจึงมีทั้งข้อห้ามและข้อปฏิบัติ เช่น ห้ามยืมเวลาปลูกข้าวโพด จะทำให้ฝักข้าวโพดมีเมล็ดต่างๆ เวลาต้นไม่มีดอกข้อห้ามซึ่งจะทำให้ผลเน่า เป็นต้น

1.7 ความเชื่อเกี่ยวกับประเพณี แต่ละภูมิภาคมีประเพณีมากมาย เพราะความเชื่อของแต่ละท้องถิ่นมีอย่างนั้น มีการประกอบพิธีตามความเชื่อในประเพณีอยู่ด้วย เช่น ประเพณีชิงเปรตในภาคใต้ ประเพณีทำบุญคุณลานในอีสาน ประเพณีสงกรานต์ เป็นต้น

1.8 ความเชื่อเรื่องเคล็ดและแก้เคล็ด มนุษย์มีความเชื่อว่าสิ่งที่ไม่ดีจะกลายเป็นดีได้เมื่อได้แก้เคล็ดแล้ว เช่น เชื่อว่าเกิดมามีอายุเท่านั้นเท่านั้นจะถึงชาติ ก็ทำพิธีสืบชะตาต่ออายุ หรือตัดกรรม จะทำให้อายุยืนอยู่ไปได้นาน หรือผู้ผลิตแป้งเชื้อสุราเมื่อตากแป้งเชื้อ ก็จะทำนอนคลุมโปงทำเป็นที่ว่าเมา จะทำให้แป้งเชื้อมีคุณภาพดี เป็นต้น

1.9 ความเชื่อเกี่ยวกับ นรก สวรรค์ ชาติ ภพ เป็นความเชื่อของมนุษย์ที่มีมานานแล้วว่าการทำไม่ดีจะตกนรก ถูกยมบาลทรมาน ถ้าทำดีจะมีสุขขึ้นสวรรค์ เชื่อว่าตายแล้วไปเกิดในชาติหน้าต่อไป เป็นความเชื่อที่เนื่องมาจากศาสนาเช่นกัน เป็นความฉลาดของคนโบราณที่ใช้อุบายสอนคนเพื่อให้เป็นคนดี มีความหวังในชีวิต

1.10 ความเชื่อเกี่ยวกับเลขดี เลขร้าย วันดี วันร้าย ตัวเลขนับว่าเป็นสิ่งที่เชื่อว่าจะให้คุณให้โทษแก่ มนุษย์ เช่น ชาวตะวันตก เชื่อว่าเลข 13 เป็นตัวเลขอัปโชค ก็จะหลีกเลี่ยงการกระทำที่เกี่ยวกับเลขนี้ คนไทยเชื่อว่าเลข 9 ดี ทำอะไรก้าวหน้าก็จะประกอบพิธีในวันที่เป็นเลขเก้า นอกจากนั้นยังเชื่อในวันจรมวันฟู ตามหลักโหราศาสตร์อีกด้วย

ประโยชน์ของความเชื่อ มณี พยอมยงค์ (2528 : 71) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของความเชื่อไว้ดังนี้

1. ความเชื่อทำให้เกิดความมั่นใจ เช่น คนไทยเชื่อในเรื่องของดวงสมพงศ์กัน ในกรณีที่คุณ่บ่าวสาวรักใคร่ชอบพอกัน มีความประสงค์จะแต่งงานก็จะพากันไปหาหมอดู ทำนายให้ว่าดวงสมพงศ์กันหรือไม่ ถ้าดวงสมพงศ์กันจะมีผลให้อยู่ร่วมกันเป็นสุขตลอดไป เป็นการกระชับความแน่นแฟ้นเกี่ยวกับชีวิตการครองเรือนได้มั่นคงทางหนึ่ง

2. ความเชื่อทำให้เกิดพลัง เช่น คนไทยเชื่อว่าการรดน้ำมนต์จะสามารถป้องกันอันตรายต่างๆ ตลอดจนสามารถปิดเป่าภัยพิบัติต่างๆ ได้ เมื่อคนเชื่อเช่นนี้ย่อมจะไปหาพระหมอมให้ทำน้ำมนต์รดให้ในเวลาที่จะเดินทางหรือกลับจากเดินทาง จะแคล้วคลาดศัตรูได้ด้วย กรณีที่ทหารจะไปราชการสงครามมักจะเห็นพระได้รับนิมนต์ไปประพรมน้ำมนต์อยู่เสมอ สิ่งดังกล่าวช่วยเสริมให้พลังใจอีกเข็ม กล้าที่จะต่อสู้กับอริราชศัตรูได้

3. ความเชื่อทำให้เกิดการสร้างสรรค์ งานบางอย่างจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยการ دلใจช่วยคิด ช่วยชี้ทางให้งานสำเร็จได้ บางพวกก็เชื่อว่าผีตาแฮก (ผีนา) ถ้าทำการเลี้ยงดีจะช่วยให้ข้าวกล้าในนาเจริญงอกงามดี ให้ผลผลิตเป็นทวีคูณ ดังนั้น ชาวอีสานจึงให้ทำการเลี้ยงตาแฮกกันทุกปี

4. ความเชื่อทำให้เกิดความสามัคคี เช่น กรณีผีดำ ซึ่งนับถือกันอยู่ในภาคเหนือและภาคอีสาน นั้นถือว่าเป็นผีบรรพบุรุษ ถ้าหากคนในบ้านทะเลาะเบาะแว้งกัน ผีดำจะมาทำให้สมาชิกในครอบครัวนั้นมีอาการปวดหัวตัวร้อนเป็นไข้ ต้องเช่นสรวงจึงจะหาย เหตุการณ์เช่นนี้กลุ่มที่เชื่อก็จะพยายามที่จะไม่ทะเลาะเบาะแว้งกัน อันเป็นส่วนที่ทำให้ครอบครัวมีสามัคคีกลมเกลียวกัน

5. ความเชื่อทำให้เกิดรูปธรรม เช่น กรณีที่เชื่อว่ายักษ์มีจริงโดยอาศัยอยู่ในป่าและจะออกมาจับคนไปกิน พวกที่เชื่อก็จะวาดภาพหรือปั้นรูปยักษ์ให้นำเกลียดน่ากลัว ถือตะบองยื่นแยกเขี้ยวเช่นที่เห็นตามวัดสำคัญในกรุงเทพมหานคร

6. ความเชื่อเป็นพื้นฐานให้เกิดปัญญา เช่น กรณีที่เชื่อว่าการทำพิธีไหว้ครู นอกจากจะเป็นการบูชาพระคุณบูรพาจารย์แล้ว ยังเชื่อว่าจะทำให้ผู้เรียนหนังสือมีสติปัญญาเฉียบแหลม รู้ได้ไว และมีปัญญาความรู้มาก อุปกรณ์ที่นำมาไหว้ครูจึงมีดอกเข็ม หญ้าแพรก และดอกมะเขือ เป็นสัญลักษณ์เพื่อบูชาครูในพิธีไหว้ครูด้วย

7. ความเชื่อทำให้นับถือศาสนาได้อย่างมั่น ศาสนาบางศาสนาสอนให้ทุกคนมีความเชื่อในศาสนานั้นๆ ดังนั้น หลักการของศาสนาจึงต้องมีพิธีกรรมไว้สำหรับให้ศาสนิกได้ประกอบ เช่น การกราบไหว้ การสวดอ้อนวอน ฯลฯ เพื่อให้เกิดความมั่นใจไม่คลอนแคลนในศาสนาที่ตนนับถือ

8. ความเชื่อทำให้เกิดฤทธิ์ทางใจ เช่น กรณีการเจ็บป่วยบางคนไม่สบายโดยหาสาเหตุไม่ได้ เพราะจิตใต้สำนึกยังอยู่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่งอยู่ตลอดเวลา หากได้บนบานศาลกล่าวแล้ว ทำให้กำลังใจเข้มแข็งหายจากอาการไม่สบายต่างๆ ได้โดยไม่ต้องกินยา ก็ปรากฏให้เห็นและปรากฏเป็นข่าวอยู่เสมอ หรือกรณีที่คนไข้เชื่อว่าตัวเองต้องหายจากโรคแน่ๆ ทั้งๆ ที่หมอบอกว่าไม่มีทางรักษาได้ อยู่มาไม่นานพลังใจที่เข้มแข็งยอมทำให้บุคคลนั้นหายจากโรคได้จริง ความเชื่อจึงมีประโยชน์หรือมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิต และมีอิทธิพลต่อสังคม เป็นตัวกำหนดการแสดงออกทางพฤติกรรมของคนในสังคม โดยอาจสังเกตได้ว่า เมื่อบุคคลมีความเชื่ออย่างใดอย่างหนึ่ง ย่อมเป็นเหตุจูงใจให้เกิดการกระทำหรือพฤติกรรมที่ตอบสนองความเชื่อนั้นๆ และถ้าเปลี่ยนความเชื่อไปจากเดิม พฤติกรรมจะเปลี่ยนตามไปด้วย และพฤติกรรมเช่นนี้อาจสะท้อนให้สังเกตเห็นได้ในลักษณะของข้อห้ามและข้อปฏิบัติในการดำเนินชีวิตของคนในสังคม

ความเชื่อดังกล่าวมาแสดงให้เห็นว่า มีฐานการเกิดมากมาย แต่ถ้าพิจารณาตามกรอบของความเชื่อ อาจสรุปได้ 3 ประเภท คือ ความเชื่อที่มนุษย์มีต่อมนุษย์ มนุษย์มีต่อธรรมชาติ และมนุษย์มีต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ

1.2.5 มลภาวะสิ่งแวดล้อม

มลพิษที่เกิดขึ้นในสิ่งแวดล้อม มีผลกระทบต่อมนุษย์ได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม ความหมายอาจอธิบายได้ 2 ลักษณะคือ

1.2.5.1 มลพิษสิ่งแวดล้อมในทางวิทยาศาสตร์หรือทางชีวภาพ หมายถึง “ สภาพแวดล้อมที่มีมลสาร (pollutants) ที่เป็นพิษจนมีผลต่อสุขภาพอนามัยของมนุษย์ และสิ่งมีชีวิตทั้งพืชและสัตว์ ” หรือ “ ภาวะแวดล้อมที่มีสิ่งแวดล้อมบางอย่างที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติแต่มีมากเกินไปจนจำกัดจนมีพิษภัยต่อมนุษย์ พืช และสัตว์ ” (carrying capacity) และ หมายถึง “ ภาวะแวดล้อมที่มีความไม่สมดุลของทรัพยากรธรรมชาติบางชนิดมีน้อยเพราะใช้มากเกินไป บางชนิดมีมาก ”

1.2.5.2 มลพิษสิ่งแวดล้อมทางสังคม หมายถึง “ ความผิดปกติในบุคคลหรือกลุ่มของบุคคลในสังคมนั้น “ จนทำให้สภาพสังคมเสื่อมสภาพไปจากเดิม หรือ “ ภาวะแวดล้อมทางสังคมที่ตัวควบคุมทางสังคม (Social regulators) ขาดประสิทธิภาพหรือไม่ศักดิ์สิทธิ์ ทำให้สภาพสังคมมีแต่ปัญหา ไม่น่าอยู่อาศัย

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535อธิบายเพิ่มเติมไว้ดังนี้

- 1) ภาวะมลพิษหมายถึงสภาวะที่สิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลง หรือปนเปื้อน โดยมลพิษทำให้คุณภาพสิ่งแวดล้อมเสื่อมลง เช่นมลพิษ ทางน้ำ มลพิษทางดิน มลพิษทางอากาศ
- 2) แหล่งกำเนิดมลพิษ หมายถึง ชุมชน โรงงานอุตสาหกรรม สิ่งก่อสร้าง สถานที่ประกอบกิจการ ยานพาหนะ หรือสิ่งอื่นใดอันเป็นแหล่งที่มาของมลพิษ
- 3) ของเสีย หมายถึง ขยะมูลฝอย สิ่งปฏิกูล น้ำเสีย อากาศเสีย มลสาร วัตถุอันตรายต่าง ๆ ที่ถูกปล่อยทิ้งหรือมาจากแหล่งกำเนิดพิษ รวมถึง กาก ตะกอน สิ่งตกค้าง ที่อยู่ในสภาพของแข็งของเหลวหรือก๊าซ
- 4) น้ำเสีย (Wastewater) หมายถึง ของเสียที่อยู่ในสภาพของเหลว รวมทั้งมลสารที่ปะปนหรือปนเปื้อนอยู่ในของเหลว ส่วนน้ำทิ้ง (Effluent) คือน้ำเสียที่ได้รับการบำบัดแล้วและ / หรือไม่ได้รับการบำบัดซึ่งถูกระบายสู่แหล่งน้ำตามธรรมชาติ
- 5) อากาศเสีย หมายถึง ของเสียที่อยู่ในสภาพเป็นไอเสียน้ำมันควัน ก๊าซ เขม่า ฝุ่นละอองเถ้าถ่านหรือมลสารอื่นที่มีสภาพละเอียดเบาสามารถรวมตัวอยู่ในบรรยากาศได้
- 6) วัตถุอันตราย (Hazardous Waste) หมายถึง วัตถุระเบิดได้ วัตถุไวไฟ สารออกซิไดซ์ สารเปอร์ออกไซด์ วัตถุพิษ วัตถุที่กำเนิดโรค วัตถุที่มีอันตรายสูง วัตถุที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพันธุกรรม วัตถุกัดกร่อน วัตถุที่ก่อให้เกิดความระคายเคือง วัตถุอื่นทั้งเคมีภัณฑ์และสิ่งอื่นที่อาจทำให้เกิดอันตรายต่อคน สัตว์ พืช ทรัพย์สินหรือสิ่งแวดล้อม
- 7) เหตุรำคาญ หมายถึง เหตุรำคาญตามกฎหมายว่าด้วยการสาธารณสุข
- 8) โรงงานอุตสาหกรรม หมายถึง โรงงานตามกฎหมายว่าด้วยโรงงาน
- 9) อาคาร หมายถึง อาคารตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคาร
- 10) ยานพาหนะ หมายถึง รถยนต์ หรือจักรยานยนต์ตามกฎหมายว่าด้วยรถยนต์ เรือ ตามกฎหมายว่าด้วยเรือไทย และอากาศยานตามกฎหมายว่าด้วยอากาศยาน ออบข่ายของมลพิษสิ่งแวดล้อม

ขอบข่ายของมลพิษสิ่งแวดล้อมขึ้นกับองค์ประกอบหลักของทรัพยากรเป็นสำคัญ (ในระบบสิ่งแวดล้อม) มลพิษที่เกิดอาจมีทางตรงหรือทางอ้อม เป็นของแข็ง ของเหลว ก๊าซ หรือรังสี ซึ่งเกิดขึ้นกับ ดิน น้ำ อากาศ ทัศนียภาพ ฯลฯ ทั้งนี้สถานการณ์มลพิษสิ่งแวดล้อมในประเทศไทยซึ่งมีกรมควบคุมมลพิษเป็นผู้ติดตามและรายงานผล 10 ประเด็น ได้แก่ มลพิษทางอากาศ เสียง คุณภาพน้ำผิวดิน คุณภาพน้ำทะเลชายฝั่ง มูลฝอย สารอันตราย ของเสียอันตราย การใช้ประโยชน์จากของเสีย เรื่องราวร้องทุกข์และการบริหารการจัดการมลพิษ พบว่าสถานการณ์น่าเป็นห่วงโดย สวล . มก . ได้รวบรวมการเกิดมลพิษสิ่งแวดล้อมพอสรุปได้ดังนี้

- 1) การใช้เทคโนโลยีที่ด้อยประสิทธิภาพ เป็นปัจจัยสำคัญในการก่อมลพิษสิ่งแวดล้อม กล่าวคือการใช้เทคโนโลยีไม่เหมาะสมกับการใช้ทรัพยากรเพื่อผลิตเป็นสิ่งที่ต่าง ๆ ทำให้เกิดมลพิษเกินค่ามาตรฐานและยังผลต่อเศรษฐกิจ เนื่องจากการผลิตไม่สามารถให้ผลแบบยั่งยืนและกลับให้ผลผลิตต่ำ แต่ต้องลงทุนสูงเพราะสภาพธรรมชาติถูกทำลายจากการมีมลพิษเจือปนมาก

เกินไป การเสื่อมสภาพของเทคโนโลยี ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับการใช้เทคโนโลยีนั้น ๆ อาจทำให้เกิดการใช้ผิดประเภท เกิดผลเสียตามมา

2) การใช้ทรัพยากรไม่ถูกหลักวิชาการคือมีการใช้เกินกว่ากำลังผลิตตามธรรมชาติของทรัพยากรนั้น ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบทั้งด้านโครงสร้างและหน้าที่การทำงาน จนไม่สามารถเกิดทดแทนได้ทัน การนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้กับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมก่อให้เกิดของเสียและมลพิษเข้าสู่ระบบ

3) มาตรการควบคุมไม่มีประสิทธิภาพ ได้แก่ กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ซึ่งผู้เกี่ยวข้องมักละเลยการปฏิบัติและขาดการติดตามตรวจสอบ

4) ความกดดันทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง โดยเฉพาะความต้องการพัฒนาประเทศเน้นเศรษฐกิจสังคมโดยขาดความสนใจต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจึงเป็นรูปแบบการพัฒนาไม่ยั่งยืน กลับก่อมลพิษและปัญหาสิ่งแวดล้อมขึ้นมา

5) อุบัติเหตุจากการดำเนินการ เช่น เชื้อเพลิง โรงงานอุตสาหกรรมเช่นโรงงานลำไยระเบิดที่เชียงใหม่ เป็นต้น มีส่วนอย่างมากในการสร้างปัญหาและมลพิษสิ่งแวดล้อม

6) ภัยธรรมชาติ เช่นภูเขาไฟระเบิด น้ำท่วม แผ่นดินไหว ปรากฏการณ์เอลนีโญ ฯลฯ เป็นผลให้เกิดมลพิษและความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม

ประเภทของมลพิษสิ่งแวดล้อม มลพิษสิ่งแวดล้อมสามารถเกิดได้ในหลายลักษณะต่างกันไปพอจะแบ่งเป็นประเภทได้ดังนี้

1) **มลพิษทางอากาศ** มีตัววัดความเป็นมลพิษหรือดัชนีสิ่งแวดล้อมที่สำคัญคือ CO, CO₂, CO₄, CH₄, SO₂, NO₂, CFC, ฝุ่นละออง หมอกควัน ความร้อน ลม ความชื้น แสงอาทิตย์

2) **มลพิษทางน้ำ** มีตัววัดสิ่งแวดล้อมเป็นกลุ่มคุณภาพน้ำทางกายภาพ เช่น ตะกอน ความขุ่น สี การนำไฟฟ้า กลิ่น ออกซิเจนที่ละลายในน้ำ เป็นต้น กลุ่มคุณภาพน้ำทางเคมี เช่น สารฆ่าแมลง ธาตุอาหาร โลหะหนัก เป็นต้น กลุ่มคุณภาพน้ำทางชีวภาพ เช่น แพลงค์ตอนสัตว์ แบคทีเรีย โปรโตซัว เป็นต้น

3) **มลพิษทางเสียง** ได้แก่ เสียง ความสั่นสะเทือน

4) **มลพิษทางการเกษตร** ดัชนีได้แก่ สารฆ่าแมลง โลหะหนัก พยาธิ เป็นต้น

5) **มลพิษทางอุตสาหกรรม และอาหาร** ดัชนีได้แก่ สารฆ่าแมลง โลหะหนัก พยาธิ สารปรุงแต่งอาหาร เป็นต้น ส่วนมากปนเปื้อนมากับน้ำ สัตว์และพืชที่นำมาประกอบอาหาร

6) **มลพิษทางทัศนียภาพ** เกิดจากการออกแบบให้องค์ประกอบหรือการจัดรูปแบบให้สีไม่กลมกลืนตามธรรมชาติ ได้แก่ แบบอาคาร การวางผังเมือง เป็นต้น รวมถึงสภาพที่ไม่น่าดูชมเกิดความสกปรก เช่น ภาพข่าวสงคราม สภาพอุทกภัย สภาพความแห้งแล้ง เป็นต้น

7) **มลพิษทางสังคม** มีดัชนีวัดต่าง ๆ กันไป เช่น ประชากร วัดด้วยจำนวนประชากร และความหนาแน่น เศรษฐกิจวัดจากรายได้ เงินออม ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินดูจากจำนวนคดีอาชญากรรม แหล่งโบราณสถาน วัดจากความโดดเด่นที่วัดระยะห่างเป็นรัศมีได้

มลพิษสิ่งแวดล้อมทางวิทยาศาสตร์ หมายถึง ระบบนิเวศหรือสิ่งแวดล้อมที่มีมวลสาร สารพิษปนเปื้อนต่างๆ เช่น สารเคมี ก๊าซพิษ และสิ่งปฏิกลปนเปื้อนในทรัพยากรธรรมชาติชนิด

ต่างๆ ทำให้ทรัพยากรเหล่านั้น มีคุณสมบัติเปลี่ยนไปจากเดิม จนมนุษย์ไม่สามารถนำไปใช้เป็นปัจจัยสี่ในการดำรงชีพได้ ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตของมนุษย์ ทั้งทางร่างกาย อารมณ์ และจิตใจ

มลพิษสิ่งแวดล้อมทางสังคม หมายถึง ระบบนิเวศที่ตัวควบคุมทางสังคม เช่น กฎหมาย ประเพณี หีอวัฒนธรรมขาดประสิทธิภาพ หรือเสื่อมในแง่ทฤษฎี จนทำให้สังคมเกิดปัญหา มากมายหลายด้าน ปัญหาสังคมที่มักพบบ่อยๆ ได้แก่ ปัญหาโจรผู้ร้ายชุกชุม ปัญหาคนว่างงาน คอร์รัปชั่น และสงคราม

สาเหตุที่ทำให้เกิดมลพิษสิ่งแวดล้อม

มลพิษสิ่งแวดล้อมสืบเนื่องมาจากความเฉลียวฉลาดของมนุษย์ ที่มีการพัฒนา ในทุกๆด้าน โดยไม่ได้หาทางป้องกันที่อาจเกิดตามมา ทำให้มวลมนุษย์เองได้รับผลกระทบทั้งทางด้าน สุขภาพ ร่างกายและจิตใจ ซึ่งสาเหตุหลักที่ทำให้เกิดมลพิษสิ่งแวดล้อม คือ

1. การเพิ่มจำนวนของประชากร ส่งผลให้ความต้องการในการใช้ ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อการดำรงชีพขั้นพื้นฐาน ได้แก่ ต้องการพื้นที่ทำการเกษตร ต้องการน้ำ อากาศ แร่ธาตุ พลังงาน และอื่นๆ มากขึ้น ประกอบกับปัจจุบันขาดการวางแผนการจัดการอย่างมี ประสิทธิภาพ จึงทำให้ทรัพยากรธรรมชาติมีมลพิษ มลสาร และสารปนเปื้อนสูง

2. การขยายตัวของเมือง หรือการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์เพื่อการเกษตรและ อุตสาหกรรม ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศตามธรรมชาติ ประกอบกับขาดการวางแผน การวางผังเมืองไว้ล่วงหน้า ทำให้เกิดผลกระทบต่อมนุษย์และสิ่งแวดล้อมมากมาย

3. การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ปัจจุบันมนุษย์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อการเพิ่ม ผลผลิตทางการเกษตรและปัจจัยสี่ โดยการใช้ปุ๋ยและยาฆ่าแมลง ซึ่งก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมต่อ คุณภาพดินในระยะยาว

4. ค่านิยมที่ไม่เหมาะสม ค่านิยมที่ไม่เหมาะสมที่ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ความฟุ่มเฟือย หูหรง ความประมาท ความมั่งงาย ความเป็นชอบผู้มีอำนาจเหนือธรรมชาติ ความเป็นเอกเทศ เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น

สาเหตุของปัญหาสิ่งแวดล้อม สาเหตุหลักของปัญหาสิ่งแวดล้อมมีอยู่ 2 ประการด้วยกัน คือ

1. การเพิ่มของประชากร (Population growth) ปริมาณการเพิ่มของ ประชากรก็ยังคงอยู่ในอัตราทวีคูณ (Exponential Growth) เมื่อผู้คนมากขึ้นความต้องการบริโภค ทรัพยากรก็เพิ่มมากขึ้นทุกทางไม่ว่าจะเป็นเรื่องอาหาร ที่อยู่อาศัย พลังงาน

2. การขยายตัวทางเศรษฐกิจและความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี (Economic Growth & Technological Progress) ความเจริญทางเศรษฐกิจนั้นทำให้มาตรฐานใน การดำรงชีวิตสูงตามไปด้วย มีการบริโภคทรัพยากรจนเกินกว่าความจำเป็นขั้นพื้นฐานของชีวิต มีความจำเป็นต้องใช้พลังงานมากขึ้นตามไปด้วย ในขณะที่เดียวกันความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี ก็ช่วยเสริมให้วิธีการนำทรัพยากรมาใช้ได้ง่ายขึ้นและมากขึ้น

ผลสืบเนื่องอันเกิดจากปัญหาสิ่งแวดล้อม คือ

ทรัพยากรธรรมชาติร่อยหรอ เนื่องจากมีการใช้ทรัพยากรกันอย่างไม่ประหยัด อาทิ ป่าไม้ถูกทำลาย ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ขาดแคลนน้ำ

ภาวะมลพิษ (Pollution) เช่น มลพิษในน้ำ ในอากาศและเสียง มลพิษในอาหาร สารเคมี อันเป็นผลมาจากการเร่งรัดทางด้านอุตสาหกรรมนั่นเอง

มลพิษทางอากาศ โลกของเรามีชั้นของบรรยากาศห่อหุ้มอยู่โดยรอบหนาประมาณ 15 กิโลเมตร ชั้นของบรรยากาศดังกล่าวนี้ประกอบด้วย ก๊าซไนโตรเจน ออกซิเจน ฟูลอะอองไอน้ำ และเชื้อจุลินทรีย์ต่าง ๆ ในจำนวนก๊าซเหล่านี้ ก๊าซที่สำคัญที่สุดต่อการดำรงอยู่ของสิ่งมีชีวิตในโลก คือ ก๊าซออกซิเจนและชั้นของบรรยากาศที่มีก๊าซออกซิเจนเพียงพอ ต่อการดำรงชีวิต มีความหนาเพียง 5 - 6 กิโลเมตรเท่านั้น ซึ่งปกติจะมีส่วนประกอบ ของก๊าซต่าง ๆ ค่อนข้างคงที่ คือ ก๊าซไนโตรเจน 78.09% ก๊าซออกซิเจน 20.94% ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์และก๊าซเฉื่อย 0.97% ในปริมาณคงที่ของก๊าซดังกล่าวนี้ เราถือ ว่าเป็นอากาศบริสุทธิ์แต่เมื่อใดก็ตามที่ส่วนประกอบของอากาศเปลี่ยนแปลงไปมีปริมาณ ของฝุ่นละออง ก๊าซ กลิ่น หมอกควัน ไอ ควันน้ำ เหม่าและกัมมันตภาพรังสีอยู่ในบรรยากาศมากเกินไป เราเรียกสภาวะดังกล่าวว่า “อากาศเสีย” หรือ “มลพิษทางอากาศ”

ความหมายของมลพิษทางอากาศ มลพิษทางอากาศ หมายถึง ภาวะอากาศที่มีสารเจือปนอยู่ในปริมาณที่สูงกว่าระดับปกติเป็นเวลา นานพอที่จะทำให้เกิดอันตรายแก่มนุษย์ สัตว์ พืช หรือทรัพย์สินต่าง ๆ อาจเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น ฝุ่นละอองจากลมพายุ ภูเขาไฟระเบิด แผ่นดินไหว ไฟไหม้ป่า ก๊าซธรรมชาติอากาศเสียที่เกิดขึ้น โดยธรรมชาติเป็นอันตรายต่อมนุษย์น้อยมาก เพราะแหล่งกำเนิดอยู่ไกลและปริมาณที่เข้าสู่สภาพ แวดล้อมของมนุษย์และสัตว์มีน้อย กรณีที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ ได้แก่ มลพิษจากท่อไอเสีย ของรถยนต์จากโรงงานอุตสาหกรรมจาก ขบวนการผลิตจากกิจกรรมด้านการเกษตรจากการระเหย ของก๊าซบางชนิด ซึ่งเกิดจากขยะมูลฝอย และของเสีย เป็นต้น

แหล่งกำเนิดสารมลพิษทางอากาศ แหล่งกำเนิดมลพิษทางอากาศที่สำคัญของประเทศไทย แบ่งเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ ดังนี้

1. ยานพาหนะ ยานพาหนะก่อให้เกิดปัญหามลพิษทางอากาศจำกัดเฉพาะในเขตชุมชนขนาดใหญ่ เช่น กรุงเทพมหานครและปริมณฑล แต่ปัญหามลพิษทางอากาศจากโรงงานอุตสาหกรรม เป็นปัญหาเฉพาะพื้นที่กระจายอยู่ทั่วประเทศทั้งในเขตชนบทและเขตเมือง

แหล่งกำเนิดจากยานพาหนะ การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วของประเทศจากภาคเกษตรกรรม มาเป็นภาคอุตสาหกรรมทำให้กรุงเทพมหานครซึ่งเป็นศูนย์กลางของแหล่งธุรกิจและความเจริญมีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดความต้องการในการเดินทางและการขนส่งมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้เกิดปัญหาจราจรติดขัดเข้าขั้นวิกฤต และนับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อยๆ การจราจรที่ติดขัดทำให้รถเคลื่อนตัวได้ด้วยความเร็วต่ำ มีการหยุดและออกตัวบ่อยครั้ง ขึ้นน้ำมันถูกเผาผลาญมากขึ้น การสันดาปของน้ำมันเชื้อเพลิงไม่สมบูรณ์ และมีการระบายสารมลพิษทางท่อไอเสียในสัดส่วนที่เพิ่มมากขึ้น ดังนั้นบริเวณที่ใกล้ถนนที่มีการจราจรติดขัด จะมีปัญหามลพิษทางอากาศที่รุนแรงกว่า ในบริเวณที่มีการจราจรคล่องตัว สารมลพิษที่ระบายเข้าสู่บรรยากาศที่เกิดจาก การคมนาคมขนส่ง ได้แก่ ก๊าซคาร์บอนมอนอกไซด์ ก๊าซออกไซด์ของไนโตรเจน

สารประกอบไฮโดรคาร์บอน ฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 10 ไมครอน สารตะกั่วและก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์

2. แหล่งกำเนิดจากโรงงานอุตสาหกรรม

มลพิษทางอากาศจากแหล่ง กำเนิดอุตสาหกรรม เกิดจากการเผาไหม้เชื้อเพลิง และกระบวนการผลิต ซึ่งเป็นตัวการสำคัญที่ก่อให้เกิดมลพิษ กระทบต่อคุณภาพอากาศในบรรยากาศและอาจส่งผล กระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนในชุมชน โดยทั่วไปหรือก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญเชื้อเพลิงที่ใช้สำหรับอุตสาหกรรมมีอยู่ 3 ประเภทใหญ่ ๆ ด้วยกัน คือ เชื้อเพลิงที่เป็นของแข็ง เชื้อเพลิงที่เป็นของเหลว ได้แก่ น้ำมันเตา และน้ำมันดีเซล เชื้อเพลิงที่เป็นก๊าซ ได้แก่ ก๊าซธรรมชาติ และก๊าซ LPG

สารมลพิษทางอากาศที่เกิดจากการเผาไหม้เชื้อเพลิงชนิดต่าง ๆ ได้แก่ ก๊าซคาร์บอนมอนอกไซด์ ฝุ่นละออง ก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ และก๊าซออกไซด์ของไนโตรเจน ซึ่งพบว่ามีปริมาณการระบายออกสู่บรรยากาศเพิ่มมากขึ้นทุกปีตามปริมาณการใช้เชื้อเพลิงที่เพิ่มขึ้น

2. การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า

ทฤษฎีการแก้ปัญหาส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลจากผลงานเรื่องนักแก้ปัญหาทั่วไป (general problem solver) ของ Ernest & Newell (1969) และ Newell & Simon (1972) ซึ่งเป็นทฤษฎีการแก้ปัญหาของมนุษย์ (human problem solving) ในรูปแบบของโปรแกรมที่เป็นสถานการณ์จำลอง ผลงานนี้ช่วยวางรากฐานกระบวนการที่ค้นเกี่ยวกับการประมวลผลสารสนเทศสำหรับศึกษาเรื่อง การแก้ปัญหา หลักการของทฤษฎีนี้คือ พฤติกรรมการแก้ปัญหาประกอบด้วย “วิธีการ-ปลายทาง-วิเคราะห์” ซึ่งเป็นการนำปัญหามาแตกออกเป็นองค์ประกอบหรือเป้าหมายย่อย ๆ แล้วจึงจัดการแก้ไขเป้าหมายย่อย ๆ เหล่านี้ทีละเรื่อง แนวคิดนี้ตรงกันข้ามกับ Wertheimer (1959) นักจิตวิทยาในกลุ่มทฤษฎีเกสโตลต์ ซึ่งทำการวิจัยเรื่องการแก้ปัญหาและให้ความสำคัญด้านความเข้าใจเรื่องโครงสร้างของปัญหา โดยเชื่อว่าพฤติกรรมการแก้ปัญหาที่ประสบผลสำเร็จเป็นเพราะบุคคลผู้นั้นสามารถมองเห็นโครงสร้างโดยรวมทั้งหมดของปัญหา หลักการของทฤษฎีนี้คือ ผู้เรียนจะต้องได้รับการสนับสนุนให้เกิดการค้นพบธรรมชาติของปัญหาหรือประเด็นหัวข้อที่ต้องการแก้ไข สิ่งที่เป็นช่องว่าง ความไม่ลงรอยกัน หรือสิ่งรบกวนต่างๆ เป็นสิ่งเร้าที่สำคัญต่อการเรียนรู้ การเรียนการสอนจะต้องอยู่บนพื้นฐานของกฎองค์การ ประกอบด้วย ความใกล้เคียง การปกปิด ความคล้ายคลึง และความเรียบง่าย

DeBono (1971 และ 1991) เสนอแนวคิดในการแก้ปัญหาโดยประยุกต์ใช้วิธีการคิดแบบนอกกรอบ โดยเชื่อว่าปัญหาส่วนใหญ่ต้องการมุมมองที่แตกต่างจึงจะแก้ไขได้สำเร็จ วิธีการที่จะทำให้ได้มุมมองที่แตกต่างเกี่ยวกับปัญหาคือ การแยกปัญหาเป็นส่วนๆ แล้วนำกลับมารวมกลุ่มเข้าด้วยกันในลักษณะที่แตกต่างไปจากเดิมหรือสุมบางส่วนมารวมกัน หลักการนี้เสนอองค์ประกอบ ในการแก้ปัญหา 4 ประการคือ 1. ค้นหาความคิดเด่นๆ ที่เป็นหลักในทำความเข้าใจกับปัญหา 2. ค้นหา

วิธีการที่แตกต่างออกไปในการมองปัญหา 3. ปล่อยวางการคิดแบบยึดติด และ 4. ให้โอกาสตนเองในการเปิดรับความคิดอื่นๆ

แนวปฏิบัติพื้นฐานในการแก้ปัญหา

McNamara (1999) กล่าวว่าวิธีการแก้ปัญหามีหลากหลายวิธี ไม่มีวิธีการแก้ปัญหาใดที่จะสามารถแก้ปัญหาทุกเรื่องได้ แต่มีแนวปฏิบัติพื้นฐานที่สามารถนำไปใช้ในการแก้ปัญหาได้ โดยต้องมีการฝึกใช้เสียก่อน เพื่อให้เกิดความคุ้นเคยจนสามารถปฏิบัติได้อย่างเป็นธรรมชาติ ขั้นตอนต่างๆ มีดังนี้

1. ระบุปัญหา ขั้นนี้เป็นขั้นที่คนส่วนใหญ่มักจะสับสน กล่าวคือ จะเริ่มด้วยการคิดว่าสิ่งนั้นเป็นปัญหา แทนที่จะทำความเข้าใจให้ถ่องแท้เสียก่อนว่าทำไมจึงคิดว่าสิ่งนั้นเป็นปัญหา การระบุปัญหาต้องอาศัยข้อมูลจากตนเองและผู้อื่น ซึ่งได้มาโดยใช้วิธีการตั้งคำถาม อาทิ อะไรคือสิ่งที่เห็นว่าเป็นสาเหตุที่ทำให้คิดว่ามีปัญหาเกิดขึ้น ปัญหาที่ว่านั้นเกิดขึ้นที่ไหน เกิดขึ้นอย่างไร เกิดขึ้นเมื่อใด กำลังเกิดขึ้นกับใคร และทำไมจึงเกิดขึ้น จากนั้นให้เขียนอธิบายว่าสิ่งที่กำลังเกิดในขณะนั้น โดยแท้จริงควรจะเป็นอย่างไร ต้องพยายามอธิบายให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เขียนอย่างเจาะจง และครอบคลุมประเด็นว่า อะไร ที่ไหน อย่างไร กับใคร และทำไม

1.1 เมื่อถึงจุดนี้ หากปัญหายังดูเหมือนว่าเป็นเรื่องที่มีความซับซ้อน ควรระบุปัญหาให้กระจายออกมาแบบย่อยๆ ลงไปอีก โดยตั้งคำถามซ้ำอย่างเดิม จนกว่าจะได้คำอธิบายสำหรับปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมากพอ

1.2 ทำการตรวจสอบว่าความเข้าใจที่มีต่อปัญหาต่างๆ นั้น มีความถูกต้องเพียงใด โดยการหารือกับสมาชิกในกลุ่มหรือบุคคลอื่น

1.3 นำปัญหาต่างๆ มาจัดความสำคัญ หากพบว่ามีปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกัน จำนวนหลายปัญหา ให้พิจารณาว่าปัญหาใดควรจัดการก่อนปัญหาใดจัดการทีหลัง ทั้งนี้ต้องแยกให้ชัดเจนระหว่างปัญหาที่มีความสำคัญกับปัญหาที่เป็นเรื่องฉุกฉิน เพราะปัญหาที่มีความสำคัญเป็นปัญหาที่ต้องจัดการก่อน

1.4 ทำความเข้าใจกับบทบาทของตนเองในปัญหานั้นให้ถูกต้อง เพราะเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้บทบาทของผู้อื่น ตัวอย่างเช่น เมื่อตนเองเครียดก็อาจมองว่าผู้อื่นเครียดเช่นเดียวกัน ซึ่งความจริงอาจไม่เป็นเช่นนั้น

2. มองหาสาเหตุที่แท้จริงของปัญหา ในขั้นนี้จำเป็นต้องได้รับข้อมูลนำเข้ามาจากบุคคลอื่นซึ่งรับรู้ปัญหาและจากผู้ที่ได้รับผลกระทบจากปัญหา การเก็บข้อมูลควรทำเป็นรายบุคคลจะได้ข้อมูลมากกว่า ให้จดบันทึกสิ่งที่เป็นการคิดเห็นของตนเองและสิ่งที่ได้ยินมาจากผู้อื่น จากนั้นเขียนอธิบายสาเหตุของปัญหาในลักษณะที่ว่า อะไรกำลังเกิดขึ้น เกิดขึ้นที่ไหน เมื่อใด อย่างไร กับใคร และทำไม

3. แจกแจงทางเลือกต่างๆ สำหรับวิธีการที่จะใช้แก้ปัญหา ในขั้นนี้ควรให้บุคคลอื่นเข้ามามีส่วนร่วม ยกเว้นในกรณีที่ปัญหาดังกล่าวเป็นเรื่องส่วนตัว ให้ระดมสมองเพื่อหาทางแก้ไขปัญหาเพื่อให้ได้ทางเลือกหลายๆ ทาง แล้วนำมาคัดกรองเพื่อหาแนวคิดที่ดีที่สุด การได้มาซึ่งความคิดที่หลากหลายนั้น ต้องระวังที่จะไม่ตัดสินว่าความคิดเหล่านั้นดีหรือไม่ดี ให้จดบันทึกตามที่ได้ยินมาเท่านั้น ทักษะที่เหมาะสมที่สุดในการจำแนกสาเหตุของปัญหาคือการคิดเชิงระบบ (systems thinking)

4. เลือกวิธีการแก้ปัญหา ในการคัดเลือกวิธีที่ดีที่สุดในการแก้ปัญหา ควรพิจารณา ดังนี้
    - 4.1 วิธีการใดที่สามารถแก้ปัญหาได้ในระยะยาว
    - 4.2 วิธีการใดที่มีความเป็นจริงมากที่สุดในการแก้ปัญหาได้สำเร็จ ในขณะที่มีทรัพยากรสำหรับการแก้ปัญหาหรือไม่ จะจัดหามาใช้ได้หรือไม่ มีเวลาเพียงพอที่จะใช้วิธีการนี้หรือไม่
      - 4.3 อะไรคือความเสี่ยงของทางเลือกแต่ละวิธี
    5. วางแผนนำทางเลือกในการแก้ปัญหาที่เป็นวิธีที่ดีที่สุดไปปฏิบัติ หรือจัดทำแผนปฏิบัติการ ซึ่งในขั้นตอนนี้มีสิ่งที่ต้องพิจารณาคือ
      - 5.1 สถานการณ์จะเป็นอย่างไรเมื่อปัญหาได้รับการแก้ไขแล้ว
      - 5.2 มีขั้นตอนอะไรที่จะต้องทำในการนำทางเลือกที่ดีที่สุดไปแก้ปัญหา มีระบบหรือกระบวนการอะไรที่จะต้องเปลี่ยนแปลงบ้าง
      - 5.3 จะรู้ได้อย่างไรว่าขั้นตอนต่างๆ มีการปฏิบัติ ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จของแผน
      - 5.4 ทรัพยากรอะไรบ้างที่ต้องการ ในประเด็นของบุคลากร เงิน และสิ่งอำนวยความสะดวก
      - 5.5 ต้องใช้เวลาานเท่าใดในการนำวิธีการแก้ปัญหาไปปฏิบัติ ให้เขียนตารางที่แสดงเวลาตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุด และเวลาที่คาดหวังว่าจะเห็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จปรากฏขึ้น
      - 5.6 ใครคือผู้รับผิดชอบในการควบคุมดูแลการปฏิบัติตามแผน
      - 5.7 เขียนคำตอบสำหรับคำถามที่กล่าวมาแล้ว และให้ถือว่านี่คือแผนปฏิบัติการ
      - 5.8 สื่อสารทำความเข้าใจแผนนี้กับบุคคลที่เกี่ยวข้องในการนำแผนไปปฏิบัติ
  - ปัจจัยสำคัญของขั้นตอนนี้คือ การสังเกตและการให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างต่อเนื่อง
  6. ดูแลควบคุมการปฏิบัติตามแผน โดยพิจารณาจากตัวบ่งชี้ความสำเร็จ ซึ่งได้แก่
    - 6.1 เห็นสิ่งที่คาดหวังว่าจะเกิดขึ้นตามตัวบ่งชี้หรือไม่
    - 6.2 แผนมีการดำเนินงานตามตารางที่กำหนดไว้หรือไม่
    - 6.3 ถ้าแผนไม่ได้ดำเนินไปตามที่คาดหวังไว้ ให้พิจารณาว่า แผนมีความเป็นไปได้จริงหรือไม่ มีทรัพยากรเพียงพอที่จะทำให้แผนสำเร็จตามกำหนดการหรือไม่ ควรมีสิ่งอื่นที่ต้องทำก่อนสิ่งที่กำหนดไว้แต่เดิมในแผนหรือไม่ ควรเปลี่ยนแผนหรือไม่
  7. ตรวจสอบว่าปัญหาได้รับการแก้ไขเรียบร้อยแล้วหรือไม่ ในขั้นนี้ วิธีหนึ่งที่ดีที่สุดในการตรวจสอบว่าปัญหาได้รับการแก้ไขเรียบร้อยแล้วหรือไม่ คือการกลับคืนสู่การปฏิบัติตามปกติ แล้วสังเกตสถานการณ์ นอกจากนั้นก็มีประเด็นที่ควรพิจารณาเพิ่มเติมดังนี้
    - 7.1 ควรมีการเปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาเช่นนี้ขึ้นอีก
    - 7.2 อะไรคือบทเรียนที่ได้จากการแก้ปัญหาครั้งนี้ ในเชิงความรู้ ความเข้าใจ และ/หรือทักษะ
    - 7.3 ควรมีการเขียนบันทึกสั้นๆ ถึงเหตุการณ์เด่น ที่เป็นความสำเร็จในการพยายามแก้ปัญหา และสิ่งที่เป็นผลลัพธ์ที่ได้เรียนรู้ แล้วนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้เกี่ยวข้อง
- แนวปฏิบัติพื้นฐานนี้ มีการพัฒนาเป็นรูปแบบการแก้ปัญหาทั่วไป (general problem solving model) เพื่อใช้แก้ปัญหที่เกิดขึ้นในเครือข่ายอินเทอร์เน็ตซึ่งดำเนินการ

ให้บริการโดยบริษัท Cisco Systems (2002) ประกอบด้วย 7 ขั้นตอนคือ 1) ระบุปัญหาในลักษณะของกลุ่มอาการผิดปกติหรือสิ่งที่น่าจะเป็นสาเหตุของความผิดปกติ 2) รวบรวมข้อเท็จจริงที่จำเป็นสำหรับการคัดแยกสิ่งที่เป็นสาเหตุที่แท้จริงออกมา 3) พิจารณาหาความเป็นไปได้ของการเกิดปัญหาโดยตัดทอนปัญหาที่ไม่เกี่ยวข้องออกไปจากข้อเท็จจริงในรายการที่รวบรวมไว้ 4) สร้างแผนปฏิบัติการจากปัญหาที่เหลืออยู่ โดยวางแผนจัดการกับปัญหาเพียงครั้งละตัวแปรเดียว 5) นำแผนไปปฏิบัติทีละขั้นตอนอย่างระมัดระวัง พร้อมทั้งตรวจสอบเป็นระยะๆ ว่าอาการผิดปกติหายไปหรือไม่ 6) เมื่อเปลี่ยนตัวแปรที่ทำการแก้ไข ให้เก็บผลลัพธ์ของแต่ละครั้ง เพื่อคัดแยกว่าสิ่งใดที่เป็นและไม่ใช่ปัญหา และ 7) วิเคราะห์ผลเพื่อตรวจสอบว่าปัญหาได้รับการแก้ไขเรียบร้อยแล้วหรือไม่ ถ้าใช่ก็แสดงว่ากระบวนการแก้ไขสำเร็จเรียบร้อยแล้ว

เฮเลน แฮริส เวิร์ลแมน ได้กล่าวถึงคำว่า “การแก้ไขปัญหา” ทั่วไปหมายถึงการใช้กระบวนการหาเหตุและผลทางตรรกวิทยาหรือการใช้สติปัญญาหาทางออกของปัญหา ปกติทุกคนต้องมีการแก้ไขปัญหายอยู่แล้วในชีวิตประจำวัน

การที่คนเราไม่สามารถเผชิญกับปัญหานั้นได้เวิร์ลแมน เห็นว่าเกิดจากการขาดตกบกพร่องของปัจจัย 3 ประการที่เรียกเป็นคำย่อว่า “MCO” 4PS

1. Person-ผู้ใช้บริการ คือ ผู้ที่ประสบปัญหาซึ่งแต่ละคนมีอดีตและประสบการณ์ชีวิตแตกต่างกัน

-นักสังคมสงเคราะห์ คือ ผู้ให้การช่วยเหลือ ติดต่อ ประสานงานไปยังหน่วยงานต่างๆ นักสังคมสงเคราะห์ต้องไม่ตัดสินผู้ใช้บริการว่า การตกอยู่ในสภาวะยากลำบากนั้นไม่ได้เกิดจากตัวของผู้ใช้บริการเอง แต่ต้องพิจารณาจากปัจจัยต่างๆ เช่น สภาพสังคม การไม่รู้ภาษา การสื่อสาร และการไม่รู้ถึงสิทธิที่ตนเองมี

-ครอบครัว คือ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผู้ใช้บริการเป็นอย่างมาก เพราะมีความใกล้ชิด รู้จักและเป็นกลุ่มคนที่ผู้ใช้บริการไว้วางใจ การทำงานสังคมสงเคราะห์ไม่ใช่แค่ทำงานกับผู้ใช้บริการ แต่ควรทำงานกับครอบครัวของผู้ใช้บริการด้วย

2. Problem-ปัญหา นักสังคมสงเคราะห์ควรพิจารณาปัญหาในแง่มุมต่างๆ เนื่องจาก ปัญหาของแต่ละคนมีความซับซ้อนและแตกต่างกัน ต้องใช้การวิเคราะห์อย่างระมัดระวัง

3. Place-สถานที่ หมายถึงองค์การในการให้ความช่วยเหลือ

4. Process-กระบวนการ

โดยขั้นตอนแรกสุดของกระบวนการแก้ไขปัญหาคือการกำหนดปัญหาให้ชัดเจน ค้นหาสิ่งที่ทำให้ผู้รับบริการ (client) นั้นเกิดความคับข้องใจ เดือดร้อน นั่นคืออะไร แนวคิดพื้นฐานที่ Perlman ใช้ในการสร้างทฤษฎีแนวคิดมนุษยนิยม (Humanism) เห็นว่าธรรมชาติของมนุษย์เป็นเรื่องเกี่ยวกับอัตมโนทัศน์และการรับรู้ในเอกลักษณ์ของแต่ละบุคคล มนุษย์มีคุณค่ามากกว่าแบบแผนการตอบสนองต่อสิ่งเร้าหรือสัญชาตญาณของสัตว์โลกคล้ายกับ ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของ Sigmund Freud กล่าวคือ การกระทำ, ความคิด, ความเชื่อหรือเรื่องเกี่ยวกับตัวตนนั้นถูกกำหนด แสดงออกโดยจิตไร้สำนึก (unconscious), แรงขับ (drive) และความปรารถนา (Desire)

มนุษย์จัดประสบการณ์และความทรงจำอันเจ็บปวดโดยการเก็บกดไว้ในจิตไร้สำนึก ก่อให้เกิดกลไกที่ทำหน้าที่เป็นเกราะป้องกันเรียกว่า “Ego Defense Mechanism” อาทิ

- การเก็บกด
- การสะท้อนไปยังบุคคลอื่น
- การเลียนแบบ

กลไกป้องกันตนเอง (Defense Mechanism) บุคคลต้องเผชิญกับภาวะวิกฤติซึ่งอาจเป็นเหตุการณ์ที่คาดการณ์ได้หรือคาดการณ์ไม่ได้ เกิดภาวะอ่อนแอหมดความสามารถในการจัดการปัญหา ซึ่งเชื่อมโยงกับทัศนะของ Perlman ในการให้ความช่วยเหลือของนักสังคมสงเคราะห์ ควรพิจารณาว่าปัญหาใดที่เป็นภาวะวิกฤติ ที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน และควรดำเนินการจากส่วนย่อยที่ละส่วน เพื่อแก้ไขปัญหาดตรงจุด

ทฤษฎีภาวะวิกฤติ (Crisis Theory) คือ การแต่งงานใหญ่ให้เล็กลงพอจะจัดการได้ จากการวางหลักการเรื่อง 4Ps เพิร์ลแมนไม่ได้ละเอียด การมองปัญหาอย่างองค์รวม แต่เสนอเกี่ยวกับการทำงานไปที่ละส่วน เพราะนักสังคมสงเคราะห์จะเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพโดยรวมของผู้ใช้บริการนั้นเป็นไปได้

แนวคิดการทำไปที่ละส่วน (Partialization) หัวใจสำคัญของทฤษฎี

1. แรงจูงใจ (Motivation) ในการจัดการปัญหา
2. สมรรถภาพ (Capacity) ได้แก่ ความสามารถในการจัดการปัญหา
3. โอกาส (Opportunity) หมายถึง วิธีทางในการจัดปัญหา MCO

ประโยชน์ของ Perlman's Problem Solving Theory ในการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์

1. นักสังคมสงเคราะห์จะต้องสร้างแรงจูงใจให้ผู้ใช้บริการมีพลังในการเผชิญกับปัญหา โดยลดความวิตกกังวลและสร้างความเชื่อมั่นให้ผู้ใช้บริการ
2. นักสังคมสงเคราะห์ต้องเปิดโอกาสให้ผู้ใช้บริการได้เรียนรู้ ทำความเข้าใจ และประมวลปัญหา อีกทั้งได้เลือกแนวทางและจัดการกับปัญหาด้วยตนเอง ซึ่งถือเป็นการฝึกสรรถนะในการเผชิญกับปัญหา
3. นักสังคมสงเคราะห์ต้องคอยสนับสนุนให้ผู้ใช้บริการได้รับความช่วยเหลือและเข้าถึงทรัพยากรที่จำเป็นต่อการสร้างพลัง และความสามารถในการเผชิญกับปัญหา

การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า เป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และปัญหาที่เกิดขึ้นในหลาย ๆ ครั้ง ก็เป็นปัญหาที่ทีมงานคาดไม่ถึงมาก่อน การแก้ปัญหาเฉพาะหน้าต้องใช้ไหวพริบ และเป็นการวัดกั้นของทีมได้เลยว่า มีการจัดการปัญหาได้ดีเพียงไร จริง ๆ แล้วเรื่องการแก้ไขปัญหาลายคนอาจคิดว่า มันเป็นทักษะเฉพาะตัวหรือเปล่า ฝึกได้จริง ๆ เหรอ ขอบอกไว้ตรงนี้เลยว่า ไม่มีอะไรที่ทำไม่ได้ค่ะ ขอเพียงตั้งใจ แล้วทำตาม 6 ข้อด้านล่างนี้ เชื่อว่าจะช่วยพัฒนาสกิลการแก้ปัญหาได้บ้างไม่มากก็น้อย

1. ดูจากผู้มีประสบการณ์ แน่แน่นอนว่าไม่มีใครทำทุกอย่างเป็นตั้งแต่เกิด เมื่อเริ่มเข้าทำงานแรกยังเป็นหนุ่มสาวหน้าใหม่ไฟแรง มีโอกาสได้ทำงานใกล้ชิดกับหัวหน้าเก่ง ๆ ก็อย่าลืมนับเรียงจนกว่าจะเรียนรู้อะไรต่าง ๆ ที่ผู้มีประสบการณ์ถ่ายทอดให้ เริ่มแรกถ้ายังไม่มีประสบการณ์ก็เรียนรู้จากผู้มีประสบการณ์นี้แหละดี อาจจะเป็นการเรียนรู้จากหน้างานเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นจริงก็ได้

หรือเกิดจากการสอบถามถึงเคสต่าง ๆ ที่ผู้ที่มีประสบการณ์เคยเจอ เคยผ่านมาให้พี่ ๆ เล่าให้ฟัง เพื่อเตรียมตัวโดยไม่ต้องรอให้ปัญหาเกิดขึ้นก่อนแล้วค่อยไปถาม แล้วเราจำไปใช้ก็ได้เช่นกัน

2. ทำความเข้าใจกับเรื่องที่ทำให้ถ่องแท้ ฟังจากผู้ที่มีประสบการณ์ก็คงช่วยได้จุดหนึ่ง แต่จะดีมาก ๆ ถ้าเรามีความเข้าใจพื้นฐานต่อเนื้องานที่เรากำลังทำอย่างถ่องแท้ เข้าใจในทุกมุม ความเข้าใจช่วยได้ในหลายส่วนหากมีปัญหาก็ไม่ได้คาดคิดเกิดขึ้น เราจะรู้ทันว่าต้องไปตามแก้ที่จุดไหน กับใคร และเราจะสามารถ catch up งานได้ทันว่า โปรเจกต์นี้ดำเนินการไปถึงจุดไหนแล้ว

3. ฝึกวิเคราะห์ปัญหา การรู้เหตุแห่งปัญหา และผลที่เกิดขึ้นอย่างจริงจัง และไม่หลอกตัวเองย่อมทำให้รู้หนทางแห่งการแก้ปัญหาที่ถูกต้อง เมื่อทำงานมาไ้ระยะหนึ่ง เริ่มรู้และเข้าใจ flow การทำงานทั้งหมด สิ่งที่สำคัญก็คือต้องฝึกคิดวิเคราะห์แยกแยะปัญหาให้เป็น เพื่อการแก้ไขปัญหาย่างแม่นยำ

4. ฟังอย่างแตกฉาน ที่สำคัญไม่แพ้การพูด ก็คือ “การฟัง” หลายคนเข้าใจผิดหลงลืมมองข้ามการฟังที่ดีไป ทำให้ตีความผิดในหลายเรื่องและนำมาซึ่งความไร้ประสิทธิภาพของการแก้ปัญหา เวลาฟัง จงฟังอย่างตั้งใจ และคิดตามไปด้วย อย่าได้ใจลอย คิดไปถึงเรื่องอื่น ๆ ที่สำคัญจับประเด็นให้ได้ ว่าผู้ส่งสารต้องการจะบอกอะไรกับเราบ้าง แล้วเราจะนำมาวางแผนการแก้ปัญหาได้เป็นอย่างดี

5. เล่าให้มีประเด็น สลับกันกับข้อด้านบน เวลาเป็นคนเล่า ก็ต้องเล่าอย่างมีประเด็นด้วย เล่าให้ผู้ฟังเข้าใจว่าเราต้องการจะสื่อสารอะไรกับเรื่องนี้ และจะขอความเห็นใน next step อย่งไรก็ตามไป การจะเล่าก็ต้องเตรียมตัว เรียบเรียงประเด็นต่างๆ ในหัวแล้วค่อยพร้งพรูออกมา ในกรณีที่เกิดปัญหาขึ้นแล้วต้องเล่า ต้องพยายามเล่าให้ครบถ้วนใจความแต่กระชับมากที่สุด เพื่อจะได้เอาเวลาไปคิดวางแผนวิธีรับมือแก้ไขกับปัญหาได้ทัน

6. ทีมเวิร์ค สุดท้ายคือเรื่องราวของทีมเวิร์ค ในบางครั้ง ปัญหาที่เกิดขึ้นมาอาจไม่ใหญ่โตมากนัก ถ้าฟังคนเพียงคนเดียวก็เอาอยู่ แต่อีกในหลายครั้งหลายคราที่ปัญหาเกิดมา ต้องการทีมงานมาช่วยกันแก้ไขปัญหาคอน ๆ เดียวอาจไม่สามารถแก้ไขปัญหาคอนได้ทั้งหมดอย่างรวดเร็วทันการณ์ การทำงานการเป็นทีมเวิร์คจึงเป็นสิ่งสำคัญมาก ทุกคนต้องรู้หน้าที่ของตัวเองว่าบทบาทของเราจะช่วยแก้ปัญหาคอนที่เกิดขึ้นได้ตรงไหน และพยายามผลักดันให้การแก้ปัญหาคอนได้ลุกล้างไปถึงเป้าหมายได้ในที่สุด

3. การพัฒนาต้องเป็นไปตามขั้นตอน

3.1 ความหมาย

ความหมายของการการพัฒนาต้องเป็นไปตามขั้นตอน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในรัชกาลที่ 9 ทรงให้พระบรมราชโองการในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ณ หอประชุมมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วันที่ 19 กรกฎาคม พ.ศ.2517 ว่า “ในการพัฒนาประเทศนั้นจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น เริ่มด้วยการสร้างพื้นฐาน คือ ความมีกินมีใช้ของประชาชนก่อนด้วยวิธีการที่ประหยัด รมัตถะวัง แต่ถูกต้องตามหลักวิชาการ เมื่อพื้นฐานเกิดขึ้นมั่นคงพอควรแล้ว จึงค่อยสร้างเสริมความเจริญนั้นสูงขึ้นตามลำดับต่อไป การถือหลักที่ส่งเสริมความเจริญ ให้ค่อยเป็นค่อยไปตามลำดับด้วยความรอบคอบ รมัตถะวัง และประหยัดนั้นก็เพื่อป้องกันความผิดพลาดล้มเหลวและเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จได้แน่นอนบริบูรณ์”

ธนาคาร สังเขป (2555, หน้า 297) กล่าวว่า การพัฒนาต้องเป็นไปตามขั้นนั้น เป็นหลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ทรงยึดการดำเนินงานในลักษณะ ทางสายกลางที่สอดคล้องกับสิ่งที่อยู่รอบตัวและปฏิบัติได้จริง ทรงมีความละเอียดรอบคอบ และทรง คิดค้นหาแนวทางพัฒนาเพื่อมุ่งสู่ประโยชน์ต่อประชาชนสูงสุด มีคุณค่าเป็นหลักการที่ยั่งยืนควรยึด เป็นแบบอย่างในการเจริญรอยตามเบื้องพระยุคลบาทนำมาปฏิบัติให้บังเกิดผลต่อตนเอง สังคมและ ประเทศชาติ หลักการทรงงานบางอย่างเป็นหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน ที่กล่าวถึงไปแล้ว ได้แก่ การ ระเบิดจากข้างใน ภูมิสังคม การมีส่วนร่วม การพึ่งตนเอง พออยู่พอกิน เศรษฐกิจพอเพียง

ธนาคาร สังเขป (2555, หน้า 299) กล่าวว่า การทำตามลำดับขั้น ในการทรง งานสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 จะเริ่มจากความจำเป็นก่อนเป็นความจำเป็นของประชาชนเป็น อันดับแรก คือเรื่อง สาธารณูปโภค พื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพ เช่น แหล่งน้ำ ถนน เพื่อการเกษตร การไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ การปรับใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ประชาชนสามารถ นำไปปฏิบัติได้ การจัดการระบบนิเวศ เป็นต้น เศรษฐกิจพอเพียง เป็นตัวอย่างที่ดีของการทำ ตามลำดับขั้น

เว็บไซต์ [bordeure.wordpress](http://bordeure.wordpress.com) (2552, หน้า 1) ได้ให้ความหมาย การทำตาม ขั้นตอน ว่าเป็นการเริ่มต้นจากสิ่งที่จำเป็นที่สุดของประชาชนก่อน ได้แก่ สาธารณสุข ต่อไปจึงเป็น เรื่องสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน และสิ่งจำเป็นสำหรับประกอบอาชีพ การพัฒนาประเทศต้องสร้าง พื้นฐานคือ ความพอมี พอกิน พอใช้ ของประชาชนส่วนใหญ่ก่อนจึงค่อยสร้าง ค่อยเสริมความเจริญ และเศรษฐกิจขั้นสูงโดยลำดับต่อไป

จากความหมายของการพัฒนาต้องเป็นไปตามขั้นตอน สามารถสังเคราะห์ดัง ตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2-4 ตารางสังเคราะห์ความหมายของการพัฒนาต้องเป็นไปตามขั้นตอน

ความหมาย ผู้แต่ง	การพัฒนาประเทศ	สิ่งที่จำเป็นต่อประชาชน (ระบบสาธารณูปโภค อื่นๆ)	การพึ่งพาตนเองได้ (พอมมี พอกิน พอใช้)
พระบรมราโชวาทของใน หลวงรัชกาลที่ 9	✓		✓
ธนาคาร สังเขป (2555, หน้า 297)			✓
ธนาคาร สังเขป (2555, หน้า 299)		✓	✓
bordeure.wordpress (2552, หน้า 1)	✓	✓	✓

จากตารางสามารถสรุปความหมายการพัฒนาต้องเป็นไปตามขั้นตอน หมายถึง เป็น หลักการพัฒนาประเทศ โดยการพัฒนาสิ่งที่จำเป็นต่อประชาชนเป็นอันดับแรกก่อนได้แก่ ระบบ สาธารณูปโภค ระบบสาธารณสุข แล้วจึงค่อยสร้าง ค่อยเสริมความเจริญ และเศรษฐกิจขั้นสูงโดย ลำดับต่อไป โดยใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น

จากความหมายข้างต้นผู้ศึกษาได้จำแนกองค์ประกอบของหลักการพัฒนาต้องเป็นไปตามขั้นตอน ออกเป็น 3 องค์ประกอบ คือ การพัฒนาประเทศ สิ่งที่เป็นต่อประชาชน และหลักการพึ่งพาตนเองโดยใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง ในการศึกษา

3.2 องค์ประกอบของการพัฒนาต้องเป็นไปตามขั้นตอน

การพัฒนาประเทศ มิได้มีแบบอย่างตายตัวตามตำรา หากแต่ต้องเป็นไปตามสภาพภูมิประเทศทางภูมิศาสตร์ สังคมวิทยา วัฒนธรรมชุมชน ที่มีความหลากหลาย ในขณะเดียวกันเราก็ต้องเข้าใจในการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วตามอิทธิพลของกระแสโลกาภิวัตน์ ควบคู่ไปกับการพยายามหาแนวทางหรือวิธีการที่จะดำรงชีวิตตามหลักการพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียง ให้ดำเนินไปได้อย่างสมดุลและสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมในยุคโลกาภิวัตน์ โดยอาศัยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นตัวสร้างภูมิคุ้มกันต่อผลกระทบที่ชุมชนอาจจะได้รับ ไม่ให้กระแสเหล่านั้นมาทำลายเอกลักษณ์และวัฒนธรรมชุมชนจนต้องล่มสลายไป (พระราชดำริในหลวงรัชกาลที่9)

จากแนวพระราชดำริ เศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางที่ให้ประชาชนดำเนินตามวิถีแห่งการดำรงชีพที่สมบูรณ์ ศานติสุข โดยมีธรรมะเป็นเครื่องกำกับ และใจตนเป็นที่สำคัญ ซึ่งก็คือวิถีชีวิตไทย ที่ยึดเส้นทางสายกลางของความพอดี ในหลักของการพึ่งพาตนเอง 5 ประการ คือ

ความพอดีด้านจิตใจ เข้มแข็ง พึ่งตนเองได้ มีจิตสำนึกที่ดี เอื้ออาทร ประณีประนอม คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวม

ความพอดีด้านสังคม มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน สร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน รู้จักผนึกกำลัง และที่สำคัญมีกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากฐานรากที่มั่นคงและแข็งแรง

ความพอดีด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม : รู้จักใช้และจัดการอย่างฉลาดและรอบคอบ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนสูงสุด ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในประเทศ เพื่อพัฒนาประเทศให้มั่นคงเป็นขั้นเป็นตอนไป

ความพอดีด้านเทคโนโลยี รู้จักใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมให้สอดคล้องกับความต้องการและควรพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาชาวบ้านของเราเอง และสอดคล้องเป็นประโยชน์ต่อสภาพแวดล้อมของเราเอง

ความพอดีด้านเศรษฐกิจ เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย ดำรงชีวิตอย่างพอสมควร พออยู่ พอกินตามอัตภาพ และฐานะของตนเอง

จะเห็นได้ว่าการพัฒนาเริ่มจาก การสร้างพื้นฐาน ความพอกินพอใช้ ของประชาชนในชาติเป็นส่วนใหญ่ก่อน แล้วจึงค่อยเสริมสร้างความเจริญและฐานะทางเศรษฐกิจตามลำดับ เพื่อจะได้เกิดสมดุลทางด้านต่าง ๆ หรือ เป็นการดำเนินการไปอย่างเป็นขั้นเป็นตอนจากระดับหนึ่งไปสู่อีกระดับหนึ่งโดยสร้างความพร้อมทางด้านต่างๆ อย่างเหมาะสม ที่ไม่ใช่เป็นการ “ ก้าวกระโดด ” ที่ต้องใช้ปัจจัยภายนอกต่าง ๆ มาเป็นตัวกระตุ้น เพียงเพื่อให้เกิดความทันกันในช่วงขณะหนึ่ง ซึ่งในที่สุดประชาชนไม่สามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับความต้องการและการแข่งขันดังกล่าวได้ ก็เกิดปัญหาตามมา ดังที่ประเทศไทยได้ประสบปัญหาเศรษฐกิจ เมื่อปี 2540 (2550, สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร)

สิ่งที่จำเป็นต่อประชาชน

การเกษตร แนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในด้านการพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตทางการเกษตร จะทรงเน้นในเรื่องของการค้นคว้า ทดลอง และวิจัยหาพันธุ์พืชใหม่ๆ ทั้งพืชเศรษฐกิจ พืชสมุนไพร รวมถึงการศึกษาเกี่ยวกับแมลงศัตรูพืช และพันธุ์สัตว์ต่างๆ ที่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นนั้นๆ ซึ่งแต่ละโครงการจะเน้นให้สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง มีราคาถูก ใช้เทคโนโลยีง่าย ไม่สลับซับซ้อน เกษตรกรสามารถดำเนินการเองได้ นอกจากนี้ ยังทรงพยายามไม่ให้เกษตรกรยึดติดกับพืชผลทางการเกษตรเพียงอย่างเดียว เพราะอาจเกิดปัญหาอันเนื่องมาจากความแปรปรวนของสภาพดินฟ้าอากาศ หรือความแปรปรวนทางการตลาด แต่เกษตรกรควรจะมีรายได้จากด้านอื่นนอกเหนือไปจากการเกษตรเพิ่มขึ้นด้วย เพื่อจะได้พึ่งตนเองได้ในระดับหนึ่ง

สิ่งแวดล้อม ปัญหาสิ่งแวดล้อม ถือเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องได้รับการดำเนินการแก้ไขควบคู่ไปกับการพัฒนาความเจริญก้าวหน้า เพราะยังมีความเจริญก้าวหน้า ย่อมหมายถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมยิ่งก่อตัวและทวีความรุนแรงมากขึ้นเป็นเงาตามกันไป ซึ่งโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จะเป็นวิธีการที่จะทำนุบำรุง และปรับปรุงสภาพทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้นในด้านต่างๆ เช่น การอนุรักษ์ และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ และป่าไม้

การสาธารณสุข โครงการที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทาน ให้กับประชาชนในระยะแรก ๆ ล้วนแต่เป็นโครงการ ด้านสาธารณสุข เพราะพระ องค์ทรงเห็นว่า หากประชาชนมีร่างกายที่สมบูรณ์ แข็งแรง จะนำไปสู่สุขภาพจิตที่ดี และส่งผลให้การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมดีไปด้วย พระองค์จึงทรงให้ความสำคัญกับงานด้านสาธารณสุขเป็นอย่างมาก

การส่งเสริมอาชีพ โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เมื่อได้ดำเนินการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการแล้ว จะเกิดการส่งเสริมอาชีพแก่ราษฎรใน พื้นที่ใกล้เคียง โดยเฉพาะศูนย์ศึกษาการพัฒนาทั้งหลายนั้น จัดตั้งขึ้นมาเพื่อให้มีการศึกษา ค้นคว้า ทดลอง วิจัย เพื่อแสวงหาแนวทาง และวิธีการพัฒนาด้านต่างๆ ที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม และการประกอบอาชีพของราษฎรในภูมิภาคนั้นๆ เพื่อให้ราษฎรนำไปปฏิบัติได้อย่างจริงจัง ส่วนโครงการประเภทการส่งเสริมอาชีพโดยตรงนั้นก็มิใช่น้อย ทั้งนี้ เพื่อเป็นการช่วยเหลือ ให้ประชาชนสามารถพึ่งตนเองได้ จึงได้มีโครงการเกี่ยวกับประเภทการส่งเสริมอาชีพโดยตรง

การพัฒนาแหล่งน้ำ การพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเพาะปลูกหรือการชลประทาน นับว่า เป็นงานที่มีความสำคัญ และมีประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับประชาชน ส่วนใหญ่ของประเทศ เพราะเกษตรกรจะสามารถทำการเพาะปลูกได้อย่างสมบูรณ์ตลอดปี เนื่องจากพื้นที่เพาะปลูกในปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นพื้นที่นอกเขตชลประทาน ซึ่งต้องอาศัยเพียงน้ำฝน และน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติเป็นหลัก ทำให้พืชได้รับน้ำไม่สม่ำเสมอ และไม่เพียงพอ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงให้ความ สนพระราชหฤทัย เกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งน้ำ มากกว่าโครงการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริประเภทอื่น

การคมนาคมสื่อสาร โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ด้านคมนาคมสื่อสาร ส่วนใหญ่ จะเป็นโครงการเกี่ยวกับปรับปรุงถนนหนทาง การก่อสร้างถนนเพื่อการสัญจรไปมาได้สะดวกและทั่วถึง การคมนาคมเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ สำคัญของการนำความเจริญไปสู่ชนบท การสื่อสาร ติดต่อกันที่ดียังผล สำคัญทำให้เศรษฐกิจของราษฎรในพื้นที่ดีขึ้น ราษฎรก็มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

สวัสดิการสังคม โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ด้านสวัสดิการสังคม จะเป็นโครงการเพื่อช่วยเหลือราษฎรให้มีที่อยู่อาศัย ที่ทำกิน และได้ รับสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานที่จำเป็น ในการดำรงชีวิต ซึ่งจะทำให้ราษฎรมีชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น สามารถดำรงชีวิตอยู่ด้วยความผาสุก

อื่นๆ โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริประเภทอื่นๆ ได้แก่ โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่นอกเหนือจากโครงการทั้ง ๗ ประเภท ที่ ระบุมาแล้วข้างต้น เช่น โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริทั้งหลาย โครงการก่อสร้างเขื่อนป้องกันน้ำทะเลกัดเซาะอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเพชรบุรี นอกจากนั้นยัง รวมถึงโครงการด้านการศึกษา การวิจัย การจัดและพัฒนาที่ดิน เป็นต้น (2551, เรารักพระเจ้าอยู่หัว)

4. การพึ่งตนเอง

การดำเนินชีวิตโดยใช้หลักการพึ่งตนเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการดำเนินชีวิตอยู่ได้โดยไม่เดือดร้อน ช่วยเหลือตนเองให้ได้มากที่สุดโดยไม่เป็นภาระคนอื่นมากเกินไป มีความมั่นคงสมบูรณ์ในชีวิตโดยใช้หลักการพึ่งตนเองตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงประกอบด้วย 5 ด้านดังนี้

ด้านจิตใจ เป็นการดำเนินชีวิตในด้านพัฒนาความคิดและจิตใจให้มีจิตใจที่เข้มแข็ง เอื้ออาทร ซื่อสัตย์สุจริต มีจิตสำนึกที่ดีให้ต่อตนเองและผู้อื่น

ด้านสังคม การอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขสามารถพึ่งพาตนเองโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่นตลอดจนช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อดำเนินกิจกรรมต่างๆ และให้ความสำคัญกับประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง

ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัดไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์และมีประสิทธิภาพสูงสุดและรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้ดำรงอยู่สืบไป

ด้านเทคโนโลยี การนำเทคโนโลยีมาพัฒนาต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ สามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ให้เกิดประโยชน์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต และมีการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสม

ด้านเศรษฐกิจ การดำเนินชีวิตมีความพอเพียงพึงพอใจในสิ่งที่ตนมีโดยยึดทางสายกลาง “พออยู่พอกิน” ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุขตามสมควรแก่อัตภาพ

๕. ความเรียบง่ายและประหยัด

สุนิรัตน์ ไ้ม้ทิม (2557: 109) ได้ให้ความหมายของคำว่า เรียบง่าย ว่า “...เป็นการใช้ชีวิตสมถะอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นวิถีชีวิต ที่ให้ความอึดอ้อมทางใจอย่างถึงที่สุด เพราะความเรียบง่ายนี้จะเปิดโอกาสให้คุณได้ใช้พลังชีวิตและทักษะความสามารถทั้งหมดที่คุณมี ประดิษฐ์ประดิษฐ์และสร้างสรรค์ชีวิตในแบบที่คุณต้องการขึ้นด้วยสองมือของคุณเอง เป็นวิถีชีวิตที่ทุกคนให้ความสำคัญกับเรื่องที่ควรค่าแก่ความเอาใจใส่ ไม่ว่าจะเป็ น อาหารที่รับประทาน เสื้อผ้าที่สวมใส่ สิ่งของที่ใช้อยู่ และบุคคลที่คุณรัก ทั้งหมดนี้ล้วนมีคุณภาพเป็นคุณค่า ไม่ใช่ปริมาณ คุณจะม่ีโลกที่สวยงามสดชื่นต่อไปอีกนานแสนนาน หากคุณดำรงชีวิตได้อย่างสมถะเช่นนี้...”

ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล (ที่มา:<https://www.gotoknow.org/posts/5650852559>) เลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา ได้กล่าวถึงพระราชดำริและพระราชจริยวัตรในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวตลอดระยะเวลาที่ทรงครองราชย์มากกว่า 67 ปี ว่าทรงเป็นต้นแบบแห่งความพอเพียง ดำเนินชีวิตอย่างประหยัด เรียบง่ายว่า “...กองงานในพระองค์ โดยท่านผู้หญิงบุตร วิระไวทยะ บอกว่าปีหนึ่งพระองค์ทรงเบิกดินสอ 12 แท่ง เดือนละแท่ง ใช้จนกระทั่งกุด ใครอย่าไปทิ้งของท่านนะจะกริ้วเลย โดยทรงประหยัดทุกอย่าง เป็นต้นแบบทุกอย่าง ทุกอย่างนี้มีค่าสำหรับพระองค์หมด ทุกบาททุกสตางค์จะใช้อย่างระมัดระวัง จะสั่งให้เราปฏิบัติงานด้วยความรอบคอบ...”

พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช (เนื่องในวันขึ้นปีใหม่ 31 ธันวาคม 2502) “การใช้จ่ายอย่างประหยัดนั้น จะเป็นหลักประกันความสมบูรณ์พูนสุขของผู้ประหยัดเองและครอบครัว ช่วยป้องกันความขาดแคลนในวันข้างหน้า การประหยัดดังกล่าวนี้จะมีผลดีไม่เฉพาะแก่ผู้ประหยัดเท่านั้น ยังเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติด้วย

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชจริยวัตรที่พอเพียง ประหยัด และมีมัธยัสถ์โดยได้ทรงแนะนำแนวทางปฏิบัติตนให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของการประหยัดว่าเป็นพื้นฐานและหลักประกัน สำคัญในการสร้างความสมบูรณ์และมั่นคงให้กับผู้ประหยัดและครอบครัว ด้วยดี แนวพระราชดำริ ดังนี้

สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีทรงสอนพระราชโอรส พระราชธิดาให้ดำเนินชีวิต และบริโภคด้วยปัญญาโดยทรงใช้ชีวิตเรียบง่ายอย่างสามัญชน มัธยัสถ์อดออม ใฝ่หาความรู้ มีความ รับผิดชอบต่อสังคม แบ่งปัน และช่วยเหลือผู้อื่น

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชจริยวัตรที่พอเพียง ประหยัดและมีมัธยัสถ์มาตั้งแต่ทรงพระเยาว์ ดังจะเห็นได้จากการศึกษาพระราชประวัติและพระราชจริยวัตร พบว่า เมื่อครั้งยังทรงพระเยาว์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเก็บออมเงินที่เหลือจากค่าขนม เพื่อนำไปซื้อของเล่นตามพระราชประสงค์ หรือไม่ทรงซื้อของเล่นที่มีราคาสูงกว่าทรัพย์สินที่มี รวมทั้งทรงมีพระราชจริยวัตรที่พอเพียง อาทิ ทรงจักรยานไปโรงเรียนแทนการเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่ง

เมื่อทรงเป็นพระมหากษัตริย์ก็ยังทรงประหยัดในเรื่องส่วนพระองค์ อาทิ หลอดยาสีพระทนต์ ทรงใช้อย่างคุ้มค่า หรือฉลองพระองค์แต่ละองค์ทรงใช้อยู่เป็นเวลานาน และในยามปฏิบัติพระราชภารกิจ ทรงใช้ดินสอไม้ราคาไม่แพง มียางลบ ติดอยู่ตรงปลายดินสอเพื่อลบคำที่เขียนผิด ออกได้ง่าย ไม่เปลืองกระดาษเหมือนใช้ปากกา และจะทรงเหลาดินสอด้วยพระองค์เอง เหน็บไว้ที่กระเป๋าฉลองพระองค์เดือนละหนึ่งแท่ง ใช้จนกุดสั้น ทรงถ่ายรูปจนสุดม้วนฟิล์ม และทรงเลือกใช้ยานพาหนะที่ไม่ใช่ เชื้อเพลิงจากฟอสซิล ยามน้ำมันมีราคาสูง ตลอดจนทรงชี้แนะให้ยึดแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นกรอบในการดำเนิน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริต่างๆ

ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล เลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา ได้กล่าวถึงพระราชดำริและพระราชจริยวัตรในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวตลอดระยะเวลาที่ทรงครองราชย์มากกว่า 67 ปี ว่าทรงเป็นต้นแบบแห่งความพอเพียง ดำเนินชีวิตอย่างประหยัด เรียบง่ายว่า

“...กองงานในพระองค์ โดยท่านผู้หญิงบุตร วิระไวทยะ บอกว่าปีหนึ่งพระองค์ทรงเบิกดินสอ 12 แท่ง เดือนละแท่ง ใช้จนกระทั่งกุด ใครอย่าไปทิ้งของท่านนะจะกริ้วเลยโดยทรงประหยัดทุกอย่าง เป็นต้นแบบทุกอย่าง ทุกอย่างนี้มีค่าสำหรับพระองค์หมด ทุกบาททุกสตางค์จะใช้อย่าง

ระมัดระวัง จะสั่งให้เราปฏิบัติงานด้วยความรอบคอบ...” และ “...หากนำพระบรมฉายาลักษณ์เก่าๆ มาเปรียบเทียบกันในระยะเวลาห่างกันสิบปี ยี่สิบปี จะสังเกตเห็นได้ว่า ฉลองพระองค์และสนับเพลา หลายองค์ก็ยิ่งทรงใช้อยู่ ดังเช่น ฉลองพระบาทใบ (รองเท้าผ้าใบ) ก็ยังทรงใช้แบบเดิม ราคาไม่ก็ร้อย บาท หรือเวลาเสวยเครื่องเสวย ก็เรียบง่าย ธรรมดา ไม่ทรงใส่พระราชหฤทัยว่า บนโต๊ะเสวยมี อะไรบ้าง ไม่ทรงเคยปรุงหรือแต่งเติมอะไร ทรงเหมือนพระ ละซึ่งสิ่งต่างๆ แล้ว เสวยของที่เรียบง่าย และด้วยวิถีแห่งพระชนม์ชีพแล้ว ก็ถือว่าทรงดำเนินชีวิตแบบเรียบง่าย เวลามีปัญหาอะไรก็ทรงค้นพบ วิธีการที่เรียบง่ายเสมอในการหาทางออก ทรงใช้ความเรียบง่ายหรือศิลปะชั้นสูงของสติปัญญาในการ แก้ไข...”

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงแนะแนวทางปฏิบัติตนให้ประชาชน ตระหนักถึงความสำคัญของการประหยัดว่าเป็นพื้นฐานและหลักประกันสำคัญ ในการสร้างความสมบูรณ์และมั่นคง ให้กับผู้ประหยัดและครอบครัว เพื่อเตรียมความพร้อมรับมือกับผลที่อาจเกิดขึ้น จากสภาวะที่ประเทศไทยต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ดังพระราชดำรัส พระราชทานแก่ปวงชนชาวไทย เนื่องในโอกาสวันขึ้นปีใหม่ พ.ศ. 2503 เมื่อวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2502 ความตอนหนึ่งว่า

“...การใช้จ่ายโดยประหยัดนั้น จะเป็นหลักประกันความสมบูรณ์พูนสุขของผู้ประหยัดเองและครอบครัว ช่วยป้องกันความขาดแคลนในวันข้างหน้าการประหยัดดังกล่าวนี้ จะมีผลดีไม่เฉพาะแก่ผู้ประหยัดเท่านั้น แต่ยังเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติด้วย...”

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงเตือนสติให้ประชาชนชาวไทยตระหนักถึงความสำคัญของการประหยัดว่าเป็นพื้นฐานความประพฤติที่สำคัญต่อการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังพระบรมราโชวาทพระราชทานในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าฯ เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม พ.ศ. 2521 ความตอนหนึ่งว่า

“...การประหยัด เป็นสิ่งที่พึงประสงค์อย่างยิ่งในทุกแห่งและในทุกกาลทุกเมื่อ...ขอให้คำนึงถึงผลที่เกิดขึ้นจากการประหยัดนี้ให้มาก...การประหยัดนี้ ควบคู่ไปกับหลักการพออยู่พอกินพอใช้ จึงใช้ได้ทุกยุคทุกสมัย และเป็นไปตามแนวทางปฏิบัติตนตามเศรษฐกิจพอเพียงโดยแท้”

การพัฒนาและช่วยเหลือราษฎร ทรงใช้หลักในการแก้ไขปัญหาด้านความเรียบง่ายและประหยัด ได้ประโยชน์สูงสุด ราษฎรสามารถทำได้เอง หาวัสดุได้ในท้องถิ่น และประยุกต์ใช้สิ่งที่มีอยู่ในภูมิภาคนั้นๆ มาแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยไม่ต้องลงทุนสูง และใช้เทคโนโลยีที่ไม่ยุ่งยากนัก ทรงเน้นเรื่องความคุ้มค่าและคุ้มทุน แต่ไม่ใช่เป็นการขาดทุนหรือกำไร ดังเช่นที่หลักวิชาการสมัยใหม่ยึดถือ

การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนี้มีได้หมายความว่า จะต้องใช้ชีวิตอย่างขี้เหนียวหรือตระหนี่ หรือปิดประเทศ และปฏิเสธกระแสโลกาภิวัตน์ หากแต่เป็นการใช้ชีวิตอย่างเข้าใจและเข้าใจถึงตนเอง รู้ศักยภาพและความสามารถของตนเอง ตลอดจนเข้าใจบริบทและสถานการณ์ในประเทศ สามารถพัฒนาประเทศและเชื่อมโยงกับตลาดหรือสถานการณ์ภายนอกได้เป็นอย่างดี

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มีพระราชดำรัสชี้แจงไว้ในการประชุมนานาชาติระดับรัฐมนตรี เมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2547 ความตอนหนึ่งว่า

“...แนวคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการแก้ปัญหาทั้งในเมืองใหญ่และในชนบท คำว่าเศรษฐกิจพอเพียงมิได้หมายความว่า จะต้องใช้ชีวิตอย่างขัดสนและตระหนี่ และไม่ได้หมายความว่า จะต้องปฏิเสธกระแสโลกาภิวัตน์ ระบบเศรษฐกิจสมัยใหม่ แต่สามารถเชื่อมโยงกับตลาดภายนอกได้ โดยการจัดตั้งเป็นสหกรณ์ ซึ่งทำให้เป็นกลุ่มที่มีอำนาจต่อรองมากขึ้น เนื่องจากระบบการซื้อขายจะมาเป็นกลุ่ม ซึ่งหมายถึงว่ามีค่าใช้จ่ายน้อยลงและใช้ประโยชน์มากขึ้น โดยค่านึงว่า จะต้องมีการควบคุมงบประมาณรายจ่ายในระดับหมู่บ้านและชุมชนอย่างเป็นระบบและพอเพียง ซึ่งหมายถึงว่า จะต้องมีความสมดุล ระหว่างการอนุรักษ์และการพัฒนา...”

ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล เลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา ได้เล่าไว้ในหนังสือตามรอยพระยุคลบาท ครูแห่งแผ่นดิน (2556, หน้า 88) ความตอนหนึ่งว่า “...พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็ได้ทรงห้าม ถ้าใครพอมีเงินจะซื้อของแพงบ้างก็ไม่ใช่ เมื่อ พ.ศ. 2524 เข้าไปถวายงานใหม่ๆ พยายามมองพระเจ้าอยู่หัว มองจนทรงรู้สึกพระองค์ มองที่ซื้อพระหัตถ์ถ้อยภากรู้ว่าทรงใช้นาฬิกาอะไร ทรงยื่นให้ดูแล้วรับสั่งว่าอย่าหือใส่แล้วโก้ พระเจ้าอยู่หัวทรงใช้นาฬิกาเรือนละ 750 บาท ผู้รู้สึกได้เลยว่าต่อไปนี้จะซื้ออะไรสักอย่างต้องหยุดคิดทันทีเมื่อเหลือบไปเห็นพระหัตถ์ของพระองค์ ดินสอก็ใช้แบบถูกที่สุด เราต้องฉลาด รวยไม่เป็นไรแต่ให้อยู่อย่างคนจนและให้รวยอย่างยั่งยืน และแล้วเราจะรักษาความซื่อสัตย์สุจริตได้ สุดท้ายเราก็นำอะไรไปไม่ได้ที่เหลือไว้ก็คือชื่อเสียง ความรักความเคารพ ให้คนเขากราบไหว้บูชาหรือไม่เท่านั้นเอง...”

หากพิจารณาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การประหยัดนั้นคือการใช้จ่ายอย่างพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และเป็นการดำเนินชีวิตตามทางสายกลาง ไม่สุดโต่งไปด้านหนึ่ง คือ ขี้เหนียว หรือสุดโต่งไปอีกข้างหนึ่ง คือฟุ่มเฟือยคนที่ดำเนินชีวิตอย่าง ประหยัด และพอประมาณจะเป็นคนเรียบง่าย สมถะ และมีสันโดษในการดำเนินชีวิต คือ ไม่สร้างเงื่อนไขชีวิตที่ขาดเหตุผลหรือนำไปสู่ความฟุ้งเฟ้อ จนทำให้เป็นหนี้สิน ดังนั้น ท่ามกลาง สภาพสังคมไทยในปัจจุบัน หากประชาชนชาวไทยพร้อมใจกันดำเนินชีวิตอย่างฉลาดรู้ตามแนว พระราชดำริ คือ ศึกษาและทำความเข้าใจแนวพระราชดำริและมีไหวพริบที่จะนำมาใช้ ให้เกิดประโยชน์ รู้จักใช้อะไรก็ตามอย่างประหยัด ไม่ขี้เหนียว ก็จะทำให้ประเทศไทยมีเงินออมมาก และมีทุนที่เพียงพอสำหรับลงทุนโครงการใหญ่ที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะได้มากโดยไม่ต้องไปกู้ยืม ใครจนเกินตัว หรือเป็นหนี้สินมากขึ้น ตรงกันข้าม หากประชาชนชาวไทยรู้จักดำเนินชีวิต อย่างประหยัดทั้งในชีวิตประจำวันและในการทำงาน ประกอบธุรกิจที่จะทำให้เกิดประโยชน์กับตัวเองและ สังคม ตลอดจนประหยัดในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและยั่งยืน นำไปสู่วิถีชีวิต ที่พอเพียงในที่สุดพื้นฐานสำคัญเบื้องต้น แห่งแนวทางการปฏิบัติตนตาม แนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ ผู้ประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงต้องยึดความประหยัด ตัดทอนค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นและความฟุ่มเฟือยลง ใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็น แต่ก็ไม่ใช้ ตระหนี่ถี่เหนียวไม่ยอมใช้เงินเลย ส่วนการใช้จ่ายจะมากขึ้นเพียงใดขึ้นอยู่กับอัตราของแต่ละบุคคลจากรายได้ที่สุจริตและไม่คดโกง หรือเบียดเบียนให้ คนอื่นได้รับความเดือดร้อน ด้วยเหตุนี้ ความประหยัดจึงต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความพอเพียง คือ การตระหนักรู้ถึงคุณค่าของเงิน ฉลาดใช้ ฉลาดออม และฉลาดทำบุญตามอัตรา โดยเฉพาะระดับครอบครัวนั้น ประการสำคัญ อันดับแรกนั้น ต้องพัฒนาสมาชิกในครอบครัว ให้ปลอดจากหนี้สินและมีฐานะดีขึ้น

อย่างน้อยในระดับพอกินพอใช้ก่อน แล้วจึงพัฒนาต่อเนือง ให้เป็นครอบครัวที่อยู่ดีกินดี เป็นครอบครัวที่พึงประสงค์ในการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไปใช้ให้บังเกิดผลต่อไป โดยต้องเริ่มต้นจาก การรู้จักจัดการแผนการเงินของตนเองและครอบครัว ประหยัดอดออม ทำอะไรด้วยความอะลุ่มอล่วย มีเหตุมีผล ไม่ใช่จ่ายในสิ่งที่ไม่จำเป็น จนกลายเป็น ความฟุ่มเฟือยจนเกินอัตรภาพที่เป็นอยู่ แต่ให้ปลูกฝังนิสัยความประหยัด สร้างวินัยรักการออมและมีทักษะในการจัดการทางการเงินได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะการปลูกฝังในวัยเด็กให้รู้จักคุณค่าของเงิน ใช้จ่ายอย่างมีวินัย รู้จักทำบัญชีรายรับรายจ่ายเป็นประจำ เพื่อให้รู้ถึงสถานะการเงินของตน จะได้ ใช้จ่ายตามอัตรภาพและฐานะของตนและครอบครัว และเมื่อสะสมเงินออมไว้ใช้ในยามจำเป็นได้ อย่างพอเพียงแล้ว ให้แบ่งเงินส่วนหนึ่งไปทำทานในโอกาสต่างๆ เพื่อปลูกฝังความมีน้ำใจและเห็นอกเห็นใจ ผู้อื่น ลดความ เห็นแก่ตัว และเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันทางด้านศีลธรรมและวัฒนธรรมการให้ ให้บังเกิด ขึ้นในตัวเด็กและสมาชิกของสังคม อันเป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งสู่การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นแบบอย่างของการดำรงชีวิต ดังที่ ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล เลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา ได้เล่าไว้ในหนังสือตามรอยพระยุคลบาท ครูแห่งแผ่นดิน (2556, หน้า 94) ความตอนหนึ่งว่า “...พระองค์ทรงไม่ยึดติดกับวัตถุ ทรงประหยัดมาก คงเคยเห็นภาพหลอดยาสี่พัน พระองค์ทรงบิบลอดยาสี่พันจนล้น มหาดเล็กเชิญออก นำหลอดใหม่มาวาง ทรงมีรับสั่งให้นำกลับมา แล้วรับสั่งกับทันตแพทย์ว่าที่เหล็อยู่ที่นี่ฉันใช้ต่อได้อีก 5 วัน เห็นหรือไม่ว่าแม้พระองค์ทรงเป็นพระเจ้าแผ่นดินแต่ทรงใช้อะไรก็ทรงประหยัด เมื่อพระองค์ทรงงานเสร็จพอเสด็จฯ ออกจากห้องก็จะทรงปิดไฟทันที ทรงเป็นแบบอย่างของการใช้ของอย่างคุ้มค่า ประหยัด เรียบง่าย ความเรียบง่ายเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ ท่านข้าราชการทั้งหลายลองปฏิบัติดูแล้วจะรู้ผล...”

การเรียนรู้ตามแนวพระราชดำรินี้เรื่องประหยัดเรียบง่าย ได้ประโยชน์สูงสุดของประชาชนในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จจากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้

จากการศึกษาแนวทางความประพฤติของประชาชน ในพื้นที่ห่างไกลที่น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างสำเร็จ จนทำให้มี ฐานะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและสามารถยึดอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ การทำสวนยางพาราและสวนลองกองเป็นแนวทางในการหาเลี้ยงชีพ พบว่า การปลูกฝังนิสัยแห่งการประหยัด ให้ใช้จ่ายอย่างไม่ฟุ่มเฟือย นับเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจเพื่อการดำเนินชีวิตที่มั่นคง โดยควรดำเนินการควบคู่ไปกับการสนับสนุนให้ครัวเรือนมีการออม ทำบัญชีรายรับรายจ่ายของครอบครัว พร้อมถ่ายทอดและส่งเสริมให้เพื่อนบ้านรู้จักการทำบัญชีครัวเรือน ซึ่งช่วยให้ชีวิตมีความมั่นคงในปัจจุบันด้วย

นอกจากการเพิ่มรายได้ จากอาชีพทำนา ทำสวนแล้ว ผู้ประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงควรมุ่งลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน โดยปลูกไม้ผล หรือพืชหมุนเวียนและปลูกพืชผักสวนครัว เลี้ยงเป็ด และเลี้ยงปลา และดำเนินชีวิตอย่างประหยัด โดยนำผลผลิตที่เป็นส่วนเกินจากการบริโภคในครอบครัวไปขายใน ตลาดชุมชนและต้องทำบัญชี ครัวเรือน รู้จักออมและรักษาหรือเก็บสมาชิกในครอบครัว เพื่อวางแผนการลงทุนในแต่ละปีอย่างรอบคอบ การดำเนินชีวิตด้วยวิธีนี้ จะทำให้มีภูมิคุ้มกัน ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งของการดำเนินชีวิตตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากการทบทวนแนวคิดต่างๆ ข้างต้น ผู้วิจัยขอสรุปความหมายของการประยุกต์ใช้หลักการเรียบง่ายและประหยัด ดังนี้คือ หลักการเรียบง่ายและประหยัดได้ประโยชน์สูงสุด ถือเป็น

พื้นฐานสำคัญที่จะนำไปสู่วิถีชีวิตแบบพอเพียง นำไปสู่ความสุขและการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งไม่เพียงแต่เป็นประโยชน์กับผู้ปฏิบัติเองเท่านั้น หากแต่ยังเป็นประโยชน์ต่อประเทศและต่อโลกด้วย ดังกระแสพระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในการออกมหาสมาคม ในงานพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา พุทธศักราช 2529 (5 ธันวาคม 2529) ความตอนหนึ่งว่า “...ข้อสำคัญเราจะต้องรู้จักใช้ทรัพยากรนั้นอย่างฉลาด คือไม่มาทุ่มเทใช้ให้สิ้นเปลืองไปโดยไร้ประโยชน์ หรือได้ประโยชน์ไม่คุ้มค่า หากแต่ระมัดระวังใช้ด้วยความประหยัด รอบคอบ ประกอบด้วยความคิดพิจารณาตามหลักวิชา เหตุผล และความถูกต้องเหมาะสม โดยมุ่งประโยชน์แท้จริงที่จะเกิดแก่ประเทศชาติ ทั้งในปัจจุบันและอนาคตอันยืนยาว...”

6. การส่งเสริมความรู้และเทคโนโลยีวิชาการสมัยใหม่ที่เหมาะสม

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงให้อิโหวาท โดยทรงเห็นว่า ควรที่จะสร้างเสริมสิ่งที่ชาวบ้านชนบทขาดแคลน และเป็นความต้องการ ของชาวบ้าน ซึ่งก็คือความรู้ในการทำมาหากิน การทำการเกษตร โดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ พระองค์ทรงเน้นถึง ความจำเป็นที่จะต้องมี “ตัวอย่างของความสำเริง” มีพระราชประสงค์ที่จะให้ ราษฎรในชนบทมีโอกาสได้รู้ได้เห็นถึงตัวอย่างของความสำเริงนี้ และนำไปปฏิบัติได้เอง พระองค์จึงพระราชทานพระราชดำริ ให้จัดตั้ง “ศูนย์ศึกษาการพัฒนา อันเนื่อง มาจากพระราชดำริ” ขึ้นในทุกภูมิภาค ของประเทศ เพื่อเป็นสถานที่ศึกษา ทดลอง วิจัย และแสวงหาความรู้ เทคโนโลยีวิชาการ สมัยใหม่ที่ราษฎร “รับได้” นำไป “ดำเนินการเองได้” และเป็นวิธีการที่ “ประหยัด” เหมาะสม และสอดคล้อง กับสภาพแวดล้อม และ การประกอบอาชีพ ของราษฎรที่อาศัย อยู่ในภูมิภาคนั้น ๆ เมื่อได้ผลจากการศึกษา แล้วจึงนำไปส่งเสริมให้เกษตรกร ได้ใช้ในการประกอบอาชีพต่อไป พระองค์ทรงปรารถนาที่จะให้ตัวอย่างของความสำเริงทั้งหลาย ได้กระจายไปสู่ท้องถิ่นต่าง ๆ ทั่วประเทศ และสามารถนำไปปฏิบัติได้ผลอย่างจริงจัง (หลักการของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, ออนไลน์, 2561).

แนวพระราชดำริเกี่ยวกับการพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตทางการเกษตรที่สำคัญ คือ การที่ทรงเน้นในเรื่องของ การคั้นคว่ำ ทดลอง และวิจัยหาพันธุ์พืชต่าง ๆ ใหม่ ๆ ทั้งพืชเศรษฐกิจ เช่น หม่อนไหม ยางพารา ฯลฯ ทั้งพืชเพื่อการปรับปรุงบำรุงดิน และพืชสมุนไพร ตลอดจนการศึกษาเกี่ยวกับ แมลงศัตรูพืช ทั้งนี้รวมทั้งพันธุ์สัตว์ต่างๆ ที่เหมาะสมเช่น โค กระบือ แพะ แกะ พันธุ์ปลา ฯลฯ และ สัตว์ปีกทั้งหลายด้วย เพื่อแนะนำให้เกษตรกรนำไปปฏิบัติได้ ราคาถูก และใช้เทคโนโลยีที่ง่าย และไม่ สลับซับซ้อนซึ่งเกษตรกรจะสามารถรับไปดำเนินการเองได้ และที่สำคัญ คือพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ หรือ เทคโนโลยีวิธีการดูแลต่าง ๆ นั้น จะต้อง เหมาะสมกับสภาพสังคมและสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น นั้นๆ ด้วย

อย่างไรก็ตามมีพระราชประสงค์เป็นประการแรก คือ การทำให้เกษตรกร ทร สามารถพึ่งตนเองได้โดยเฉพาะในด้านอาหาร ก่อน เป็นอันดับแรก เช่น ข้าว พืชผัก ผลไม้ ฯลฯ แนวทางที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การที่ทรงพยายาม เน้นมิให้ เกษตรกรพึ่งพาอยู่กับพืชเกษตรแต่เพียงอย่างเดียว เพราะจะเกิดความเสียหายง่าย เนื่องจากความ แปรปรวนของตลาด และความไม่แน่นอนของ ธรรมชาติทางออกก็คือเกษตรกรควรจะต้องมีรายได้เพิ่มขึ้น นอกเหนือไปจากภาคเกษตร เช่น การส่งเสริมอุตสาหกรรม ในครัวเรือนของมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพพิเศษ ใน สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ซึ่งดำเนินงานสนับสนุนงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในปัจจุบันสภาพ

ของทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นป่าไม้ ที่ดิน แหล่งน้ำ ฯลฯ ให้อยู่ในสภาพที่จะมีผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตอย่างมากที่สุด

จากแนวทางและเป้าหมายต่าง ๆ ดังกล่าว มีแนวพระราชดำริ ที่ ถือเป็นหลักเกณฑ์ หรือเทคนิควิธีการ ที่จะบรรลุถึง เป้าหมายนั้น หลายประการ ประการแรก ทรงเห็นว่าการพัฒนาการเกษตรที่ จะได้ผลจริงนั้น จะต้อง ลงมือทดลองค้นคว้า ต้องปฏิบัติอย่างค่อยเป็นค่อยไป ดังพระราชดำรัส ว่า "... เกษตรกรรมนี้ หรือ ความเป็นอยู่ของเกษตรกรนั้น ขอให้ปฏิบัติ ไม่ใช่ ถือตำราเป็นสำคัญ อย่างเดียว.."

สำหรับการค้นคว้าทดลองนั้น ได้ทรงเน้นให้มีทั้งก่อนการผลิต และหลังจากผลิตแล้ว คือ พิจารณาตั้งแต่เรื่องความเหมาะสม ของพืช ความ เหมาะสมของดิน พืชอย่างไรจะเหมาะกับดิน ประเภทใด รวมทั้งการค้นคว้า เกี่ยวกับความต้องการของตลาด คือ การปลูกพืชที่ตลาดต้องการ ผลิตออกมาแล้วมีที่ขาย ส่วนการค้นคว้า วิจัยหลังการผลิต คือการดูเรื่องความสอดคล้องของตลาด เรื่องคุณภาพของผลผลิตหรือทำอะไรจึงจะ ให้เกษตรกรได้มีความรู้เบื้องต้นในด้าน การบัญชีและธุรกิจ การเกษตรในลักษณะที่พอจะทำธุรกิจแบบพึ่งตนเองได้ สำหรับในเรื่องนี้ ทรงเห็นว่าการรวมกลุ่มกันของเกษตรกรเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่จะช่วยได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตาม ในเรื่องของการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตนั้น ทรงให้ความสำคัญ กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในระยะยาว พระราชประสงค์ของพระองค์ ที่จะให้เกษตรกร ได้มีความเจริญก้าวหน้าอย่างค่อยเป็นค่อยไป และมีสภาพชีวิตที่มีความสุข ไม่เคร่งเครียดกับการเร่งรัดให้เกิดความเจริญโดยรวดเร็ว นอกเหนือ จากเรื่องที่ทรงเน้น ในเรื่องการผลิตอาหารให้เพียงพอแล้ว จะเห็นได้ชัดเจนจากพระราชดำรัสที่ว่า "...ไม่จำเป็นต้องส่งเสริมผลผลิตให้ ได้ปริมาณสูงสุดแต่เพียงอย่างเดียว เพราะเป็นการสิ้นเปลืองค่าไสหุ่ย และทำลายคุณภาพดินแต่ควรศึกษาสภาวะตลาดการเกษตร ตลอดจนการควบคุมราคาผลผลิต ไม่ให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อน..."

เทคนิควิธีการในการพัฒนาการเกษตรของพระองค์อีกประการหนึ่ง คือการที่ทรงใช้ประโยชน์ จากธรรมชาติให้มากที่สุด เช่น การใช้ที่ดินที่ทิ้งไว้เปล่าๆ ให้เป็นประโยชน์ หรือการ มองหาประโยชน์จากธรรมชาติในสิ่งที่มีผู้อื่นนึกไม่ถึง เช่น ครั้งหนึ่งทรงสนับสนุนให้มี การทำครั่งจากต้นจามจุรี ที่ขึ้นอยู่ริมทางหลวงที่เสด็จฯ ไป พระราชวังไกลกังวล มีพระราชดำริว่า "...เกิดจากความคิดที่จะเอา ต้นก้ามปูมาทำให้ประชาชนมีงานทำแล้วร่วม เป็นกลุ่ม..." การมุ่งใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ ยังมีลักษณะสอดคล้องกับวิธีการ ที่สำคัญของพระองค์อีกประการหนึ่งคือ การประหยัด ทรงเน้นความจำเป็นที่จะลด ค่าใช้จ่ายในการทำมาหากิน ของเกษตรกรลงให้เหลือน้อยที่สุด โดยอาศัยฟังฟังธรรมชาติ เป็นปัจจัยสำคัญ วิธีการของพระองค์มีตั้งแต่การสนับสนุนให้เกษตรกร ใช้โคกระบือ ในการทำนามากกว่าให้ใช้เครื่องจักร ให้มีการปลูกพืชหมุนเวียน โดยเฉพาะพืชตระกูลถั่ว เพื่อลดค่าใช้จ่ายเรื่องปุ๋ย หรือกรณีที่ต้องใช้ปุ๋ย ก็ทรงสนับสนุนให้เกษตรกรใช้ปุ๋ยธรรมชาติแทนปุ๋ยเคมี ซึ่งมีราคาแพง และมีผลกระทบต่อสภาพ และคุณภาพของดิน ในระยะยาว นั่นคือทรงสนับสนุนให้ทำ "การเกษตร ยั่งยืน" นอกจากนั้นยังทรง แนะนำในเรื่องการผลิตก๊าซชีวภาพ อันจะมีผลดีทั้งในด้าน เชื้อเพลิงและปุ๋ย รวมทั้งได้ทรงเน้นอยู่เสมอที่จะให้เกษตรกรมีรายได้เสริม หรือรายได้นอกการเกษตร

จากการหาวัสดุธรรมชาติในท้องถิ่น เช่น ไม้ ย่านลิเภา ปาหนัน ฯลฯ มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการจักสาน เพื่อเป็นอาชีพเสริม เพิ่มรายได้ของตนเอง

โครงการพัฒนาด้านการเกษตรอันเนื่องมาจากพระราชดำรินั้น ประกอบด้วยงานหลายประเภท ซึ่งโดยทั่ว ๆ ไปแล้วจะเป็นงานเกี่ยวกับการศึกษาค้นคว้า ทดลอง วิจัยหาพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่นั้น ๆ ซึ่งส่วนใหญ่ ดำเนินการอยู่ในศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และนำผลสำเร็จ จากการศึกษาทดลองไปถ่ายทอดสู่ประชาชน ด้วยการฝึกอบรมให้เกษตรกรมีความรู้ ในวิชาการเกษตรแผนใหม่ นอกจากนี้ยังประกอบด้วยโครงการเพื่อการส่งเสริมการเกษตร เช่น โครงการส่งเสริมการปลูกข้าวและทำนาขั้นบันได อำเภอศรีสาคร จังหวัดนราธิวาส หรือโครงการพัฒนาแบบเบ็ดเสร็จ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นต้น

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินี้ในด้านการพัฒนาการเกษตรที่กระจายอยู่ทั่วประเทศนั้น ได้ส่งผลโดยตรงต่อความกินดีอยู่ดีของเกษตรกรเป็นอย่างมาก เนื่องจาก เป็นโครงการที่มุ่งแก้ปัญหาหลักด้านการพัฒนาการเกษตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งทำให้ เกษตรกรได้มีโอกาสมากขึ้น ในการเข้าถึงแหล่งความรู้ในด้านเทคนิค และวิชาการ เกษตรสมัยใหม่ ซึ่งแต่เดิมเกษตรกรไม่เคยมีโอกาส เช่นนี้มาก่อน รวมทั้งยังได้มีโอกาสเรียนรู้ และเห็นตัวอย่างของความสำเร็จของการผลิตในพื้นที่ต่าง ๆ และสามารถนำไปปรับใช้ในการเพาะปลูกของตนเองอย่างได้ผล ความเจริญของเกษตรกร และภาคเกษตรกรรมนี้ มิใช่มีจุดหมายในตัวเองเท่านั้น หากแต่ยังมีความหมาย ต่อความเจริญของภาคเศรษฐกิจแขนงอื่น และของประเทศชาติโดยรวมด้วย (โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินี้ด้านการเกษตร, ออนไลน์, 2561.)

จากการทบทวนแนวคิดต่างๆ ข้างต้น ผู้วิจัยขอสรุปความหมายของการส่งเสริมความรู้เทคนิควิชาการสมัยใหม่ที่เหมาะสม ดังนี้คือ การทดลอง วิจัย และแสวงหาความรู้ เทคนิควิชาการสมัยใหม่ที่ราษฎร “รับได้” นำไป “ดำเนินการเองได้” และเป็นวิธีการที่ “ประหยัด” เหมาะสมและสอดคล้อง กับสภาพแวดล้อมและเป็นการประกอบอาชีพของราษฎรที่อาศัยอยู่ในภูมิภาคนั้น ๆ เมื่อได้ผลจากการศึกษา แล้วจึงนำไปส่งเสริมให้เกษตรกรได้ใช้ในการประกอบอาชีพต่อไป และดำเนินการให้เป็นตัวอย่างของความสำเร็จทั้งหลายได้กระจายไปสู่ท้องถิ่นต่าง ๆ ทั่วประเทศ และสามารถนำไปปฏิบัติได้ผลอย่างจริงจัง

7. การอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติที่ยั่งยืน

ในการอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรธรรมชาติให้เหมาะสมและได้รับประโยชน์สูงสุด ควรคำนึงถึงหลักต่อไปนี้

1. การอนุรักษ์และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ต้องคำนึงถึงทรัพยากรธรรมชาติอื่นควบคู่กันไป เพราะทรัพยากรธรรมชาติต่างก็มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์และส่งผลต่อกันอย่างแยกไม่ได้

2. การวางแผนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างชาญฉลาด ต้องเชื่อมโยงกับการพัฒนา สังคม เศรษฐกิจ การเมือง และคุณภาพชีวิตอย่างกลมกลืน ตลอดจนรักษาไว้ซึ่งความสมดุลของระบบนิเวศควบคู่กันไป

3. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ต้องร่วมมือกันทุกฝ่าย ทั้งประชาชนในเมือง ในชนบท และผู้บริหาร ทุกคนควรตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมตลอดเวลา โดนเริ่มต้นที่ตนเองและท้องถิ่นของตน ร่วมมือกันทั้งภายในประเทศและทั่วโลก

4. ความสำเร็จของการพัฒนาประเทศขึ้นอยู่กับความอุดมสมบูรณ์และความปลอดภัยของทรัพยากรธรรมชาติ ดังนั้นการทำลายทรัพยากรธรรมชาติจึงเป็นการทำลายมรดกและอนาคตของชาติด้วย

5. ประเทศมหาอำนาจที่เจริญทางด้านอุตสาหกรรม มีความต้องการทรัพยากรธรรมชาติเป็นจำนวนมาก เพื่อใช้ป้อนโรงงานอุตสาหกรรมในประเทศของตน ดังนั้นประเทศที่กำลังพัฒนาทั้งหลายจึงต้องช่วยกันป้องกันการแสวงหาผลประโยชน์ของประเทศมหาอำนาจ

6. มนุษย์สามารถนำเทคโนโลยีต่าง ๆ มาช่วยในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติได้ แต่การจัดการนั้นไม่ควรมุ่งเพียงเพื่อการอยู่ดีกินดีเท่านั้น ต้องคำนึงถึงผลดีทางด้านจิตใจด้วย

7. การใช้ทรัพยากรธรรมชาติในสิ่งแวดล้อมแต่ละแห่งนั้น จำเป็นต้องมีความรู้ในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติที่จะให้ประโยชน์แก่มนุษย์ทุกแห่งทุกมุม ทั้งข้อดีและข้อเสีย โดยคำนึงถึงการสูญเสียเปล่าอันเกิดจากการใช้ทรัพยากรธรรมชาติด้วย

8. รักษาทรัพยากรธรรมชาติที่จำเป็นและหายากด้วยความระมัดระวัง พร้อมทั้งประโยชน์และการทำให้อยู่ในสภาพที่เพิ่มทั้งทางด้านกายภาพและเศรษฐกิจเท่าที่ทำได้ รวมทั้งจะต้องตระหนักเสมอว่า การใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มากเกินไปจะไม่เป็นการปลอดภัยต่อสิ่งแวดล้อม

9. ต้องรักษาทรัพยากรที่ทดแทนได้ โดยให้มีอัตราการผลิตเท่ากับอัตราการใช้หรืออัตราการเกิดเท่ากับอัตราการตายเป็นอย่างน้อย

10. หาท่างปรับปรุงวิธีการใหม่ๆ ในการผลิต และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งพยายามค้นคว้าสิ่งใหม่มาใช้ทดแทน

11. ให้การศึกษาเพื่อให้ประชาชนเข้าใจถึงความสำคัญในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ

สำหรับวิธีการในการอนุรักษ์ทรัพยากรชาตินั้น ศิริพรต ผลสิทธิ์ (2531:196-197) ได้เสนอวิธีการไว้ดังนี้

1. การถนอม เป็นการรักษาทรัพยากรธรรมชาติทั้งปริมาณและคุณภาพให้มีอยู่นานที่สุดโดยพยายามใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้มีประสิทธิภาพ เช่น การเลือกจับปลาที่มีขนาดโตมาใช้ในการบริโภค ไม่จับปลาที่มีขนาดเล็กเกินไป เพื่อให้ปลาเหล่านั้นได้มีโอกาสโตขึ้นมาแทนปลาที่ถูกจับไปบริโภคแล้ว

2. การบูรณะซ่อมแซม เป็นการบูรณะซ่อมแซมทรัพยากรธรรมชาติที่เกิดความเสียหายให้มีสภาพเหมือนเดิมหรือเกือบเท่าเดิม บางครั้งอาจเรียกว่าพัฒนา ก็ได้ เช่น ป่าไม้ถูกทำลายหมดไป ควรมีการปลูกป่าขึ้นมาทดแทน จะทำให้มีพื้นที่บริเวณนั้นกลับคืนเป็นป่าไม้อีกครั้งหนึ่ง

3. การปรับปรุงและการใช้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่นการนำแร่โลหะประเภทต่าง ๆ มาถลุงแล้วนำไปสร้างเครื่องจักรกล เครื่องยนต์ หรืออุปกรณ์ต่างๆ ซึ่งจะให้ประโยชน์แก่มนุษย์เรามากยิ่งขึ้น

4. การนำมาใช้ใหม่ เป็นการนำทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้แล้วมาใช้ใหม่ เช่น เศษเหล็กสามารถนำกลับมาหลอม แล้วแปรสภาพสำหรับการใช้ประโยชน์ใหม่ได้

5. การใช้สิ่งอื่นทดแทน เป็นการนำเอาทรัพยากรอย่างอื่นที่มีมากกว่า หรือหาง่ายกว่า มาใช้ทดแทนทรัพยากรธรรมชาติที่หายากหรือกำลังขาดแคลน เช่น นำพลาสติกมาใช้แทนโลหะในบางส่วนของเครื่องจักรหรือยานพาหนะ

6. การสำรวจหาแหล่งทรัพยากรธรรมชาติเพิ่มเติมเพื่อเตรียมไว้ใช้ประโยชน์ในอนาคต เช่น การสำรวจแหล่งน้ำมันในอ่าวไทย ทำให้ค้นพบแหล่งก๊าซธรรมชาติเป็นจำนวนมากสามารถนำมาใช้ประโยชน์ทั้งในระยะสั้นและในระยะยาว อีกทั้งช่วยลดปริมาณการนำเข้าก๊าซธรรมชาติจากต่าง

7. การประดิษฐ์ของเทียมขึ้นมาใช้ เพื่อหลีกเลี่ยงหรือลดปริมาณในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ชนิดอื่น ๆ ที่นิยมใช้กัน ของเทียมที่ผลิตขึ้นมา เช่น ยางเทียม ผ้าเทียม และผ้าไหมเทียม เป็นต้น

8. การเผยแพร่ความรู้ เป็นการเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจในเรื่องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อที่จะได้รับความร่วมมืออย่างเต็มที่ และรัฐควรมีบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการวางแผนจัดทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างรัดกุม

9. การจัดตั้งสมาคม เป็นการจัดตั้งสมาคมหรือชมรมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

แนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

การเพิ่มประชากรอย่างรวดเร็ว (Exponential) ทำให้มีการนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้สนองความต้องการในการดำรงชีวิตมากยิ่งขึ้นทั้งทางด้านปริมาณและคุณภาพ ซึ่งบางครั้งเกินความจำเป็น จนทำให้ระบบนิเวศต่าง ๆ เสียสมดุล ทรัพยากรธรรมชาติบางอย่างเสื่อมโทรม ร่อยหรอหรือเกิดการเปลี่ยนแปลงจนไม่สามารถเอื้อประโยชน์ได้เช่นเดิม จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องหาวิธีการ หรือมาตรการในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเหมาะสมและมีเหตุผลเพียงพอ ทั้งนี้รวมถึงการควบคุมขนาดประชากรโลกให้มีความเหมาะสมกับทรัพยากรของโลก ขณะเดียวกันก็ต้องอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมควบคู่ไปด้วย ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติตามหัวข้อที่ 3.1.3 นั้น ควรเน้นทรัพยากรธรรมชาติประเภทที่ 1 และ 2 โดยมีมาตรการที่ทำให้สามารถใช้ประโยชน์ได้ตลอดไปทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ ส่วนทรัพยากรธรรมชาติประเภทที่ 3 และ 4 ควรใช้กันอย่างประหยัดและเหมาะสม ทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้แล้วหมดสิ้นไปควรใช้อย่างประหยัดที่สุด

แนวคิดการพัฒนาแบบยั่งยืน(Sustainable Development-S.D.)

WCED World Commission on Environment and Development ได้ให้ความหมายของการพัฒนา แบบยั่งยืนไว้ว่า เป็นการพัฒนา ที่สามารถตอบสนอง ต่อความต้องการขั้นพื้นฐาน ของคนในรุ่นปัจจุบัน เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ที่อยู่อาศัย ฯลฯ โดยไม่ทำให้ความสามารถ ในการตอบสนอง ความต้องการดังกล่าว ของคนรุ่นต่อไปต้องเสียไป ("Development that meets the needs of the present without compromising the ability of Future generation to meet their own needs")

ซึ่งเพื่อพิจารณาแล้ว จะเห็นว่า S.D เป็นเรื่องเกี่ยวข้อง กับความเท่าเทียมกัน ของคนในปัจจุบันรุ่นเดียวกัน และความเท่าเทียมกัน ของคนระหว่างรุ่นปัจจุบัน และรุ่นต่อไป เป็นความเท่าเทียมกัน ที่มุ่งให้เกิดความยุติธรรม ในการกระจายความมั่งคั่ง (รายได้) และการให้ทรัพยากรตลอดจนการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมโดย S.D. จะเกี่ยวข้อง กับ ความสัมพันธ์ของระบบ 3 ระบบ คือ ระบบนิเวศ/สิ่งแวดล้อม ระบบเศรษฐกิจ และระบบสังคม มีเป้าหมายคือ การทำให้บรรลุเป้าหมายทั้ง 3 ระบบนี้ให้มากที่สุด เพื่อให้มีความเจริญเติบโต พร้อมกันจากคนในรุ่นปัจจุบัน และมีความยั่งยืน ไปจนถึงลูกหลานในอนาคต

แนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อสิ่งแวดล้อม ควรมีดังนี้

1. **การให้การศึกษาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม** โดยเน้นให้ผู้เรียน ได้รู้จักธรรมชาติ ที่อยู่รอบตัวมนุษย์อย่างแท้จริง โดยให้มีการศึกษาถึง นิเวศวิทยา และความสัมพันธ์ ระหว่างมนุษย์ และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้มีความรู้จริง ในการดำรงชีวิต ให้ผสมกลมกลืน กับธรรมชาติที่อยู่โดยรอบ ได้มุ่งสอน โดยยึดหลักศาสนา โดยสอนให้คนมีชีวิต ความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย ไม่ทำลายชีวิตอื่น ๆ ที่อยู่ ในธรรมชาติด้วยกัน พิจารณาถึง ความเป็นไปตามธรรมชาติที่เป็นอยู่ ยอมรับความเป็นจริง ของธรรมชาติ และยอมรับความจริงนั้น โดยไม่ฝืนธรรมชาติ ใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ อย่างสิ้นเปลือง น้อยที่สุด ทำให้เกิดทรัพยากรมนุษย์ ที่มีคุณภาพเป็นที่ต้องการ ของสังคมและประเทศชาติ ในการพัฒนา

2. **การสร้างจิตสำนึกแห่งการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม** เป็นการทำให้บุคคล เห็นคุณค่า และตระหนัก ในสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ รวมทั้งผลกระทบ จากการทำกิจกรรม ที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สร้างความรู้สึก รับผิดชอบต่อปัญหาที่เกิดขึ้น ระหว่างสิ่งแวดล้อม และการพัฒนา การสร้างจิตสำนึก โดยการให้การศึกษา เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม จะเป็นพื้นฐานในการพัฒนาจิตใจ ของบุคคล และยังมีผลต่อ พฤติกรรม ของบุคคล ให้มีการเปลี่ยนแปลง การดำเนินชีวิต ได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกลมกลืน กับธรรมชาติ

3. **การส่งเสริมให้มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมโดยให้เอื้อต่อสิ่งแวดล้อม** ดำรงชีวิต โดยสอดคล้องกับธรรมชาติ ซึ่งการปรับเปลี่ยน พฤติกรรม ที่เอื้อต่อสิ่งแวดล้อมนี้ จะเป็นสิ่งที่เกิดตามมา จากการให้การศึกษา และการสร้างจิตสำนึก ทำให้มีการดำรงชีวิต โดยไม่เบียดเบียนธรรมชาติ

ความหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน

การพัฒนาที่ยั่งยืน หมายถึง กาพัฒนาที่มีการคำนึงถึงความเสียหายของสิ่งแวดล้อม มีการป้องกันปัญหาที่เกิดแก่สิ่งแวดล้อม หรือถ้าจำเป็นจะต้องเกิดความเสียหายก็จะต้องทำในขอบเขตที่เสียหายน้อยที่สุด การพัฒนาที่ยั่งยืนในมิติทางด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมนี้ จึงเป็นรูปแบบการใช้ทรัพยากรที่มีการบำรุงรักษา และมีอัตราการใช้ที่อยู่ในขอบเขตการอำนวยให้หรือศักยภาพที่ทรัพยากรนี้จะคืนสู่สภาพปกติได้

การพัฒนาแตกต่างไปจากการเจริญเติบโตตรงที่ การพัฒนา (development) หมายถึง การปรับปรุงในเชิงคุณภาพให้ดีขึ้น โดยที่ยังมีการรักษาระดับทรัพยากรพื้นฐาน ส่วนการเจริญเติบโต (growth) หมายถึง การปรับปรุงในเชิงปริมาณให้สูงขึ้น ดังนั้นการพัฒนาที่ยั่งยืน จึงเป็นการปรับปรุงในเชิงคุณภาพให้ดีขึ้น เพื่อให้สังคมมนุษย์ที่มีคุณภาพดำรงอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ยังคงทำหน้าที่ได้อย่างปกติ โดยไม่จำเป็นต้องมีการเพิ่มในเชิงปริมาณให้เกินขีดจำกัด

การพัฒนาในอดีตที่ผ่านมาจะพิจารณาที่ประสิทธิภาพ และความเป็นธรรมที่จะเกิดขึ้นจากการพัฒนาภายใต้กำหนดเวลาสั้นๆ เท่านั้น นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญเฉพาะคนในรุ่นปัจจุบัน แต่จากกระแสเรียกร้องในสังคมที่ต้องการให้พัฒนานั้นคำนึงถึงการอยู่รอดและการกินดีอยู่ดีของคนในอนาคตร่วมกัน จึงเป็นเหตุให้มีความยั่งยืนเข้ามาเป็นองค์ประกอบการพัฒนาและกระบวนการตัดสินใจ ด้วยเหตุนี้ การพัฒนาที่ยั่งยืน ในภาพรวมจึงหมายถึง การพัฒนาเพื่อบรรลุถึงความต้องการของมนุษยชาติในปัจจุบัน ขณะเดียวกันก็ต้องไม่เป็นการลดทอนหรือเบียดบังโอกาสที่จะบรรลุถึงความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ในอนาคตด้วย

มนุษย์จะสามารถปฏิบัติได้ตามนี้ ต้องเข้าใจธรรมชาติและกระบวนการพัฒนาสังคมที่เน้นคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งไม่ใช่เฉพาะทางวัตถุเท่านั้น จำเป็นต้องประกอบด้วยความสุขทางร่างกายและจิตใจด้วย ดังนั้นพื้นฐานที่จะต้องมีในกระบวนการพัฒนาที่ยั่งยืน คือ นิเวศวิทยา เศรษฐศาสตร์ และจริยธรรม เพราะความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม (environmental integrity) ความมั่นคงทางนิเวศวิทยา (ecological security) ประสิทธิภาพของการจัดการในทางเศรษฐกิจ (economic efficiency) และความยุติธรรม (equity) ทั้งต่อมนุษย์รุ่นปัจจุบันอนาคต โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ความยุติธรรมกับการพัฒนาทุกส่วนไม่ใช่เฉพาะด้านเศรษฐกิจอย่างเดียว

การใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเป็นสิ่งจำเป็นแต่ต้องดำเนินการควบคู่ในกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม นั่นคือ จะต้องดำเนินการอย่างถูกต้อง รอบคอบ และมีการจัดการที่ดี ทั้งด้านวัตถุ และการยกระดับมาตรฐานคุณภาพชีวิตเท่าๆ กับความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้เพราะถ้ามุ่งเร่งพัฒนาเฉพาะทางด้านวัตถุอย่างเดียวมนุษย์จะไม่สามารถมีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีความสุขได้ เพราะยังต้องเผชิญกับปัญหาภาวะมลพิษต่างๆ เช่น อากาศเสีย น้ำเน่า เสียงดัง เป็นต้น

จากความหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนดังกล่าว สรุปได้ว่า การดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่เจริญก้าวหน้าอยู่บนพื้นฐานของการพัฒนาทางเทคโนโลยีและอุตสาหกรรมนั้น จะต้องมีการบูรณาการหรือประสานประโยชน์เข้าด้วยกัน ระหว่างการพัฒนาทางเศรษฐกิจกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ จะต้องมีการวางแผนการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ ให้เหมาะสมรอบคอบ และคำนึงถึงสภาพการที่อำนวยให้ของทรัพยากรที่มีอยู่ ดังนั้นสังคมที่จะพัฒนาอย่างยั่งยืนจะต้องพิจารณาจากหลาย ๆ องค์ประกอบ

องค์ประกอบของสังคมที่มีการพัฒนาอย่างยั่งยืน

1. ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและการใช้ทรัพยากร เช่น ปริมาณแหล่งน้ำและความเพียงพอของน้ำใช้ในปัจจุบัน การใช้พลังงานทดแทนอย่างอื่น ทั้งจากธรรมชาติ และจากการประดิษฐ์ขึ้น ได้แก่ พลังงานน้ำ พลังงานลม พลังงานความร้อนใต้พิภพ พลังงานแก๊สชีวภาพ และพลังงานแสงอาทิตย์ และมีการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ

2. เศรษฐกิจที่มั่นคงของชุมชน คือ มีการพัฒนาที่ทำให้ชุมชนมีเศรษฐกิจดีอย่างต่อเนื่องและควบวงจร

3. คุณภาพชีวิตที่ดีของประชากรในชุมชน เช่น มีการอยู่ดีกินดี อยู่ในที่ที่มีอากาศดี ปราศจากมลภาวะ มีการจัดสรรการใช้ประโยชน์จากที่ดินอย่างถูกต้องตามศักยภาพของแต่ละพื้นที่ มีบริการสาธารณสุขอย่างทั่วถึง มีการให้การศึกษาอย่างต่อเนื่อง เป็นต้น

หลักการการพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน

หลักการที่นำไปสู่ความยั่งยืน 3 ประการ คือ

1. รักษาและกระตุ้นให้เกิดความหลากหลายการพัฒนาที่จะนำไปสู่ความยั่งยืนมีหลายแนวทางทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง มนุษย์จึงควรรักษาและกระตุ้นให้เกิดความหลากหลายโดยไม่ผูกขาดเฉพาะรูปแบบที่ถูกต้องที่สุดหรือสมบูรณ์ที่สุดวัฒนธรรม จริยธรรม ศาสนา และสังคม เพียงแนวทางใดทางหนึ่งเท่านั้น

2. ดำเนินการพัฒนาหรือสร้างระบบเศรษฐกิจที่รวมเอาสิ่งแวดล้อมและเวลาในอนาคตเข้าไว้ในกระบวนการตัดสินใจ

3. ต้องแสวงหาแนวทางที่เห็นร่วมกันบนพื้นฐานของสิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม และศีลธรรม ที่มีความหลากหลาย

แนวทางการปฏิบัติการพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน

แนวทางในการปฏิบัติที่จะไปสู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน มีดังนี้

1. การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ควรดำเนินการดังนี้
  - 1.1 การอนุรักษ์สสารและวงจรการหมุนเวียน ซึ่งเป็นความสามารถในการฟื้นตัวของธรรมชาติ
  - 1.2 จำกัดการปล่อยของเสีย เพื่อรักษาความสามารถของธรรมชาติในการจัดการกับของเสีย
  - 1.3 รักษาความหลากหลายของระบบนิเวศแบบต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กันบนพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง เพื่อควบคุมความสามารถในการสร้างผลผลิตของธรรมชาติไว้
2. การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ควรดำเนินการดังนี้
  - 2.1 ทำให้เกิดความยุติธรรม โดยอาศัยหลักการว่า “ใครทำคนนั้นต้องจ่าย”
  - 2.2 ให้การชดเชยกับผู้ที่ได้รับผลกระทบจากผู้ที่ก่อให้เกิดปัญหา
  - 2.3 มีมาตรการชดเชยแก่การผลิตที่สร้างผลดีต่อสิ่งแวดล้อมที่อาจมีกำไรน้อย
  - 2.4 กระจายสิทธิและรับรองสิทธิในการใช้ทรัพยากรให้แก่กลุ่มคนในสังคมอย่างเสมอภาค
  - 2.5 ให้ความคุ้มครองทรัพยากรไปพร้อมๆ กับการรักษาสิ่งแวดล้อม
  - 2.6 ต้องควบคุมอย่าให้สังคมต้องจ่ายค่าชดเชยเพื่อปกปิดปัญหาในเวศวิทยาและสิ่งแวดล้อม
  - 2.7 ดำเนินการค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในทางเทคนิค
  - 2.8 ส่งเสริมและกระตุ้นการหมุนเวียนผลผลิตที่เลิกใช้แล้ว และหาวิธีการยืดอายุผลิตภัณฑ์
3. การหลีกเลี่ยงความล้มเหลวของกลไกรัฐที่เกี่ยวข้อง โดยการปฏิบัติสิ่งต่อไปนี้
  - 3.1 ใช้กลไกการตลาดตามระบบปกติ
  - 3.2 ส่งเสริมเจตคติที่ดีของสังคมต่อสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ

3.3 ยึดหลักความยุติธรรมในสังคม ถ้าใครต้องการใช้ ทรัพยากรธรรมชาติ จะต้องยอมจ่ายเงินตามมูลค่าที่เป็นจริงของทรัพยากรนั้นๆ ไม่ใช่ระบบผูกขาด

3.4 ถ้านโยบายของรัฐใดๆ ที่จะมีผลกระทบต่อกลุ่มชนต่างๆ ในสังคม รัฐจำเป็นต้องตัดสินใจเลือกนโยบายเกื้อหนุนกลุ่มคนที่ด้อยโอกาสในสังคมนั้นๆ เพราะกลุ่มคนที่ด้อยโอกาสและยากจนก็ไม่ได้ให้ความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อมอยู่แล้ว

3.5 รักษาเสถียรภาพของระบบเศรษฐกิจและการเมือง

4. การรักษาทางเลือกสำหรับอนาคต โดยวิธีการดังนี้

4.1 หลีกเลี่ยงการทำลายสิ่งแวดล้อม

4.2 เมื่อมีความไม่แน่ใจเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมหรือเทคนิคที่อาจจะมีผลกระทบ ให้เลือกการตัดสินใจในทางที่รอบคอบ โดยยึดหลักการปลอดภัยไว้ก่อนว่า ถ้ามีความไม่แน่ใจก็ให้ระงับโครงการนั้นๆ ไว้จนกว่าจะได้ข้อมูลที่เพียงพอ

4.3 เพิ่มความหลากหลายทางนิเวศวิทยา เศรษฐกิจ และสังคม เนื่องจากความหลากหลายดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ในการปรับตัวให้ตอบสนองได้อย่างรวดเร็วต่อการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ที่อาจจะมี

4.4 รักษามาตรการทางการเงินให้สะท้อนความเป็นจริงของสภาพเศรษฐกิจขณะนั้น และให้มีเสถียรภาพ

5. หยุดการเจริญเติบโตขอประชากร โดยมาตรการต่างๆ เช่น การให้การศึกษา หรือการขยายระบบการศึกษาภาคบังคับ เป็นต้น

6. การกระจายความมั่นคงให้แก่กลุ่มคนที่ยากจน

7. การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรบริโภคทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งที่แปรรูปแล้วและยังไม่แปรรูป แนวทางปฏิบัติมีดังนี้

7.1 ลดการใช้พลังงาน เพื่อสงวนรักษาทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งการใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ และการแสวงหาแหล่งพลังงานทดแทน

7.2 สงวนรักษาแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ โดยการสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องให้แก่คนในชุมชน เพื่อให้เห็นคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและเกิดจิตสำนึกที่จะมีส่วนร่วมในการรักษาแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ

7.3 ใช้เทคโนโลยีอย่างชาญฉลาด เพื่อให้ได้ทั้งผลผลิตทางอุตสาหกรรมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

7.4 เปลี่ยนพฤติกรรมในการอุปโภคบริโภค เพื่อลดปริมาณขยะและของเสีย โดยการ ลดการใช้ (reduce) การใช้แล้วใช้อีก (reuse) การแปรใช้ใหม่ (recycle) และการซ่อมแซม (repair)

สรุปจากการศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรธรรมชาติ สามารถสรุปได้คือเป็นการกระทำที่มุ่งรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้อยู่ยาวนาน โดยยึดหลักการในเรื่องการรักษาและกระตุ้นให้เกิดความหลากหลายการพัฒนา การพัฒนาหรือสร้างระบบเศรษฐกิจที่รวมเอาสิ่งแวดล้อมและเวลาในอนาคตเข้าไว้ในกระบวนการตัดสินใจ และการแสวงหาแนวทางที่เห็นชอบร่วมกันบนพื้นฐานของสิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม และศีลธรรม ที่มีความหลากหลาย

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐบาล

1. ยุทธศาสตร์

1.1 ความหมาย

คำว่า “ยุทธศาสตร์” (Strategy) มีผู้ให้ความหมายของไว้อย่างหลากหลายและน่าสนใจดังต่อไปนี้

ยุทธศาสตร์ (Strategy) เรื่อง การฝึกอบรม หมายถึง กลไกหรือเครื่องมือที่จะทำให้องค์การมีหรือเพิ่มความสามารถในการแข่งขันที่ต้องการ ทั้งในปัจจุบันและในอนาคต และแนวทางหรือวิธีการที่จะช่วยให้ได้มาซึ่งความสามารถในการแข่งขันดังกล่าวนี้ (Sergay. 2012 : 59)

ยุทธศาสตร์ (Strategy) คือ ชุดของการปฏิบัติการซึ่งผู้บริหารเลือกนำมาใช้เพื่อเพิ่มสมรรถนะขององค์การของตนเมื่อเทียบกับคู่แข่ง หากผลของการใช้ยุทธศาสตร์ทำให้องค์การมีสมรรถนะที่เหนือกว่า สิ่งนี้หมายถึงการมีสามารถในการแข่งขัน (Hill & Jones. 2009 : 2)

ยุทธศาสตร์ (Strategic) เป็นเทคนิคที่ใช้อยู่ในกิจการทหารมีหลักฐานอยู่ในตำราพิชัยสงคราม “ซุนวู” ของจีนได้รวบรวมหลักการวางแผนยุทธศาสตร์ทางการทหารไว้ ปัจจุบันนักธุรกิจภาคเอกชน ได้ประยุกต์แนวคิดและวิธีการของแผนยุทธศาสตร์มาใช้ในการแข่งขันทางธุรกิจ โดยคำนึงถึง การแข่งขันให้อยู่รอด การมุ่งหวังผลกำไรเป็นหลัก ต่อมาภาครัฐได้นำแนวทางของภาคเอกชน มาใช้ประยุกต์ต่อเพื่อให้การบริหารงานภาครัฐสามารถปรับกลไกได้ทันยุคสมัยโดยคำนึงถึงการสนองความต้องการของประชาชนเป็นหลัก (ทิวากร นุกิจ. 2555 : 78)

ยุทธศาสตร์ (Strategy) เป็นแผนการดำเนินงานที่สร้างขึ้นมาอย่างเป็นระบบซึ่งมีองค์ประกอบต่างๆ สัมพันธ์สอดคล้องกัน เป็นแผนที่มีวิสัยทัศน์หรือภาพฝันที่วาดไว้ มีเป้าประสงค์อันแสดงถึงเจตจำนงร่วมของทุกฝ่าย ผนึกพลังใจของทุกฝ่ายเพื่อกระทำพันธกิจอันถือเป็นหน้าที่รับผิดชอบ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เพื่อให้เกิดผลกระทบและได้ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ แผนยุทธศาสตร์ที่ดีมาจากการวิเคราะห์อดีต รู้ปัจจุบัน เพื่อไล่ให้ทันอนาคต วิเคราะห์สถานการณ์ที่ผ่านมา วิเคราะห์ทรัพยากร ทุนต่างๆ อันเป็นศักยภาพหรือความสามารถที่ยังไม่ได้พัฒนาหรือยังไม่ได้พัฒนาเต็มที่ หรือที่ยังซ่อนเร้นอยู่ แผนยุทธศาสตร์ที่ดีเป็นผลที่เกิดจาก

กระบวนการวางแผนที่ดี บริหารจัดการแผนอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดเป็นประสิทธิผลที่ปรากฏจริง เป็นแผนที่มีเป้าประสงค์ดี ก่อให้เกิดการร่วมมือ มีหลักการดีก่อให้เกิดการร่วมคิด มีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ก่อให้เกิดการร่วมทำ และมีการแบ่งบทบาทหน้าที่จัดการดี ก่อให้เกิดการร่วมแรงในภาษาไทยก็พูดกันเป็นวลีว่า ร่วมแรงร่วมใจ ร่วมคิดร่วมทำ (เสรี พงศ์. 2548 : 120)

ยุทธศาสตร์ (Strategy) ไม่ใช่พันธกิจ (Mission) แต่ยุทธศาสตร์ คือแผน (Plan) ที่จะนำองค์การให้บรรลุพันธกิจที่กำหนด หากองค์การต้องการชัยชนะองค์การต้องเตรียมพร้อมสำหรับอนาคต และกำหนดยุทธศาสตร์ที่จะนำองค์การไปสู่อนาคตที่เตรียมพร้อมไว้ (Jonas. 2000 : 65)

ยุทธศาสตร์ (Strategy) คือกระบวนการซึ่งบุคคล องค์กรตัดสินใจเลือกเกี่ยวกับทรัพยากรซึ่งมีอยู่อย่างจำกัดเพื่อสนองความต้องการบนช่วงเวลาเฉพาะ ภายใต้สภาวะแวดล้อมที่ไม่มีความแน่นอน (Kelvinn Hinde : n.d.)

ยุทธศาสตร์ (Strategy) คือรูปแบบของวัตถุประสงค์ นโยบาย โครงการ กิจกรรม การตัดสินใจ หรือการจัดสรรทรัพยากรที่เป็นปัจจัยกำหนดว่า องค์กรคือใครทำอะไร และทำไปทำไม ยุทธศาสตร์แตกต่างกันตามระดับของหน่วยงาน และช่วงเวลา (Bryson. 1995 : 32)

ยุทธศาสตร์ (Strategy) คือ ทิศทางและขอบเขตขององค์การในระยะยาว เพื่อให้บรรลุประโยชน์แก่องค์การโดยผ่านการจัดสรรทรัพยากรภายใต้ภาวะแวดล้อมแห่งการเปลี่ยนแปลง เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดและความคาดหวังของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Johnson and Scholes. 1999: 10)

ตารางที่ 2 -5 การสังเคราะห์ความหมายของยุทธศาสตร์

	Sergay	Hill & Jones	ทิวากร นุกิจ	เสรี พงศ์	Jonas	Kelvinn Hinde	Bryson	Johnson and Scholes
แนวทางหรือวิธีการที่จะช่วยให้ได้มาซึ่งความสามารถในการแข่งขัน	✓	✓	✓					
การบริหารงานภาครัฐสามารถปรับกลไกได้ทันยุคสมัยโดยคำนึงถึงการสนองความต้องการของประชาชน			✓					
แผนการดำเนินงานที่สร้างขึ้นมาอย่างเป็นระบบ แผนยุทธศาสตร์ที่ตีมาจากการวิเคราะห์อดีต รู้ปัจจุบัน เพื่อให้ทันอนาคต				✓				
แผน (Plan) ที่จะนำองค์การให้บรรลุพันธกิจที่กำหนดต้องเตรียมพร้อมสำหรับอนาคต					✓			
กระบวนการซึ่งบุคคล องค์กรตัดสินใจเลือกเกี่ยวกับทรัพยากรซึ่งมีอยู่อย่างจำกัด				✓		✓	✓	

ทิศทางและขอบเขตของ องค์กรในระยะยาว เพื่อให้ บรรลุประโยชน์แก่องค์การ โดยผ่านการจัดสรร ทรัพยากรภายใต้ภาวะ แวดล้อมแห่งการ เปลี่ยนแปลง								✓
--	--	--	--	--	--	--	--	---

จากความหมายของยุทธศาสตร์ที่กล่าวมาแล้วสามารถสรุปได้ว่า “ยุทธศาสตร์ คือ แนวทาง หรือวิธีการจะช่วยให้ได้มาซึ่งความสามารถในการแข่งขัน โดยองค์กรมีการตัดสินใจเลือก เกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรซึ่งมีอยู่อย่างจำกัด เพื่อตอบสนองความต้องการและความ คาดหวังของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยมีอนาคตเป็นตัวกำหนด”

1.2 องค์ประกอบของยุทธศาสตร์

ดร.เตชิต ตรีชัย และคณะได้เรียบเรียงข้อมูล ซึ่งได้สรุปองค์ประกอบของ ยุทธศาสตร์ประกอบด้วยพื้นฐานไว้ 5 ประการด้วยกัน ดังนี้ คือ

1. การกำหนดทิศทาง (Direction Setting) ในการกำหนดทิศทางขององค์กร จะประกอบด้วย การกำหนดวิสัยทัศน์ (Vision) และการกำหนดภารกิจ (Mission) หรือ กรอบในการ ดำเนินงานที่ชัดเจนจะช่วยให้องค์กรสามารถกำหนดทิศทางในระยะยาว ภารกิจ (Mission) ใน กระบวนการบริหารจัดการเชิงยุทธศาสตร์นั้น ชั้นแรกองค์การจะต้องระบุภารกิจและเป้าหมายหลักที่ สำคัญของบริษัท ซึ่งภารกิจ หมายถึง ประกาศหรือข้อความของบริษัทที่พยายามกำหนดว่าจะทำ อะไรในปัจจุบัน และกำลังจะทำอะไรในอนาคตและองค์การเป็นองค์การแบบใด และจะก้าวไปสู่การ เป็นองค์การแบบใดทั้งนี้เพื่อบรรลุสู่ความเป็นเลิศเหนือคู่แข่ง ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วข้อความเรื่อง ภารกิจขององค์การจะประกอบไปด้วย ข้อความที่บ่งบอกถึงคุณค่าทางปรัชญาสำคัญที่ผู้บริหาร ตัดสินใจกระทำ ซึ่งแสดงถึงพันธะของบริษัทที่มีต่อเป้าหมายและสอดคล้องกับคุณค่าของ ผู้บริหาร นอกจากนี้แล้วภารกิจยังจะสร้างสภาพแวดล้อมในการกำหนดกลยุทธ์และเป้าหมาย คือการ บอกลถึงสิ่งที่องค์การปรารถนาให้เกิดขึ้นในอนาคต และพยายามบรรลุ โดยมีการกำหนดให้ชัดเจน กระชับ ตรงจุด และสามารถวัดได้ ทั้งนี้การกำหนดเป้าหมายจะมีการกำหนดให้ชัดเจนขึ้นกว่าการ กำหนดภารกิจว่าจะต้องทำสิ่งใด

2. การประเมินองค์การและสภาพแวดล้อม (Environment Scanning) ในการ ประเมินสภาพแวดล้อมขององค์กรนั้นจะประกอบไปด้วยการประเมินสภาพแวดล้อมภายนอก และ การประเมินสภาพแวดล้อมภายใน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ทราบถึง จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และ อุปสรรค หรือโดยทั่วไปจะเรียกว่าการวิเคราะห์ตามตัวแบบสว็อท (SWOT Analysis) เป็นเครื่องมือ ในการประเมินสถานการณ์ ซึ่งช่วยผู้บริหารกำหนดจุดแข็งและจุดอ่อนจากสภาพแวดล้อมภายใน โอกาสและอุปสรรคจากสภาพแวดล้อมภายนอกตลอดจนผลกระทบที่มีศักยภาพจากปัจจัยเหล่านี้ต่อ การทำงานขององค์กร SWOT มาจากตัวย่อภาษาอังกฤษ 4 ตัว ได้แก่

S มาจาก Strengths หมายถึง จุดเด่นหรือจุดแข็ง ซึ่งเป็นผลมาจากปัจจัยภายใน เป็นข้อดีที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายในบริษัท เช่น จุดแข็งด้านส่วนประสม จุดแข็งด้านการเงิน จุดแข็งด้านการผลิต จุดแข็งด้านทรัพยากรบุคคล บริษัทจะต้องใช้ประโยชน์จากจุดแข็งในการกำหนดกลยุทธ์การตลาด

W มาจาก Weaknesses หมายถึง จุดด้อยหรือจุดอ่อน ซึ่งเป็นผลมาจากปัจจัยภายใน เป็นปัญหาหรือข้อบกพร่องที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายในต่างๆ ของบริษัท ซึ่งบริษัทจะต้องหาวิธีในการแก้ปัญหาเหล่านั้น

O มาจาก Opportunities หมายถึง โอกาส ซึ่งเกิดจากปัจจัยภายนอก เป็นผลจากการที่สภาพแวดล้อมภายนอกของบริษัทเอื้อประโยชน์หรือส่งเสริมการดำเนินงานขององค์กร โอกาสแตกต่างจากจุดแข็งตรงที่โอกาสนั้นเป็นผลมาจากสภาพแวดล้อมภายนอก แต่จุดแข็งนั้นเป็นผลมาจากสภาพแวดล้อมภายใน นักการตลาดที่ดีจะต้องเสาะแสวงหาโอกาสอยู่เสมอ และใช้ประโยชน์จากโอกาสนั้น

T มาจาก Threats หมายถึง อุปสรรค ซึ่งเกิดจากปัจจัยภายนอก เป็นข้อจำกัดที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายนอก ซึ่งธุรกิจจำเป็นต้องปรับกลยุทธ์การตลาดให้สอดคล้องและพยายามขจัดอุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้น

3. การกำหนดยุทธศาสตร์ (Strategy Formulation) การกำหนดยุทธศาสตร์เป็นการพัฒนาแผนระยะยาวบนรากฐานของโอกาสและอุปสรรค ที่ได้จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกและการวิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อนที่ได้จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน โดยองค์กรจะต้องกำหนดและเลือกยุทธศาสตร์ที่ดีที่สุดที่เหมาะสมกับองค์การที่สุดผู้บริหารต้องพยายามตอบคำถามว่าทำอย่างไรองค์การจึงจะไปถึงเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ได้โดยใช้ความได้เปรียบในการแข่งขันขององค์การกำหนดเป็นยุทธศาสตร์

4. การดำเนินยุทธศาสตร์ (Strategy Implementation) การนำยุทธศาสตร์ไปปฏิบัติ คือกระบวนการที่ผู้บริหารแปลงยุทธศาสตร์และนโยบาย ไปสู่แผนการดำเนินงาน กำหนดรายละเอียดด้านต่าง ๆ เช่น ด้านงบประมาณหรือวิธีการดำเนินงาน ซึ่งกระบวนการนี้อาจจะเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงภายในด้านวัฒนธรรม โครงสร้าง หรือระบบการบริหาร เพื่อให้สามารถดำเนินการตามยุทธศาสตร์ได้อย่างเป็นรูปธรรม

5. การประเมินผลและการควบคุม (Evaluation and Control) การควบคุมกลยุทธ์ เป็นหน้าที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลยุทธศาสตร์ที่นำไปปฏิบัติ ทั้งนี้ในการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัตินั้นมักจะเกิดข้อผิดพลาดที่ต้องการการปรับปรุง เพื่อให้แน่ใจว่ายุทธศาสตร์นั้นจะก่อให้เกิดผลการปฏิบัติงานที่ตรงตามแผนที่ได้ตั้งไว้

2. ยุทธศาสตร์การพัฒนา

แผนยุทธศาสตร์ หมายถึง ทิศทางหรือแนวทางปฏิบัติตามพันธกิจและภารกิจ (Mission) ให้สัมฤทธิ์ผลตามวิสัยทัศน์ (Vision) และเป้าประสงค์ขององค์การ (Corporate Goal) แผนยุทธศาสตร์ที่ดีนั้น จะต้องถูกกำหนดขึ้นตามวิสัยทัศน์ขององค์การ อันเป็นผลผลิตทางความคิดร่วมกันของสมาชิกในองค์การที่ได้ทำงานร่วมกันหรือจะทำงานร่วมกัน โดยวิสัยทัศน์นี้เป็นความเห็นพ้องต้องกันว่าเป็นจุดหมายปลายทางที่องค์การประสงค์จะไปให้ถึง และวิสัยทัศน์นี้มีการแปลงออกมา

เป็นวัตถุประสงค์ (Objective) ที่เป็นรูปธรรม และสามารถวัดได้ ทั้งนี้องค์การสามารถใช้แผนยุทธศาสตร์เป็นกรอบในการประเมินผลงานประจำปีงบประมาณ ยิ่งไปกว่านั้นองค์การยังสามารถใช้แผนยุทธศาสตร์เป็นกรอบในการจัดทำแผนปฏิบัติการ (Action Plan) เพื่อการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีได้อีกด้วย

แผนยุทธศาสตร์ของหน่วยงานภาครัฐก็คือ กระบวนการตัดสินใจอย่างเป็นระบบในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัด รวมถึงการกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติ เพื่อบรรลุเป้าประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ อันเป็นผลประโยชน์ของส่วนรวม หรือประโยชน์สาธารณะ (Public Interest) ทั้งยังเป็น การสนองตอบต่อปัญหาและความต้องการของประชาชนอีกด้วย

ความสำคัญของแผนยุทธศาสตร์

1. แผนยุทธศาสตร์เป็นการกำหนดรูปแบบของการปฏิบัติที่ช่วยให้องค์การสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเหมาะสมกับสภาพการณ์เปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้เพราะการกำหนดแผนยุทธศาสตร์นั้นให้ความสำคัญกับการศึกษาวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ทั้งสภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกองค์การ

2. แผนยุทธศาสตร์เป็นการกำหนดรูปแบบของการปฏิบัติที่ช่วยให้หน่วยงานในภาครัฐกิจตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนที่มีส่วนเอื้ออำนวยความสำเร็จและความล้มเหลวล้มเหลวต่อเป้าประสงค์ขององค์การ

3. แผนยุทธศาสตร์เป็นการกำหนดรูปแบบของการปฏิบัติที่ช่วยส่งเสริมการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management, NPM) ที่ให้ความสำคัญการปรับปรุงการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐกิจทั้งระบบ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด โดยในประเทศไทยเรียกว่า การปฏิรูประบบราชการ อีกทั้งหน่วยงานภาครัฐกิจยังต้องดำเนินงานตามแนวทางการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีหรือธรรมาภิบาล (Good Governance) ซึ่งเป็นกระแสหลักในการบริหารรัฐกิจปัจจุบัน

4. แผนยุทธศาสตร์เป็นการกำหนดรูปแบบของการปฏิบัติที่มีส่วนช่วยยกระดับระบบการจัดทำงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน (Performance-based Budgeting)

5. แผนยุทธศาสตร์เป็นการกำหนดรูปแบบของการปฏิบัติที่มีส่วนช่วยในการสร้างนวัตกรรมการบริหารจัดการ ซึ่งเป็นการพินิจพิเคราะห์ วางแผน และนำเสนอทางเลือกในการบริหารจัดการแบบใหม่ๆ ที่หลุดพ้นจากกรอบพันธนาการทางความคิด อันเกี่ยวข้องกับระเบียบปฏิบัติราชการที่ล้าสมัยและไม่เป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของประชาชน

6. แผนยุทธศาสตร์เป็นการกำหนดรูปแบบของการปฏิบัติที่มีส่วนช่วยสนับสนุนหลักการประชาธิปไตย ในแง่ของการมีส่วนร่วม (Participation) และการกระจายอำนาจ (Decentralization)

กระบวนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์

แผนยุทธศาสตร์ หมายถึง ทิศทางหรือแนวทางปฏิบัติตามพันธกิจ และภารกิจ (Mission) ให้สัมฤทธิ์ผลตามวิสัยทัศน์ (Vision) และเป้าประสงค์ขององค์การ (Corporate Goal) แผนยุทธศาสตร์ที่ตีนั้น จะต้องถูกกำหนดขึ้นตามวิสัยทัศน์ขององค์การ อันเป็นผลผลิตทาง

ความคิดร่วมกันของสมาชิกในองค์การที่ได้ทำงานร่วมกันหรือจะทำงานร่วมกัน โดยวิสัยทัศน์นี้เป็นความเห็นพ้องต้องกันว่าเป็นจุดหมายปลายทางที่องค์การประสงค์จะไปให้ถึง และวิสัยทัศน์นี้มีการแปลงออกมาเป็นวัตถุประสงค์ (Objective) ที่เป็นรูปธรรม และสามารถวัดได้ ทั้งนี้้องค์การสามารถใช้แผนยุทธศาสตร์เป็นกรอบในการประเมินผลงานประจำปีงบประมาณ ยิ่งไปกว่านั้น้องค์การยังสามารถใช้แผนยุทธศาสตร์เป็นกรอบในการจัดทำแผนปฏิบัติการ (Action Plan) เพื่อการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีได้อีกด้วย

สำหรับกระบวนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์นั้น มีขั้นตอนดังนี้

1. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ ซึ่งประกอบด้วย
  - (1) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน (Internal Environment) และ
  - (2) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก (External Environment)
2. การจัดวางทิศทางขององค์การ ซึ่งประกอบด้วย
  - (1) การกำหนดวิสัยทัศน์ (Vision)
  - (2) การกำหนดภารกิจ (Mission)
  - (3) การกำหนดเป้าประสงค์ขององค์การ (Corporate Goal)
  - (4) การกำหนดวัตถุประสงค์ (Objectives)
  - (5) การกำหนดดัชนีชี้วัดผลงานระดับองค์การ (Organization's Key Performance Indicators, KPIs) และ
  - (6) การกำหนดยุทธศาสตร์ (Strategy)
3. การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ เป็นการดำเนินการเพื่อให้ยุทธศาสตร์ที่ได้ถูกกำหนดขึ้น มีความเป็นรูปธรรม ปฏิบัติได้จริง อันจะนำไปสู่การบรรลุวิสัยทัศน์ ภารกิจ และเป้าประสงค์ขององค์การ โดยการจัดทำแผนยุทธศาสตร์นั้น ประกอบด้วย
  - (1) การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภัยคุกคามขององค์การ หรือที่มักนิยมเรียกกันว่า การทำ (SWOT Analysis) อันประกอบไปด้วยการวิเคราะห์จุดแข็ง (Strengths) การวิเคราะห์จุดอ่อน (Weakness) การวิเคราะห์โอกาส (Opportunities) และการวิเคราะห์ภัยคุกคาม (Threats) ขององค์การ
  - (2) การกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์
  - (3) การกำหนดวัตถุประสงค์ (Objective) ในแต่ละประเด็นยุทธศาสตร์ พร้อมทั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบและหน่วยงานสนับสนุน
  - (4) การกำหนดดัชนีชี้วัดผลงานระดับองค์การและระดับหน่วยงาน (Strategic Plan's KPIs)
  - (5) กำหนดยุทธวิธี (Tactics) หรือแผนงานในการปฏิบัติ และ
  - (6) การกำหนดเป้าหมาย (Targets) ของแต่ละกิจกรรม (Activities) พร้อมกับดัชนีชี้วัดผลงานระดับแผนปฏิบัติการ (Action Plan's KPIs)

ความแตกต่างระหว่างการวางแผนยุทธศาสตร์กับการวางแผนทั่วไป

การวางแผนยุทธศาสตร์ เป็นการวางแผนเพื่อนำองค์การไปสู่สภาพลักษณะใหม่ ก้าวสู่วิสัยทัศน์ที่ต้องการในอนาคต การวางแผนยุทธศาสตร์จึงเป็นความพยายามขับเคลื่อนองค์การใน

ภาพรวม ความสำเร็จในทุกประเด็นยุทธศาสตร์ที่ได้ถูกกำหนดขึ้น เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้องค์กรการเดินทางไปถึงวิสัยทัศน์ โดยถูกต้องตรงตามภารกิจ และสัมฤทธิ์ผลตามเป้าประสงค์ขององค์กรนั้น

ส่วนการวางแผนทั่วไปนั้น เป็นการวางแผนเพื่อแก้ปัญหาหรือการป้องกันปัญหา หรือเป็นการวางแผนเพื่อพัฒนาองค์กรหรือกระบวนการปฏิบัติขององค์กรให้มีประสิทธิภาพ และ/หรือ ประสิทธิภาพสูงขึ้น เพราะฉะนั้นการวางแผนทั่วไปจึงมีจุดมุ่งหมายที่แคบกว่าการวางแผนยุทธศาสตร์มาก

Henry Mintzberg ได้สำรวจงานเขียนทางวิชาการและการนำมาใช้ในภาคปฏิบัติ โดย Henry Mintzberg ได้ชี้ให้เห็นว่า ยุทธศาสตร์ทางการบริหารไม่ได้มีความหมายที่เป็นทางการเพียงความหมายเดียว แต่ได้มีการนิยามความหมายยุทธศาสตร์ทางการบริหารไว้ 5 ความหมาย ใหญ่ๆ ด้วยกันหรือที่เรียกว่า Five Ps for Strategy คือ (Henry Mintzberg and et al. 1987 : 11-24)

1. ยุทธศาสตร์ในความหมายที่เป็นแผนยุทธศาสตร์ (Strategy as Plan) การนิยามความหมายยุทธศาสตร์ในฐานะที่เป็นแผนยุทธศาสตร์นั้นจะมีลักษณะที่สำคัญ 2 ประการ กล่าวคือ

1.1 ยุทธศาสตร์เป็นการกำหนดกิจกรรมล่วงหน้าเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ

1.2 ยุทธศาสตร์ที่กำหนดขึ้นจะต้องมีเป้าหมายที่เกิดจากความมุ่งหวังและความตั้งใจ

ดังนั้นยุทธศาสตร์จึงเกี่ยวข้องกับการที่ผู้นำองค์กรพยายามที่จะสร้างทิศทางในการทำงานสำหรับองค์กรของตัวเอง Moore (1988 : 45) นิยามว่ายุทธศาสตร์คือการออกแบบสำหรับการปฏิบัติการ โดยมีสาระสำคัญ คือการคิดก่อนทำ เป็นต้น การใช้ความหมายยุทธศาสตร์ในความหมายนี้ ในหลายๆ วงการ ตัวอย่างเช่น ในกรณีทางการทหารจะมองว่าแผนยุทธศาสตร์เป็นการร่างแผนสำหรับการทำสงครามหรือกรณีทฤษฎีเกมส์ (Game Theory) มองว่าแผนยุทธศาสตร์เป็นแผนที่มีความสมบูรณ์ที่กำหนดทางเลือกสำหรับผู้มีส่วนร่วมจะใช้ในการตัดสินใจในสถานการณ์ต่าง ๆ

นอกจากนี้ในกรณีวงการจัดการมองแผนยุทธศาสตร์เป็นแผนสำหรับกระบวนการที่มีการประมวลเนื้อหาอย่างมีเอกภาพเพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์พื้นฐานของธุรกิจสำหรับนักวิชาการไทยที่นำยุทธศาสตร์ในความหมายนี้มาใช้ เช่น

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2541 : 15) ได้ให้ความหมายของการบริหารเชิงกลยุทธ์คือการวางแผน การดำเนินการและการควบคุมในแนวทางเชิงกลยุทธ์ ซึ่งจะช่วยให้การบริหารเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล จุดเน้นของการบริหารเชิงกลยุทธ์มุ่งพิจารณาในแง่ของการบริหารเชิงกลยุทธ์ที่คิดค้นขึ้นมาต้องการอาศัยพื้นฐานทางการบริหารเป็นหลัก

จุลชีพ ชินวรรณโณ (2545 : 6) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ไว้ว่า ปัจจุบันยุทธศาสตร์ได้ถูกขยายความและนำไปใช้ในวงการต่างๆ นอกเหนือจากวงการทหาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคเอกชนมีการนำแนวคิดทางยุทธศาสตร์มาใช้ทำให้ความหมายของยุทธศาสตร์ขยายความ รวมถึงเรื่องเกี่ยวกับการวางแผน การปฏิบัติการอย่างเป็นระบบเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

2. ยุทธศาสตร์ในความหมายที่เป็นกลยุทธ์ (Strategy as Ploy) หมายถึงแผนที่มีลักษณะเป็นการออกอุบายเพื่อหลอกฝ่ายตรงข้ามหรือคู่แข่งกัน ดังนั้นจึงเป็นการใช้ยุทธศาสตร์ในวงกว้างที่มีการต่อสู้แข่งขันกันโดยตรงเนื่องจากต้องมีการใช้อุบายต่างๆ เพื่อให้ตนเองหรือองค์กรได้รับผลประโยชน์ ตัวอย่างเช่น บริษัทแห่งหนึ่งอาจจะขู่ที่จะขยายกำลังการผลิตของโรงงานเพื่อสกัดบริษัทคู่แข่งไม่ให้มาสร้างโรงงานใหม่ เป็นต้น

ถ้าเปรียบเทียบยุทธศาสตร์ในความหมายที่เป็นแผนก็จะพบว่ามีความเป็นแผนทั่วไปขององค์กร (General Plan) ในขณะที่ยุทธศาสตร์ในความหมายที่เป็นกลยุทธ์จะมีลักษณะเป็นแผนที่เป็นเฉพาะเจาะจง (Specific Plan) (Henry Mintzberg and et al. 1987 : 20) กล่าวว่ายุทธศาสตร์ในความหมายนี้เป็นการนิยามที่ตั้งอยู่บนทฤษฎีเกมส์ (Game Theory) และเป็นแนวคิดที่เป็นมรดกมาจากยุทธศาสตร์ทางการทหาร เช่น แผนการจัดปราศรัยของนักการเมือง มีการกำหนดอุบายในการจัดปราศรัยโดยให้หัวข้อแนะนำระดับผู้คนที่ในการจัดตั้งของตนเองมาฟังการปราศรัยเป็นจำนวนมากเพื่อบั่นทอนกำลังขวัญของคู่แข่งเพราะการที่มีผู้เลือกตั้งมาฟังการปราศรัยเป็นจำนวนมากมีนัยว่านักการเมืองผู้นั้นได้รับการสนับสนุนจากประชาชนเป็นจำนวนมาก

พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต (2552 : 104) กล่าวได้ว่ากลยุทธ์ คือวิธีการในการปฏิบัติงานหรือกลยุทธ์ในการปฏิบัติงานให้สำเร็จตามแผนที่ได้กำหนดไว้รวมถึงขั้นเชิงการทำงานที่ต้องใช้สิ่งจูงใจเชิงบวกและการสร้างภาวะกดดันต่างๆ และเป็นการเล่นเกมเพื่อเอาชนะฝ่ายตรงข้าม

3. ยุทธศาสตร์ในความหมายที่เป็นแบบแผน (Strategy as Pattern) หมายถึงเป็นยุทธศาสตร์ที่มุ่งเน้นไปที่การปฏิบัติการ (Action) เนื่องจากการนิยามยุทธศาสตร์ในฐานะที่เป็นแผนยุทธศาสตร์ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น เป็นการนิยามที่ยังไม่เพียงพอกล่าวคือ การนิยามความหมายยุทธศาสตร์ในฐานะที่เป็นแผนยุทธศาสตร์เป็นเพียงการแสดงเจตจำนง แต่การมีเพียงเจตจำนงในทางยุทธศาสตร์นั้นจะต้องทำให้บังเกิดผลที่เป็นจริงในทางปฏิบัติด้วยถึงจะถือว่าสมบูรณ์ กล่าวโดยสรุปแล้วยุทธศาสตร์ในความหมายนี้จึงเป็นเรื่องของความคงเส้นคงวาในพฤติกรรมไม่ว่าจะเป็นการตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ตาม

สำหรับยุทธศาสตร์ในความหมายนี้ พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต (2552 : 106) ให้ความหมายว่าเป็นพฤติกรรมที่เกิดจากความตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ได้ กล่าวคือเมื่อคู่แข่งทำสิ่งใดองค์การของตนก็จะทำตามในสิ่งเดียวกับที่คู่แข่ง เช่น เมื่อคู่แข่งลดราคาสินค้า องค์การของตนก็จะลดราคาตาม เป็นต้น การนิยามยุทธศาสตร์ในความหมายนี้จะช่วยให้ผู้บริหารระลึกรู้ว่าแผนหรือแนวคิดที่มีการเขียนเป็นลายลักษณ์อักษร อาจเป็นสิ่งที่วางเปล่า และไร้ความหมาย หากไม่มีการขับเคลื่อนในเชิงปฏิบัติหรือไม่นำพฤติกรรมในเชิงปฏิบัติมาพิจารณา รวมทั้งสนับสนุนให้ผู้บริหารต้องระลึกรู้อยู่เสมอตลอดเวลาว่า ยุทธศาสตร์ที่ไม่ตั้งใจอาจเกิดขึ้นได้เสมอระหว่างการบริหารงาน และอาจดำรงอยู่คู่ขนานกับยุทธศาสตร์ที่มีการกำหนดไว้ล่วงหน้า

4. ยุทธศาสตร์ในความหมายที่เป็นตำแหน่งขององค์กร (Strategy as Position) ยุทธศาสตร์ในความหมายนี้ หมายถึงการหาวิธีการในการที่จะวางตำแหน่งขององค์กรในสภาพแวดล้อมที่มีการแข่งขันดังนั้นยุทธศาสตร์จึงเป็นตัวกลางระหว่างองค์กรกับสภาพแวดล้อม การใช้ยุทธศาสตร์ในความหมายนี้จึงเป็นการมององค์กรในฐานะที่เป็นองค์การ (Organism) ที่ต่อสู้เพื่อ

ความอยู่รอดในโลกที่มีการเป็นปรปักษ์ ความไม่แน่นอน แต่ยังคงต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ดังนั้นจึงต้องมีจุดขายขององค์กรเป็นยุทธศาสตร์หลัก

ยุทธศาสตร์ในความหมายนี้มีพื้นฐานความคิดมาจากเศรษฐศาสตร์จุลภาค (Micro Economic) ที่ว่าด้วยองค์การอุตสาหกรรมในสถานการณ์ของการจัดการธุรกิจ แนวคิดนี้จึงให้ความสำคัญต่อการใช้ตัวแบบตลาด (Market Model) ในการนิยามความหมายของยุทธศาสตร์ในแง่ที่เป็นตำแหน่งองค์การจึงหมายถึง การกำหนดสถานะหรือตำแหน่งของสินค้าบริการให้สอดคล้องกับลักษณะของตลาดหรือความต้องการของผู้รับบริการ สินค้าบริการที่เสน่อออกไปต้องเหมาะสมกับความต้องการของลูกค้าแต่ละประเภทหรือแต่ละตลาด อาจกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าองค์กรควรมีสถานะที่ควรสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและจะต้องดำรงอยู่ท่ามกลางการแข่งขันและความไม่แน่นอน นักคิดที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาความคิดเรื่องยุทธศาสตร์ในความหมายนี้ได้แก่

ชานเดเลอร์ (Chandler) แอนซอฟฟ์ (Ansoff) และพอร์ตเตอร์ (Porter) (ธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ. 2540 : 68-70) ชานเดเลอร์ (Chandler) ได้เขียนหนังสือเรื่อง Strategy and Structure ในปี 1962 เขามองว่ายุทธศาสตร์ถือเป็นตัวขับเคลื่อนองค์กร ดังนั้นควรมีการกำหนดยุทธศาสตร์ขององค์กร ก่อนการกำหนดโครงสร้างองค์กร ซึ่งเขาได้ให้ความหมายยุทธศาสตร์ไว้ว่า ยุทธศาสตร์เป็นการตัดสินใจในเป้าหมาย(Goal) และมีวัตถุประสงค์ (Objectives) ระยะยาว ส่วนโครงสร้างองค์กรจะมีบทบาทในการบริหารยุทธศาสตร์ ด้วยการกำหนดอำนาจหน้าที่ และสายการบังคับบัญชา เพื่อความสำเร็จขององค์กร ขณะที่

แอนซอฟฟ์ (Ansoff) นักคิดอีกท่านหนึ่งได้กล่าวไว้ในหนังสือ Corporate Strategy ในปี 1965 และ หนังสือ Implanting Strategic Management โดยเขามองยุทธศาสตร์ใน 2 ลักษณะด้วยกัน กล่าวคือ ลักษณะแรกเป็นการมองยุทธศาสตร์ในแง่ของการวางแผนยุทธศาสตร์องค์กร ซึ่งจะเป็นเรื่องภายในองค์กรและเกี่ยวข้องกับการกำหนดเป้าหมายขององค์กร การผลิตสินค้าและบริการที่ทันสมัย การแสวงหากลุ่มลูกค้าและตลาด การพัฒนาการผลิตสินค้าและบริการและการแสวงหาประโยชน์จากสถานการณ์ทางการตลาด ลักษณะที่สองเป็นการมองยุทธศาสตร์ในแง่ของการนำยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติที่ให้ความสำคัญกับสภาพแวดล้อมภายนอกองค์กรที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา สำหรับนักคิดที่ได้รับการยกย่องจากกลุ่มนักธุรกิจชั้นนำของประเทศสหรัฐอเมริกาว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านยุทธศาสตร์ก็คือพอร์ตเตอร์ (Porter) พอร์ตเตอร์ มองว่ายุทธศาสตร์เป็นเรื่องของความได้เปรียบเชิงแข่งขันที่จำเป็น ต้องคำนึงถึง จำนวนของคู่แข่งทางการค้าในตลาด การเกิดขึ้นของคู่แข่งรายใหม่ การเกิดขึ้นของสินค้า หรือบริการทดแทนอำนาจการต่อรองของผู้จัดส่ง (Suppliers) และลูกค้า

นอกจากนี้การได้เปรียบในเชิงแข่งขันจะเกิดขึ้นได้ใน 2 กรณี คือการมีต้นทุนต่ำ (Low Cost) และการมีความแตกต่าง (Differentiation) ในสินค้าหรือบริการ นักวิชาการไทยที่นำยุทธศาสตร์ในความหมายนี้มาใช้ เช่น

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2553 : 10) ได้ให้ความหมายของการบริหารเชิงยุทธศาสตร์ว่าหมายถึงการดำเนินงานหรือการปฏิบัติงานของหน่วยงานของรัฐ และ/หรือ เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ที่ลุ่มลึกหรือแยบคาย เพื่อกำหนดทิศทาง แนวทาง แผนงาน กระบวนการในการดำเนินงาน การควบคุมตรวจสอบและเป้าหมายที่สอดคล้องและเหมาะสมกับ

สภาพแวดล้อม และสถานการณ์ พร้อมทั้งใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งนี้เพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารและเพื่อให้บรรลุเป้าหมายเฉพาะของหน่วยงาน

งามตา สุขประเสริฐ (2545 : 19) ได้ให้ความหมายการบริหารเชิงยุทธศาสตร์ว่าเป็นกระบวนการในการบริหารเพื่อให้บรรลุภารกิจขององค์กร อยู่บนแนวคิดที่ว่าองค์การของเราไม่ได้อยู่เป็นเอกเทศโดยตัวของเราเองแต่อยู่ภายใต้บริบทของสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ซึ่งสภาพแวดล้อมที่มากระทบกับองค์การนั้น บางครั้งก็เป็นโอกาส บางครั้งก็เป็นภัยคุกคาม นอกจากนี่ยังต้องกำหนดจุดยืนขององค์การด้วย เพื่อวางยุทธศาสตร์ให้ชัดเจนมากขึ้น

5. ยุทธศาสตร์ในความหมายที่เป็นภาพในอนาคต (Strategy as Perspective) ฐานคิดเชิงยุทธศาสตร์ในความหมายนี้มีที่มาจาก 2 ฐานคิด ดังนี้คือ (Henry Mintzberg and et al. 1987 : 16) ฐานคิดเชิงยุทธศาสตร์ในความหมายนี้มองว่ายุทธศาสตร์เป็นเรื่องของมโนทัศน์ ซึ่งมีลักษณะเป็นนามธรรมที่มีอยู่ในใจของกลุ่มที่เกี่ยวข้องขององค์กร ดังนั้นเราจึงพบว่าไม่มีใครเลยที่จะสามารถมองเห็นหรือสัมผัสยุทธศาสตร์ที่เป็นวัตถุได้ ฐานคิดเชิงยุทธศาสตร์อีกประการหนึ่งของยุทธศาสตร์ในความหมายนี้ก็คือ ภาพในอนาคตเป็นสิ่งที่คนมีร่วมกัน ไม่ใช่เป็นเพียงเรื่องส่วนบุคคล ตัวอย่างของภาพในอนาคตที่คนมีร่วมกัน เช่น โลกทัศน์ วัฒนธรรม อุดมการณ์หรือกระบวนการทัศน์ เป็นต้น ดังนั้นองค์กรที่ใช้ยุทธศาสตร์จึงเป็นกิจกรรมที่ทำร่วมกัน (Collective Action) ภายใต้พันธกิจ (Mission) เดียวกัน จากฐานคิดเชิงยุทธศาสตร์ทั้งสองเราจึงสามารถนิยามยุทธศาสตร์ในความหมายนี้ได้ว่า เป็นภาพในอนาคตที่เน้นความสนใจ ในเรื่องการทบทวนและการทำกิจกรรมของคนที่มีร่วมกัน ในองค์กร การกำหนดยุทธศาสตร์ในฐานะที่เป็นภาพในอนาคต หมายถึงการกำหนดแนวคิดหรือค่านิยมร่วมขององค์กรเพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานยึดถือเป็นแนวทางการปฏิบัติงาน ยุทธศาสตร์ในความหมายนี้ต้องสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยม วัฒนธรรม หรืออุดมการณ์ขององค์กรเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์ ซึ่งจะเป็นพลังในการช่วยขับเคลื่อนภารกิจขององค์กร ยุทธศาสตร์ในความหมายนี้จึงไม่ใช่เพียงแค่การเอาชนะคู่แข่ง คู่ต่อสู้เท่านั้น แต่ยุทธศาสตร์ยังเป็นพลังในการขับเคลื่อนองค์กรผ่านการรับรู้ร่วมกันของสมาชิกในองค์กรอีกด้วย ยุทธศาสตร์ในความหมายนี้จึงเป็นเหมือนดังเช่น Tregoe and Zimmerman ได้นิยาม ยุทธศาสตร์ว่าเป็น การมุ่งสู่วิสัยทัศน์ (Strategy as Vision Directed) นักวิชาการที่นำยุทธศาสตร์ในความหมายนี้มาใช้ เช่น

สมยศ นาวิการ (2545 : 3) ได้ให้ความหมายของการบริหารเชิงยุทธศาสตร์ว่า คือ กระบวนการของการกำหนดทิศทางระยะยาว การกำหนดกลยุทธ์ การดำเนินกลยุทธ์และการประเมินกลยุทธ์ขององค์กร

เสน่ห์ จุ้ยโต (2548 : 96) กล่าวว่าการจัดการเชิงกลยุทธ์หมายถึงการบริหารหรือการจัดการองค์การในลักษณะที่มีการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและองค์การทั้งในระยะสั้นและระยะยาว โดยทั้งนี้จะเป็นการดำเนินการหรือดำเนินนโยบายให้สอดคล้องกับโอกาสที่เปิดกว้างจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมและสอดคล้องกับจุดแข็ง จุดอ่อนขององค์การ การจัดการเชิงกลยุทธ์เป็นการบริหารอย่างมีระบบเป็นการบริหารที่จะต้องอาศัยวิสัยทัศน์ (Vision) ของผู้นำองค์การเป็นการบริหารอย่างมีการวางแผนและเป็นขั้นตอนมีการวิเคราะห์อย่างมีหลักเกณฑ์

แนวทางการศึกษาทางด้านยุทธศาสตร์

จากพัฒนาการแนวคิดทางยุทธศาสตร์จะพบว่า แนวคิดทางยุทธศาสตร์ถูกนำมาใช้ในทางการทหาร ที่มีเป้าหมายเพื่อการเอาชนะทางการรบเป็นหลัก และพัฒนาเรื่อยมาสู่การนำแนวคิดทางยุทธศาสตร์มาใช้ในการวางแผนของภาคธุรกิจเอกชน โดยมีเป้าหมายเพื่อการเอาชนะคู่แข่งการค้า การศึกษายุทธศาสตร์ที่ผ่านมามีพบว่า ยุทธศาสตร์ทางการทหารอาจไม่มีความแพร่หลาย เนื่องจากการศึกษาทางการทหารนั้นเป็นเรื่องที่ไม่นิยมนำออกมาเปิดเผย เพราะจะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ ดังนั้นทำให้องค์ความรู้การศึกษาทางด้านยุทธศาสตร์การทหารถูกจำกัดอยู่ในวงการทหารเท่านั้น ขณะที่การศึกษายุทธศาสตร์ทางการบริหารมีการศึกษาที่แพร่หลายกว่ายุทธศาสตร์ทางการทหาร เนื่องจากมีมหาวิทยาลัย สถาบันการศึกษาที่พยายามศึกษาค้นคว้าพัฒนาการคิดเชิงยุทธศาสตร์เพื่อสร้างองค์ความรู้ทางด้านยุทธศาสตร์การบริหารที่จะนำไปสู่การประยุกต์ใช้ในองค์กรธุรกิจเอกชนต่างๆ เพื่อแข่งขันกันในตลาดธุรกิจจึงทำให้เกิดแนวทางการศึกษาที่แพร่หลายมากกว่ายุทธศาสตร์ทางการทหาร

จากแนวทางการศึกษายุทธศาสตร์ทั้งสองแนวคิดดังกล่าว ประกอบด้วยสำนักต่างๆ ซึ่งรายละเอียดของแนวทางการศึกษานั้น สามารถอธิบายได้ดังนี้ (พิชาย รัตนดิถ ฌ ภูเก็ต. 2552 : 104)

1. แนวการศึกษาในเชิงปทัสสถาน (Prescriptive Approach) การศึกษายุทธศาสตร์ของกลุ่มนี้เป็นรูปแบบการศึกษาที่นิยมกันมากในช่วงทศวรรษที่ 70 และทศวรรษที่ 80 และก็ยังคงนำมาใช้กันอยู่ในปัจจุบัน การศึกษาในกลุ่มนี้ประกอบด้วยสำนักคิดย่อย 3 สำนักคิด ดังนี้

1.1 สำนักคิดเรื่องการวางแผน (Planning School) สำนักคิดนี้มองการสร้างยุทธศาสตร์ คือกระบวนการวางแผนที่เน้นเทคนิค (Formal Planning) นักคิดที่มีอิทธิพลของสำนักวางแผนคือ Igor Ansoff รากฐานของแนวคิดของสำนักวางแผนถูกพัฒนามาจากทฤษฎีระบบ (System Theory) และ ระบบเครือข่าย (Cybernetics) โดยฐานคิดของสำนักนี้เชื่อว่ายุทธศาสตร์ทำงานเหมือนเครื่องจักรใช้การวิเคราะห์ในเชิงปริมาณและให้ความสำคัญกับปัจจัยภายนอกมากกว่าปัจจัยภายในองค์กร เช่น การให้ความสำคัญกับการผลิตสินค้าเพื่อตอบสนองต่อตลาด ยุทธศาสตร์เป็นผลผลิตจากกระบวนการจะมีลักษณะที่เป็นทางการที่มีการจัดกิจกรรมอย่างเป็นขั้นตอนที่ชัดเจน เครื่องมือทางยุทธศาสตร์ที่นิยมคือ รายการและแผนภาพที่ใช้ในการแปลงเป้าหมายไปสู่ตัวชี้วัด มีการประเมินความร่วมมือการทำงานของฝ่ายต่างๆ แนวคิดนี้นักวางแผนจะมีบทบาทสูงในการกำหนดยุทธศาสตร์ สำนักคิดนี้จะให้ความสำคัญของสภาวะแวดล้อมในลักษณะที่เป็นสิ่งที่คงที่ และสามารถควบคุมได้

1.2 สำนักคิดเรื่องการออกแบบองค์การ (Design School) สำนักคิดนี้มองการสร้างยุทธศาสตร์ คือกระบวนการของการสร้างแนวคิด (Conception Design) สำหรับนักคิดที่มีอิทธิพลต่อความคิดนี้ก็คือ Kenneth Andrew ยุทธศาสตร์ของสำนักออกแบบให้ความสำคัญกับการบรรลุเป้าหมาย โดยสร้างความสมดุลระหว่างปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก โดยมีตัวผู้นำเป็นผู้กำหนดยุทธศาสตร์สำนักออกแบบมีความเห็นว่าผู้นำต้องเป็นผู้ที่มีความตระหนักรู้ แล้วนำไปสู่กระบวนการคิดที่ต้องวิเคราะห์หาจุดแข็ง จุดอ่อนภายในองค์กรการวิเคราะห์โอกาส อุปสรรคที่เกิดจากภายนอกองค์กร หรือที่รู้จักกันในนาม SWOT เป็นกรอบที่ใช้ในการวิเคราะห์ สำนักคิดนี้ได้เสนอประเด็นที่สำคัญไว้ 3 ประการ ด้วยกันคือ

1.2.1 โครงสร้างขององค์การควรเกิดจากยุทธศาสตร์ กล่าวคือ ควรมีการกำหนดยุทธศาสตร์เสียก่อน จากนั้นจึงกำหนดโครงสร้างขององค์การให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ที่มี เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการปฏิบัติงาน

1.2.2 องค์การขนาดใหญ่ต้องสร้างการแข่งขันขึ้นภายในองค์การ หากองค์การขาดการแข่งขันจะทำให้องค์การเกิดความเฉื่อยชา การแข่งขันจะนำไปสู่การมีประสิทธิภาพ

1.2.3 องค์การต้องควบคุมระบบการจัดการภายในองค์การให้เป็นไปตามเป้าหมายที่องค์การกำหนด ไม่ควรปล่อยให้องค์การต้องเดินไปตามกลไกตลาดเพราะจะทำให้เราไม่สามารถควบคุมสถานการณ์ได้ตามที่องค์การต้องการ

2. แนวการศึกษาเรื่องการวางตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ (Positioning School) สำนักคิดนี้มองการสร้างยุทธศาสตร์ คือกระบวนการวิเคราะห์จุดเด่น (Positioning Analysis) สำนักคิดนี้ มีที่มาจากพื้นฐานแนวคิดจากเศรษฐศาสตร์ โดยมุ่งเน้นการวางตำแหน่งที่ดีที่สุดขององค์การท่ามกลางความแตกต่างหลากหลาย ทั้งนี้สำนักคิดนี้ให้ความสำคัญของเนื้อหาของยุทธศาสตร์มากกว่ากระบวนการ และจะทำการวิเคราะห์เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ทั่วไป (Generic Strategy) ที่มีความชัดเจน และผู้มีบทบาทหลักในการกำหนดยุทธศาสตร์ได้แก่ นักวิเคราะห์ (ไพบูลย์ โพธิ์สุวรรณ. 2551 : 20)

3. แนวการศึกษาวิเคราะห์เชิงอธิบาย (Descriptive Approach) การศึกษายุทธศาสตร์ของกลุ่มนี้เป็นรูปแบบการศึกษาที่ประกอบด้วยสำนักคิดย่อย 7 สำนักคิด ดังนี้ (Henry Mintzberg and et al. 1998 : 47 - 49)

3.1 สำนักคิดที่เน้นศึกษานวัตกรรมขององค์การ (Entrepreneurial School) สำนักคิดนี้มองการสร้างยุทธศาสตร์ คือกระบวนการสร้างวิสัยทัศน์ของผู้ประกอบการ (Entrepreneurial Vision) แนวคิดนี้จะให้ความสำคัญกับกระบวนการของยุทธศาสตร์ที่มาจากผู้นำที่เข้มแข็ง และมีวิสัยทัศน์ตลอดทั้งนวัตกรรม โดยเห็นว่าสถานะแวดล้อมของการบริหารสามารถจัดการได้ และยุทธศาสตร์จะมีลักษณะที่จะต้องประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับวิสัยทัศน์

3.2 สำนักคิดที่เน้นการใช้เหตุผลในการตัดสินใจ (Cognitive School) สำนักคิดนี้มองการสร้างยุทธศาสตร์ คือกระบวนการรับรู้ทางความคิด (Mental/Cognitive) เป็นสำนักคิดที่มีรากฐานความคิดมาจากสาขาจิตวิทยาที่มีความเชื่อว่ามนุษย์ใช้เหตุผลที่มีสถานการณ์จำกัด (Bounded Rationality) ในการกำหนดยุทธศาสตร์จึงให้ความสำคัญทางจิตใจ (Mental) ของมนุษย์เป็นหลัก และเห็นว่าทำให้เหตุผลเป็นระบบการทำงานของสมองที่จะต้องทำการวางกรอบความคิดจากข้อมูลที่มาจกมาจากสถานะแวดล้อม

3.3 สำนักคิดที่เน้นการเรียนรู้ (Learning School) สำนักคิดนี้มองการสร้างยุทธศาสตร์คือ กระบวนการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ (Emergent Learning) มีรากฐานความคิดจากสาขาจิตวิทยา โดยเน้นการก่อตัวของยุทธศาสตร์ที่เกิดจากสิ่งที่ไม่คาดฝัน และเรียนรู้ร่วมกันตลอดทั้งการสังสรรค์ของบุคคลในองค์การที่มีความต่อเนื่อง มิใช่การเรียนรู้ที่เป็นลักษณะเส้นตรง แต่มาโดยไร้ทิศทางที่แน่นอน ดังนั้นสถานะแวดล้อมจึงเป็นสิ่งที่ยากแก่การทำความเข้าใจ แนวความคิดของสำนักคิดนี้ จึงเห็นว่าการกำหนดยุทธศาสตร์ไม่ได้ให้ความสำคัญกับการวางแผน ซึ่งเน้นความแน่นอนมากนักและยุทธศาสตร์จะมีการเปลี่ยนแปลงจากการเรียนรู้

3.4 สำนักคิดที่ว่าด้วยเรื่องอำนาจภายในองค์กร (Political School) สำนักคิดนี้มองการสร้างยุทธศาสตร์ คือกระบวนการต่อรองอำนาจ (Power Negotiation) สำนักคิดนี้เกิดจากแนวความคิดที่ก่อตัวจากความขัดแย้งและการใช้อำนาจ ซึ่งได้รับอิทธิพลจากแนวความคิดของสาขารัฐศาสตร์สำนักคิดนี้เรียกอีกอย่างว่า สำนักคิดการเมือง (Political School) สำนักคิดนี้ เชื่อว่าการก่อตัวของยุทธศาสตร์เกิดจากการเจรจาต่อรองหรือความร่วมมือในการยึดตำแหน่งที่สำคัญที่สามารถเป็นผู้กำหนดกติกาภายในองค์กรจะถูกมองรวมเป็นหน่วยเดียวภายใต้ศูนย์อำนาจที่รวมศูนย์ และการรักษาไว้ซึ่งอำนาจเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในการกำหนดยุทธศาสตร์ ทั้งนี้เพื่อที่จะคงไว้ซึ่งความเป็นผู้กำหนดกติกา (พิชาย รัตนดิถก ณ ภูเก็ต. 2552 : 104)

3.5 สำนักคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กร (Cultural School) สำนักคิดนี้มองยุทธศาสตร์คือ กระบวนการสะสมทางวัฒนธรรม (Collective Cultural) สำนักคิดนี้เป็นสำนักคิดที่มีรากฐานความคิดจากมานุษยวิทยา (Anthropology) จะเน้นการก่อตัวของยุทธศาสตร์ที่เกิดจากกระบวนการของความร่วมมือที่จะสร้างมุมมองร่วมขององค์กร (Collective Perspective) เพื่อให้เกิดอุดมการณ์ และค่านิยมร่วมกันโดยมีความเชื่อว่าการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ขององค์กรจะประสบความสำเร็จได้ ก็ต่อเมื่อยุทธศาสตร์ และวิธีการดำเนินงานที่ได้กำหนดขึ้นได้กลายเป็นวัฒนธรรมขององค์กร (ไพบุลย์ โพธิ์สุวรรณ. 2551 : 21)

3.6 สำนักคิดที่เน้นสภาพแวดล้อมขององค์กร (Environmental School) สำนักคิดนี้มองยุทธศาสตร์ คือกระบวนการปรับตัวทางสิ่งแวดล้อม (Environmental Reaction) สำนักคิดนี้มีฐานคิดบนความเชื่อว่าการก่อตัวของยุทธศาสตร์มีลักษณะเป็นเชิงความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อม ดังนั้นในสำนักคิดนี้จึงให้ความสำคัญต่อสภาวะแวดล้อมว่าเป็นปัจจัยสำคัญต่อการกำหนดยุทธศาสตร์ ส่วนความเป็นผู้นำขององค์กรนั้นไม่มีบทบาทที่สำคัญดังนั้นการกำหนดยุทธศาสตร์จึงไม่มีความแน่นอนและไม่มีทางเดียวที่สุด (One Best Way) เพราะไม่สามารถควบคุมหรือมีวิธีการในการหยุดยั้งสภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงได้ (Henry Mintzberg and et al. 1998 : 48 - 49)

3.7 สำนักคิดที่เน้นการเปลี่ยนรูปองค์กร (Configuration School) สำนักคิดนี้มองยุทธศาสตร์ คือกระบวนการเปลี่ยนแปลงระบบ (Transformation) สำนักคิดนี้มีฐานคิดที่ว่าหากองค์กรที่มีลักษณะเฉพาะตัว มีภาวะที่ถูกรบกวนก็จะมีกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อเปลี่ยนรูปไปสู่อีกลักษณะหนึ่ง และองค์กรจะคงรูปอยู่ในลักษณะที่เปลี่ยนรูปได้ในระยะหนึ่ง แต่เมื่อมีภาวะที่ถูกรบกวนก็จะมีเปลี่ยนรูปไปอีกไม่มีที่สิ้นสุด การกำหนดยุทธศาสตร์ในรูปแบบนี้จะเน้นเรื่องการคงไว้ซึ่งลักษณะเฉพาะตัวขององค์กรให้ได้และเน้นเรื่องการปรับตัวให้สามารถดำรงอยู่ได้หากมีภาวะรบกวน สำนักคิดนี้เป็นการผสมผสานรูปแบบต่างๆ ของการก่อตัวของยุทธศาสตร์สองกลุ่มแรกดังกล่าวข้างต้น มาใช้เป็นกรณีเพื่อให้เกิดกระบวนการที่เหมาะสมกับกรณีเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่ง (ไพบุลย์ โพธิ์สุวรรณ. 2551 : 22)

3. กรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี พ.ศ. 2560 – พ.ศ. 2579

เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” นำไปสู่การพัฒนาให้คนไทยมีความสุขและตอบสนองต่อการบรรลุซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติในการที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิต สร้างรายได้

ระดับสูง เป็นประเทศพัฒนาแล้ว และสร้างความสุขของคนไทย สังคมมีความมั่นคง เสมอภาคและเป็นธรรม ประเทศสามารถแข่งขันได้ในระบบ เศรษฐกิจ กรอบยุทธศาสตร์ชาติได้มีการกำหนดออกเป็น 6 ยุทธศาสตร์ ดังนี้

3.1 ด้านความมั่นคง

- (1) เสริมสร้างความมั่นคงของสถาบันหลักและการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
- (2) ปฏิรูปกลไกการบริหารประเทศและพัฒนาความมั่นคงทางการเมือง ขจัดคอร์รัปชัน สร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม
- (3) การรักษาความมั่นคงภายในและความสงบเรียบร้อยภายในตลอดจนการบริหารจัดการความมั่นคงชายแดนและชายฝั่งทะเล
- (4) การพัฒนาระบบกลไกมาตรการและความร่วมมือระหว่างประเทศทุกระดับและรักษาคุณภาพความสัมพันธ์กับประเทศ มหาอำนาจ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาคความมั่นคงรูปแบบใหม่
- (5) การพัฒนาเสริมสร้างศักยภาพ ผนึกกำลังป้องกันประเทศ การรักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ สร้างความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านและมิตรประเทศ
- (6) การพัฒนาระบบการเตรียมพร้อมแห่งชาติและระบบบริหารจัดการภัยพิบัติ รักษาความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม
- (7) การปรับกระบวนการทำงานของกลไกที่เกี่ยวข้องจากแนวตั้งสู่ แนวนราบมากขึ้น

3.2 ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน

- (1) การพัฒนาสมรรถนะทางเศรษฐกิจ ส่งเสริมการค้า การลงทุน พัฒนาสู่ชาติการค้า
- (2) การพัฒนาภาคการผลิตและบริการ เสริมสร้างฐานการผลิตเข้มแข็ง ยั่งยืน และส่งเสริมเกษตรกรรายย่อยสู่เกษตรยั่งยืนเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
- (3) การพัฒนาผู้ประกอบการและเศรษฐกิจชุมชน พัฒนาทักษะผู้ประกอบการ ยกกระดับผลิตภาพแรงงานและพัฒนา SMEs สู่สากล
- (4) การพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษและเมือง พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน และพัฒนาระบบเมืองศูนย์กลางความเจริญ
- (5) การลงทุนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการขนส่ง ความมั่นคงและพลังงาน ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และการวิจัย และพัฒนา
- (6) การเชื่อมโยงกับภูมิภาคและเศรษฐกิจโลก สร้างความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา กับนานาประเทศ ส่งเสริมให้ไทยเป็นฐานของการประกอบ ธุรกิจ ฯลฯ

3.3 ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน

- (1) พัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต
- (2) การยกระดับการศึกษาและการเรียนรู้ให้มีคุณภาพเท่าเทียมและทั่วถึง
- (3) ปลูกฝังระเบียบวินัย คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์

- (4) การสร้างเสริมให้คนมีสุขภาวะที่ดี
- (5) การสร้างความอยู่ดีมีสุขของครอบครัวไทย

3.4 ด้านการสร้างโอกาสความเสมอภาค และเท่าเทียมกันทางสังคม

- (1) สร้างความมั่นคงและการลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม
- (2) พัฒนาระบบบริการและระบบบริหารจัดการสุขภาพ
- (3) มีสภาพแวดล้อมนวัตกรรมที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตในสังคมสูงวัย
- (4) สร้างความเข้มแข็งของสถาบันทางสังคม ทูทางวัฒนธรรมและ ความ

เข้มแข็งของชุมชน

- (5) พัฒนาสื่อสารมวลชนให้เป็นกลไกในการสนับสนุนการพัฒนา

3.5 ด้านการสร้างการเติบโตบน คุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

- (1) จัดระบบอนุรักษ์ ฟื้นฟูและป้องกันการทำลาย ทรัพยากรธรรมชาติ
- (2) วางระบบบริหารจัดการน้ำให้มีประสิทธิภาพทั้ง 25 ลุ่มน้ำ เน้นการปรับ

ระบบการบริหารจัดการอุทกภัยอย่างบูรณาการ

- (3) การพัฒนาและใช้พลังงานที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
- (4) การพัฒนาเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศและเมืองที่เป็น มิตรกับสิ่งแวดล้อม
- (5) การร่วมลดปัญหาโลกร้อนและปรับตัวให้พร้อมกับการ เปลี่ยนแปลงสภาพ

ภูมิอากาศ

- (6) การใช้เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์และนโยบายการคลัง เพื่อสิ่งแวดล้อม

3.6 ด้านการปรับสมดุลและพัฒนา ระบบการบริหารจัดการภาครัฐ

- (1) การปรับปรุงโครงสร้าง บทบาท ภารกิจของหน่วยงาน ภาครัฐ ให้มีขนาดที่

เหมาะสม

- (2) การวางระบบบริหารราชการแบบบูรณาการ
- (3) การพัฒนาระบบบริหารจัดการและพัฒนาบุคลากรภาครัฐ
- (4) การต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ
- (5) การปรับปรุงกฎหมายและระเบียบต่าง ๆ
- (6) ให้ทันสมัย เป็นธรรมและเป็นสากล
- (7) พัฒนาระบบการให้บริการประชาชนของหน่วยงานภาครัฐ
- (8) ปรับปรุงการบริหารจัดการรายได้และรายจ่ายของภาครัฐ

จากกรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – พ.ศ. 2579) ได้กำหนด กรอบยุทธศาสตร์ออกเป็น 6 ยุทธศาสตร์ตามที่มากล่าวมาข้างต้น แต่ทั้งนี้กรอบยุทธศาสตร์มีผลระยะ ยาว 20 ปีนั้น อาจทำให้กรอบการพัฒนาที่ตั้งไว้มีความล้าสมัย ไม่ทันการเปลี่ยนแปลงในหลาย ๆ ด้าน จึงได้มีการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – พ.ศ. 2564) ให้มี ความสอดคล้องกับกรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

4. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 – 2564

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) ได้จัดทำ ขึ้นในช่วงของการปฏิรูปประเทศและสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและเชื่อมโยงใกล้ชิด

กันมากขึ้นโดยน้อมนำหลัก “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาประเทศ ต่อเนื่องจากแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 9-11 เพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันและช่วยให้สังคมไทยสามารถยืนหยัด อยู่ได้อย่างมั่นคง เกิดภูมิคุ้มกัน และมีการบริหารจัดการความเสี่ยงอย่างเหมาะสม ส่งผลให้การพัฒนา ประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืน

ในการจัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ครั้งนี้ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ (สศช.) ได้จัดทำบนพื้นฐานของกรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2560 - 2579) ซึ่งเป็นแผน หลักของการพัฒนาประเทศ และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) รวมทั้งการปรับโครงสร้างประเทศไทยไปสู่ประเทศไทย 4.0 ตลอดจนประเด็นการปฏิรูปประเทศ นอกจากนี้ได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของภาคีการ พัฒนาทุกภาคส่วน ทั้งในระดับกลุ่มอาชีพ ระดับภาค และ ระดับประเทศในทุกขั้นตอนของแผนฯ อย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง เพื่อร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์และ ทิศทางการพัฒนาประเทศ รวมทั้งร่วม จัดทำรายละเอียดยุทธศาสตร์ของแผนฯ เพื่อมุ่งสู่ “ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ” (สำนักงาน คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักนายกรัฐมนตรี)

ซึ่งยุทธศาสตร์ในแผนพัฒนา ฉบับที่ 12 มีทั้งหมด 10 ยุทธศาสตร์ โดยมี 6 ยุทธศาสตร์ตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (ตามที่กล่าวมาข้างต้นในข้อ 2.3) และอีก 4 ยุทธศาสตร์ ที่เป็นปัจจัยสนับสนุน ดังนี้

4.1 ยุทธศาสตร์การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ แนวทางการ พัฒนาสำคัญ ประกอบด้วย

(1) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านขนส่ง อาทิ พัฒนาระบบรถไฟให้เป็น โครงข่ายหลักในการเดินทางและขนส่งของประเทศ พัฒนาโครงข่ายถนน พัฒนา ระบบขนส่งทาง อากาศ และพัฒนาระบบขนส่งทางน้ำ

(2) การสนับสนุนการพัฒนาระบบขนส่ง อาทิ การ พัฒนาอุตสาหกรรมต่อเนื่อง ที่เกิดจากการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน และพัฒนาการบริหารจัดการในสาขาขนส่ง

(3) พัฒนาระบบโลจิสติกส์ อาทิ พัฒนาและยกระดับมาตรฐานระบบการ บริหารจัดการโลจิสติกส์และโซ่ อุปทานให้ได้มาตรฐานสากล และพัฒนาและยกระดับมาตรฐานการ อำนวยความสะดวกทางการค้า

(4) พัฒนา ด้านพลังงาน อาทิ จัดหาพลังงานให้เพียงพอและสร้างความมั่นคง ในการผลิตพลังงาน เพิ่มศักยภาพการบริหาร จัดการ การผลิต และการใช้พลังงานทดแทนและ พลังงานสะอาด

(5) พัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัล อาทิ พัฒนาและ ปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน โทรคมนาคมของประเทศให้ทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ และส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี ดิจิทัลในการ สร้างมูลค่าเพิ่มทางธุรกิจ

(6) พัฒนาระบบน้ำประปา อาทิ พัฒนาระบบน้ำประปาให้ ครอบคลุมและ ทั่วถึง และการบริหารจัดการการใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพและการสร้างนวัตกรรม

4.2 ยุทธศาสตร์การพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัยและนวัตกรรม แนว ทางการพัฒนาสำคัญ ประกอบด้วย

(1) เร่งส่งเสริมการลงทุนวิจัยและพัฒนา และ ผลักดันสู่การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์และเชิงสังคม อาทิ ลงทุนวิจัยและพัฒนาในกลุ่มเทคโนโลยีที่ประเทศไทย มีศักยภาพพัฒนาได้เอง และกลุ่มเทคโนโลยีที่นำสู่การพัฒนาแบบก้าวกระโดด ลงทุนวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยี และนวัตกรรมทางสังคมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน

(2) พัฒนา ผู้ประกอบการให้เป็นผู้ประกอบการทางเทคโนโลยี อาทิ ส่งเสริมผู้ประกอบการให้มีบทบาทหลักด้านนวัตกรรม เทคโนโลยีและร่วมกำหนดทิศทางการพัฒนานวัตกรรม ส่งเสริมการสร้างสรรค์นวัตกรรมด้านการออกแบบและ การจัดการธุรกิจที่ผสมการใช้เทคโนโลยีให้แพร่หลายในกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจของไทย

(3) พัฒนา สภาวะแวดล้อมของการพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรม ด้านบุคลากรวิจัย อาทิ การเร่งการ ผลิตบุคลากรสายวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่มีคุณภาพและสอดคล้องกับความต้องการโดยเฉพาะในสาขา STEM และพัฒนาศักยภาพนักวิจัยให้มีทั้งความรู้และความเข้าใจในเทคโนโลยี

4.3 ยุทธศาสตร์การพัฒนาภาค เมืองและพื้นที่เศรษฐกิจ แนวทางการพัฒนาสำคัญ ประกอบด้วย

(1) การพัฒนาภาคเพื่อสร้างโอกาสทาง เศรษฐกิจให้กระจายตัวอย่างทั่วถึง พัฒนาภาคเหนือให้เป็นฐานเศรษฐกิจสร้างสรรค์มูลค่าสูง พัฒนาภาค ตะวันออกเฉียงเหนือให้หลุดพ้นจากความยากจนสู่เป้าหมายการพึ่งตนเอง พัฒนาภาคกลางเป็นฐานเศรษฐกิจ ชี้นำ พัฒนาภาคใต้เป็นฐานการสร้างรายได้ที่หลากหลาย

(2) การพัฒนาเมือง อาทิ พัฒนาสภาพแวดล้อม เมืองศูนย์กลางของจังหวัดให้เป็นเมืองน่าอยู่ ส่งเสริมการจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองอย่างมีบูรณาการภายใต้การมี ส่วนร่วมของส่วนกลาง ส่วนท้องถิ่น ภาคประชาสังคม และภาคเอกชน พัฒนาระบบขนส่งสาธารณะในเขตเมือง

(3) การพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจ อาทิ พัฒนาพื้นที่ฟูพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเล ตะวันออกให้เป็นฐานการผลิต อุตสาหกรรมหลักของประเทศที่ขยายตัวอย่างมีสมดุล มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ พัฒนา พื้นที่เศรษฐกิจใหม่บริเวณชายแดนเป็นประตูเศรษฐกิจ เชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านให้เจริญเติบโตอย่างยั่งยืน และเกิดผลที่เป็นรูปธรรม

4.4 ยุทธศาสตร์ความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อการพัฒนา แนวทางการพัฒนาสำคัญ ประกอบด้วย

(1) ขยายความร่วมมือทางการค้าและการ ลงทุนกับมิตรประเทศ และแสวงหาตลาดใหม่สำหรับสินค้าและบริการของไทย

(2) พัฒนาคือเชื่อมโยงด้าน การคมนาคมขนส่ง โลจิสติกส์ และโทรคมนาคม ในกรอบความร่วมมืออนุภูมิภาคภายใต้แผนงาน GMS, ACMECS, IMT-GT, BIMSTEC ,และ JDS และภูมิภาคอาเซียนเพื่ออำนวยความสะดวกและลดต้นทุนด้านโลจิสติกส์

(3) พัฒนาและส่งเสริมให้ไทยเป็นฐานของการประกอบธุรกิจ การบริการ และการลงทุนที่โดดเด่นในภูมิภาค

(4) ส่งเสริมการลงทุนไทยในต่างประเทศของผู้ประกอบการไทย

(5) เปิดประตูการค้าและพัฒนาความร่วมมือ กับประเทศเพื่อนบ้านในลักษณะ
หุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ทั้งในระดับอนุภูมิภาคและภูมิภาคที่มีความเสมอภาคกัน

(6) สร้างความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา กับประเทศในอนุภูมิภาค ภูมิภาค และ
นานาชาติ

(7) เข้าร่วมเป็น ภาคีความร่วมมือระหว่างประเทศโดยมีบทบาทที่สร้างสรรค์

(8) ส่งเสริมความร่วมมือกับภูมิภาคและนานาชาติในการสร้างความมั่นคงในทุก
ด้านที่เกี่ยวข้องกับเรื่องความอยู่ดีมีสุขของประชาชน

(9) บูรณาการภารกิจด้านความร่วมมือระหว่างประเทศและด้านการ
ต่างประเทศ

(10) ส่งเสริมให้เกิดการปรับตัวภายในประเทศที่สำคัญ

ดังนั้น การพัฒนาประเทศในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 จำเป็นต้องมีการ
เตรียมความพร้อมเพื่อ วางรากฐานของประเทศในระยะยาวให้มุ่งต่อยอดผลสัมฤทธิ์ของแผนที่
สอดคล้องเชื่อมโยงและรองรับการ พัฒนาอย่างต่อเนื่องกันไปตลอด 20 ปี ตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติ
(พ.ศ.2560 - 2579)

5. นโยบายการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. 2560-2562

สภาความมั่นคงแห่งชาติได้จัดทำนโยบายและการบริหารพัฒนาจังหวัดชายแดน
ภาคใต้ พ.ศ.2560-2562 กำหนดวิสัยทัศน์มุ่งให้ “สังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความปลอดภัย
ปราศจากเงื่อนไขความรุนแรง วิถีชีวิตของทุกคนได้รับการปกป้อง พัฒนาบนพื้นฐานสังคมพหุ
วัฒนธรรม และมีส่วนร่วมในกระบวนการเสริมสร้างสันติสุขอย่างยั่งยืน” โดยมีวัตถุประสงค์ 6
ประการ คือ 1. เพื่อให้จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความปลอดภัย สงบสันติ 2. พัฒนาการมีส่วนร่วมของ
ทุกฝ่ายในพื้นที่ 3. ให้สังคมไทยและสังคมในพื้นที่ยอมรับและเห็นคุณค่าของการอยู่ร่วมกันภายใต้
สังคมพหุวัฒนธรรม และร่วมกันในการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ 4. พัฒนาศักยภาพของคน
สังคมและเศรษฐกิจ 5. สร้างความเชื่อมั่นและหลักประกันความต่อเนื่องของกระบวนการพูดคุยเพื่อ
สันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ และ 6. สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสถานการณ์ความเป็นจริงที่เกิดขึ้น
ต่อสังคมทั้งในประเทศและต่างประเทศ

กำหนดกรอบแนวคิดของนโยบายยึดหลักยุทธศาสตร์พระราชทาน "เข้าใจ เข้าถึง
พัฒนา" และ "ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง" โดยยึดมั่นในหลักการแก้ไขปัญหาโดยใช้แนวทางสันติวิธี
ด้วยการแปรเปลี่ยนความขัดแย้งจากการใช้แนวทางรุนแรงมาเลือกใช้แนวทางสันติวิธี ใช้กระบวนการ
การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนอย่างแท้จริง บริหารจัดการบนพื้นฐานของสังคมพหุวัฒนธรรมในการ
แก้ไขปัญหาและพัฒนาพื้นที่ และยึดมั่นในหลักสิทธิมนุษยชน หลักนิติรัฐ นิติธรรม ธรรมิกและ
เคารพในกติการะหว่างประเทศ

5.1 การกำหนดวัตถุประสงค์ของนโยบาย

5.1.1 เพื่อให้จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความปลอดภัย สงบสันติ มีความไว้วาง
เชื่อใจต่อกัน ปราศจากเงื่อนไข ที่เอื้อต่อการใช้ความรุนแรงจากทุกฝ่าย โดยดำเนินการในเรื่อง

การเสริมสร้างศักยภาพ ชีตความสามารถ และประสิทธิภาพการรักษา
ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแทรกซ้อน เช่น ยาเสพติด ธุรกิจผิด

กฎหมาย กลุ่มสิทธิพลในพื้นที่ ตลอดจน ให้มีพื้นที่ปลอดภัย ลดพื้นที่เขตอิทธิพลของกลุ่มผู้ก่อความรุนแรง โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และหมู่บ้าน มีการคุ้มครองความปลอดภัย และเฝ้าระวังอันตรายของประชาชนต่อเป้าหมายอ่อนแอ และชุมชนเสี่ยง

การพัฒนาประสิทธิภาพงานการข่าวภาคประชาชน มุ่งเน้นการรวบรวมข้อมูล และการพิสูจน์ทราบประเด็นปัญหาที่ยังก่อให้เกิดเงื่อนไขทางลบในพื้นที่ โดยเน้นฐานการข่าวจากแหล่งงานมวลชน งานการข่าวเชิงป้องกัน เพิ่มประสิทธิภาพการกระจายข้อมูลการข่าวไปยังหน่วยที่เกี่ยวข้อง และประชาชน ในทุกระดับได้อย่างรวดเร็ว ทันเหตุการณ์

การเสริมสร้างความไว้วางใจและความร่วมมือระหว่างรัฐกับประชาชน โดยให้ความสำคัญกับการคัดเลือกและพัฒนาเจ้าหน้าที่รัฐทุกฝ่ายให้มีจิตสำนึก ทักษะคุณบุคลิกภาพ พฤติกรรมในเชิงสันติ เคารพ สิทธิมนุษยชน เข้าไปปฏิบัติหน้าที่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีกลไกร่วมระหว่างภาครัฐและภาคประชาชน ในการติดตาม ตรวจสอบการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐให้อยู่ในกรอบของกฎหมายอย่างเคร่งครัด รวมทั้ง สร้างความรู้ความเข้าใจ พัฒนาทักษะการเผชิญหน้ากับความขัดแย้ง และทักษะวัฒนธรรมให้กับเจ้าหน้าที่รัฐ อย่างสม่ำเสมอ

การเสริมสร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมแก่ประชาชนให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม ในทุกมิติ โดยการอำนวยความสะดวกการยุติธรรม การบังคับใช้กฎหมายด้วยความเป็นธรรม และไม่เลือกปฏิบัติ นาผู้กระทำความผิดมาลงโทษโดยไม่มีเหตุละเว้น เพื่อขจัดเงื่อนไขความไม่ยุติธรรมทุกรูปแบบ พัฒนากฎหมาย ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต และวัฒนธรรมของคนในพื้นที่ เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายในพื้นที่ สนับสนุนให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรม พัฒนาระบบงานยุติธรรมชุมชน และกระบวนการยุติธรรมทางเลือก เร่งรัดค้นหาความจริงในคดีหรือเหตุการณ์ที่เป็นข้อสงสัย ให้ได้ข้อยุติเป็นที่ยอมรับตามมาตรฐานสากล รวมทั้ง ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมีความตระหนักในการปฏิบัติ ตามกฎหมาย ระเบียบ แบบแผน ประเพณี เคารพหลักนิติรัฐ นิติธรรม และหลักสิทธิมนุษยชนโดยเคร่งครัด

การขจัดเงื่อนไขและสาเหตุที่ส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่เกิดความรู้สึกแตกแยกหรือความไม่เท่าเทียม อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อสร้างความรู้สึกและบรรยากาศที่มีความสุข และมีศักดิ์ศรี

การสร้างเชื่อมั่นในกระบวนการเยียวยาของภาครัฐให้ครอบคลุมทั่วถึงทุกกลุ่ม ทุกระดับ โดยพัฒนาระบบและปรับปรุงกระบวนการเยียวยา ให้เป็นไปด้วยความโปร่งใส เป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ ไม่ล่าช้า และมีระบบตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเยียวยา ป้องกันไม่ให้เกิดการแสวงและเอื้อประโยชน์ของการเยียวยาจากทุกฝ่าย รวมทั้ง ส่งเสริมกลุ่มสตรี และภาคประชาสังคมเข้ามา มีบทบาทในกระบวนการเยียวยาผู้สูญเสียและได้รับผลกระทบด้วย

5.1.2 เพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในพื้นที่ ให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา และแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดำเนินการในเรื่อง

การสนับสนุนให้หน่วยงานภาครัฐส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคประชาสังคม ภาคประชาชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่ม มีส่วนร่วมในการพัฒนาและแก้ไขปัญหา มากขึ้น โดยจัดให้มีกลไกการบริหารจัดการของรัฐที่มีศักยภาพ และเปิด

โอกาสให้ทุกฝ่ายเข้ามา มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการแก้ไขปัญหาและพัฒนาพื้นที่ และเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำยุทธศาสตร์ แผนปฏิบัติการ และแผนงาน/โครงการ ภายใต้นโยบายการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้

การสนับสนุนการเปิดพื้นที่ปลอดภัยในทุกระดับอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรม ให้ประชาชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มทั้งในและนอกพื้นที่ ได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นอย่างเสรีบนพื้นฐานของความไว้วางใจซึ่งกันและกัน โดยให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในระดับที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงนโยบายและการปฏิบัติอย่างแท้จริง

การส่งเสริม สนับสนุน และเพิ่มบทบาทการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของสตรี เด็ก และเยาวชนในทุกระดับให้มีความเข้มแข็ง ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาพื้นที่ทุกมิติอย่างต่อเนื่อง โดยพัฒนาการใช้ศักยภาพในเชิงสันติและสร้างสรรค์ ขับเคลื่อนการดำเนินงานเสริมสร้างสันติสุขในครอบครัว ชุมชน และสังคม บนพื้นฐานของหลักสิทธิเสรีภาพระหว่างหญิงและชาย ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยคำนึงถึงความเหมาะสมของบริษัทพื้นที่

5.1.3 เพื่อให้สังคมไทย และสังคมในพื้นที่ ยอมรับและเห็นคุณค่าของการอยู่ร่วมกันภายใต้สังคม พหุวัฒนธรรม และรับผิดชอบร่วมกันในการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดำเนินการในเรื่อง

การส่งเสริมคุณค่าและการยอมรับการอยู่ร่วมกันบนพื้นฐานสังคมพหุวัฒนธรรมอย่างมีเกียรติ ศักดิ์ศรี และเท่าเทียมกัน โดยเคารพคุณค่าของทุกศาสนา และชาติพันธุ์ ให้ความสำคัญกับภาษา วัฒนธรรม และการศึกษาของท้องถิ่น ปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมให้กับเยาวชนตามหลักการที่ตีงามของศาสนา

การส่งเสริมกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้เจ้าหน้าที่ภาครัฐทุกฝ่ายเกิดความตระหนัก มีความเข้าใจลึกซึ้ง ยอมรับและเห็นในคุณค่าของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของประชาชน ในพื้นที่ รวมทั้ง ให้อิทธิพลของสถาบันในการปฏิบัติงาน และคัดสรรข้าราชการที่มีความรู้ ความสามารถ เข้าใจ ในประเด็นศาสนา ภาษา และวัฒนธรรม ตลอดจน มีจิตอาสาพร้อมเข้าไปปฏิบัติงานในพื้นที่ และมีการจัดฝึกอบรมสร้างความเข้าใจอย่างต่อเนื่อง

การส่งเสริมให้การดำเนินวิถีชีวิตและการปฏิบัติตามหลักศาสนาทุกศาสนาเป็นไปโดยไม่มีอุปสรรค โดยปรับทัศนคติที่ไม่ถูกต้อง ปรับหลักกฎหมาย และกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง ให้เอื้อต่อเสรีภาพ การดำเนินชีวิตตามหลักศาสนา ขจัดการเลือกปฏิบัติทางวัฒนธรรม และทุกฝ่ายต้องศึกษา ทาความเข้าใจ และยอมรับในวิถีชีวิตและวัฒนธรรม เพื่อทำให้ประชาชนรู้สึกถึงการเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย

การเสริมสร้างความเข้าใจและความไว้วางใจระหว่างประชาชนกับประชาชนทั้งในพื้นที่และสังคมไทย ให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ พร้อมผนึกกำลังแก้ไขปัญหาาร่วมกัน โดยเปิดพื้นที่การสื่อสาร เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับสถานการณ์ความเป็นจริงในพื้นที่ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติบนความแตกต่างหลากหลาย โดยเฉพาะระหว่างเด็กและเยาวชนต่างศาสนา

5.1.4 เพื่อพัฒนาศักยภาพของคน สังคม และเศรษฐกิจให้สอดคล้องกับความต้องการหลากหลายทางวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น มีความเสมอภาคและเป็นธรรมในสังคมอย่างทั่วถึง ให้เป็นพื้นที่นำร่อง นำร่องเที่ยว และนำลงทุน ดำเนินการในเรื่อง

การพัฒนาศักยภาพของคนในสังคม โดยเร่งรัดการจัดการและการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ในทุกระดับ ให้สอดคล้องกับความต้องการ วิถีชีวิต วัฒนธรรมของพื้นที่อย่างแท้จริง เปิดโอกาสให้ผู้มีอำนาจศาสนาผู้ทรงคุณวุฒิ และทุกภาคส่วนในพื้นที่ มีส่วนร่วมในการเสนอแนะการจัดการศึกษา ส่งเสริมพัฒนาความรู้ ทักษะอาชีพ และขยายโอกาสทางการศึกษา โดยเฉพาะทุนการศึกษาทั้งในและต่างประเทศ ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและความต้องการของประชาชน การรับรองสถานภาพที่มั่นคงของบุคลากรที่สำเร็จการศึกษา จากต่างประเทศ ตลอดจน พัฒนาศักยภาพแรงงานให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจในพื้นที่ เพื่อเป็นโอกาสเชื่อมโยงกับการพัฒนาของประเทศเพื่อนบ้านในประชาคมอาเซียน

การเร่งรัดดำเนินการพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน โดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาสในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในทุกมิติ โดยเข้าถึงประชาชนและพื้นที่อย่างทั่วถึง เป็นธรรม เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน สอดคล้องกับปัญหา ความต้องการของประชาชน และลักษณะภูมิสังคมเฉพาะ ของแต่ละพื้นที่ ตลอดจน ส่งเสริมการกีฬา เสริมสร้างความสัมพันธ์ และความเข้าใจอันดีต่อกัน

การสร้างโอกาสในการพัฒนาทางเศรษฐกิจ โดยพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การค้าชายแดน พัฒนาการแพทย์มนุษย์ เพื่อรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่ ส่งเสริมฐานการเกษตรหลักที่มาจากชุมชน อาทิ ยางพารา การประมง เป็นต้น เพื่อให้เพียงพอในเชิงพาณิชย์ สนับสนุนอุตสาหกรรมฮาลาลที่มีผลต่อ การสร้างงาน สร้างรายได้ของประชาชน โครงการเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน การกระจายอุตสาหกรรม การบริการ การท่องเที่ยว การแก้ไขปัญหาการว่างงาน รวมทั้ง การให้สิทธิพิเศษเพื่อสร้างแรงจูงใจในการลงทุน และส่งเสริมบทบาทธุรกิจเอกชนให้พร้อมรองรับการขยายตัวของประชาคมอาเซียน

การพัฒนาและส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต และการแก้ไขปัญหาความยากจน โดยสนับสนุนและเพิ่มบทบาทของประชาชน ภาคประชาสังคม ชุมชน และองค์กรท้องถิ่น ในการคุ้มครองดูแล การจัดสรรและการฟื้นฟูทรัพยากร โดยเฉพาะพื้นที่ประมงชายฝั่ง ป่าชายเลน ที่ราบลุ่ม และเขตป่ารวมทั้ง การป้องกันกลุ่มผลประโยชน์ที่เข้ามาใช้ทรัพยากรอย่างไม่เป็นธรรม

การส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาไทย ภาษามลายู ภาษามลายูถิ่น ภาษาอาหรับ และภาษาต่างประเทศ ที่สำคัญ โดยดำเนินการในทุกระดับการศึกษา ให้เป็นเครื่องมือแสวงหาความรู้ การสื่อสาร และโอกาสในการพัฒนาทุกด้าน รวมทั้ง เป็นศักยภาพสำคัญในการเตรียมความพร้อมรองรับการติดต่อสื่อสาร และเชื่อมสัมพันธ์ ภายในประชาคมอาเซียน รวมถึงโลกอาหรับ

5.1.5 เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและหลักประกันความต่อเนื่องของกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุข จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งกำหนดเป็นวาระแห่งชาติ และเตรียมความพร้อมในการเข้ามามีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้สภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อการแสวงหาทางออกจากความขัดแย้ง ดำเนินการในเรื่อง

การส่งเสริมกระบวนการพูดคุยระหว่างกลุ่มคนที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในเรื่องหลักการ เป้าหมาย และรูปแบบของการกระจายอำนาจที่เหมาะสม บนพื้นฐานความเป็นพหุสังคมของจังหวัดชายแดนภาคใต้ ภายใต้เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เป็นไปตามหลักสากล ไม่เป็นเงื่อนไขไปสู่การแบ่งแยกดินแดน โดยเปิดพื้นที่และสร้างสภาวะแวดล้อมที่มีความเชื่อมั่น เพื่อเป็นหลักประกันความปลอดภัยในเสรีภาพต่อการแสดงความคิดเห็น และพูดคุยของทุกกลุ่มอย่างรอบด้าน สะท้อนถึงข้อกังวลของประชาชนทุกชาติพันธุ์และศาสนา

การส่งเสริมความต่อเนื่องของกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้กับบุคคลที่มีความเห็นและอุดมการณ์ต่างจากรัฐ ให้มีเอกภาพและสร้างหลักประกันความปลอดภัยในการเข้ามา มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มในกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมี การดำเนินการตามแผนขับเคลื่อนกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างมีประสิทธิภาพ

การเสริมสร้างความพร้อมและความเข้าใจของทุกภาคส่วนในกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุข จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเฉพาะหน่วยงานภาครัฐ สื่อมวลชน และประชาชนทั้งในและนอกพื้นที่ ให้มีความรู้ ความเข้าใจต่อพัฒนาการของสถานการณ์ที่เป็นจริงของกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมทั้งพร้อมเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างต่อเนื่อง

5.1.6 เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสถานการณ์ความเป็นจริงที่เกิดขึ้น ต่อสังคมทั้งในประเทศและต่างประเทศ ให้เกิดการสนับสนุนและมีบทบาทเกื้อกูลการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดำเนินการในเรื่อง

การพัฒนากลไก รูปแบบการสื่อสาร และบูรณาการระหว่างหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน โดยการใช้งานประชาสัมพันธ์ การปฏิบัติการข่าวสาร การสื่อสารเชิงกลยุทธ์ สื่อทางเลือก และมวลชนสัมพันธ์ ผ่านสื่อภาครัฐและภาคเอกชน เครือข่ายสังคมออนไลน์ สถาบันการศึกษา สถาบันทางศาสนา ตลอดจนเวทีสาธารณะ ในการเผยแพร่การจัดการกับปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมทั้ง ให้ข้อเท็จจริงกับสังคมทั้งในและนอกพื้นที่ได้เข้าใจ และมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ต่อการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

การเสริมสร้างความเข้าใจอันดี ความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน องค์การระหว่างประเทศ และองค์กรพัฒนาเอกชนต่างๆ ถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสถานการณ์จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยการขยายผล การดำเนินการตามนโยบายของรัฐ ข้อเท็จจริงในเรื่องสิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาค และความเท่าเทียมของประชาชนทุกชาติพันธุ์ เพื่อผนึกความสัมพันธ์ในการสนับสนุนและเกื้อกูลการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้

5.2 การบริหารจัดการ

เพื่อให้การบริหารนโยบาย และการแปลงนโยบายสู่การปฏิบัติ บังเกิดผลตามวัตถุประสงค์นโยบาย อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และเป็นรูปธรรม จึงให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการเป็นลำดับแรก ดังนี้

จัดให้มีการแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติ โดยมีการจัดทำยุทธศาสตร์ และแผนปฏิบัติการรองรับนโยบายที่สอดคล้องและสนับสนุนไปในทิศทางเดียวกัน มีกลไกการดำเนินงานที่มีเอกภาพ และบูรณาการ การทำงานร่วมกัน ทั้งในระดับนโยบาย ระดับการแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติ และระดับปฏิบัติ ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบที่ชัดเจน มีระบบบริหารจัดการบูรณาการแผนงาน/โครงการ และงบประมาณ และสนับสนุนการดำเนินงานตามนโยบายอย่างมีเอกภาพและประสิทธิภาพ ภายใต้กระบวนการการมีส่วนร่วม ของประชาชน รวมทั้ง มีการพัฒนาระบบติดตามประเมินผลนโยบาย ยุทธศาสตร์ แผนปฏิบัติการทุกระดับที่เป็นรูปธรรมอย่างต่อเนื่อง และมีการกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จที่ชัดเจน

มีการดำเนินการให้หน่วยงานของรัฐ และข้าราชการที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีความเข้าใจที่ตรงกันในกรอบแนวคิด ทิศทางการแก้ไขปัญหาของนโยบาย มีจิตสำนึกในการบูรณาการการทำงานร่วมกัน และตระหนักในการปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถเพื่อให้การแก้ไขปัญหาสนับสนุนซึ่งกันและกันอย่างเป็นเอกภาพ

เสริมสร้างและพัฒนาเครือข่ายสนับสนุนการดำเนินการตามนโยบายที่ครอบคลุมพื้นที่ และทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยการให้ภาครัฐ ภาคประชาสังคม ภาคประชาชน ภาคเอกชน เครือข่ายสังคมออนไลน์ ทั้งในพื้นที่ นอกพื้นที่ และสังคมโลก โดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้าน ประชาคมอาเซียน และโลกมุสลิม เข้ามามีส่วนร่วมเป็นเครือข่ายขยายผลจากนโยบายไปสู่การปฏิบัติ มีช่องทางร้องเรียน ตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผล การดำเนินงานของภาครัฐ รวมทั้ง สนับสนุนงบประมาณเพื่ออำนวยความสะดวกให้ภาคส่วนต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการแก้ไขปัญหาภาครัฐ พร้อมไปกับการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างเหมาะสม ในการสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานต่างๆ และการสื่อสารกับประชาชนในพื้นที่

5.3 ปัจจัยความสำเร็จ

5.3.1 มีการให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมถึงกระบวนการพูดคุย เพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นวาระแห่งชาติ โดยมีการสนับสนุนการดำเนินการจากรัฐบาล ทั้งในเรื่องกลไกการบริหาร แผนงาน/โครงการ และงบประมาณที่ชัดเจนและต่อเนื่อง เพื่อให้ทุกภาคส่วน ที่เกี่ยวข้อง มีความมั่นใจ มีเอกภาพทางความคิด ทิศทาง แนวทาง และการบริหารจัดการ พร้อมผนึกกำลังร่วมกัน ในการแก้ไขปัญหาตามนโยบาย

5.3.2 ทุกภาคส่วนที่มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงกับปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ให้การยอมรับ และมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาตามนโยบาย เพื่อเป็นหลักประกันในการแก้ไขปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ ในลักษณะของภาคีเครือข่าย ทั้งในระดับนโยบาย ยุทธศาสตร์ และระดับปฏิบัติ อย่างกว้างขวาง สอดคล้องกับประเด็นปัญหาและความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

5.3.3 มีการประยุกต์ใช้งานการศึกษาวิจัยทางวิชาการประกอบการดำเนินการแก้ไขปัญหาและพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ตามนโยบาย เพื่อเป็นพลังสนับสนุนการจัดทำ การพัฒนา การประเมินนโยบาย และการแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ทั้งในระดับยุทธศาสตร์ และระดับปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

แนวคิดที่เกี่ยวกับความต้องการของประชาชน

1. ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ (Hierarchy of Needs Theory)

เป็นทฤษฎีที่พัฒนาขึ้นโดย อับราฮัม มาสโลว์ (Abraham Maslow) นักจิตวิทยา แห่งมหาวิทยาลัยแบรนดีส์ เป็นทฤษฎีที่รู้จักกัน มากที่สุด ทฤษฎีหนึ่ง ซึ่งระบุว่า บุคคลมีความ ต้องการเรียงลำดับจากระดับพื้นฐานที่สุดไปยังระดับสูงสุด กรอบความคิดที่สำคัญของทฤษฎีนี้ มีสาม ประการ คือ

1.1 บุคคลเป็นสิ่งมีชีวิตที่มีความต้องการ ความต้องการมีอิทธิพลหรือเป็นเหตุจูงใจ ต่อพฤติกรรมความต้องการที่ยังไม่ได้รับ การสนองตอบเท่านั้นที่เป็นเหตุจูงใจ ส่วนความต้องการที่ ได้รับการสนองตอบแล้วจะไม่เป็นเหตุจูงใจอีกต่อไป

1.2 ความต้องการของบุคคลเป็นลำดับขั้นเรียงตามความสำคัญจากความต้องการ พื้นฐาน ไปจนถึงความต้องการที่ซับซ้อน

1.3 เมื่อความต้องการลำดับต่ำได้รับการสนองตอบอย่างดีแล้ว บุคคลจะก้าวไปสู่ ความต้องการลำดับที่สูงขึ้นต่อไป

มาสโลว์ เกิดเมื่อวันที่ 1 เมษายน ค.ศ.1908 ที่สหรัฐอเมริกา เกิดในครอบครัวชาวยิว ที่อพยพมายังดินแดนอเมริกา เป็นลูกชายคนโตสุดในบรรดาพี่น้องทั้ง 7 คน พ่อแม่ให้ความสำคัญต่อ การศึกษาของลูกมาก จึงได้รับการศึกษาในโรงเรียนที่ค่อนข้างดี แต่เป็นคนมีเพื่อนน้อยและชอบหลบ ไปอ่านหนังสือคนเดียวในห้องสมุดมากกว่าเล่นสนุกกับเพื่อน สิ่งหนึ่งที่สนใจจากการอ่านและศึกษา ค้นคว้าคือเรื่องเกี่ยวกับจิตวิทยาและพฤติกรรมของมนุษย์ เมื่อเข้าเรียนในระดับมหาวิทยาลัยเขาจึง เลือกรเรียนในมหาวิทยาลัย Wisconsin ในสาขาจิตวิทยา จนจบปริญญาเอกใน ค.ศ.1934

แนวคิดของ Maslow จัดอยู่ในกลุ่มมนุษยนิยม ซึ่งมีทัศนคติในการมองมนุษย์ด้านที่ ดีงาม โดยอธิบายว่ามนุษย์มีธรรมชาติใฝ่ดี สร้างสรรค์ความดี บรรเทาความเจริญก้าวหน้า รู้จัก คุณค่าในตนเอง รู้จักผิดชอบชั่วดี มีความรับผิดชอบในชีวิต ทุกสิ่งเกิดจากการเลือกของตนเอง ที่ สำคัญคือมนุษย์มีความปรารถนาจะประจักษ์รู้จักตนเอง และความสามารถเฉพาะของตนเอง เพื่อใช้ ความรู้ความสามารถของตนเองอย่างเต็มที่ ถ้ามนุษย์อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดีเอื้อต่อการวิวัฒน์พัฒนาแล้ว เขาก็จะพัฒนาไปสู่ความมุ่งดี ความเจริญของบุคลิกภาพและวุฒิภาวะเสมอ Maslow เห็นต่างจาก ทฤษฎีบุคลิกภาพอื่นหลายทฤษฎีว่าควรศึกษาจิตวิทยาจากบุคคลที่มีสุขภาพจิตดี บุคลิกภาพมั่นคง ประสบความสำเร็จและมีความสุขในชีวิต เพื่อค้นหาว่าคุณลักษณะของบุคลิกภาพที่ดีนั้นต้องมี องค์ประกอบอะไรบ้าง มีแนวทางพัฒนาอย่างไร นอกจากนี้ในการศึกษาเรื่องคนนั้นต้องศึกษาคน ทั้งคน ไม่ใช่ศึกษาแยกเป็นส่วนย่อยแล้วมาสรุปเป็นกฎเกณฑ์ หรือวิธีการบำบัด ซึ่งวิธีการนี้เสี่ยงต่อ ความผิดพลาดมาก Maslow ระบุว่ามนุษย์จะมีความต้องการที่เรียงลำดับจากระดับพื้นฐานไปยัง ระดับสูงสุด

Maslow เชื่อว่าผู้ที่เป็โรครประสาทหรือมีความเจ็บป่วยทางจิตเกิดจากความ ล้มเหลวในการบรรลุถึงความสมบูรณ์หรือความเจริญก้าวหน้า Maslow เรียกความเจ็บป่วยนี้ว่า Matopathologies ซึ่งเป็นสภาพจิตใจที่มีอาการเฉยเมย มีความผิดปกติทางจิต ซึมเศร้า และหากจะ กล่าวว่าการล้มเหลวในการบรรลุถึงความสมบูรณ์หรือความเจริญก้าวหน้าในแต่ละขั้นเกิดจากอะไร คำตอบก็คือแรงจูงใจหรือความต้องการของแต่ละคน แรงจูงใจหรือความต้องการที่ไม่เหมาะสมหรือไม่

สมเหตุสมผลเกิดจากหลายปัจจัย เช่น สภาพสังคม การอบรมเลี้ยงดู สิ่งแวดล้อมและอื่นๆ ทำให้การรับรู้ผิดไปจากความจริง ไม่สามารถบรรลุความต้องการในขั้นที่สูงขึ้นได้

จากผลงานการศึกษาวิจัยและงานเขียนในระดับปริญญาเอก ทำให้มีชื่อเสียง และเริ่มต้นชีวิตการทำงานด้วยการเป็นผู้ช่วยศาสตราจารย์ที่มหาวิทยาลัย Brooklyn ก่อนจะย้ายมาเป็นอาจารย์ที่มหาวิทยาลัยนิวยอร์ก ซึ่งที่นั่นเองทำให้ได้พบกับปรมาจารย์ด้านจิตวิทยาและมนุษยนิยมมากมาย การแลกเปลี่ยนความรู้และทรรศนะได้กลายเป็นแรงบันดาลใจให้ค้นคว้าและเสนอทฤษฎี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ ที่ได้นำเสนอในปี ค.ศ. 1943 ปรากฏในรายงานเรื่อง “A Theory of Human Motivation” ทฤษฎีนี้เสนอว่ามนุษย์ทุกคนเกิดมาโดยธรรมชาติแล้วมีความพร้อมที่จะทำสิ่งที่ดี หากเขาได้รับความต้องการตามลำดับ ซึ่งแสดงไว้ในรูปของฐานพีระมิด โดยความต้องการลำดับแรกจะมีมากที่สุดเป็นความต้องการพื้นฐานที่มนุษย์ทุกคนขาดไม่ได้ ไปจนถึงความต้องการสูงสุดในบันไดขั้นที่ 5 ซึ่งความต้องการทั้ง 5 ขั้น มีรายละเอียดดังนี้

แผนภาพที่ 2-6 ชั้นความความต้องการของมาสโลว์

ขั้นที่ 1 ความต้องการด้านร่างกายหรือด้านกายภาพ (Physiological Needs) คือ ความต้องการขั้นพื้นฐานที่มนุษย์ทุกคนพึงมีและพึงต้องการเพื่อการดำรงชีวิตให้อยู่รอด คือปัจจัย 4 ได้แก่ อาหาร น้ำ เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค ซึ่งความต้องการเหล่านี้ถือว่ามีค่าจำเป็น หากมนุษย์ไม่ได้รับความต้องการเหล่านี้เพียงพอก็จะส่งผลต่อคุณภาพของร่างกายตลอดจนประสิทธิภาพของการทำงานให้ประสบความสำเร็จอย่างแน่นอน ยกตัวอย่างบางประเทศในทวีปแอฟริกาที่เกิดภาวะทุพโภชนาการ ขาดแคลนทั้งอาหาร น้ำและยารักษาโรค เนื่องจากเกิดความขัดแย้งและสงครามกลางเมือง พลเมืองไม่ได้รับความต้องการนี้อย่างเพียงพอจึงส่งผลต่อคุณภาพชีวิตโดยรวมทุกด้าน

ขั้นที่ 2 ความต้องการด้านความมั่นคงปลอดภัย (Safety Needs) หลังจากที่ได้รับความต้องการพื้นฐานเพียงพอแล้ว เขาจะเริ่มมีความต้องการที่เพิ่มขึ้นคือการมีชีวิตอยู่รอดและปลอดภัย เขาจึงต้องการครอบครัวที่อบอุ่น ต้องการการงานที่มั่นคง เพื่อนำไปสู่ความมั่นคงของฐานะและการเงิน การมีรายได้ที่มั่นคง มีเจ้านายและเพื่อนร่วมงานที่ดี ล้วนจัดอยู่ในความต้องการนี้ ที่จะทำให้เกิดความสำเร็จทั้งในเรื่องส่วนตัวและการงานอย่างแน่นอน หากเขาได้รับความรู้สึกว่ามีคนดูแลและปลอดภัย

ขั้นที่ 3 ความต้องการความรักและความเป็นเจ้าของ (Belongingness and Love Need) เราปฏิเสธไม่ได้ว่ามนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่ต้องพึ่งพาอาศัยกัน ด้วยเหตุผลนี้มนุษย์จึงเกิดความต้องการขั้นที่ 3 คือการมีเพื่อน มีครอบครัว คนรัก มีการยอมรับในความสามารถและตัวตน ความเป็นพวกพ้องและสิ่งสำคัญสุดคือ “ความรัก” ที่เป็นสิ่งจรรโลงให้โลกนี้มีความสุข สังคมเกิดความปรองดอง ความรักมีหลากหลายระดับ แต่เชื่อแน่ว่ามันเป็นสิ่งที่ดีที่ช่วยเชื่อมต่อกับความรู้สึก ไม่ว่าจะเกิดขึ้นกับใครก็ตาม

ขั้นที่ 4 ความต้องการเกียรติยศชื่อเสียงและความภาคภูมิใจ (Self-Esteem Need) เมื่อมนุษย์เติบโตมาถึงจุดหนึ่ง ที่มีความต้องการด้านกายภาพ ความปลอดภัย ความรัก เพียบพร้อมสมบูรณ์ เขาจะเริ่มมีความต้องการอีกขั้นคือความก้าวหน้าและการยอมรับในคุณค่าของตนจากบุคคลอื่นรอบข้าง ความต้องการการยกย่องชมเชย โดยแบ่งเป็นการนับถือตนเอง คือการเห็นคุณค่าของตนเอง เชื่อมั่นว่าตนเองมีความรู้ความสามารถ และสามารถประสบความสำเร็จได้ และการยอมรับการนับถือจากผู้อื่นหรือคนรอบข้าง คือการได้รับการยกย่องชมเชย ให้รางวัล เชิดชูจากบุคคลอื่นรอบข้างนั่นเอง

ขั้นที่ 5 ความต้องการความสมบูรณ์ของชีวิต (Self-Actualization Needs) เป็นความต้องการขั้นสูงสุด ที่มนุษย์น้อยคนจะไปถึงได้ เริ่มจากการที่ต้องได้รับความต้องการทั้งสี่ด้านข้างต้นอย่างเพียงพอก่อน ความต้องการนี้มาส์โลว์อธิบายว่า เป็นความต้องการและความปรารถนาที่มนุษย์จะใช้ความสามารถและศักยภาพที่มีทั้งหมดในการสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ เท่าที่เขาพึงจะทำได้ตามศักยภาพ เช่น เมื่อเป็นนักดนตรีก็พยายามพัฒนาตนเองให้เป็นนักดนตรีที่เล่นเก่งที่สุด ด้วยการฝึกฝน เป็นต้น

2. ทฤษฎีความต้องการ ERG ของ Alderfer

อัลเดอร์เฟอร์ (Alderfer 1969, pp. 142-175 อ้างถึงใน สิรินาตย์ กฤษณาธาร, 2552) ได้แบ่งความต้องการของมนุษย์เป็น 3 ระดับ คือ

2.1 ความต้องการที่จะดำรงชีวิตหรือความต้องการที่จะคงอยู่ (Existence : E) เป็นความต้องการที่จะมีชีวิตอยู่ในสังคมด้วยดี เป็นความต้องการปัจจัยสี่ในการดำรงชีวิต ความต้องการทางวัตถุดิบเดือน ประโยชน์ตอบแทน สภาพการทำงาน ปัจจัยอำนวยความสะดวกในการทำงาน เป็นต้น

2.2 ความต้องการด้านความสัมพันธ์ (Relatedness : R) คือ ความต้องการผูกพันกับผู้อื่นในการทำงาน ต้องการพวกได้รับความยอมรับ ร่วมรับรู้และแบ่งปันความรู้สึกระหว่างกัน ต้องการมีความสัมพันธ์กับผู้อื่น ต้องการเป็นเพื่อน

2.3 ความต้องการด้านการเจริญเติบโต (Growth : G) เป็นความต้องการที่จะเจริญก้าวหน้าในการทำงาน สามารถทุ่มเทความรู้ ความสามารถของตนในการทำงานอย่างเต็มที่และสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเพิ่มขึ้นด้วย

3. ทฤษฎีความต้องการของคูเปอร์

Cooper (1958, pp. 31-33 อ้างถึงใน สิรินาตย์ กฤษณาธาร, 2552) กล่าวถึง ความต้องการของบุคลากรในการทำงานไว้หลายประการได้แก่ ทำงานที่เขาสนใจ อุปกรณ์ที่ดีสำหรับการทำงาน ค่าจ้างเงินเดือนที่ยุติธรรม โอกาสก้าวหน้าในหน้าที่การงาน สภาพการทำงานที่ดี รวมทั้ง

ชั่วโมงการทำงานที่เหมาะสม และสถานที่ทำงานที่เหมาะสม ความสะดวกในการไปและกลับ รวมทั้งสวัสดิการอื่นๆ ทำงานร่วมกับผู้บังคับบัญชาที่เข้าใจในการควบคุมปกครองโดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นคนที่เขายกย่องนับถือ

4. ทฤษฎีความต้องการของแมคเคลแลนด (McClelland's Need Theory)

เมื่อมนุษย์เข้ามามีส่วนร่วมในสังคม แต่ละบุคคลย่อมเกิดการเรียนรู้ทางสังคมและวัฒนธรรมที่กำลังดำเนินอยู่ ผลของการเรียนรู้ทางสังคมและวัฒนธรรม โดยเฉพาะประสบการณ์ทางสังคมและการอบรมเลี้ยงดูในวัยเด็ก มีส่วนอย่างมากในการหล่อหลอมให้บุคคลเกิดแรงจูงใจที่ผลักดันให้กระทำการพฤติกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการ แมคเคลแลนด (McClelland, 2016) ได้แบ่งความต้องการดังกล่าวนี้ออกเป็น 3 ประเภท คือ

4.1 ความต้องการความสำเร็จ (Need for Achievement : n-Ach) เป็นความต้องการที่จะทำสิ่งต่างๆ ให้เต็มที่และดีที่สุดเพื่อความสำเร็จ มีความสมบูรณ์แบบและได้มาตรฐานดีเยี่ยม จากการวิจัยของ McClelland พบว่า บุคคลที่ต้องการความสำเร็จ (n-Ach) สูง จะมีลักษณะชอบการแข่งขัน ชอบงานที่ท้าทาย มีเป้าหมายชัดเจนในการทำงาน โดยเป้าหมายที่ตั้งมีความเป็นไปได้สูงที่จะบรรลุผลและพยายามดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมาย และต้องการได้รับข้อมูลป้อนกลับ (feedback) ซึ่งเป็นผลจากการทำงาน ไม่ว่าจะป็นคำติชม เพื่อประเมินผลงานของตนเอง มีความชำนาญในการวางแผน มีความรับผิดชอบสูง กล้าที่จะเผชิญกับความล้มเหลว และปรับปรุงพัฒนาให้ดียิ่งๆ ขึ้นไป

4.2 ความต้องการการมีอำนาจ (Need for Power : n-Pow) เป็นความต้องการอำนาจเพื่อที่จะควบคุมสิ่งแวดล้อมและมีอิทธิพลเหนือผู้อื่น บุคคลที่มีความต้องการอำนาจสูงจะแสวงหาวิถีทางเพื่อทำให้ตนมีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่น ต้องการให้ผู้อื่นยอมรับหรือยกย่อง ต้องการความเป็นผู้นำ ต้องการงานให้เหนือกว่าบุคคลอื่น และจะกังวลเรื่องอำนาจมากกว่าการทำงานให้มีประสิทธิภาพ

4.3 ความต้องการสัมพันธภาพที่ดี (Need for Affiliation : n-Aff) เป็นความต้องการได้รับหรือมีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น ต้องการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม ต้องการสัมพันธภาพที่ดีต่อบุคคลอื่น บุคคลที่ต้องการความผูกพันสูงจะชอบสถานการณ์การร่วมมือมากกว่าสถานการณ์การแข่งขัน โดยจะพยายามสร้างและรักษาความสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่น มีความต้องการให้ผู้อื่นยอมรับในตนเองและมีแนวโน้มที่จะยอมตามความปรารถนาหรือบรรทัดฐานของผู้อื่น รวมทั้งคำนึงถึงความรู้สึกของผู้อื่นเป็นสำคัญ

แมคเคลแลนด เชื่อว่า แต่ละคนมีความต้องการทั้ง 3 ส่วนประกอบกัน โดยบางคนอาจจะมีความต้องการอันใดอันหนึ่งเข้มข้นกว่าความต้องการอื่น และความต้องการที่เข้มข้นดังกล่าวก่อให้เกิดการจูงใจที่ผลักดันให้บุคคลแสดงพฤติกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการนั้นๆ อย่างเห็นได้ชัด (นุชลี อุภักย์, 2558, หน้า 115)

จากความต้องการ 3 ประการข้างต้น แมคเคลแลนดให้ความสนใจเป็นพิเศษกับความต้องการความสำเร็จอันเกิดการจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement Motivation) ซึ่งถือเป็นความต้องการที่ทำให้เกิดผลงานที่สร้างสรรค์และมีคุณค่า (David C. McClelland, 1958, pp. 12-13)

5. ทฤษฎีของ เฮอริชเบอร์ก (Herzberg and other.)

มีปัจจัยหรือองค์ประกอบ 2 ประการ ที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจและไม่พึงพอใจในการปฏิบัติงาน ได้แก่ องค์ประกอบจูงใจ (Motivation Factors) และ องค์ประกอบค้ำจุน (Maintenance Factors) หรือองค์ประกอบสุขอนามัย (Hygiene Factors)

5.1 องค์ประกอบจูงใจ (Motivation Factors) เป็นองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับงานที่ปฏิบัติโดยตรง และเป็นสิ่งจูงใจให้บุคลากรเกิดความพึงพอใจในการทำงาน ประกอบด้วย

5.1.1 ความสำเร็จในการทำงาน (Achievement) หมายถึง การที่บุคคลสามารถทำงานได้เสร็จสิ้นประสพผลสำเร็จอย่างดี สามารถแก้ปัญหาต่างๆเกี่ยวกับงาน และรู้จักป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้น

5.1.2 การได้รับการยอมรับนับถือ (Recognition) หมายถึง การได้รับการยอมรับนับถือจากบุคคลในหน่วยงานหรือบุคคลอื่น ๆ ที่มาขอคำปรึกษา ซึ่งอาจแสดงออกในรูปการ ยกย่องชมเชย การให้กำลังใจ การแสดงความยินดีการแสดงออกที่ทำให้เห็นถึงการยอมรับในความสามารถ

5.1.3 ลักษณะของงาน (Work itself) หมายถึง งานนั้นน่าสนใจ ต้องอาศัยความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ทำลายให้ลงมือทำ หรือเป็นงานที่มีลักษณะทำตั้งแต่ต้นจนจบโดยลำพัง

5.1.4 ความรับผิดชอบ (Responsibility) หมายถึง การได้รับมอบหมายให้ดูแลงานใหม่ๆ และมีอำนาจอย่างเต็มที่ ไม่มีการตรวจหรือควบคุมอย่างใกล้ชิด

5.1.5 ความก้าวหน้า (Advancement) หมายถึง การได้รับเลื่อนขั้น การเลื่อนตำแหน่งให้สูงขึ้น มีโอกาสได้ศึกษาต่อเพื่อหาความรู้เพิ่มเติม ได้รับการฝึกอบรมดูงาน

5.2 องค์ประกอบค้ำจุน (Maintenance Factors) หรือองค์ประกอบสุขอนามัย (Hygiene Factors) เป็นองค์ประกอบที่ช่วยป้องกันการปฏิบัติงานของบุคลากรที่จะเกิดความไม่ชอบงานหรือหย่อนประสิทธิภาพลง ประกอบด้วย

5.2.1 เงินเดือน (Salary) หมายถึง สิ่งตอบแทนการปฏิบัติงานในรูปเงินรวมถึง การเลื่อนขั้นเงินเดือนในหน่วยงานนั้น เป็นที่พอใจของบุคคลที่ทำงาน

5.2.2 โอกาสที่จะได้รับความก้าวหน้าในอนาคต (Possibility of Growth) หมายถึง ความน่าจะเป็นที่บุคคลจะได้รับความก้าวหน้าในทักษะวิชาชีพ

5.2.3 ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน (Interpersonal Relation, Subordinate, Peers) หมายถึง ความสัมพันธ์อันดีต่อกันสามารถทำงานร่วมกัน มีความเข้าใจซึ่งกันและกันเป็นอย่างดี

5.2.4 สถานะของอาชีพ (Status) หมายถึง อาชีพนั้นเป็นที่ยอมรับและนับถือของสังคม มีเกียรติและมีศักดิ์ศรี

5.2.5 นโยบายและการบริหาร (Company Policy and Administration) หมายถึง การจัดการและการบริหารงานขององค์กร การติดต่อสื่อสารภายในองค์กรที่มีประสิทธิภาพ

5.2.6 สภาพการทำงาน (Working Condition) หมายถึง สภาพทางกายภาพของงาน เช่น แสง เสียง อากาศ รวมทั้งลักษณะสิ่งแวดล้อมอื่นๆ เช่น อุปกรณ์หรือเครื่องมือต่างๆ

5.2.7 ชีวิตส่วนตัว (Personal Lift) หมายถึง สภาพความเป็นอยู่ส่วนตัวที่เกี่ยวข้องกับงาน เช่น การไม่ถูกย้ายไปทำงานในที่แห่งใหม่ซึ่งห่างไกลครอบครัว

5.2.8 ความมั่นคงในงาน (Job Security) หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อความมั่นคงในการทำงาน

5.2.9 การปกครองบังคับบัญชา (Supervision) หรือการนิเทศงาน หมายถึง ความสามารถหรือความยุติธรรมของผู้บังคับบัญชาหรือผู้นิเทศงานในการดำเนินงานและการบริหารงาน

แนวคิดที่เกี่ยวกับการพัฒนาเพื่อความยั่งยืน

1. ความเป็นมาของการพัฒนาที่ยั่งยืน

นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มนุษย์จำเป็นต้องพึ่งพาสิ่งแวดล้อมเพื่อการดำรงชีวิตด้วยกัน ทั้งสิ้น อย่างไรก็ตามเมื่อประมาณสองร้อยกว่าปีที่ผ่านมานับตั้งแต่ยุคปฏิวัติอุตสาหกรรมเป็นต้นมา ทิศทางการพัฒนาของประเทศต่างๆ ทั่วโลกมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมจึงทำให้มีการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดในปริมาณมากเพื่อผลิตสินค้าให้ตอบสนองความต้องการของมนุษย์ที่เพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ จนทำให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมมากมาย อาทิ ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติอันได้แก่ดิน น้ำ ป่าไม้ สัตว์ป่า และแร่ธาตุทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ ปัญหาการเกิดมลภาวะหรือมลพิษต่างๆ ทั้งทางดิน ทางน้ำ ทางอากาศ รวมถึง มลพิษจากขยะมูลฝอย

ปัญหาวิกฤตการณ์ทางธรรมชาติทั่วโลกอันเกิดจากการทำลายระบบนิเวศ เช่น การเกิด ภาวะโลกร้อน ภัยแล้ง อุทกภัย และวาตภัย ได้ส่งผลกระทบต่อดำรงชีวิตและคุณภาพชีวิตของมนุษย์ และยังทำให้เกิดภาวะการขาดแคลนอาหาร ที่อยู่อาศัยและวิกฤตการณ์ด้านพลังงานอีกด้วยดังนั้นมนุษย์จึงเริ่มมีความคิดที่จะหาแนวทางแก้ไขปัญหาล้างแวล้อมที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาร่วมกัน

2. แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนมาจากไหน

วิกฤตการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นทั่วโลกได้กระตุ้นให้หลายประเทศเกิดความตระหนัก ที่จะร่วมมือกันแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมและเห็นควรให้มีการจัดการประชุมระดับโลกเพื่อร่วมมือกัน พิจารณามหามาตรการแก้ไขปัญหาล้างแวล้อมที่ประเทศต่างๆ กำลังเผชิญอยู่เป็นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2515 (ค.ศ. 1972) ซึ่งการประชุมนี้มีชื่อว่า “การประชุมสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ (United Nations Conference on Human and Environment)” จัดขึ้น ณ กรุงสต็อกโฮล์ม ราชอาณาจักรสวีเดน จากจุดเริ่มต้นครั้งนี้ประเทศต่างๆ ทั่วโลกได้ตระหนักถึง วิกฤตการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาแบบมุ่งเน้นด้านเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว จึงหันมาให้ความสนใจกับการพัฒนารูปแบบใหม่ที่สามารถลดผลกระทบสิ่งแวดล้อมอันเกิดจากการพัฒนาได้อันเป็นที่มาของแนวคิด “การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development)” ซึ่งเป็นข้อเสนอแนะจาก คณะกรรมาธิการโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (World Commission on Environment

and Development) หรือ คณะกรรมาธิการบรันด์แลนด์ (Brundtland Commission) โดยที่ รายงานของคณะกรรมาธิการบรันด์แลนด์ (Brundtland Report) ที่เสนอต่อสหประชาชาติในปี พ.ศ. 2530 (ค.ศ. 1987) เป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวาง ต่อมาในชื่อ “อนาคตของเรา (Our Common Future)” โดยในบทที่ Towards Sustainable Development ของรายงานดังกล่าว ได้กำหนดนิยามของการพัฒนาที่ยั่งยืนไว้ดังนี้

“Sustainable development is development which meets the needs of current generations without compromising the ability of future generations to meet their own needs: World Commission on Environment and Development” “การพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นการพัฒนาที่สนองต่อความต้องการของคนรุ่นปัจจุบัน โดยไม่ลดทอนความสามารถของคนรุ่นต่อมาที่จะตอบสนองความต้องการของพวกเขา”

3. การพัฒนาที่ยั่งยืนคืออะไร

การพัฒนาที่ยั่งยืน คือการพัฒนาที่เน้นให้มนุษย์คำนึงถึงขีดจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติบนโลก และให้มีการดำเนินการพัฒนาควบคู่ไปกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมโดยให้เป็นการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของคนทั้งในยุคปัจจุบัน และยุคต่อไป อย่างเท่าเทียมกัน หลักการสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน คือ การสร้างสมดุลระหว่าง 3 มิติของการพัฒนา อันได้แก่

3.1 มิติการพัฒนาเศรษฐกิจที่ยั่งยืน ซึ่งเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจให้เจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพ กระจายรายได้ให้เอื้อประโยชน์ต่อคนส่วนใหญ่ในสังคม โดยเฉพาะคนที่มีรายได้น้อย

3.2 มิติการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน ซึ่งเป็นการพัฒนาคนให้มีความรู้ มีสมรรถนะ และมีผลิตภาพสูงขึ้น ส่งเสริมให้เกิดสังคมที่มีคุณภาพ และเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้

3.3 มิติการพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน ซึ่งเป็นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในปริมาณที่ระบบนิเวศสามารถฟื้นตัวกลับสู่สภาพเดิมได้ การปล่อยมลพิษออกสู่สิ่งแวดล้อมในระดับที่ ระบบนิเวศสามารถดูดซับและทำลายมลพิษนั้นได้ โดยให้สามารถผลิตมาทดแทนทรัพยากร ประเภทที่ใช้แล้วหมดไปได้

ทั้งนี้การพัฒนาที่ยั่งยืนจะต้องทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีระบบสังคมที่เป็น สังคมธรรมรัฐมีระบบการพัฒนาเศรษฐกิจที่มั่นคงไม่จำเป็นต้องพึ่งพาความช่วยเหลือจากภายนอก มีคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดีประชาชนรู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างรู้คุณค่า โดยเฉพาะการใช้ ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อเป็นฐานในการผลิตเพื่อนำไปสู่การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (Brundtland Commission, 1987)

4. การพัฒนาที่ยั่งยืนในประเทศไทย

4.1 กระแสการพัฒนาอย่างยั่งยืนในประเทศไทยนั้นได้มีการเผยแพร่มาเป็นเวลานาน โดยท่านเจ้าคุณพระธรรมปิฎกผู้ซึ่งเป็นนักปราชญ์ทางพุทธศาสนาได้ค้นคว้าและเรียบเรียงหนังสือ การพัฒนาที่ยั่งยืนขึ้น เพื่อเผยแพร่และแนะนำแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนในทรรศนะของชาวพุทธ พร้อมนี้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานแก่ปวงชนชาวไทยในโอกาสต่างๆ ได้มีการเผยแพร่ผ่านวารสารชัยพัฒนาและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 ซึ่งได้นำมาปรับแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นกรอบแนวความคิดและ ทิศ

ทางการพัฒนาระบบเศรษฐกิจมหภาคของไทย ต่อเนื่องด้วยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ ฉบับที่ 10 เพื่อมุ่งสู่การพัฒนาที่สมดุลยั่งยืน และมีภูมิคุ้มกัน เพื่อความอยู่ดีมีสุขมุ่งสู่สังคม ที่มีความสุขอย่างยั่งยืน หรือที่เรียกว่า “สังคมสีเขียว” นอกจากนั้น แนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ยังถูกบรรจุไว้ใน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ส่วนที่ 3 แนวนโยบาย ด้านการบริหารราชการแผ่นดิน มาตรา 78 (1) ความว่า : “บริหารราชการแผ่นดินให้เป็นไปเพื่อ การพัฒนา สังคม เศรษฐกิจ และความมั่นคงของประเทศอย่างยั่งยืน โดยต้องส่งเสริมการดำเนินการ ตามปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงและคำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศชาติในภาพรวมเป็นสำคัญ” (สำนักเลขาธิการ สภาผู้แทนราษฎร, 2550)

4.2 แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในประเทศไทย พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) ได้นำแนวคิดเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืนมา เผยแพร่โดยท่านได้กล่าวไว้ว่ากระแสในการพัฒนาแบบใหม่มี 2 กระแส กระแสแรกเป็นการพัฒนา ที่ยั่งยืนตามแนวคิดของคณะกรรมการโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อม และการพัฒนา(CSD)คือมุ่งพัฒนา ควบคู่ไปกับการให้ความสำคัญแก่สิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากการเพิ่มจำนวนประชากรส่งผลให้เกิด ปัญหาทรัพยากรย่อยหรือและการเกิดมลภาวะกระแสที่สองคือการพัฒนาตามแนวคิดของยูเนสโก (UNESCO) ที่ให้ความสำคัญแก่คุณค่าของมนุษย์และวัฒนธรรมซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนา สำหรับชาวพุทธแล้วการพัฒนาที่ยั่งยืนควรเป็นการพัฒนาเพื่อสร้างสังคมที่ยั่งยืนควบคู่กับตอบสนอง ความต้องการของตนได้โดยไม่ส่งผลกระทบต่อสัตว์โลก และประชาชนรุ่นต่อๆ ไปในอนาคตต้อง เตือนตัวเอง นั้นหมายความว่า การทำกิจกรรมของมนุษย์ต้องสอดคล้องกับกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ ต้องบูรณาการทั้งเศรษฐกิจและธรรมชาติแวดล้อมเข้าด้วยกัน เพื่อจะพิทักษ์รักษาทรัพยากร ธรรมชาติและกำจัดความยากจนออกไป ดังนั้น การพัฒนาที่ยั่งยืนจึงมีแนวทางสรุปได้ดังนี้

4.2.1 ต้องมีการวางนโยบายประชากรให้เหมาะสม เช่น ควบคุมจำนวนประชากรด้วยการ วางแผนครอบครัว ในการแก้ปัญหาประชากรที่สำคัญอย่างหนึ่งคือการพัฒนาทางการศึกษา เพราะจะครอบคลุมไปถึงการแก้ปัญหาด้านอื่นๆ ทั้งหมด ทั้งปัญหาความยากจน สาธารณสุข ตลอดจนการอนุรักษ์ธรรมชาติ

4.2.2 ต้องอนุรักษ์หรือสงวนทรัพยากร สิ่งแวดล้อม ใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด และอย่างมี ประสิทธิภาพ ซึ่งสามารถดำเนินการได้หลายวิธีเช่น การประกาศพื้นที่เป็นป่าสงวน วนอุทยาน อุทยานแห่งชาติเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่า การฟื้นฟูแหล่งธรรมชาติที่เสื่อมโทรม การรักษาดิน น้ำ และอากาศให้ปลอดภัยและมีมลภาวะ

4.2.3 การผลิตเทคโนโลยีกำจัดน้ำเสีย ตลอดจนการปรับเปลี่ยนการใช้ชีวิตไม่ สรุ่ยสุร่าย ประหยัดพลังงาน (พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ปยุตโต), 2546)

4.3 การพัฒนาที่ยั่งยืนจะสำเร็จได้ จะต้องพัฒนาคนให้มีจริยธรรม พระพรหม คุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) ได้สรุปให้เห็นว่า ปัญหาในการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ไม่ประสบความสำเร็จนั้น เกิดจาก กิเลส 3 อย่าง ที่ขัดขวางจริยธรรมคือตัณหามานะและทิฐิเราจึงต้องพัฒนาคนและเศรษฐกิจให้คู่ขนานไปกับการพัฒนาจริยธรรม ดังนั้น ระบบการพัฒนาที่ยั่งยืน จึงขึ้นกับ 4 ปัจจัย ได้แก่

4.3.1 มนุษย์:ต้องพัฒนามนุษย์ให้มีคุณภาพ มีสุขภาพดีชยัน อดทน รับผิดชอบ มีฝีมือมีความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ พร้อมทั้งจะเป็นกำลังสำคัญในระบบเศรษฐกิจและสังคมที่จัดสรร ให้เกื้อหนุน และนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนโดยให้การศึกษาและจัดสรรปัจจัยเกื้อหนุน

4.3.2 สังคม: จัดระบบสังคม ทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง การบริหาร ตลอดจนกิจการต่างๆ ให้ผสมกลมกลืนสอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันบนฐานแห่งความรู้ความเป็นจริงสร้างบรรยากาศ แห่งความไม่เบียดเบียน บรรยากาศแห่งความช่วยเหลือเกื้อกูล พิทักษ์ปกป้องคนที่อยู่ในสถานะ ต่างๆ ซึ่งมีโอกาสและมีความสามารถต่างกัน

4.3.3 ธรรมชาติ:วิถีการพัฒนาต้องยึดหลักให้มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ และดำรงชีวิต ให้สอดคล้องและกลมกลืนกับธรรมชาติ

4.3.4 เทคโนโลยี: การพัฒนาเทคโนโลยีการใช้เทคโนโลยีที่เกื้อกูล ไม่ทำลายธรรมชาติ นำของเสียมาผลิตเวียโนใช้ประโยชน์ใหม่ สังคมไทยต้องพัฒนาเทคโนโลยีควบคู่ไปกับการพัฒนา ตนเอง ต้องใช้เทคโนโลยีเป็นส่วนประดิษฐ์เสกสรรของมนุษย์อย่างไม่ประมาทและเพื่อเกื้อหนุน ให้ตนเองมีชีวิตดีงาม สมบูรณ์มีอิสรภาพและสันติสุข

5. การพัฒนาที่ยั่งยืน

การพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นแนวคิดที่เกิดจากผลกระทบทางลบต่อความเสื่อมโทรมทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อันเกิดจากการพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวทางในระบบทุนนิยม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อโลกก้าวเข้าสู่ความเป็นโลกาภิวัตน์ ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การดำเนินการของกลไกตลาด ก่อให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ เกิดการผลิตและการบริโภคเพิ่มขึ้นในโลกหลายเท่าทวีคูณ อันส่งผลเสียคือสิ่งแวดล้อมชีวิตมนุษย์ สัตว์ และพืชต่างๆ หากมนุษย์ยังคงใช้แนวทางการพัฒนาตามแนวทางทุนนิยมเสรีต่อไปอย่างไร้ขอบเขต และไม่คำนึงถึงข้อจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในการผลิต และบริโภคเพื่อสนองความต้องการอย่างไม่มีขีดจำกัดแล้ว อีกไม่นานมนุษย์อาจไม่สามารถอยู่บนโลกนี้ได้อีกต่อไป เมื่อสิ่งแวดล้อมต่างๆ ถูกทำลายลงจนอยู่ในสภาพที่ไม่เอื้อสำหรับมนุษย์ที่จะดำรงชีพได้ การพัฒนาที่ยั่งยืนจึงเป็นแนวคิดที่จะหยุดยั้งหรือป้องกันมิให้โลกต้องเดินทางไปสู่จุดนั้น

ในทุกๆ นิยามของ “การพัฒนาที่ยั่งยืน” มีจุดเน้นร่วมกันว่า การพัฒนาที่ยั่งยืนหมายถึง การปรับปรุงคุณภาพชีวิตมนุษย์ภายใต้ศักยภาพของระบบนิเวศน์วิทยาของโลก

การพัฒนาที่ยั่งยืนจึงมีส่วนประกอบพื้นฐานที่สำคัญ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ส่วนประกอบทั้งสามนี้จะเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน

วัตถุประสงค์ของการพัฒนาที่ยั่งยืน ตามแนวคิดของ Edward Barbier คือ การบรรลุเป้าหมายทั้งสามองค์ประกอบนี้ให้ได้ดีที่สุด และโดยที่สังคมไม่สามารถบรรลุเป้าหมายที่สูงสุดในทุกส่วนประกอบได้ จึงจำเป็นต้องยอมลดเป้าหมายในบางองค์ประกอบ เพื่อให้เป้าหมายในองค์ประกอบอื่นเพิ่มขึ้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการจัดลำดับความสำคัญระหว่างองค์ประกอบต่างๆว่าจะให้องค์ประกอบใดมีลำดับความสำคัญที่สูงกว่าองค์ประกอบอื่นๆ เช่น ถ้าให้ลำดับความสำคัญทางด้านเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในอันดับแรก ก็อาจต้องชดเชยด้วยการให้เป้าหมายทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมลดลง

ส่วนประกอบของความยั่งยืนทางเศรษฐกิจนั้น สังคมต้องสร้างความเจริญเติบโตที่ทำให้เกิดกระแสรายได้ที่เหมาะสม ในขณะที่ยังคงรักษาไว้ซึ่งสต็อกของทุนที่มนุษย์สร้างขึ้น ทุนมนุษย์ และทุนธรรมชาติเป้าหมายพื้นฐาน 3 ประการของระบบเศรษฐกิจ คือ

1. การเพิ่มขึ้นในการผลิตสินค้าและบริการ
2. การตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชน หรือการลดปัญหาความ

ยากจน

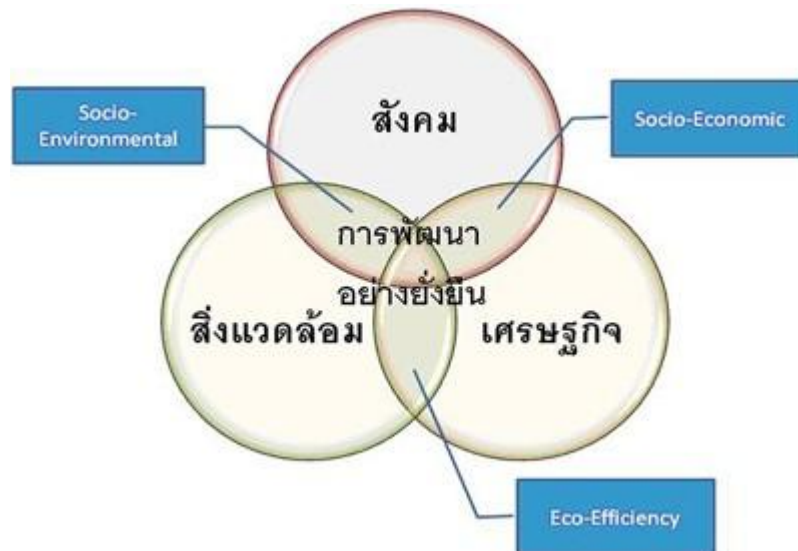
3. ทำให้เกิดการกระจายรายได้ที่เป็นธรรมเพิ่มขึ้น

เป้าหมายพื้นฐาน 3 ประการนี้จะต้องดำเนินการในแนวทางที่ยั่งยืนตามที่กล่าวมาแล้ว

ในส่วนประกอบทางด้านสังคมของการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้นจะต้องวางอยู่บนรากฐานของ 2 หลัก คือ หลักการความยุติธรรม และหลักการความเท่าเทียมกัน เพื่อให้เกิดการพัฒนาในระยะยาว การเข้าถึงทรัพยากรและโอกาสของคนในสังคมจะต้องมีความเท่าเทียมกัน สิทธิมนุษยชนและผลประโยชน์อื่นๆ เช่น อาหาร สาธารณสุข การศึกษา ที่อยู่อาศัยและโอกาสในการพัฒนาตนเอง ความเป็นธรรมในสังคมนี้นับถึงโอกาสที่เท่าเทียมกันของประชาชนทุกคนในด้านการศึกษาและการมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างผลิตภาพให้แก่สังคม สิ่งต่างๆ เหล่านี้จะทำให้เป้าหมายทางสังคมทั้งด้านของความหลากหลายทางวัฒนธรรม ความเป็นธรรมในสังคม ความเท่าเทียมกันระหว่างเพศ และการมีส่วนร่วมของประชาชนประสบความสำเร็จ

ในส่วนประกอบด้านสิ่งแวดล้อม หมายถึง การใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน การรักษาไว้ซึ่งสต็อกของทุนธรรมชาติไม่ว่าจะเป็นป่าไม้ แม่น้ำ ภูเขา แร่ธาตุอันเป็นสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติที่ควรจะต้องดำรงอยู่ที่ทำให้ส่วนประกอบทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม ดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยที่ความมีเสถียรภาพของระบบนิเวศน์ของโลกจะไม่ถูกรบกวนกระทบกระเทือน

แผนภาพที่ 2-7 องค์ประกอบของการพัฒนาที่ยั่งยืน

จากภาพแสดงส่วนประกอบของการพัฒนาที่ยั่งยืนที่จะต้องประกอบด้วย 3 ส่วนหลัก อันได้แก่ ส่วนของระบบเศรษฐกิจ ระบบสังคม และระบบนิเวศสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีความสัมพันธ์และพึ่งพาซึ่งกันและกัน การพัฒนาที่ยั่งยืนจะเกิดขึ้นในส่วนที่ทับซ้อนกันของ 3 องค์ประกอบหรือพื้นที่ แรงงาในภาพ กล่าวคือ มีการพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาสังคมและมีการปกป้องสิ่งแวดล้อมด้วยในขณะเดียวกัน (Edward Barbier, 2557)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กาญจนา ยะหนัก (2554, น.5-100) ศึกษาเรื่อง การใช้ประโยชน์ที่ดินในรูปแบบเกษตรผสมผสานตามหลักภูมิสังคม กรณีศึกษา ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ โดยได้กำหนดกลุ่มประชากรเป็นประชาชนที่ประกอบอาชีพการเกษตรเป็นหลัก คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจำนวน 39 ราย ผลการวิจัยพบว่า การทำเกษตรผสมผสานของเกษตรกรตำบลบ้านสวน เป็นการทำเกษตรในรูปแบบเกษตรกรรมดั้งเดิมที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษอย่างเหนียวแน่น อีกทั้งได้มีการนำพืชหลากหลายชนิดและการเลี้ยงสัตว์เข้ามาสร้างเป็นกิจกรรมเพิ่มเติม เพื่อสร้างแหล่งอาหารและรายได้ให้เกิดหมุนเวียนทั้งปี และมีข้อเสนอแนะในเรื่อง การใช้ปุ๋ยอินทรีย์หรือน้ำหมักชีวภาพในการเพิ่มผลผลิต ผลักดันให้หน่วยงานภาครัฐเข้ามาจัดหาแหล่งน้ำให้เพียงพอในช่วงฤดูแล้ง และองค์การบริหารส่วนตำบลสวนเขื่อนควรส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มในรูปแบบสหกรณ์ เพื่อเป็นศูนย์กลางในการกำหนดราคา จัดหาตลาด และประกันราคาผลผลิตขึ้นต่ำ

ปณิธิ บุญสา (2555, น.6-109) ศึกษาเรื่องรูปแบบการบริหารงานวิจัยเชิงพื้นที่ในการพัฒนาภูมิสังคมของ ตำบลแม่ตื่น อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก โดยกำหนดกลุ่มประชากรเป็น กลุ่มประชากรที่เข้ามามีบทบาทในฐานะนักวิจัยร่วม ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่มูลนิธิภูมิพลังไทย สำนักงาน ปปส. จำนวน 3 ราย และผู้ทำชุมชนในระดับท้องถิ่น กลุ่มประชากรในการศึกษาในฐานะนักวิจัยชุมชน จำนวน 4 ราย และกลุ่มประชากรในการศึกษาในฐานะเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัย จำนวน 26 ราย ผลการวิจัยพบว่า

คณะทำงานชุมชนท้องถิ่นแม่ตื่น และชาวบ้าน ต้องมีการปรับวิธีคิดและมีความเชื่อบนความรู้ของตนเอง ไม่ต้องรอให้หน่วยงานภายนอกมาดำเนินการพัฒนาในรูปแบบเดิมๆ เพราะคนในชุมชนรู้จักและเข้าใจเอกลักษณ์ของท้องถิ่นมากที่สุด ขาดเพียงการระบวงการทำงานที่ต้องอาศัยการเรียนรู้จากการวิจัย

นักวิจัยชุมชน ต้องเข้าใจว่าการบริหารงานวิจัยเชิงพื้นที่ที่ดำเนินการอยู่ ประเด็นการวิจัยต้องมาจากชุมชนและชุมชนต้องเป็นผู้ค้นหาคำตอบจากคำถามงานวิจัย

หน่วยงานในพื้นที่โดยเฉพาะมูลนิธิภูมิพลังไทย สำนักงาน ปปส. ภาค 5 ต้องทำความเข้าใจว่าต้องเริ่มพัฒนาชุมชน ภายใต้ภูมิสังคมที่ชุมชนเป็นอยู่ ไม่ใช่ นำสิ่งที่คิดว่าดีไปชี้แนะให้ชุมชนนำไปปฏิบัติโดยไม่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ และมีข้อเสนอแนะที่สำคัญในเรื่อง

กระบวนการพัฒนาจากากรมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชน เพื่อให้เกิดกลไกการบริหารในระดับพื้นที่ เน้นการดึงผู้นำเป็นหลักในการวิจัย

ปราโมทย์ สมัครการ (2550, น.4-122) ศึกษาเรื่องการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาเครือข่ายลุ่มน้ำแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ความสำเร็จในการทำงานของเครือข่ายลุ่มน้ำแม่แจ่มจะขับเคลื่อนไปได้ต้องมียุทธศาสตร์ประกอบที่สำคัญ คือ มีพันธะสัญญาที่หนักแน่นระหว่างกัน มีการพัฒนาอยู่ตลอดเวลา มีการรักษาพันธกรณีระยะยาว มีค่านิยมร่วมกัน และมีภาวะผู้นำ โดยใช้แนวทางการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ คือ การพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน มีความพอเพียง และสอดคล้องกับภูมิสังคม และมีข้อเสนอแนะที่สำคัญในเรื่องกำหนดนโยบายแนวทางการดำรงชีพตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง กำหนดนโยบายรับรองสิทธิชุมชน และสำรวจพื้นที่ทำกินของชาวบ้านที่อยู่ติดกับป่า และให้เอกสารสิทธิในที่ดินทำกินอย่างถาวร เพื่อแก้ปัญหาการบุกรุกป่า

วิทยา มะสะ (2558, น.6-198) ศึกษาเรื่องการจัดการความหลากหลายทางชีวภาพของสัตว์น้ำในหนองหลวง ภายใต้ภูมิสังคมชุมชนสมานมิตร ตำบลดอนศิลา อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย โดยกำหนดกลุ่มประชากรเป็นสัตว์น้ำ และสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกในพื้นที่ชุ่มน้ำหนองหลวง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการความหลากหลายทางชีวภาพของสัตว์น้ำชุมชนสมานมิตร ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพน้ำในภาพรวมของหนองหลวงมีค่าอยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสมต่อการดำรงชีวิตของสัตว์น้ำ และคนในชุมชนสมานมิตรได้เสนอรูปแบบและมาตรการการจัดการความหลากหลายทางชีวภาพของสัตว์น้ำในหนองหลวง ภายใต้ภูมิสังคมบ้านสมานมิตรว่าต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีชุมชนเป็นหลัก อาทิ มาตรการเชิงนโยบาย มาตรการเชิงหน่วยงาน เป็นต้น และมีข้อเสนอแนะที่สำคัญในเรื่องการพัฒนาองค์ความรู้แก่คนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง และศึกษาถึงผลกระทบของสัตว์น้ำต่างถิ่นที่มีผลต่อความหลากหลายของสัตว์น้ำในหนองหลวง

อุษณีย์ เชื้อกฤษณะ (2555, น.63-66) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับการปลูกหญ้าแฝกในพื้นที่การเกษตร ภายใต้ภูมิสังคมที่แตกต่างกัน โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเกษตรกรในเขตจังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งทำการเกษตรในพื้นที่ราบ จำนวน 62 ราย เกษตรกรในจังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งทำการเกษตรในพื้นที่ดอน จำนวน 68 ราย และเกษตรกรในเขตจังหวัดเชียงราย จำนวน 60 ราย ซึ่งทำการเกษตรในพื้นที่ลาดชัน ผลการวิจัยพบว่า แนวโน้มการปลูกหญ้าแฝกมีลักษณะเพิ่มขึ้นตามระดับการศึกษาที่สูงขึ้น ในขณะที่ลักษณะการถือครองพื้นที่ดินไม่เป็นปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจปลูกหญ้าแฝก นอกจากนี้ภาครัฐมีบทบาทสำคัญในการเป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารที่เผยแพร่เกี่ยวกับการปลูกหญ้าแฝก และความศรัทธาต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อการตัดสินใจปลูกหญ้าแฝก รองลงมาคือ การได้รับรู้ประโยชน์ของการปลูกหญ้าแฝก และมีข้อเสนอแนะที่สำคัญในเรื่องการเผยแพร่การปลูกแฝกควรนำเสนอพระราชกรณียกิจที่เกี่ยวข้องกับแฝก และควรมีการเพิ่มประสิทธิภาพ ความรู้ของเจ้าหน้าที่ที่เผยแพร่ให้ความรู้เกี่ยวกับแฝกให้เกษตรกร

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนภาคใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิสังคมเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน” เป็นการศึกษาแบบผสมวิธี (Mixed Method) ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดรายละเอียดวิธีการดำเนินการศึกษาดังนี้

1. การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย การสร้างเครื่องมือในการวิจัย การตรวจสอบเครื่องมือ และการใช้เครื่องมือ (การเก็บรวบรวมข้อมูล)
3. ขั้นตอนการวิจัย
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย

1. เจริญคุณภาพ กลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ
  - 1.1 การสัมมนากลุ่ม (Focus groups) ครั้งที่ 1 เพื่อนำสภาพปัญหาที่ค้นพบ เข้าสู่กระบวนการค้นหาแนวทางในการแก้ปัญหาและการพัฒนา ได้แก่กลุ่มผู้ปฏิบัติการในพื้นที่ องค์กรชุมชน ภาคประชาสังคม ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา นักธุรกิจ และกลุ่มประชาชนในพื้นที่ แบ่งตามจังหวัดภาคใต้ตอนล่าง 3 จังหวัด คือ จังหวัดปัตตานี ยะลา และจังหวัดนราธิวาส จำนวน 3 กลุ่มๆ ละ 12 คน รวม 36 คน ต่อจังหวัด รวมทั้งสิ้น 108 คน
  - 1.2 การสัมมนากลุ่ม (Focus groups) ครั้งที่ 2 เพื่อการวิเคราะห์หนทางปฏิบัติที่ผ่านกระบวนการสังเคราะห์ เข้าประชุมกลุ่ม ได้แก่ ผู้มีส่วนในการกำหนดนโยบายภาครัฐ คือผู้บริหารระดับท้องถิ่น จำนวน 9 คน ผู้บริหารระดับส่วนภูมิภาค จำนวน 9 คน ผู้บริหารระดับรัฐบาล จำนวน 9 คน และผู้บริหารที่มีส่วนรับผิดชอบด้านความมั่นคงของรัฐ จำนวน 9 คน รวมทั้งสิ้น 36 คน
  - 1.3 การสัมมนากลุ่ม (Focus groups) ครั้งที่ 3 เป็นการสอบถามความคิดเห็นจากกลุ่มเป้าหมาย ตามข้อ 1.1.1
2. เจริญปริมาณ
  - 2.1 ตัวอย่างกลุ่มประชากร ได้แก่ ประชาชนในพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ประกอบด้วย จังหวัดปัตตานี จำนวน 700,961 คน จังหวัด ยะลา จำนวน 522,297 คน และจังหวัดนราธิวาส จำนวน 789,681 คน รวมประชากรทั้งสิ้น 2,012,939 คน
  - 2.2 คัดเลือกกลุ่มโดย โดยใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane, 1973) ตามสูตรดังนี้ โดยการแทนค่าในสูตรดังกล่าว ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + N(e^2)}$$

โดยที่ n = จำนวนของขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ที่ระดับความเชื่อมั่น 95%
 N = จำนวนรวมทั้งหมดของประชากรที่ใช้ในการศึกษา
 e = ความคลาดเคลื่อนจากการประมาณค่า (เท่ากับ 0.05)

$$\begin{aligned} \text{แทนค่า } n &= \frac{2,012,939}{1 + 2,012,939(.05)^2} \\ &= 399.92 \end{aligned}$$

สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ เพื่อสะดวกในการวิจัย ผู้วิจัยจึงขอกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้คือ 400 คน ซึ่งเป็นจำนวนที่มากกว่าค่าที่คำนวณได้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

1.1 เชิงคุณภาพ : ประเด็นในการสัมภาษณ์

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการวิจัยซึ่งเป็นคำถามในการสัมภาษณ์ เพื่อให้ครอบคลุมคำถามในการวิจัยคือ “การศึกษารูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนภาคใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนากฎมสังคมเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน ดำเนินการได้อย่างไร” ดังนี้

คำถามในการวิจัย	คำถามในการสัมภาษณ์
การศึกษารูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนภาคใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนากฎมสังคมเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน ดำเนินการได้อย่างไร	<p>ตอนที่ 1 การสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus group) กำหนดหัวข้อในการสนทนา ดังนี้</p> <p>ข้อที่ 1 ความพึงพอใจในการดำรงชีวิตของประชาชนในพื้นที่ในปัจจุบันเป็นอย่างไร</p> <p>ข้อที่ 2 สิ่งที่ดีงามทางสังคมที่สมควรได้รับการยกย่อง</p> <p>ข้อที่ 3 ข้อขัดข้องในการดำรงชีวิตในพื้นที่ปัจจุบัน</p> <p>ข้อที่ 4 อนาคตของพื้นที่ที่อยากเห็นและต้องการควรเป็นอย่างไร</p>

คำถามในการวิจัย	คำถามในการสัมภาษณ์
	<p>ตอนที่ 2 การสัมมนากลุ่ม (Seminar group) ใช้คำถาม ในการสัมมนากลุ่ม เพื่อพิจารณาตามผลการสัมมนาในครั้งที่ 1 ตามกรอบภูมิสังคมเศรษฐกิจ ดังนี้</p> <p>ข้อ 1 สถานภาพการพัฒนาพื้นที่ตามนโยบายปัจจุบันเป็นอย่างไร</p> <p>ข้อ 2 ความสำเร็จในการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนที่สมควรได้รับการยกย่อง</p> <p>ข้อ 3 ข้อขัดข้องการพัฒนาตามความต้องการของประชาชน</p> <p>ข้อ 4 แนวทางในการพัฒนาพื้นที่ในอนาคตควรเป็นอย่างไร</p> <p>ตอนที่ 3 การสัมมนากลุ่ม (Seminar group) กำหนดหัวข้อในการสัมมนา ดังนี้</p> <p>ข้อ 1 ความเป็นไปได้ของการพัฒนาที่ตรงกับความต้องการของประชาชนควรเป็นอย่างไร</p> <p>ข้อ 2 การพัฒนาที่ตรงกับความต้องการของประชาชนที่สมควรได้รับการยกย่อง</p> <p>ข้อ 3 ข้อขัดข้องของการพัฒนาเป็นอย่างไร</p> <p>ข้อ 4 แนวทางการพัฒนาที่สนองตอบความต้องการของประชาชนในอนาคตควรเป็นอย่างไร</p>

1.2 เจริงปริมาณ : แบบสอบถาม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม ที่สร้างมาจากผลการวิจัยในเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัย ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามตรวจสอบรายการ (Check list) แบบสอบถามข้อคำถามแบบปิด (Close-Ended Question) ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์และขอบเขตของการศึกษา โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ศาสนา อาชีพ สถานภาพทางครอบครัว ระดับการศึกษา ซึ่งมีลักษณะแบบสอบถามปลายปิด (Close-Ended Question) จำนวน 6 ข้อ ใช้แบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 ระดับความคิดเห็นที่มีต่อความต้องการของประชาชน จำนวน 2 ด้าน คือ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งมีลักษณะแบบสอบถามชนิดปลายปิด (Close-Ended Question) ในแต่ละด้านๆ ละ 6 ข้อ รวม 12 ข้อ ใช้แบบสอบถาม

แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยมีหลักเกณฑ์การให้คะแนนโดยเรียงลำดับจากน้อยไปหามากด้วยค่าคะแนน 1 – 5 ตามลำดับ ดังนี้

ความคิดเห็นมากอย่างยิ่ง	ให้	5	คะแนน
ความคิดเห็นมาก	ให้	4	คะแนน
ความคิดเห็นปานกลาง	ให้	3	คะแนน
ความคิดเห็นน้อย	ให้	2	คะแนน
ความคิดเห็นน้อยอย่างยิ่ง	ให้	1	คะแนน

ตอนที่ 3 ระดับความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิสังคมเศรษฐกิจในอนาคต จำนวน 7 ด้าน คือ ภูมิสังคม การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า การพัฒนาต้องเป็นไปตามขั้นตอน การพึ่งตนเอง เรียบง่ายและประหยัด การส่งเสริมความรู้และเทคโนโลยีการสมัยใหม่ที่เหมาะสม และการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติที่ยั่งยืน ซึ่งมีลักษณะแบบสอบถามชนิดปลายปิด (Close-Ended Question) ในแต่ละด้านๆ ละ 4 ข้อ รวม 28 ข้อ ใช้แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยมีหลักเกณฑ์การให้คะแนนโดยเรียงลำดับจากน้อยไปหามากด้วยค่าคะแนน 1 – 5 ตามลำดับ ดังนี้

ความคิดเห็นมากอย่างยิ่ง	ให้	5	คะแนน
ความคิดเห็นมาก	ให้	4	คะแนน
ความคิดเห็นปานกลาง	ให้	3	คะแนน
ความคิดเห็นน้อย	ให้	2	คะแนน
ความคิดเห็นน้อยอย่างยิ่ง	ให้	1	คะแนน

ตอนที่ 4 ระดับความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาเพื่อความยั่งยืน จำนวน 4 ด้าน คือ การพัฒนาสังคม การพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาคน และการพัฒนาสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีลักษณะแบบสอบถามชนิดปลายปิด (Close-Ended Question) ในแต่ละด้านๆ ละ 4 ข้อ รวม 16 ข้อ ใช้แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยมีหลักเกณฑ์การให้คะแนนโดยเรียงลำดับจากน้อยไปหามากด้วยค่าคะแนน 1 – 5 ตามลำดับ ดังนี้

ความคิดเห็นมากอย่างยิ่ง	ให้	5	คะแนน
ความคิดเห็นมาก	ให้	4	คะแนน
ความคิดเห็นปานกลาง	ให้	3	คะแนน
ความคิดเห็นน้อย	ให้	2	คะแนน
ความคิดเห็นน้อยอย่างยิ่ง	ให้	1	คะแนน

2. การตรวจสอบเครื่องมือ ผู้วิจัยนำประเด็นในการสัมภาษณ์เชิงลึกที่ได้สร้างขึ้นให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาความเหมาะสม ก่อนที่จะนำไปใช้ในการเก็บข้อมูล

2.1 เชิงคุณภาพ : ความน่าเชื่อถือของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำประเด็นที่ในการสัมภาษณ์ ในครั้งนี้ ปรึกษากับผู้เชี่ยวชาญเพื่อทำการตรวจสอบความถูกต้องของเครื่องมือที่สามารถนำไปสู่คำถามการวิจัยในครั้งนี้ได้ จำนวน 3 ท่าน ดังนี้

พล.ต.ดร.ธนรัฐ ยังเฟื่องมนต์ ผู้ทรงคุณวุฒิกองทัพบก/นักวิชาการด้านวิจัย

พล.ต.เฉลิมพล จินารัตน์ ผู้ทรงคุณวุฒิกองทัพบก/ผู้เชี่ยวชาญด้าน

นโยบายและการปฏิบัติงานในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

ดร.อับดุลเลาะ ยีเลาะ ผู้อำนวยการโรงเรียนซอลีฮียะห์ จังหวัดปัตตานี

จากนั้นนำมาประมวลความเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด ที่ได้รับการพิจารณาแบบสอบถามเป็นรายข้อแล้ว นำมาปรับปรุงแบบสอบถามให้เป็นไปตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ มาทำการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์ของความสอดคล้อง (Index of Concordance : IOC)

$$\text{สูตร IOC} = \frac{\sum R}{N}$$

N

IOC แทน ดัชนีความสอดคล้อง

$\sum R$ แทน ค่าคะแนนรวมที่ผู้เชี่ยวชาญให้

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

โดย ค่า IOC นี้ สามารถกำหนดได้จากการอ้างอิงบุคคล ทั้งนี้ค่าที่กำหนดให้ผู้เชี่ยวชาญให้คะแนนนั้น มีดังนี้

1 ข้อคำถามสอดคล้องกับงานวิจัย

0 ไม่มั่นใจว่าข้อคำถามสอดคล้องกับงานวิจัย แต่อาจใช้ได้

-1 ข้อคำถามไม่สอดคล้องกับงานวิจัย

โดยที่ผู้เชี่ยวชาญจะแสดงความคิดเห็นต่อข้อคำถามเป็นรายข้อ ผู้วิจัยนำคะแนนที่ได้มารวมกันในแต่ละบุคคล จากนั้น รวมคะแนนของทุกคนเข้าด้วยกันหารด้วยจำนวนผู้เชี่ยวชาญ จะได้ ผลลัพธ์ที่เป็นตัวเลข ซึ่งค่าในการยอมรับ จะต้องไม่ต่ำกว่า .66 (ธนรัฐ ยังเฟื่องมนต์. 2554) จากการคำนวณได้ค่าสัมประสิทธิ์ของความสอดคล้อง ระหว่างข้อคำถามกับแบบสอบถามทั้งฉบับ มีค่าเท่ากับ

2.2 เชิงปริมาณ

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นทำการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

2.2.1 การหาค่าความสอดคล้อง ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น ไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา (Content Validity) และข้อบกพร่องของข้อคำถาม จำนวน 3 ท่าน

พล.ต.ดร.ธนัญฐ์ ยังเฟื่องมนต์ ผู้ทรงคุณวุฒิกองทัพบก/นักวิชาการ
ด้านวิจัย
พล.ต.เฉลิมพล จินารัตน์ ผู้ทรงคุณวุฒิกองทัพบก/ผู้เชี่ยวชาญ
ด้านนโยบายและการปฏิบัติงานในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้
ดร.อับดุลเลาะ ยีเลาะ ผู้อำนวยการโรงเรียนซอลีฮียะห์ จังหวัด
ปัตตานี

จากนั้นนำมาประมวลความเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด ที่ได้รับการ
พิจารณาแบบสอบถามเป็นรายข้อแล้ว นำมาปรับปรุงแบบสอบถามให้เป็นไปตามข้อเสนอแนะของ
ผู้เชี่ยวชาญ มาทำการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์ของความสอดคล้อง (Index of Concordance : IOC)

$$\text{สูตร IOC} = \frac{\sum R}{N}$$

IOC แทน ดัชนีความสอดคล้อง
 $\sum R$ แทน ค่าคะแนนรวมที่ผู้เชี่ยวชาญให้
 N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

โดย ค่า IOC นี้ สามารถกำหนดได้จากการอ้างอิงบุคคล ทั้งนี้ค่าที่กำหนดให้ผู้เชี่ยวชาญ
ให้คะแนนนั้น มีดังนี้

- 1 ข้อคำถามสอดคล้องกับงานวิจัย
- 0 ไม่มั่นใจว่าข้อคำถามสอดคล้องกับงานวิจัย แต่อาจใช้ได้
- 1 ข้อคำถามไม่สอดคล้องกับงานวิจัย

โดยที่ผู้เชี่ยวชาญจะแสดงความคิดเห็นต่อข้อคำถามเป็นรายข้อ ผู้วิจัยนำคะแนนที่ได้มา
รวมกันในแต่ละบุคคล จากนั้น รวมคะแนนของทุกคนเข้าด้วยกันหารด้วยจำนวนผู้เชี่ยวชาญ จะได้
ผลลัพธ์ที่เป็นตัวเลข ซึ่งค่าในการยอมรับ จะต้องไม่ต่ำกว่า .66 (ธนัญฐ์ ยังเฟื่องมนต์. 2554) จากการ
คำนวณได้ค่าสัมประสิทธิ์ของความสอดคล้อง ระหว่างข้อคำถามกับแบบสอบถามทั้งฉบับ มีค่าเท่ากับ

2.2.2 หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ผ่านการ
ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ ไปทดลองใช้กับกลุ่มทดลองซึ่งเป็นประชาชนในพื้นที่
จังหวัดสงขลา จำนวน 30 คน โดยสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental sampling) จากนั้นทำ
การทดสอบด้วยสถิติ วิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นโดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทาง
สังคมศาสตร์ (Statistic Package for Social Sciences หรือ SPSS Version 11.5) หาค่า
สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาช (Cronbach's Alpha Coefficient : α) โดยใช้เมนูคำสั่ง MENU :
Analyze → Scale → Reliability Analysis และได้กำหนดค่าของความเชื่อมั่นไว้ไม่ต่ำ
กว่า .80 จากการคำนวณได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ มีค่าเท่ากับ .8481

2.3 การใช้เครื่องมือ : การเก็บรวบรวมข้อมูล

2.3.1 เชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยได้ทำการแบ่งวิธีในการเข้าถึงข้อมูลและการเก็บรวบรวมข้อมูล ออกเป็น 2 ส่วน คือ ข้อมูลด้านเอกสาร (Review data) และข้อมูลภาคสนาม (Field data)

2.3.1.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลด้านเอกสาร (Review data)

ข้อมูลปฐมภูมิ ผู้วิจัยได้ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ขึ้นมาจากเอกสารงานวิจัย เพื่อเป็นการกำหนดขอบเขตและเนื้อหาให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้นตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย

ข้อมูลทุติยภูมิผู้วิจัยได้ศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ จากเอกสารบทความหนังสืองานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลทั่วไป เพื่อเป็นการกำหนดขอบเขตและเนื้อหาของกรวิจัย และสร้างเครื่องมือวิจัยให้มีความชัดเจนตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.3.1.1. การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม(Field data)

การสัมภาษณ์เชิงกลุ่ม ผู้วิจัยได้เชิญกลุ่มเป้าหมายที่กำหนดไว้ในห้องที่เตรียมการไว้โดยกำหนดการนั่งในลักษณะวงกลมเพื่อให้ทุกคนได้เห็นหน้ากัน จากนั้นผู้วิจัยเริ่มตั้งคำถามที่ละข้อตามที่กำหนดไว้เป็นคำถามในการสัมภาษณ์พร้อมกับเปิดโอกาสให้ทุกคนพูดกันอย่างเป็นวงกว้างโดยผู้วิจัยจะเป็นคนบันทึกการสนทนาดังกล่าวเมื่อเสร็จสิ้นแล้ว ผู้วิจัยจะอ่านให้กลุ่มได้ฟังอีกครั้งพร้อมกับเปิดโอกาสให้เพิ่มเติมเนื้อหาแล้วสรุปให้กลุ่มฟังอีกครั้ง โดยจะใช้เวลาในการสัมภาษณ์เชิงกลุ่มประมาณ 60-90 นาที ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับความร่วมมือของผู้ถูกสัมภาษณ์ด้วย และ จะทำการสัมภาษณ์จนกว่าจะไม่พบข้อสงสัยหรือไม่มีข้อมูลใหม่เกิดขึ้น ที่เรียกว่า ข้อมูลอิ่มตัว (Data saturation) จึงหยุดการสัมภาษณ์

การสัมมนากลุ่ม (Seminar Group) โดยผู้วิจัย ได้เชิญกลุ่มเป้าหมายที่กำหนดไว้ ในห้องที่เตรียมการไว้โดยกำหนดการนั่งในรูปตัวยู(เกือกม้า) เพื่อให้ทุกคนได้เห็นหน้ากัน พร้อมกับมีผู้อาวุโส เป็นประธานในการสนทนา 1 คน ผู้วิจัยเป็นผู้สังเกตการณ์และเป็นเลขการประมุขจดบันทึก โดยประธานการสนทนาเริ่มตั้งคำถามตามที่กำหนดไว้ที่ละข้อ แล้วให้ผู้เข้าร่วมสนทนาตอบอย่างเสรีเมื่อเสร็จสิ้นแล้ว ผู้วิจัยจะอ่านให้กลุ่มได้ฟังอีกครั้งพร้อมกับเปิดโอกาสให้เพิ่มเติมเนื้อหาแล้วสรุปให้กลุ่มฟังอีกครั้ง

ผู้วิจัยจะใช้การจดบันทึก โดยสรุปสั้น ๆ เฉพาะประเด็นที่สำคัญ และการบันทึกเสียงในการสัมภาษณ์ และเมื่อจบการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะทำการบันทึกข้อมูลอื่น ๆ ทันที เช่น ลักษณะท่าทาง น้ำเสียง ความคิด ความรู้สึกของผู้ถูกสัมภาษณ์หรือปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้วิจัยขณะที่รวบรวมข้อมูลตามความเป็นจริงโดยไม่มีอคติความ

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ถูกบันทึกมาทำการถอดเทปรายวัน จากนั้นจึงตรวจสอบข้อมูลที่ไม่ชัดเจนหรือไม่ครบถ้วน เพื่อนำไปศึกษาเพิ่มเติมในการสัมภาษณ์ครั้งต่อไป และทำการถอดเทป แบบคำต่อคำ ประโยคต่อประโยค แล้วตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้งด้วยการฟังเทปบันทึกเสียงซ้ำ

2.3.2 เชนงปริมาณ

2.3.2.1 การสุ่มตัวอย่าง วิธีการสุ่มตัวอย่างจะใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) โดยกำหนดกลุ่มประชากรเรียงลำดับตามบัญชีรายชื่อ และทำการสุ่มด้วยวิธีการจับฉลากให้ได้กลุ่มตัวอย่างครบตามจำนวน

ตารางที่ 3 - 1 กลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามพื้นที่จังหวัด

ประชาชนในพื้นที่จังหวัด	ประชากร (คน)	กลุ่มตัวอย่าง (คน)
ปัตตานี	700,961	139
ยะลา	522,297	103
นราธิวาส	789,681	157
รวม	2,012,939	400

2.3.2.2 นำแบบสอบถามไปสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างแต่ละจังหวัด โดยมอบหมายให้กำลังพลที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ไปดำเนินการ

ขั้นตอนการวิจัย

1. ทำการศึกษาสภาพของความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา จากการศึกษาเอกสาร วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และ เวทีประชาคม การสัมมนา ของกลุ่มบุคคลที่มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้)

2. ศึกษาและสำรวจสภาพของพื้นที่และสภาพความเป็นจริงในพื้นที่เป้าหมาย

3. จัดการสัมภาษณ์เชิงกลุ่ม (Focus groups) เพื่อนำสภาพปัญหาที่ค้นพบ เข้าสู่กระบวนการค้นหาแนวทางในการแก้ปัญหาและการพัฒนา โดยกลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลหลักแบ่งตามจังหวัดภาคใต้ตอนล่าง 3 จังหวัด คือ จังหวัดปัตตานี ยะลา และจังหวัดนราธิวาส คือ กลุ่มผู้ปฏิบัติการในพื้นที่ องค์กรชุมชน ภาคประชาสังคม ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา นักธุรกิจ และกลุ่มประชาชนในพื้นที่ จำนวน 3 กลุ่มๆ ละ 12 คน รวม 36 คน ต่อจังหวัด รวมทั้งสิ้น 108 คน

4. วิเคราะห์ความเป็นไปได้ตามแนวทางที่ได้ผลการสัมภาษณ์เชิงกลุ่ม (Focus groups) แล้วสังเคราะห์ ให้ได้เป็นหนทางปฏิบัติเพื่อเสนอแนะเป็นนโยบายทางเลือกแก่ผู้มีส่วนในการกำหนดนโยบายภาครัฐ

5. นำหนทางปฏิบัติที่ผ่านกระบวนการสังเคราะห์ เข้าประชุมกลุ่มสัมมนา (seminar groups) ที่เป็นผู้มีส่วนในการกำหนดนโยบายภาครัฐ โดยกำหนดกลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลหลักคือ ผู้บริหารระดับท้องถิ่น จำนวน 9 คน ผู้บริหารระดับส่วนภูมิภาค จำนวน 9 คน ผู้บริหารระดับรัฐบาล จำนวน 9 คน และ ผู้บริหารที่มีส่วนรับผิดชอบด้านความมั่นคงของรัฐ จำนวน 9 คน รวมทั้งสิ้น 36 คน

6. นำผลการประชุมกลุ่มสัมมนา ของผู้มีส่วนในการกำหนดนโยบายของรัฐ มาวิเคราะห์ และสังเคราะห์เพื่อกำหนดเป็นข้อเสนอแนะสำหรับรูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัด ชายแดนภาคใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนากฎมสังคมเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน

7. นำรูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนภาคใต้) ตามแนว ยุทธศาสตร์การพัฒนากฎมสังคมเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน มาสอบถามความคิดเห็นจากกลุ่มเป้าหมายโดย การจัดสัมมนา (Seminar Groups) ตามข้อ 3 (ผู้ให้ข้อมูลหลัก แบ่งตามจังหวัดภาคใต้ตอนล่าง 3 จังหวัด คือ จังหวัดปัตตานี ยะลา และจังหวัดนราธิวาส คือ กลุ่มผู้ปฏิบัติการในพื้นที่ องค์กรชุมชน ภาคประชาสังคม ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา นักธุรกิจ และกลุ่มประชาชนในพื้นที่ จำนวน 3 กลุ่มๆ ละ 12 คน รวม 36 คน ต่อจังหวัด รวมทั้งสิ้น 108 คน)

8. นำผลการศึกษาที่ได้จากการแสดงความคิดเห็น ในข้อ 7 มาปรับปรุงและพัฒนา เพื่อให้เกิดรูปแบบใหม่สำหรับการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนภาคใต้) ตามแนว ยุทธศาสตร์การพัฒนากฎมสังคมเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน

9. นำผลตามข้อ 8 มาออกแบบเครื่องมือสำหรับการวิจัยในเชิงปริมาณ เพื่อสอบถาม ความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ โดยกำหนดกลุ่มประชากรได้แก่ประชาชนในพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ประกอบด้วย จังหวัดปัตตานี จำนวน 700,961 คน จังหวัด ยะลา จำนวน 522,297 คน และจังหวัดนราธิวาส จำนวน 789,681 คน รวมประชากรทั้งสิ้น 2,012,939 คน คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดย โดยใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane, 1973) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน และแบ่งออกตามสัดส่วนของจำนวนประชากรแต่ละจังหวัดให้ได้ครบตามจำนวน กลุ่มตัวอย่าง

10. นำผลการศึกษาตามข้อ 9 มาปรับปรุงและพัฒนาเพื่อให้เกิดรูปแบบใหม่สำหรับการ พัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนภาคใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนากฎมสังคม เศรษฐกิจอย่างยั่งยืน แล้วสรุปเป็นข้อค้นพบในการวิจัยครั้งนี้ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. เชิงคุณภาพ

1.1 หลังจากทีผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเรียบร้อยแล้ว จากนั้นจึงทำการ ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล (Trustworthiness) ดังนี้

1.1.1 ผู้สัมภาษณ์มีการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับผู้ถูกสัมภาษณ์ เพื่อให้เกิด ความไว้วางใจในตัวผู้วิจัย อันจะมีผลต่อความถูกต้องและความเป็นจริงของข้อมูล

1.1.2 ผู้วิจัยมีการยืนยันความถูกต้องของข้อมูล (Member checking) โดย นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ด้วยการจดบันทึกอย่างละเอียด นำกลับไปให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ยืนยันความ ถูกต้องของข้อมูล ว่ามีความถูกต้องและเป็นจริง ตรงกับความรู้สึกของผู้ถูกสัมภาษณ์หรือไม่

1.1.3 ผู้วิจัยมีการตรวจสอบความไว้วางใจได้ของข้อมูล (Dependability) โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ไปตรวจสอบกับอาจารย์ที่ปรึกษางานวิทยานิพนธ์ เพื่อยืนยันความ ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ที่ได้ทำการศึกษาค้นคว้า

1.1.4 ผู้วิจัยมีการใช้ความสามารถในการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ (Transferability) โดยการเขียนระเบียบวิธีการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูล และบริบทที่ต้องการศึกษาอย่างชัดเจน เพื่อเป็นการเพิ่มความน่าเชื่อถือของการวิจัย ในการทำงานนำผลการวิจัยไปใช้ในบริบทที่ใกล้เคียงกัน

1.1.5 ผู้วิจัยมีการยืนยันผลการวิจัย (Conformability) โดยผู้วิจัยจะเก็บเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยไว้เป็นอย่างดีพร้อมสำหรับการตรวจสอบ (Audit trail) เพื่อเป็นการยืนยันว่าข้อมูลที่ได้ ไม่มีความลำเอียงหรือเกิดจากการคิดขึ้นของผู้วิจัย

1.2 ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยตัดแปลงขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพของ Colaizzi (1978) ซึ่งเป็นวิธีที่ได้รับการยอมรับและใช้กันอย่างแพร่หลายในงานวิจัยเชิงปรากฏการณ์วิทยา ดังนี้

1.2.1 นำข้อมูลที่ได้จากการถอดความกับเครื่องบันทึกเสียงและการบันทึกภาคสนามมาพิจารณาหลาย ๆ ครั้ง เพื่อให้เกิดความเข้าใจในภาพรวมของข้อมูลที่ได้และพิจารณาประเด็นที่สำคัญ

1.2.2 นำข้อมูลที่ได้อ่านพิจารณาอีกครั้งอย่างละเอียด จากนั้นจึงทำการตีความพร้อมกับการตั้งข้อความหรือประโยคสำคัญที่เกี่ยวข้องออกมา

1.2.3 นำข้อมูลที่เป็นข้อความหรือประโยคที่มีความหมายเหมือนกันหรือใกล้เคียงมาไว้กลุ่มเดียวกัน เพื่อสร้างหัวข้อสรุป และกลุ่มหัวข้อสรุปแนวคิดในตัวข้อมูล โดยมีรหัสข้อมูลกำกับทุกข้อความหรือทุกประโยค จากนั้นจึงตั้งคำสำคัญ ซึ่งจะจัดเป็นกลุ่มใหญ่ (Themes) และกลุ่มย่อย (Sub-theme) ที่อยู่ภายใต้ความหมายของกลุ่มใหญ่

1.2.4 อธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างละเอียดครบถ้วน โดยเขียนให้มีความต่อเนื่องและกลมกลืนกันระหว่างข้อความหรือประโยคของความหมายและหัวข้อต่าง ๆ ซึ่งในขั้นตอนนี้ต้องพยายามตัดข้อมูลหรือหัวข้อที่ไม่จำเป็นออก

1.2.5 ยกตัวอย่างคำพูดประกอบคำหลักสำคัญที่ได้ เพื่อแสดงความชัดเจนของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น

1.2.6 ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล โดยนำข้อสรุปที่ได้ไปให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบถึงความเป็นจริงและความถูกต้อง เพื่อให้ได้ข้อสรุปสุดท้ายที่สมบูรณ์และเป็นข้อค้นพบที่ได้จากผู้ให้ข้อมูล จากนั้นจึงนำข้อมูลมาตรวจสอบกับอาจารย์ที่ปรึกษาอีกครั้ง

2. เชิงปริมาณ

เมื่อได้แบบสอบถามคืนแล้ว ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่รวบรวมได้มาดำเนินการ ดังนี้

2.1 การตรวจสอบข้อมูล (Editing) ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถามแยกแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์ออก

2.2 การลงรหัส (Coding) นำแบบสอบถามที่ถูกต้องเรียบร้อยแล้วมาลงรหัสตามที่กำหนดรหัสไว้ล่วงหน้า สำหรับแบบสอบถามชนิดปลายเปิด (Close-Ended Question) ส่วนแบบสอบถามชนิดปลายเปิด (Open-Ended Question) ผู้วิจัยได้จัดกลุ่มตามคำตอบแล้วจึงนับคะแนนใส่รหัส

2.3 การประมวลผลข้อมูล ข้อมูลที่ลงรหัสแล้วได้นำมาบันทึกโดยใช้เครื่องไมโครคอมพิวเตอร์ เพื่อการประมวลผลข้อมูลซึ่งใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Statistic Package for Social Sciences หรือ SPSS Version 11.5)

2.4 การคำนวณค่าสถิติแยกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

2.4.1 การวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) แบ่งเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ลักษณะของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ศาสนา อาชีพ สถานภาพทางครอบครัว ระดับการศึกษา วิเคราะห์โดยใช้ค่าสถิติร้อยละ (Percentage) โดยใช้เมนูคำสั่ง

MENU : Analyze → Descriptive Statistics → Frequencies

ตอนที่ 2 ระดับความคิดเห็นที่มีต่อความต้องการของประชาชน จำนวน 2 ด้าน คือ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต วิเคราะห์โดยใช้การแจกแจงความถี่ (Frequencies) และค่าสถิติร้อยละ (Percentage) โดยใช้เมนูคำสั่ง

MENU : Analyze → Descriptive Statistics → Frequencies

ตอนที่ 3 ระดับความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนากฎมีสังคมเศรษฐกิจในอนาคต จำนวน 7 ด้าน คือ ภูมิสังคม การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า การพัฒนาต้องเป็นไปตามขั้นตอน การพึ่งตนเอง เรียบง่ายและประหยัด การส่งเสริมความรู้และเทคนิควิชาการสมัยใหม่ที่เหมาะสม และการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติที่ยั่งยืน วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยใช้เมนูคำสั่ง

MENU : Analyze → Descriptive Statistics → Frequencies

ตอนที่ 4 ระดับความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาเพื่อความยั่งยืน จำนวน 4 ด้าน คือ การพัฒนาสังคม การพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาคน และการพัฒนาสิ่งแวดล้อม วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยใช้เมนูคำสั่ง

MENU : Analyze → Descriptive Statistics → Frequencies

การแปลผลการวิจัยของลักษณะแบบสอบถามที่ใช้ระดับการวัดข้อมูลประเภท อันตรภาคชั้น (Interval Scale) ผู้วิจัยใช้เกณฑ์การประเมินผล โดยใช้เกณฑ์ประเมินจากสูตรต่อไปนี้ (วิเชียร เกตุสิงห์. 2538 : 8-11)

$$\begin{aligned} \text{อันตรภาคชั้น} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\ &= \frac{5 - 1}{3} \\ &= 1.33 \end{aligned}$$

จากหลักเกณฑ์ดังกล่าว ผู้วิจัยได้กำหนดการแปลความหมายของระดับความสำคัญ ของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการความรู้โดยใช้โรงเรียนของหน่วยของกองพลทหารราบที่ 9 ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 2.33 หมายถึง ความสำคัญ ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 2.34 - 3.67 หมายถึง ความสำคัญ ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 3.68 - 5.00 หมายถึง ความสำคัญ ในระดับมาก

2.4.2 การวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่

2.4.2.1 สมมติฐานที่ 1 ความต้องการของประชาชนมีผลต่อรูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง(3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิสังคมเศรษฐกิจในอนาคต ค่าสถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน คือ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) โดยใช้เมนูคำสั่ง

MENU : Analyze → Regression → Linear

2.4.2.2 สมมติฐานที่ 2 รูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง(3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิสังคมเศรษฐกิจในอนาคตเป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืน ค่าสถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน คือ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) โดยใช้เมนูคำสั่ง

MENU : Analyze → Regression → Linear

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลเอกสารต่าง ๆ เกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนภาคใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนากฎมัสังคมเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน ทำการศึกษาโดยกำหนดขั้นตอนในการศึกษาดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยกลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ

ตอนที่ 1 การสัมมนากลุ่ม (Focus groups) ครั้งที่ 1 เพื่อนำสภาพปัญหาที่ค้นพบ เข้าสู่กระบวนการค้นหาแนวทางในการแก้ปัญหาและการพัฒนา ได้แก่กลุ่มผู้ปฏิบัติการในพื้นที่ องค์กรชุมชน ภาคประชาสังคม ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา นักธุรกิจ และกลุ่มประชาชนในพื้นที่ แบ่งตามจังหวัดภาคใต้ตอนล่าง 3 จังหวัด คือ จังหวัดปัตตานี ยะลา และจังหวัดนราธิวาส จำนวน 3 กลุ่ม ๆ ละ 12 คน รวม 36 คน ต่อจังหวัด รวมทั้งสิ้น 108 คน

ตอนที่ 2 การสัมมนากลุ่ม (Focus groups) ครั้งที่ 2 เพื่อการวิเคราะห์หนทางปฏิบัติ ที่ผ่านกระบวนการสังเคราะห์ เข้าประชุมกลุ่ม ได้แก่ ผู้มีส่วนในการกำหนดนโยบายภาครัฐ คือ ผู้บริหารระดับท้องถิ่น จำนวน 9 คน ผู้บริหารระดับส่วนภูมิภาค จำนวน 9 คน ผู้บริหารระดับรัฐบาล จำนวน 9 คน และผู้บริหารที่มีส่วนรับผิดชอบด้านความมั่นคงของรัฐ จำนวน 9 คน รวมทั้งสิ้น 36 คน

ตอนที่ 3 การสัมมนากลุ่ม (Focus groups) ครั้งที่ 3 เป็นการสอบถามความคิดเห็น จากกลุ่มเป้าหมาย ในข้อ 1 ได้แก่ กลุ่มผู้ปฏิบัติการในพื้นที่ องค์กรชุมชน ภาคประชาสังคม ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา นักธุรกิจ และกลุ่มประชาชนในพื้นที่ แบ่งตามจังหวัดภาคใต้ตอนล่าง 3 จังหวัด คือ จังหวัดปัตตานี ยะลา และจังหวัดนราธิวาส จำนวน 3 กลุ่ม ๆ ละ 12 คน รวม 36 คน ต่อจังหวัด รวมทั้งสิ้น 108 คน

2. การวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงปริมาณในเชิงปริมาณ โดยกำหนดกลุ่มเป้าหมายให้แก่ ประชาชนในพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ประกอบด้วย จังหวัดปัตตานี จำนวน 700,961 คน จังหวัด ยะลา จำนวน 522,297 คน และจังหวัดนราธิวาส จำนวน 789,681 คน รวม ประชากรทั้งสิ้น 2,012,939 คน คัดเลือกกลุ่มโดย โดยใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane, 1973) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน โดยกำหนดขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับความต้องการของประชาชน

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นต่อรูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนากฎมัสังคมเศรษฐกิจในอนาคต

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นต่อการพัฒนาเพื่อความยั่งยืน

ตอนที่ 5 ผลการทดสอบสมมติฐาน

การวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงคุณภาพ

ตอนที่ 1 การสัมมนากลุ่ม (Focus groups) ครั้งที่ 1 การนำสภาพปัญหาที่ค้นพบเข้าสู่กระบวนการค้นหาแนวทางในการแก้ปัญหาและการพัฒนา

ผู้เข้าร่วมการสัมมนากลุ่มได้แก่กลุ่มผู้ปฏิบัติการในพื้นที่ องค์กรชุมชน ภาคประชาสังคม ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา นักธุรกิจ และกลุ่มประชาชนในพื้นที่ แบ่งตามจังหวัดภาคใต้ตอนล่าง 3 จังหวัด คือ จังหวัดปัตตานี ยะลา และจังหวัดนราธิวาส จำนวน 3 กลุ่มๆ ละ 12 คน รวม 36 คน ต่อจังหวัด รวมทั้งสิ้น 108 คน

ตารางที่ 4-1 ความคิดเห็นของกลุ่ม 3 จังหวัดชายแดนใต้ที่มีต่อสภาพปัญหาที่ค้นพบเข้าสู่กระบวนการค้นหาแนวทางในการแก้ปัญหาและการพัฒนาในเรื่อง ความพึงพอใจในการดำรงชีวิตของประชาชนในพื้นที่ในปัจจุบัน

หัวข้อการสัมภาษณ์กลุ่ม ความพึงพอใจในการดำรงชีวิตของประชาชนในพื้นที่ในปัจจุบันเป็นอย่างไร	
กลุ่มจังหวัด	ความคิดเห็น
ปัตตานี	<p>การอยู่ร่วมกันอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข มีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน</p> <p>การอิสระในการปฏิบัติศาสนกิจ</p> <p>ความภาคภูมิใจในผืนแผ่นดินมาตุภูมิของตนที่มีประวัติศาสตร์ความยิ่งใหญ่มาก่อน</p> <p>บ้านเมืองมีความสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อย</p> <p>ความภาคภูมิใจที่ได้เกิดมาในภาคใต้ของประเทศไทย ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีเอกลักษณ์วัฒนธรรมเป็นของตนเอง</p> <p>การได้อยู่ร่วมกันในครอบครัวอย่างมีความสุข</p> <p>การได้ถ่ายทอดความรู้แก่เยาวชน</p>
ยะลา	<p>การมีอิสระที่ได้ปฏิบัติตามหลักของศาสนา และมีความสามารถในการปฏิบัติศาสนกิจได้อย่างสมบูรณ์</p> <p>การให้การศึกษแก่เยาวชน เพื่อให้เป็นคนที่ดีแก่สังคมในอนาคต</p> <p>ความสงบสุขของพื้นที่ และการดำรงชีวิตในวิถีตามหลักของศาสนา</p> <p>การที่เห็นครอบครัวของตนเองและเพื่อนบ้านมีความสุข มีการแบ่งปันกันช่วยเหลือเกื้อกูลกัน</p> <p>การมีอิสระในการดำรงชีวิตประจำวัน</p> <p>การที่เห็นสภาพบ้านเมืองมีความสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อย</p>
นราธิวาส	<p>การได้มีโอกาสได้ถ่ายทอดความรู้แก่เยาวชนและผู้ที่ไม่รู้ให้ได้รับรู้เรื่องราวเกี่ยวกับศาสนา การมีความสุขที่ได้มีการแลกเปลี่ยนความรู้</p> <p>การมีชีวิตอย่างเรียบง่าย ได้อยู่กับพี่น้องประชาชนของตน คอยให้การช่วยเหลือ</p> <p>การทำให้ผู้ใต้ปกครองมีความสุข</p> <p>การที่ได้เห็นรอยยิ้มของชาวบ้านในความปกครอง การให้การแบ่งปัน ให้เกิดความรักความศรัทธา</p>

จากตารางที่ 4 -1 กลุ่ม 3 จังหวัดชายแดนใต้ มีความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาที่ค้นพบเข้าสู่กระบวนการค้นหา แนวทางในการแก้ปัญหาและการพัฒนา ในเรื่อง ความพึงพอใจในการดำรงชีวิตของประชาชนในพื้นที่ในปัจจุบัน พบว่า

จังหวัดปัตตานี เห็นว่า การอยู่ร่วมกันอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข มีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน การอิสระในการปฏิบัติศาสนกิจ ความภาคภูมิใจในผืนแผ่นดินมาตุภูมิของตนที่มีประวัติศาสตร์ความยิ่งใหญ่มาก่อน บ้านเมืองมีความสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อย ความภาคภูมิใจที่ได้เกิดมาในภาคใต้ของประเทศไทย ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มี เอกลักษณ์ วัฒนธรรมเป็นของตนเอง การได้อยู่ร่วมกันในครอบครัวอย่างมีความสุข และการได้ถ่ายทอดความรู้แก่เยาวชน

จังหวัดยะลา เห็นว่า การมีอิสระที่ได้ปฏิบัติตามหลักของศาสนา และมีความสามารถในการปฏิบัติศาสนกิจได้อย่างสมบูรณ์ การให้การศึกษาแก่เยาวชน เพื่อให้เป็นคนที่ดีแก่สังคมในอนาคต ความสงบสุขของพื้นที่ และการดำรงชีวิตในวิถีตามหลักของศาสนา การที่เห็นครอบครัวของตนเองและเพื่อนบ้านมีความสุข มีการแบ่งปันกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การมีอิสระในการดำรงชีวิตประจำวัน และการที่เห็นสภาพบ้านเมืองมีความสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อย

จังหวัดนราธิวาส เห็นว่า การได้มีโอกาสได้ถ่ายทอดความรู้แก่เยาวชนและผู้ที่ไม่รู้ให้รู้เรื่องราวเกี่ยวกับศาสนา การมีความสุขที่ได้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ การมีชีวิตอย่างเรียบง่ายได้อยู่กับพี่น้องประชาชนของตน คอยให้การช่วยเหลือ การทำให้ผู้ได้ปกครองมีความสุข การที่ได้เห็นรอยยิ้มของชาวบ้านในความปกครอง และการให้การแบ่งปัน ให้เกิดความรักความศรัทธา

ตารางที่ 4-2 ความคิดเห็นของกลุ่ม 3 จังหวัดชายแดนใต้ที่มีต่อสภาพปัญหาที่ค้นพบเข้าสู่กระบวนการ ค้นหา แนวทางในการแก้ปัญหาและการพัฒนาในเรื่อง สิ่งที่ต้องการทางสังคมที่สมควรได้รับการยกย่อง

หัวข้อการสัมภาษณ์กลุ่ม สิ่งที่ต้องการทางสังคมที่สมควรได้รับการยกย่องมีอย่างไร	
กลุ่มจังหวัด	ความคิดเห็น
ปัตตานี	<p>การจัดการศึกษาของรัฐและเอกชนที่มุ่งให้เยาวชนมีความรู้ความสามารถ เป็นทรัพยากรบุคคลของชาติในอนาคต</p> <p>การที่เป็นคอยช่วยเหลือผู้อื่นอยู่ตลอดเวลา</p> <p>การมีเอกลักษณ์และวัฒนธรรมอันดีงามของพื้นที่</p> <p>การช่วยเหลือซึ่งกันและกันในสังคมพหุวัฒนธรรม</p> <p>การศึกษาและการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ต่อประชาชน</p> <p>การมีผู้นำที่ดีอยู่บนพื้นฐานความถูกต้อง ทำนุบำรุงสถานที่ และดูแลเอาใจใส่ประชาชนของตน</p>

ตารางที่ 4-2 ความคิดเห็นของกลุ่ม 3 จังหวัดชายแดนใต้ที่มีต่อสภาพปัญหาที่ค้นพบเข้าสู่กระบวนการค้นหาแนวทางในการแก้ปัญหาและการพัฒนาในเรื่อง สิ่งที่ตั้งงามทางสังคมที่สมควรได้รับการยกย่อง (ต่อ)

หัวข้อการสัมภาษณ์กลุ่ม สิ่งที่ตั้งงามทางสังคมที่สมควรได้รับการยกย่องมีอย่างไร	
กลุ่มจังหวัด	ความคิดเห็น
ยะลา	<p>การลงพื้นที่ของเจ้าหน้าที่รัฐ ที่มาคลุกคลีกับประชาชน การสร้างเข้าใจระหว่างรัฐกับประชาชน</p> <p>การมีสถาบันศาสนา มัสยิด วัด ที่เป็นพหุวัฒนธรรม</p> <p>การทำความดีที่ยั่งยืน</p> <p>การมีประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่</p> <p>ความมั่งคั่งในวัฒนธรรมของศาสนาอิสลาม</p> <p>สังคมส่วนใหญ่มีการช่วยเหลือกัน</p>
นราธิวาส	<p>การยกย่องคนดีที่ทำประโยชน์และเสียสละให้กับสังคม</p> <p>วัฒนธรรมของพื้นที่ที่เป็นมรดกตกทอดมาจนถึงปัจจุบัน</p> <p>การที่ผู้ปกครองเป็นแบบอย่างที่ดีในสังคม</p> <p>ศาสนาและวัฒนธรรมสมควรได้รับการยกย่องเชิดชู</p> <p>การยกย่องเชิดชูคนดีมีเกียรติคุณ</p> <p>การมีวิถีชีวิตเป็นอิสลาม ยึดมั่นในวัฒนธรรมอันดีงาม</p> <p>การเชิดชูคนดีที่บำเพ็ญประโยชน์ต่อชุมชนและประเทศชาติ</p>

จากตารางที่ 4-2 กลุ่ม 3 จังหวัดชายแดนใต้ มีความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาที่ค้นพบเข้าสู่กระบวนการค้นหาแนวทางในการแก้ปัญหาและการพัฒนา ในเรื่อง สิ่งที่ตั้งงามทางสังคมที่สมควรได้รับการยกย่องพบว่า

จังหวัดปัตตานี เห็นว่า การจัดการศึกษาของรัฐและเอกชนที่มุ่งให้เยาวชนมีความรู้ความสามารถ เป็นทรัพยากรบุคคลของชาติในอนาคต การที่เป็นคอยช่วยเหลือผู้อื่นอยู่ตลอดเวลา การมีเอกลักษณ์และวัฒนธรรมอันดีงามของพื้นที่ การช่วยเหลือซึ่งกันและกันในสังคมพหุวัฒนธรรม การศึกษาและการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ต่อประชาชน การมีผู้นำที่ดีอยู่บนพื้นฐานความถูกต้อง ทำนุบำรุงสถานที่ และดูแลใส่ใจประชาชนของตน

จังหวัดยะลา เห็นว่า การลงพื้นที่ของเจ้าหน้าที่รัฐ ที่มาคลุกคลีกับประชาชน การสร้างเข้าใจระหว่างรัฐกับประชาชน การมีสถาบันศาสนา มัสยิด วัด ที่เป็นพหุวัฒนธรรม การทำความดีที่ยั่งยืน การมีประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่ ความมั่งคั่งในวัฒนธรรมของศาสนาอิสลาม และสังคมส่วนใหญ่มีการช่วยเหลือกัน

จังหวัดนราธิวาส เห็นว่าการยกย่องคนดีที่ทำประโยชน์และเสียสละให้กับสังคม วัฒนธรรมของพื้นที่ที่เป็นมรดกตกทอดมาจนถึงปัจจุบัน การที่ผู้ปกครองเป็นแบบอย่างที่ดีในสังคม

ศาสนาและวัฒนธรรมสมควรได้รับการยกย่องเชิดชู การยกย่องเชิดชูคนคัมภีร์อุราอ่าน การมีวิถีชีวิตเป็นอิสลาม ยึดมั่นในวัฒนธรรมอันดีงาม และการเชิดชูคนดีที่บำเพ็ญประโยชน์ต่อชุมชนและประเทศชาติ

ตารางที่ 4-3   ความคิดเห็นของกลุ่ม 3   จังหวัดชายแดนใต้ที่มีต่อสภาพปัญหาที่ค้นพบเข้าสู่กระบวนการค้นหา แนวทางในการแก้ปัญหาและการพัฒนาในเรื่องข้อขัดข้องในการดำรงชีวิตในพื้นที่ปัจจุบัน

หัวข้อการสัมภาษณ์กลุ่ม ข้อขัดข้องในการดำรงชีวิตในพื้นที่ปัจจุบันเป็นอย่างไร	
กลุ่มจังหวัด	ความคิดเห็น
ปัตตานี	<p>ปัญหาเสพติดในพื้นที่ที่แพร่ระบาดในปัจจุบัน</p> <p>เศรษฐกิจปัจจุบันกระทบกระเทือนต่อการดำรงชีวิตประจำวันของประชาชน</p> <p>ความหวาดระแวงระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับประชาชน</p> <p>ความไม่มั่นคงปลอดภัยในพื้นที่</p> <p>การเกิดอาชญากรรม</p> <p>ความไม่เข้าใจในบริบทของ 3 จขต.</p>
ยะลา	<p>ปัญหาเศรษฐกิจที่ไม่ค่อยดี ทำให้ดำรงชีวิตลำบาก</p> <p>การสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาของภาครัฐ</p> <p>ความไม่จริงใจในการแก้ปัญหาของเจ้าหน้าที่รัฐ</p> <p>ปัญหาเสพติดในพื้นที่</p> <p>การไม่ทำงานของบุคคลในวัยทำงาน ที่คิดว่าไปกระทบกระเทือนต่อการปฏิบัติศาสนกิจ</p>
นราธิวาส	<p>ปัญหาเสพติดในพื้นที่</p> <p>เศรษฐกิจปัจจุบันทำให้การดำรงชีวิตยากลำบาก</p> <p>ปัญหาความไม่สงบเรียบร้อยในพื้นที่</p> <p>การเข้มงวดการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่</p> <p>ความเข้าใจกันในสังคม เป็นสาเหตุของปัญหาในพื้นที่</p> <p>การไม่ได้รับความสะดวกสบายในการเดินทาง</p> <p>บริเวณพื้นที่ไม่มีความสะอาด และไม่เรียบร้อย</p>

จากตารางที่ 4-3 กลุ่ม 3 จังหวัดชายแดนใต้ มีความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาที่ค้นพบเข้าสู่กระบวนการค้นหา แนวทางในการแก้ปัญหาและการพัฒนา ในเรื่อง ข้อขัดข้องในการดำรงชีวิตในพื้นที่ปัจจุบัน พบว่า

จังหวัดปัตตานี เห็นว่า ปัญหาเสพติดในพื้นที่ที่แพร่ระบาดในปัจจุบัน เศรษฐกิจปัจจุบันกระทบกระเทือนต่อการดำรงชีวิตประจำวันของประชาชน ความหวาดระแวงระหว่าง

เจ้าหน้าที่รัฐกับประชาชน ความไม่ปลอดภัยในพื้นที่ การเกิดอาชญากรรม และความไม่เข้าใจในบริบทของ 3 จต.

จังหวัดยะลา เห็นว่า ปัญหาเศรษฐกิจที่ไม่ค่อยดี ทำให้ดำรงชีวิตลำบาก การสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาของภาครัฐ ความไม่จริงจังในการแก้ปัญหาของเจ้าหน้าที่รัฐ ปัญหายาเสพติดในพื้นที่ และการไม่ทำงานของบุคคลในวัยทำงาน ที่คิดว่าไปกระทบกระเทือนต่อการปฏิบัติศาสนกิจ

จังหวัดนราธิวาส เห็นว่า ปัญหายาเสพติดในพื้นที่ เศรษฐกิจปัจจุบันทำให้การดำรงชีวิตยากลำบาก ปัญหาความไม่สงบเรียบร้อยในพื้นที่ การเข้มงวดการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ ความเข้าใจกันในสังคม เป็นสาเหตุของปัญหาในพื้นที่ การไม่ได้รับความสะดวกสบายในการเดินทาง บริเวณพื้นที่ที่ไม่มีความสะอาด และไม่เป็นระเบียบ

ตารางที่ 4-4 ความคิดเห็นของกลุ่ม 3 จังหวัดชายแดนใต้ที่มีต่อสภาพปัญหาที่ค้นพบเข้าสู่กระบวนการค้นหา แนวทางในการแก้ปัญหาและการพัฒนาในเรื่องอนาคตของพื้นที่ที่อยากเห็นและต้องการ

หัวข้อการสัมภาษณ์กลุ่ม อนาคตของพื้นที่ที่อยากเห็นและต้องการควรเป็นอย่างไร	
กลุ่มจังหวัด	ความคิดเห็น
ปัตตานี	การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ในสังคมพหุวัฒนธรรม การมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ปัญหาของพื้นที่ การมีความมั่นคง ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ตลอดจนการมีคุณภาพชีวิตที่ดี การร่วมกันสร้างประวัติศาสตร์ในสังคมพหุวัฒนธรรมร่วมกัน การมีรูปแบบการพัฒนาชุมชนเมือง ที่มีความทันสมัย เป็นระเบียบเรียบร้อย การส่งเสริมให้มีการสนับสนุนให้เกิดเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ในศาสนาอิสลาม ในพื้นที่ ส่งเสริมให้มีการท่องเที่ยวในพื้นที่
ยะลา	ความเจริญในการพัฒนาของบ้านเมืองในด้านต่างๆ การมีความปลอดภัยในการดำรงชีวิตประจำวันอย่างผาสุก การไม่เกิดปัญหาเสพติด ส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ การเป็นศูนย์กลางทางการค้าและการลงทุน การมีผู้นำที่มีความรู้ความสามารถ ในการนำและพัฒนาเมืองให้เจริญรุ่งเรือง
นราธิวาส	ส่งเสริมให้มีการท่องเที่ยวในพื้นที่ โดยยกย่องเชิดชู มรดกทางวัฒนธรรม ความสุขอย่างสมบูรณ์ในเรื่องการร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ดำรงชีวิตอย่างสุขสงบ พัฒนาเมืองโดยดูแลอย่างรัฐกลั่นต้น การมีสถาบันสอนศาสนาที่มีชื่อเสียงของประเทศ

จากตารางที่ 4-4 กลุ่ม 3 จังหวัดชายแดนใต้ มีความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาที่ค้นพบเข้าสู่กระบวนการค้นหา แนวทางการแก้ปัญหาและการพัฒนา ในเรื่อง อนาคตของพื้นที่ที่อยากเห็น และต้องการ พบว่า

จังหวัดปัตตานี เห็นว่า การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ในสังคมพหุวัฒนธรรม การมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ปัญหาของพื้นที่ การมีความมั่นคง ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ตลอดจนการมีคุณภาพชีวิตที่ดี การร่วมกันสร้างประวัติศาสตร์ในสังคมพหุวัฒนธรรมร่วมกัน การมีรูปแบบการพัฒนาชุมชนเมือง ที่มีความทันสมัย เป็นระเบียบเรียบร้อย การส่งเสริมให้มีการสนับสนุนให้เกิดเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ในศาสนาอิสลาม ในพื้นที่ และ ส่งเสริมให้มีการท่องเที่ยวในพื้นที่

จังหวัดยะลา เห็นว่า ความเจริญในการพัฒนาของบ้านเมืองในด้านต่างๆ การมีความปลอดภัยในการดำรงชีวิตประจำวันอย่างผาสุก การไม่เกิดปัญหาอาชญากรรม ส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ การเป็นศูนย์กลางทางการค้าและการลงทุน การมีผู้นำที่มีความรู้ความสามารถ ในการนำและพัฒนาเมืองให้เจริญรุ่งเรือง

จังหวัดนราธิวาส เห็นว่า ส่งเสริมให้มีการท่องเที่ยวในพื้นที่ โดยยกย่องเชิดชู วัฒนธรรม วัฒนธรรม ความสุขอย่างสมบูรณ์ในเรื่องการร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ดำรงชีวิตอย่างสุขสงบ พัฒนาเมืองโดยดูแบบอย่างรัฐกลันตัน และการมีสถาบันสอนศาสนาที่มีชื่อเสียงของประเทศ

ตอนที่ 2 การสัมมนากลุ่ม (Focus groups) ครั้งที่ 2 เพื่อการวิเคราะห์หนทางปฏิบัติที่ผ่านกระบวนการสังเคราะห์ เข้าประชุมกลุ่ม ได้แก่ ผู้มีส่วนในการกำหนดนโยบายภาครัฐ

ตารางที่ 4-5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวคิดที่มีต่อการวิเคราะห์หนทางปฏิบัติที่ผ่านกระบวนการสังเคราะห์ ในเรื่อง สถานภาพการพัฒนาพื้นที่ตามนโยบายปัจจุบัน

หัวข้อการสัมภาษณ์กลุ่ม สถานภาพการพัฒนาพื้นที่ตามนโยบายปัจจุบันเป็นอย่างไร	
กลุ่มจังหวัด	ความคิดเห็น
ปัตตานี	ยังคงให้ความสำคัญกับความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในพื้นที่ การป้องกันและปราบปรามผู้ก่อความไม่สงบในพื้นที่ การตัดความเชื่อมโยงระหว่างผู้ก่อความไม่สงบกับประชาชนไม่ให้สนับสนุนซึ่งกันและกัน การส่งเสริมและสนับสนุนการดำรงชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ การพัฒนาเศรษฐกิจตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐบาล
ยะลา	การป้องกันและปราบปรามผู้ก่อความไม่สงบในพื้นที่ การส่งเสริมและสนับสนุนการดำรงชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ การพัฒนาเศรษฐกิจตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐบาล การส่งเสริมการให้ความรู้การศึกษาในระดับอาชีวศึกษาในพื้นที่

ตารางที่ 4-5   ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวคิดที่มีต่อการวิเคราะห์หนทางปฏิบัติที่ผ่านกระบวนการ
สังเคราะห์ ในเรื่อง สถานภาพการพัฒนาพื้นที่ตามนโยบายปัจจุบัน (ต่อ)

หัวข้อการสัมภาษณ์กลุ่ม สถานภาพการพัฒนาพื้นที่ตามนโยบายปัจจุบันเป็นอย่างไร	
กลุ่มจังหวัด	ความคิดเห็น
นราธิวาส	<p>การพัฒนาเมืองและชุมชนในด้านต่างๆ ตามแผนบานและนโยบายของรัฐบาล</p> <p>การแก้ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่</p> <p>การส่งเสริมอาชีพแก่ประชาชนในพื้นที่</p> <p>การพัฒนาโครงสร้างทางเศรษฐกิจ เพื่อความเจริญของพื้นที่</p> <p>การส่งเสริมและสนับสนุนการดำรงชีวิตของประชาชนในสังคมพหุวัฒนธรรม</p>

จากตารางที่ 4-5 กลุ่ม 3 จังหวัดชายแดนใต้ มีความคิดเห็นต่อการวิเคราะห์หนทางปฏิบัติที่ผ่านกระบวนการสังเคราะห์ ในเรื่อง สถานภาพการพัฒนาพื้นที่ตามนโยบายปัจจุบัน พบว่า

จังหวัดปัตตานี เห็นว่า ยังคงให้ความสำคัญกับความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในพื้นที่ การป้องกันและปราบปรามผู้ก่อความไม่สงบในพื้นที่ การตัดความเชื่อมโยงระหว่างผู้ก่อความไม่สงบกับประชาชนไม่ให้สนับสนุนซึ่งกันและกัน การส่งเสริมและสนับสนุนการดำรงชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ และการพัฒนาเศรษฐกิจตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐบาล

จังหวัดยะลา เห็นว่า การป้องกันและปราบปรามผู้ก่อความไม่สงบในพื้นที่ การส่งเสริมและสนับสนุนการดำรงชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ การพัฒนาเศรษฐกิจตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐบาล และการส่งเสริมการให้ความรู้การศึกษาในระดับอาชีวศึกษาในพื้นที่

จังหวัดนราธิวาส เห็นว่า การพัฒนาเมืองและชุมชนในด้านต่างๆ ตามแผนงานและนโยบายของรัฐบาล การแก้ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ การส่งเสริมอาชีพแก่ประชาชนในพื้นที่ การพัฒนาโครงสร้างทางเศรษฐกิจ เพื่อความเจริญของพื้นที่ การส่งเสริมและสนับสนุนการดำรงชีวิตของประชาชนในสังคมพหุวัฒนธรรม

ตารางที่ 4-6   ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวคิดที่มีต่อการวิเคราะห์หนทางปฏิบัติที่ผ่านกระบวนการสังเคราะห์ ในเรื่อง ความสำเร็จในการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนที่สมควรได้รับการยกย่อง

หัวข้อการสัมภาษณ์กลุ่ม	
ความสำเร็จในการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนที่สมควรได้รับการยกย่อง มีอย่างไร	
กลุ่มจังหวัด	ความคิดเห็น
ปัตตานี	การพัฒนาตามแนวทางของรัฐบาล เพื่อการส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่ และชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน การส่งเสริมการท่องเที่ยวพื้นที่ โดยเฉพาะการท่องเที่ยวทางด้านการศึกษา การส่งเสริมอารยธรรมทางการอยู่ร่วมกันของศาสนาที่แตกต่างกัน
ยะลา	การพัฒนาตามแนวทางของรัฐบาล เพื่อการส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่ และชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของพื้นที่ การพัฒนาระบบการศึกษาของรัฐ ที่มีความสอดคล้องกับหลักทางศาสนา
นราธิวาส	การช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ที่มีการดำรงชีวิตอย่างเป็นปกติสุข การพัฒนาตามแนวทางของรัฐบาล เพื่อการส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่ และชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน

จากตารางที่ 4 - 6 กลุ่ม 3 จังหวัดชายแดนใต้ มีความคิดเห็นต่อการวิเคราะห์หนทางปฏิบัติที่ผ่านกระบวนการสังเคราะห์ ในเรื่อง ความสำเร็จในการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนที่สมควรได้รับการยกย่อง พบว่า

จังหวัดปัตตานี เห็นว่า การพัฒนาตามแนวทางของรัฐบาล เพื่อการส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจ ในพื้นที่ และชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน การส่งเสริมการท่องเที่ยวพื้นที่ โดยเฉพาะการท่องเที่ยวทางด้านการศึกษา และการส่งเสริมอารยธรรมทางการอยู่ร่วมกันของศาสนาที่แตกต่างกัน

จังหวัดยะลา เห็นว่า การพัฒนาตามแนวทางของรัฐบาล เพื่อการส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจ ในพื้นที่ และชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของพื้นที่ และการพัฒนาระบบการศึกษาของรัฐ ที่มีความสอดคล้องกับหลักทางศาสนา

จังหวัดนราธิวาส เห็นว่า การช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ที่มีการดำรงชีวิตอย่างเป็นปกติสุข และการพัฒนาตามแนวทางของรัฐบาล เพื่อการส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจ ในพื้นที่ และชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน

ตารางที่ 4-7 ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวคิดที่มีต่อการวิเคราะห์หนทางปฏิบัติที่ผ่านกระบวนการสังเคราะห์ ในเรื่อง ข้อขัดข้องการพัฒนาตามความต้องการของประชาชน

หัวข้อการสัมภาษณ์กลุ่ม ข้อขัดข้องการพัฒนาตามความต้องการของประชาชนเป็นอย่างไร	
กลุ่มจังหวัด	ความคิดเห็น
ปัตตานี	การลดกำลังของเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคง การสนับสนุนงบประมาณที่มีจำกัด การติดตามและกำกับดูแลการเรียนการสอนของโรงเรียนเอกชน
ยะลา	การส่งเสริมการเรียนการสอนในระบบโรงเรียนสอนศาสนา การแก้ปัญหาอาชญากรรม
นราธิวาส	การแก้ปัญหาอาชญากรรม การสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาด้านต่างๆ ที่มีอยู่จำกัด การสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับประชาชน

จากตารางที่ 4-7 กลุ่ม 3 จังหวัดชายแดนใต้ มีความคิดเห็นต่อการวิเคราะห์หนทางปฏิบัติที่ผ่านกระบวนการสังเคราะห์ ในเรื่อง ข้อขัดข้องการพัฒนาตามความต้องการของประชาชนพบว่า

จังหวัดปัตตานี เห็นว่า การลดกำลังของเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคง การสนับสนุนงบประมาณที่มีจำกัด การติดตามและกำกับดูแลการเรียนการสอนของโรงเรียนเอกชน

จังหวัดยะลา เห็นว่า การส่งเสริมการเรียนการสอนในระบบโรงเรียนสอนศาสนา และการแก้ปัญหาอาชญากรรม

จังหวัดนราธิวาส เห็นว่า การแก้ปัญหาอาชญากรรม การสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาด้านต่างๆ ที่มีอยู่จำกัด และการสร้าง ความเข้าใจอันดีระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับประชาชน

ตารางที่ 4-8 ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวคิดที่มีต่อการวิเคราะห์หนทางปฏิบัติที่ผ่านกระบวนการสังเคราะห์ ในเรื่อง แนวทางในการพัฒนาพื้นที่ในอนาคต

หัวข้อการสัมภาษณ์กลุ่ม แนวทางในการพัฒนาพื้นที่ในอนาคตควรเป็นอย่างไร	
กลุ่มจังหวัด	ความคิดเห็น
ปัตตานี	การพัฒนาเมืองปัตตานีตามแผนงาน การพัฒนาตามนโยบายของรัฐบาล การส่งเสริมการสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยในพื้นที่ การพัฒนาเมืองให้เป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของ จชต.
ยะลา	การปรับปรุงและพัฒนาเมืองให้มีความสวยงามและสงบสุข การสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันของพหุสังคม การพัฒนาตามแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และ ยุทธศาสตร์ชาติ
นราธิวาส	การพัฒนาตามแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและ ยุทธศาสตร์ชาติ การส่งเสริมวัฒนธรรมความเป็นอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข

จากตารางที่ 4-8 กลุ่ม 3 จังหวัดชายแดนใต้ มีความคิดเห็นต่อการวิเคราะห์หนทางปฏิบัติที่ผ่านกระบวนการสังเคราะห์ ในเรื่อง แนวทางในการพัฒนาพื้นที่ในอนาคต พบว่า

จังหวัดปัตตานี เห็นว่า การพัฒนาเมืองปัตตานีตามแผนงาน การพัฒนาตามนโยบายของรัฐบาล การส่งเสริมการสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยในพื้นที่ และการพัฒนาเมืองให้เป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของ จชต.

จังหวัดยะลา เห็นว่า การปรับปรุงและพัฒนาเมืองให้มีความสวยงามและสงบสุข การสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันของพหุสังคม การพัฒนาตามแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และยุทธศาสตร์ชาติ

จังหวัดนราธิวาสเห็นว่า การพัฒนาตามแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและ ยุทธศาสตร์ชาติ และการส่งเสริมวัฒนธรรมความเป็นอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข

ตอนที่ 3 การสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus groups) ครั้งที่ 3 เป็นการสอบถามความคิดเห็นจากกลุ่มเป้าหมาย เพื่อหาแนวทางในการนำไปสู่การปฏิบัติของนโยบายของรัฐที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน

ตารางที่ 4-9 ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางในการนำไปสู่การปฏิบัติของนโยบายรัฐที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ในเรื่องความเป็นไปได้ของการพัฒนาที่ตรงกับความต้องการของประชาชน

หัวข้อการสัมภาษณ์กลุ่ม	
ความเป็นไปได้ของการพัฒนาที่ตรงกับความต้องการของประชาชนควรเป็นอย่างไร	
กลุ่มจังหวัด	ความคิดเห็น
ปัตตานี	การพัฒนาของรัฐส่วนใหญ่ตรงกับความต้องการของประชาชน ควรเพิ่มเติมการส่งเสริมการศึกษาให้เป็นเมืองมหาวิทยาลัยศาสนาอิสลาม
ยะลา	การพัฒนาให้ประชาชนมีส่วนร่วม การจัดการแก้ไขปัญหา ประชาชนในวัยทำงานไม่ทำงาน การส่งเสริมการท่องเที่ยว
นราธิวาส	การสนับสนุนงบประมาณทำนุบำรุงศาสนสถาน การส่งเสริมด้านการศึกษาแก่เยาวชนในพื้นที่

จากตารางที่ 4-9 กลุ่ม 3 จังหวัดชายแดนใต้ มีความเห็นต่อแนวทางในการนำไปสู่การปฏิบัติของนโยบายรัฐที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ในเรื่องความเป็นไปได้ของการพัฒนาที่ตรงกับความต้องการของประชาชน พบว่า

จังหวัดปัตตานี เห็นว่า การพัฒนาของรัฐส่วนใหญ่ตรงกับความต้องการของประชาชน และควรเพิ่มเติมการส่งเสริมการศึกษาให้เป็นเมืองมหาวิทยาลัยศาสนาอิสลาม

จังหวัดยะลา เห็นว่า การพัฒนาของรัฐส่วนใหญ่ตรงกับความต้องการของประชาชน ควรเพิ่มเติมการส่งเสริมการศึกษาให้เป็นเมืองมหาวิทยาลัยศาสนาอิสลาม

จังหวัดนราธิวาส เห็นว่า การสนับสนุนงบประมาณทำนุบำรุงศาสนสถาน และการส่งเสริมด้านการศึกษาแก่เยาวชนในพื้นที่

ตารางที่ 4-10 ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางในการนำไปสู่การปฏิบัติของนโยบายรัฐที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ในเรื่องการพัฒนาที่ตรงกับความต้องการของประชาชนที่สมควรได้รับการยกย่อง

หัวข้อการสัมภาษณ์กลุ่ม	
การพัฒนาที่ตรงกับความต้องการของประชาชนที่สมควรได้รับการยกย่องควรมีอย่างไร	
กลุ่มจังหวัด	ความคิดเห็น
ปัตตานี	การส่งเสริมให้มีการปฏิบัติศาสนกิจได้อิสระเสรี ภายใต้กรอบกฎหมายของรัฐ ส่งเสริมการท่องเที่ยวทางการศึกษา
ยะลา	การสนับสนุนในเกิดการท่องเที่ยวในพื้นที่ การพัฒนาชุมชน เมือง ด้านต่างๆ
นราธิวาส	การสนับสนุนงบประมาณในการทำบำรุงศาสนสถาน การส่งเสริมให้ประชาชนมีงานทำ และมีรายได้เพิ่มขึ้น

จากตารางที่ 4-10 กลุ่ม 3 จังหวัดชายแดนใต้ มีความคิดเห็นต่อแนวทางในการนำไปสู่การปฏิบัติของนโยบายรัฐที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ในเรื่องความต้องการของประชาชนที่สมควรได้รับการยกย่อง พบว่า

จังหวัดปัตตานี เห็นว่า การส่งเสริมให้มีการปฏิบัติศาสนกิจได้อิสระเสรี ภายใต้กรอบกฎหมายของรัฐ และส่งเสริมการท่องเที่ยวทางการศึกษา

จังหวัดยะลา เห็นว่า การสนับสนุนในเกิดการท่องเที่ยวในพื้นที่ และการพัฒนาชุมชนเมือง ด้านต่างๆ

จังหวัดนราธิวาส เห็นว่า การสนับสนุนงบประมาณในการทำบำรุงศาสนสถาน และการส่งเสริมให้ประชาชนมีงานทำ และมีรายได้เพิ่มขึ้น

ตารางที่ 4-11 ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางในการนำไปสู่การปฏิบัติของนโยบายรัฐที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ในเรื่องข้อขัดข้องของการพัฒนา

หัวข้อการสัมภาษณ์กลุ่ม ข้อขัดข้องของการพัฒนาเป็นอย่างไร	
กลุ่มจังหวัด	ความคิดเห็น
ปัตตานี	ปัญหางบประมาณที่จำกัดในการพัฒนา การใช้จ่ายในงบความมั่นคง การสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับประชาชน
ยะลา	การสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับประชาชน ประชาชนในวัยทำงานไม่ทำงาน ปัญหาความมั่นคงในพื้นที่
นราธิวาส	ปัญหาความมั่นคงในพื้นที่ ประชาชน ออกไปทำงานกับประเทศเพื่อนบ้าน ปัญหาเสพติด

จากตารางที่ 4-11 กลุ่ม 3 จังหวัดชายแดนใต้ มีความคิดเห็นต่อแนวทางในการนำไปสู่การปฏิบัติของนโยบายรัฐที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ในเรื่องข้อขัดข้องของการพัฒนา พบว่า

จังหวัดปัตตานี เห็นว่า ปัญหางบประมาณที่จำกัดในการพัฒนา การใช้จ่ายในงบความมั่นคง และการสร้าง ความเข้าใจอันดีระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับประชาชน

จังหวัดยะลา เห็นว่า การสร้าง ความเข้าใจอันดีระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับประชาชน ประชาชนในวัยทำงานไม่ทำงาน และปัญหาความมั่นคงในพื้นที่

จังหวัดนราธิวาส เห็นว่า ปัญหาความมั่นคงในพื้นที่ ประชาชน ออกไปทำงานกับประเทศเพื่อนบ้าน และ ปัญหาเสพติด

ตารางที่ 4-12 ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางในการนำไปสู่การปฏิบัติของนโยบายรัฐที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ในเรื่องแนวทางการพัฒนาที่สนองตอบความต้องการของประชาชนในอนาคต

หัวข้อการสัมภาษณ์กลุ่ม แนวทางการพัฒนาที่สนองตอบความต้องการของประชาชนในอนาคตควรเป็นอย่างไร	
กลุ่มจังหวัด	ความคิดเห็น
ปัตตานี	อยากให้มีการปรับสภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีภูมิทัศน์ที่ดี การเป็นเมืองแห่งการศึกษาของศาสนาอิสลาม ศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมศาสนาอิสลาม การพัฒนาพื้นที่เพื่อยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่
ยะลา	อยากให้มีความปลอดภัยในการดำรงชีวิตประจำวัน อย่างมีความสุข การมีอิสระในการปฏิบัติศาสนกิจทางศาสนาอิสลาม พัฒนาสภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ในรูปแบบสังคมพหุวัฒนธรรม การทำให้คนในวัยทำงานได้ตระหนักในการทำงานเพื่อเลี้ยงชีพและครอบครัว
นราธิวาส	การพัฒนาเมืองตามแบบอย่างรัฐกลันตัน การพัฒนาเป็นเมืองชายแดนที่มีความปลอดภัย และมีความสุข เป็นเมืองท่องเที่ยวชายแดนที่มีชื่อเสียง

จากตารางที่ 4-12 กลุ่ม 3 จังหวัดชายแดนใต้ มีความคิดเห็นต่อแนวทางในการนำไปสู่การปฏิบัติของนโยบายรัฐที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ในเรื่องแนวทางการพัฒนาที่สนองตอบความต้องการของประชาชนในอนาคต พบว่า

จังหวัดปัตตานี เห็นว่า อยากให้มีการปรับสภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีภูมิทัศน์ที่ดี การเป็นเมืองแห่งการศึกษาของศาสนาอิสลาม ศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมศาสนาอิสลาม การพัฒนาพื้นที่เพื่อยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่

จังหวัดยะลา เห็นว่า อยากให้มีความปลอดภัยในการดำรงชีวิตประจำวัน อย่างมีความสุข การมีอิสระในการปฏิบัติศาสนกิจทางศาสนาอิสลาม พัฒนาสภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ในรูปแบบสังคมพหุวัฒนธรรม การทำให้บุคคลในวัยทำงานได้ตระหนักในการทำงานเพื่อเลี้ยงชีพและครอบครัว

จังหวัดนราธิวาส เห็นว่า อยากให้มีการพัฒนาเมืองตามแบบอย่างรัฐกลันตัน การพัฒนาเป็นเมืองชายแดนที่มีความปลอดภัย และมีความสุข เป็นเมืองท่องเที่ยวชายแดนที่มีชื่อเสียง

สรุป

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่าประเด็นสำคัญที่มีผลต่อการพัฒนารูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิสังคมเศรษฐกิจในอนาคตในเรื่อง การสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยในรูปแบบใหม่, ความมีอิสระในเชิงวัฒนธรรม ภายใต้กรอบกฎหมายของรัฐ, การอยู่ร่วมกันในรูปแบบสังคมพหุวัฒนธรรม, การพัฒนาคุณภาพชีวิต

รูปแบบใหม่, การเป็นศูนย์กลางทางศาสนา, การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับประชาชนในพื้นที่

การวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 ชุด ที่ผ่านการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม มาทำการวิเคราะห์ทางสถิติและประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ ตามสมมติฐานการวิจัย โดยผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ออกเป็น 5 ตอนดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับต้องการของประชาชน

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นต่อรูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนากฎมสังคมเศรษฐกิจในอนาคต

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นต่อการพัฒนาเพื่อความยั่งยืน

ตอนที่ 5 ผลการทดสอบสมมติฐาน

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการสื่อความหมายที่ตรงกัน ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์และอักษรย่อต่างๆ ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

n	แทน	จำนวนกลุ่มประชากร
$\bar{X}$	แทน	ค่าคะแนนเฉลี่ย (Mean)
SD	แทน	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
SS	แทน	ผลรวมของคะแนนเบี่ยงเบนยกกำลังสอง (Sum of Square)
MS	แทน	ค่าเฉลี่ยผลบวกกำลังสองกำลังสองของคะแนนเฉลี่ย (Mean of Square)
df	แทน	ชั้นแห่งความเป็นอิสระ (Degree of Freedom)
t	แทน	ค่าทดสอบนัยสำคัญของค่าเฉลี่ย 2 กลุ่ม (ค่าสถิติ t)
H_0	แทน	ค่าสมมติฐานหลัก (Null Hypothesis)
H_1	แทน	ค่าสมมติฐานรอง (Alternative Hypothesis)
b	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของตัวพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ
β	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของตัวพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน
F-value	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณา F-Distribution
F-prob	แทน	ค่าทดสอบนัยสำคัญของค่าเฉลี่ยมากกว่า 2 กลุ่ม (ค่าสถิติ F)
Sig.	แทน	ระดับนัยสำคัญทางสถิติ
R	แทน	ค่าสถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Correlation)
R^2	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (Coefficient of Determination)

Adjusted R² แทน ค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ที่ปรับแก้แล้ว

Std. Error of the Estimate แทน ค่าที่แสดงระดับของความคลาดเคลื่อนที่เกิดจาก

การใช้ตัวแปรอิสระทั้งหมดมาพยากรณ์ตัวแปรตาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยขอนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการสร้างและวิเคราะห์ตารางแบบเชิงพรรณนา โดยใช้การแจกแจงความถี่ (Frequencies) และค่าสถิติร้อยละ (Percentage) นำมาแจกแจงจำนวน (ความถี่) และหาค่าร้อยละ ของข้อมูลได้แก่ เพศ อายุ ศาสนา อาชีพ สถานภาพทางครอบครัว ระดับการศึกษา ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ ตารางที่ 4-13 จำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตาม เพศ อายุ ศาสนา อาชีพ สถานภาพทางครอบครัว ระดับการศึกษา

ข้อมูลลักษณะทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1.เพศ		
ชาย	274	68.5
หญิง	126	31.5
2.อายุ		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ25 ปี	40	10.0
26-30ปี	84	21.0
31-40ปี	104	26.0
41-50ปี	104	26.0
51-60ปี	68	17.0
3.ศาสนา		
พุทธ	70	17.5
อิสลาม	323	80.8
คริสต์	7	1.8
4.ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	293	73.3
ปริญญาตรี	94	23.5
สูงกว่าปริญญาตรี	13	3.2
5.สถานภาพทางครอบครัว		
โสด	175	43.7
สมรส	205	51.3
หย่าหรือหม้าย	20	5.0
6.อาชีพ		
เกษตรกร	219	54.8
อิสระ/ส่วนตัว	119	29.8

รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	54	13.4
ลูกจ้าง/พนักงานเอกชน	8	2.0
รวม	400	100.00

จากตารางที่ 4-13 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้การแจกแจงความถี่ (Frequencies) และค่าสถิติร้อยละ (Percentage) นำมาแจกแจงจำนวน (ความถี่) และหาค่าร้อยละ พบว่า

เพศ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 68.5 ในขณะที่เป็นเพศหญิงร้อยละ 31.5

อายุ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 31-40 ปี และ 41-50 ปี ร้อยละ 26.0 รองลงมา มีอายุ 26-30 ปี ร้อยละ 21.0 ในขณะที่ อายุต่ำกว่าหรือเท่ากับ 25 ปี มีเพียงร้อยละ 10.0

ศาสนา ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม ร้อยละ 80.8 รองลงมา ศาสนาพุทธ ร้อยละ 17.5 ในขณะที่ ศาสนาคริสต์ มีเพียงร้อยละ 1.7

ระดับการศึกษา ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับต่ำกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 73.3 รองลงมา ปริญญาตรี ร้อยละ 23.5 ในขณะที่สูงกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 3.2

สถานภาพทางครอบครัว ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ สมรส ร้อยละ 51.3 รองลงมา เป็นโสด ร้อยละ 43.7 ในขณะที่ หย่าหรือหม้าย ร้อยละ 5.0

อาชีพ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกร ร้อยละ 54.8 รองลงมา อิสระ/ส่วนตัว ร้อยละ 29.8 ในขณะที่ เป็นลูกจ้าง/พนักงานเอกชน เพียงร้อยละ 2.0

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับความต้องการของประชาชน

การวิเคราะห์ข้อมูลระดับความต้องการของประชาชน จำนวน 2 ด้าน คือ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยการใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4-14 การวิเคราะห์ระดับความต้องการของประชาชน ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	ระดับความต้องการ		
	$\bar{X}$	SD	การแปลผล
1.1 มีการดำเนินชีวิตอย่างปกติสุข และปลอดภัย	3.56	.639	6
1.2 มีความมั่นใจต่อสภาพแวดล้อม ในการดำรงชีวิต	3.63	.635	5
1.3 มีเสรีภาพในการทำกิจกรรม ของตนเองและส่วนรวม	3.76	.546	4
1.4 มีความเชื่อมั่นในระบบรักษา ความสงบเรียบร้อยของทางราชการ	3.92	.646	2
1.5 มีความสามัคคีในหมู่คณะ การ ดำรงอยู่และร่วมกันทำงานอย่างมีความสุข	3.95	.628	1
1.6 มีผู้นำที่เข้มแข็งสร้างประชารัฐ	3.89	.632	3

นำพาไปสู่สังคมที่ยั่งยืน

เฉลี่ย	3.78	.487	มาก
--------	------	------	-----

จากตารางที่ 4-14 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ระดับความต้องการของประชาชน ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.78 ซึ่งอยู่ในระดับมาก เพื่อพิจารณารายข้อ พบว่า มีความสามัคคีในหมู่คณะ การดำรงอยู่และร่วมกันทำงานอย่างมีความสุข มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด เท่ากับ 3.9 รองลงมา มีความเชื่อมั่นในระบบรักษาความสงบเรียบร้อยของทางราชการ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.92 มีผู้นำที่เข้มแข็งสร้างประชารัฐนำพาไปสู่สังคมที่ยั่งยืน มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.89 มีเสรีภาพในการทำกิจกรรมของตนเองและส่วนรวม มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.76 มีความมั่นใจต่อสภาพแวดล้อมในการดำรงชีวิต มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.63 ตามลำดับ ในขณะที่ มีการดำเนินชีวิตอย่างปกติสุขและปลอดภัย มีค่าเฉลี่ย น้อยที่สุด เท่ากับ 3.56

ตารางที่ 4-15 การวิเคราะห์ระดับความต้องการของประชาชน ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต

การพัฒนาคุณภาพชีวิต	ระดับความต้องการ		การแปลผล
	X	SD	
2.1 มีงานเพื่อสร้างรายได้แก่ตนเองและครอบครัวอย่างมั่นคง	3.83	.558	5
2.2 มีระบบการศึกษาที่เอื้อต่อการพัฒนาสมรรถนะของมนุษย์	3.82	.566	6
2.3 มีความร่วมมือเพื่อการสร้างสรรค์สังคมโดยรวม	3.88	.632	4
2.4 มีความอบอุ่นใจและมีความสุขในวิถีของสังคมที่ดำรงอยู่	3.89	.591	3
2.5 มีความมั่นใจในระบบการสนับสนุนงานพัฒนาของประชารัฐ	3.96	.572	2
2.6 มีความรักในสถาบันชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์	3.96	.571	1
เฉลี่ย	3.89	.515	มาก

จากตารางที่ 4-15 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความต้องการของประชาชน ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.89 ซึ่งอยู่ในระดับมาก เพื่อพิจารณารายข้อ พบว่า มีความรักในสถาบันชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด เท่ากับ 3.96 รองลงมา มีความมั่นใจในระบบการสนับสนุนงานพัฒนาของประชารัฐ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.96 มีความอบอุ่นใจและมีความสุขในวิถีของสังคมที่ดำรงอยู่ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.89 มีความร่วมมือเพื่อการสร้างสรรค์สังคมโดยรวม มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.88 มีงานเพื่อสร้างรายได้แก่ตนเองและครอบครัวอย่างมั่นคง 3.83

ตามลำดับ ในขณะที่ มีระบบการศึกษาที่เอื้อต่อการพัฒนาสมรรถนะของมนุษย์ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดเท่ากับ 3.82

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง(3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิสังคมเศรษฐกิจในอนาคต

การวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง(3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิสังคมเศรษฐกิจในอนาคต โดยการใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4-16 การวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิสังคมเศรษฐกิจในอนาคต

รูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง(3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิสังคมเศรษฐกิจในอนาคต	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	SD	การแปลผล
ภูมิสังคม			
1.1 การพัฒนาตามลักษณะทางกายภาพของพื้นที่	4.01	.556	1
1.2 การพัฒนาตามวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน	3.95	.560	3
1.3 การพัฒนาตามวัฒนธรรมอันเป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่	3.98	.571	2
1.4 การพัฒนาตามความเชื่อของประชาชน	3.83	.602	4
เฉลี่ย	3.94	.498	มาก
การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า			
2.1 การพัฒนาตามรูปแบบโครงสร้างของปัญหาในพื้นที่	4.04	.610	1
2.2 การพัฒนาตามกระบวนการคิดแบบนอกกรอบเพื่อหาแนวทางใหม่	3.71	.577	4
2.3 การพัฒนาตามกระบวนการที่ได้จากบทเรียนการปฏิบัติที่ผ่านมา	3.96	.471	2
2.4 การพัฒนาตามกระบวนการคิดในเชิงสร้างสรรค์	3.90	.618	3
เฉลี่ย	3.90	.477	มาก

ตารางที่ 4-16 การวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนากฎมัสการเศรษฐกิจในอนาคต (ต่อ)

รูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง(3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนากฎมัสการเศรษฐกิจในอนาคต	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	SD	การแปลผล
การพัฒนาต้องเป็นไปตามขั้นตอน			
3.1 การพัฒนาตามพื้นฐานความต้องการของประชาชน	3.76	.639	4
3.2 การพัฒนาตามแนวคิดการสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อเป็นหลักประกันแก่ประชาชน	4.30	.672	1
3.3 การพัฒนาเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการดำรงชีวิตของประชาชน	4.00	.537	2
3.4 การพัฒนาโดยอยู่บนพื้นฐานของความพอดีแก่สภาวะพหุมี พหุกิน และ พอใช้	3.91	.579	3
เฉลี่ย	3.99	.480	มาก
การพึ่งตนเอง			
4.1 การดำเนินชีวิตในด้านพัฒนาความคิดและจิตใจให้เข้มแข็ง เอื้ออาทร ซื่อสัตย์สุจริต มีจิตสำนึกที่ดีให้ต่อตนเองและผู้อื่น	4.11	.584	1
4.2 การอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขสามารถพึ่งพาตนเองโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่นตลอดจนการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน	4.09	.675	2
4.3 การดำเนินชีวิตมีความพึงพอใจในสิ่งที่ตนมีโดยยึดทางสายกลาง “พออยู่พอกิน” ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุขตามสมควรแก่สภาพ	4.00	.601	3
4.4 การใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัดไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์และใช้	3.81	.588	4

เทคโนโลยีต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

เฉลี่ย	4.00	.498	มาก
--------	------	------	-----

ตารางที่ 4-16 การวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนากฎมัสังคมเศรษฐกิจในอนาคต (ต่อ)

รูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง(3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนากฎมัสังคมเศรษฐกิจในอนาคต	ระดับความคิดเห็น		
	X	SD	การแปรผล
เรียบง่ายและประหยัด			
5.1 การใช้ชีวิตสมถะอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นวิถีชีวิต ที่ให้ความอึดอ้อมทางใจอย่างถึงที่สุด	4.04	.561	1
5.2 การดำเนินชีวิตตามการสร้างสรรค์ตามแบบที่ตนเองต้องการด้วยความมัธยัสถ์และอดออม	3.69	.580	4
5.3 การดำเนินชีวิตด้วยความระมัดระวัง ไม่ประมาท	4.00	.621	3
5.4 การดำเนินชีวิตด้วยความรู้ เข้าใจ และ เข้าถึง ต่อตนเอง	4.10	.580	2
เฉลี่ย	3.96	.478	มาก
การส่งเสริมความรู้และเทคนิควิชาการสมัยใหม่ที่เหมาะสม			
6.1 การนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้กับงานอาชีพของตนเอง	3.89	.638	3
6.2 เทคโนโลยีเป็นสิ่งที่ง่ายและไม่สลับซับซ้อน	3.92	.611	2
6.3 การใช้เทคนิคและวิธีการใหม่ที่พัฒนามาจากธรรมชาติ	3.94	.633	1
6.4 การได้เรียนรู้และเห็นถึงความสำเร็จของผลผลิต	3.88	.635	4
เฉลี่ย	3.91	.555	มาก
การอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ			
7.1 การวางแผนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างชาญฉลาดที่เชื่อมโยงกับการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และคุณภาพชีวิตอย่างกลมกลืน ตลอดจนรักษาไว้ซึ่งความสมดุลของระบบนิเวศควบคู่กันไป	3.73	.624	2
7.2 การสร้างความร่วมมือและความตระหนักรู้กับทุกฝ่ายเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากร	3.76	.726	1
7.3 การศึกษาเพื่อการสร้างเข้าใจถึงความสำคัญในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ	3.65	.643	4
7.4 การหาทางปรับปรุงวิธีการใหม่ๆ ในการผลิต และใช้	3.71	.768	3

ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ และการค้นคว้าสิ่งใหม่มาใช้ทดแทน

เฉลี่ย	3.71	.585	มาก
เฉลี่ยรวม	3.92	.450	มาก

จากตารางที่ 4-16 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล รูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง(3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนากฎมิ่งสังคมเศรษฐกิจในอนาคต มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.92ซึ่งอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า

ด้านภูมิสังคม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.94 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า การพัฒนาตามลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด เท่ากับ 4.01 รองลงมา การพัฒนาตามวัฒนธรรมอันเป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่, และการพัฒนาตามวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน, มีค่าเฉลี่ยคือ, 3.98, 3.95 ตามลำดับ ในขณะที่ การพัฒนาตามความเชื่อของประชาชน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด เท่ากับ 3.83

ด้านการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.90 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า การพัฒนาตามรูปแบบโครงสร้างของปัญหาในพื้นที่ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด เท่ากับ 4.04 รองลงมาการพัฒนาตามกระบวนการที่ได้จากบทเรียนการปฏิบัติที่ผ่านมา, การพัฒนาตามกระบวนการคิดในเชิงสร้างสรรค์ ค่าเฉลี่ยคือ 3.96, 3.90 ตามลำดับ ในขณะที่ การพัฒนาตามกระบวนการคิดแบบนอกรอบเพื่อหาแนวทางใหม่ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด เท่ากับ 3.71

ด้านการพัฒนาต้องเป็นไปตามขั้นตอน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.99 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า การพัฒนาตามแนวคิดการสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อเป็นหลักประกันแก่ประชาชน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด เท่ากับ 4.30 รองลงมา การพัฒนาเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการดำรงชีวิตของประชาชน, การพัฒนาโดยอยู่บนพื้นฐานของความพอดีแก่สภาวะพหุมี พอกิน และพอใช้ ค่าเฉลี่ยคือ 4.00, 3.91 ตามลำดับ ในขณะที่การพัฒนาตามพื้นฐานความต้องการของประชาชน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด เท่ากับ 3.76

ด้านการพึ่งตนเอง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า การดำเนินชีวิตในด้านพัฒนาความคิดและจิตใจให้เข้มแข็ง เอื้ออาทร ซื่อสัตย์สุจริต มีจิตสำนึกที่ดีให้ต่อตนเองและผู้อื่น ค่าเฉลี่ยมากที่สุด เท่ากับ 4.11 รองลงมา การอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขสามารถพึ่งพาตนเองโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่นตลอดจนการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน, การดำเนินชีวิตมีความพึงพอใจในสิ่งที่ตนมีโดยยึดทางสายกลาง “พออยู่พอกิน” ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุขตามสมควรแก่อัตภาพ ค่าเฉลี่ยคือ 4.09, 4.00 ตามลำดับ ในขณะที่การใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัดไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์และใช้ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด เท่ากับ 3.81

ด้านความเรียบง่ายและประหยัด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.96 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าการใช้ชีวิตสมถะอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นวิถีชีวิต ที่ให้ความอึดอ้อมทางใจอย่างถึงที่สุด มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด เท่ากับ 4.04 รองลงมา การดำเนินชีวิตด้วยความรู้ เข้าใจ และ เข้าถึง ต่อตนเอง, การดำเนินชีวิตด้วยความระมัดระวัง ไม่ประมาท ค่าเฉลี่ยคือ 4.10, 4.00 ตามลำดับ ในขณะที่ต้องการด้วยความมัธยัสถ์และอดออม มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด เท่ากับ 3.69

ด้านการส่งเสริมความรู้และเทคนิควิชาการสมัยใหม่ที่เหมาะสม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.91 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า การใช้เทคนิคและวิธีการใหม่ที่พัฒนามาจากธรรมชาติ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด เท่ากับ 3.94 รองลงมา เทคโนโลยีเป็นสิ่งที่ง่ายและไม่สลับซับซ้อน, การนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้กับงานอาชีพของตนเอง ค่าเฉลี่ยคือ 3.92, 3.89 ตามลำดับ ในขณะที่ การได้เรียนรู้และเห็นถึงความสำเร็จของผลผลิต มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด เท่ากับ 3.89

ด้านการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.71 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า การสร้างความร่วมมือและความตระหนักรู้กับทุกฝ่ายเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากร มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด เท่ากับ 3.76 รองลงมา การวางแผนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างชาญฉลาดที่เชื่อมโยงกับการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และคุณภาพชีวิตอย่างกลมกลืน ตลอดจนรักษาไว้ซึ่งความสมดุลของระบบนิเวศควบคู่กันไป, การหาทางปรับปรุงวิธีการใหม่ๆ ในการผลิต และใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ และการค้นคว้าสิ่งใหม่มาใช้ทดแทน ค่าเฉลี่ยคือ 3.73, 3.71 ตามลำดับ ในขณะที่ การศึกษาเพื่อการสร้างเข้าใจถึงความสำคัญในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด เท่ากับ 3.65

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาเพื่อความยั่งยืน
จำนวน 4 ด้าน คือ การพัฒนาสังคม การพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และการพัฒนาสิ่งแวดล้อม

ตารางที่ 4-17 การวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาเพื่อความยั่งยืน

การพัฒนาเพื่อความยั่งยืน	ระดับความคิดเห็น		
	X	SD	การแปลผล
การพัฒนาสังคม			
1.1 การพัฒนาบนพื้นฐานของสังคม วัฒนธรรม และศีลธรรมที่มีความหลากหลาย	3.66	.723	3
1.2 การพัฒนาบนพื้นฐานของการสร้างสังคมแห่งความสุขร่วมกัน	3.69	.726	2
1.3 การพัฒนาบนพื้นฐานของความอยู่รอดและอยู่ดีกินดีของประชาชน	3.65	.643	4
1.4 การพัฒนาบนพื้นฐานความรู้เข้าใจและให้ความร่วมมือกัน	3.94	.633	1
เฉลี่ย	3.73	.563	มาก
การพัฒนาเศรษฐกิจ			
2.1 การพัฒนาบนพื้นฐานของความมั่นคงในอาชีพ	3.76	.726	3
2.2 การพัฒนาบนพื้นฐานเพื่อความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม	3.69	.580	4
2.3 การพัฒนาบนพื้นฐานการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างประหยัดและมีทดแทน	3.88	.632	1

2.4 การพัฒนาบนพื้นฐานทางเศรษฐกิจอย่างมีความพอดี และค่อยเป็นค่อยไป	3.88	.632	1
เฉลี่ย	3.80	.539	มาก
ตารางที่ 4-17 การวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาเพื่อความยั่งยืน (ต่อ)			
การพัฒนาเพื่อความยั่งยืน	ระดับความคิดเห็น		
	X	SD	การแปลผล
การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์			
3.1 การจัดระบบการศึกษาที่สร้างความรู้ความเข้าใจเพื่อพัฒนาอย่างยั่งยืน	3.96	.572	2
3.2 การพัฒนาเพื่อสร้างจิตสำนึกต่อสภาพแวดล้อมของตนเอง	3.69	.580	4
3.3 การพัฒนาที่มุ่งสร้างความร่วมมือเพื่อการจัดการทรัพยากร	3.98	.571	1
3.4 การพัฒนาเพื่อการอนุรักษ์และรักษาทรัพยากรสิ่งแวดล้อม	3.91	.579	3
เฉลี่ย	3.89	.476	มาก
การพัฒนาสิ่งแวดล้อม			
4.1 การพัฒนาที่คำนึงถึงมลภาวะและการรักษาระบบนิเวศ	3.88	.632	2
4.2 การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภคทรัพยากรธรรมชาติ	3.81	.588	3
4.3 การพัฒนาเพื่อการสร้างทางเลือกในการใช้ทรัพยากร	3.69	.580	4
4.4 การพัฒนาที่แสวงหาแนวทางจัดการสิ่งแวดล้อมในอนาคต	3.95	.560	1
เฉลี่ย	3.83	.478	มาก
การพัฒนาเพื่อความยั่งยืน เฉลี่ย	3.81	.483	มาก

จากตารางที่ 4-17 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนาเพื่อความยั่งยืน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.81 ซึ่งอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า

ด้านการพัฒนาสังคม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.73 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าการพัฒนาบนพื้นฐานความรู้เข้าใจและให้ความร่วมมือกัน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด เท่ากับ 3.94 รองลงมา การพัฒนาบนพื้นฐานของการสร้างสังคมแห่งความสุขร่วมกัน, การพัฒนาบนพื้นฐานของสังคมวัฒนธรรม และศีลธรรมที่มีความหลากหลาย ค่าเฉลี่ยคือ 3.69, 3.66 ตามลำดับ ในขณะที่ การพัฒนาบนพื้นฐานของความอยู่รอดและยุติกันดีของประชาชน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด เท่ากับ 3.65

ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.80 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า การพัฒนาบนพื้นฐานการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างประหยัดและมีทดแทน และการพัฒนาบนพื้นฐานทางเศรษฐกิจอย่างมีความพอดีและค่อยเป็นค่อยไป มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด เท่ากับ 3.88 รองลงมา การพัฒนาบนพื้นฐานของความมั่นคงในอาชีพ มีค่าเฉลี่ย คือ 3.76 ในขณะที่ การพัฒนาบนพื้นฐานเพื่อความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด เท่ากับ 3.69

ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.89 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา รายข้อพบว่า การพัฒนาที่มุ่งสร้างความร่วมมือเพื่อการจัดการทรัพยากร มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด เท่ากับ 3.98 รองลงมา การจัดระบบการศึกษาที่สร้างความรู้ความเข้าใจเพื่อพัฒนาอย่างยั่งยืน, การพัฒนาเพื่อการอนุรักษ์และรักษาทรัพยากรสิ่งแวดล้อม มีค่าเฉลี่ย คือ 3.96, 3.91 ตามลำดับ ในขณะที่ การพัฒนาเพื่อสร้างจิตสำนึกต่อสภาพแวดล้อมของตนเอง มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด เท่ากับ 3.69

ด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.83 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาราย ข้อพบว่า การพัฒนาที่แสวงหาแนวทางจัดการสิ่งแวดล้อมในอนาคต มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด เท่ากับ 3.95 รองลงมา การพัฒนาที่คำนึงถึงมลภาวะและการรักษาระบบนิเวศ, การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การบริโภคทรัพยากรธรรมชาติ มีค่าเฉลี่ย คือ 3.88, 3.81 ตามลำดับ ในขณะที่การพัฒนาเพื่อการสร้าง ทางเลือกในการใช้ทรัพยากรมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด เท่ากับ 3.69

ตารางที่ 4-18 สรุปการวิเคราะห์ตัวแปรความต้องการของประชาชน, ตัวแปรรูปแบบการพัฒนา พื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนากฎมี สังคมเศรษฐกิจในอนาคต และตัวแปรการพัฒนาเพื่อความยั่งยืน

ตัวแปร	ระดับเหมาะสม			ระดับ ความสำคัญ
	$\bar{X}$	SD	การแปล ผล	
ความต้องการของประชาชน				
ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	3.78	.487	มาก	2
ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต	3.89	.515	มาก	1
รูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง(3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์ การพัฒนากฎมีสังคมเศรษฐกิจในอนาคต				
ภูมิสังคม	3.94	.498	มาก	4
การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า	3.90	.477	มาก	6
การพัฒนาต้องเป็นไปตามขั้นตอน	3.99	.480	มาก	2
การพึ่งตนเอง	4.00	.498	มาก	1
เรียบง่ายและประหยัด	3.96	.478	มาก	3
การส่งเสริมความรู้และเทคนิควิชาการ	3.91	.555	มาก	5

สมัยใหม่ที่เหมาะสม

การอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ 3.71 .585 มาก 7

ตารางที่ 4-18 สรุปการวิเคราะห์ตัวแปรความต้องการของประชาชน, ตัวแปรรูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิสังคมเศรษฐกิจในอนาคต และตัวแปรการพัฒนาเพื่อความยั่งยืน (ต่อ)

ตัวแปร	ระดับเหมาะสม		การแปลผล	ระดับ ความสำคัญ
	X	SD		
การพัฒนาเพื่อความยั่งยืน				
การพัฒนาสังคม	3.73	.563	มาก	4
การพัฒนาเศรษฐกิจ	3.80	.539	มาก	3
พัฒนาทรัพยากรมนุษย์	3.89	.476	มาก	1
พัฒนาสิ่งแวดล้อม	3.83	.478	มาก	2

จากตารางที่ 4-18 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา พบว่า **ความต้องการของประชาชน** มีค่าเฉลี่ยด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตมากกว่าด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

รูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง(3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิสังคมเศรษฐกิจในอนาคต มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ การพึ่งตนเอง รองลงมา การพัฒนาต้องเป็นไปตามขั้นตอน, เรียบง่ายและประหยัด, ภูมิสังคม, การส่งเสริมความรู้และเทคนิควิชาการสมัยใหม่ที่เหมาะสม, การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ตามลำดับ ในขณะที่ การอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

การพัฒนาเพื่อความยั่งยืน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ รองลงมาการพัฒนาสิ่งแวดล้อม, การพัฒนาเศรษฐกิจ ตามลำดับ ในขณะที่ การพัฒนาสังคมมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

ตอนที่ 5 การวิเคราะห์ทางสถิติจากสมมติฐานของการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 ความต้องการของประชาชนมีผลต่อรูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิสังคมเศรษฐกิจในอนาคต

ในการทดสอบสมมติฐาน สำหรับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ จะใช้การทดสอบด้วยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) โดยการทดสอบสมมติฐานใช้ระดับความเชื่อมั่น 95% ดังนั้น จะปฏิเสธสมมติฐานหลัก H_0 ก็ต่อเมื่อ ค่า Sig. ซึ่งน้อยกว่า .05

ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบตัวแปรตามเงื่อนไขหรือข้อตกลงเบื้องต้น สำหรับการนำสถิติการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ(Multiple Regression Analysis) ดังนี้

1. ตัวแปรไม่มีความคลาดเคลื่อนในการวัด

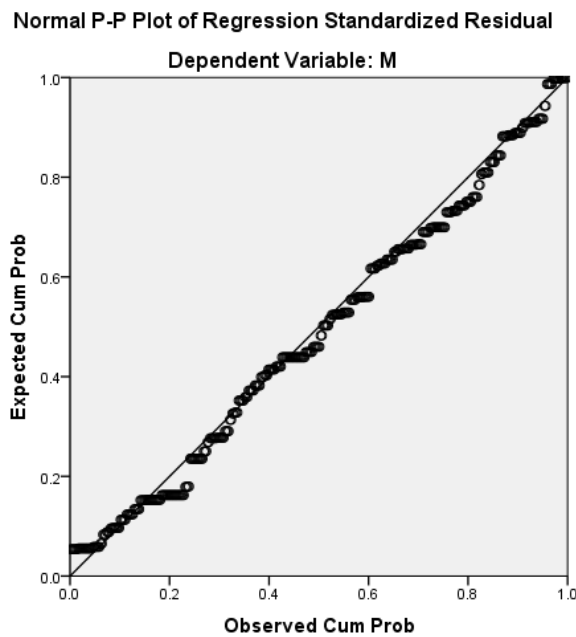
1.1 ตัวแปรอยู่ในระดับตัวแปรต่อเนื่อง คือ Interval Scale และ Rating Scale

1.2 ได้ทำการวัดค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ .8471 และค่าความตรง (Validity) เท่ากับ .9491

2. ตัวแปรมีการแจกแจงเป็นแบบปกติ

แผนภาพที่ 4-1 กราฟความต้องการของประชาชนมีผลต่อรูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนากฎมิสังคมเศรษฐกิจในอนาคต

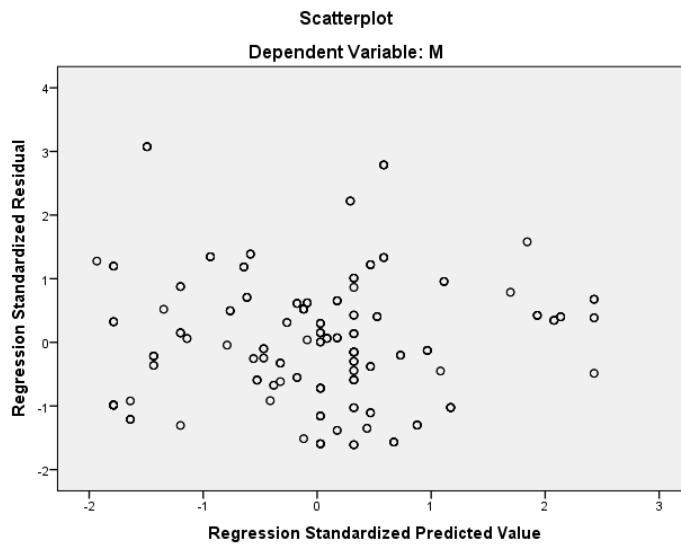

จากแผนภาพที่ 4-1 พบว่ามีการกระจายตัวอยู่ในแนวเส้นตรง แสดงว่ามีการแจกแจงแบบปกติ

3. คุณสมบัติของความคลาดเคลื่อน

3.1 ค่าความแปรปรวนคงที่

แผนภาพที่ 4-2 กราฟความแปรปรวนของความต้องการของประชาชนมีผลต่อรูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนากฎมิสังคมเศรษฐกิจในอนาคต

จากแผนภาพที่ 4-2 พบว่า ความคลาดเคลื่อนมีความแปรปรวนกระจายตัวอยู่รอบๆ ศูนย์ แสดงว่าความแปรปรวนมีค่าคงที่

3.2 ค่าความคาดเคลื่อนเป็นอิสระต่อกัน (Autocorrelation) โดยพิจารณาจากค่าสถิติ Durbin – Watson ทดสอบ พบว่ามีค่าเท่ากับ 1.603 ซึ่งไม่ได้มีค่าอยู่ระหว่าง 1.5 ถึง 2.5 แสดงว่ามีปัญหาค่าคาดเคลื่อนเป็นอิสระต่อกัน (No Autocorrelation) แต่สำหรับงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยไม่ได้นำมาพิจารณา เนื่องจากการเก็บข้อมูลภายในที่เป็นเฉพาะหน่วย

4. การทดสอบความสัมพันธ์ภายในกันเอง (Multicollinearity)

โดยพิจารณาจากค่า Tolerance จากการทดสอบ พบว่ามีค่า .408 และ .408 ซึ่งมีค่ามากกว่า .100 และค่า VIF จากการทดสอบ พบว่ามีค่า 2.451 และ 2.451 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 10 แสดงว่าไม่มีปัญหาด้าน Multicollinearity

จากผลการทดสอบข้อตกลงเบื้องต้น พบว่า อยู่ในเงื่อนไข ซึ่งเป็นไปตามข้อตกลงในการใช้วิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ผู้วิจัยจึงได้ใช้สถิติการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ในการทดสอบสมมติฐานต่อไป และเพื่อให้เกิดความสะดวกในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจึงขอกำหนดการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ดังนี้

สมมติฐานข้อที่ 1 ความต้องการของประชาชนมีผลต่อรูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนากฎมสังคมเศรษฐกิจในอนาคต

H_0 : ความต้องการของประชาชนไม่มีผลต่อรูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนากฎมสังคมเศรษฐกิจในอนาคต

H_1 : ความต้องการของประชาชนมีผลต่อรูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนากฎมสังคมเศรษฐกิจในอนาคต

ผลการทดสอบด้วยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ตามสมมติฐานดังกล่าวข้างต้น ปรากฏผลดังตารางที่ 4-7 ถึง ตารางที่ 4-9

ตารางที่ 4-19 Model Summary^b ความต้องการของประชาชนมีผลต่อรูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนากฎมสังคมเศรษฐกิจในอนาคต

Model Summary^b

Model	R	R Square	Adjusted Square	R	Std. Error of the Estimate	Durbin-Watson
1	.839 ^a	.704	.703		.245	1.603

a. Predictors: (Constant), การพัฒนาคุณภาพชีวิต, ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

b. Dependent Variable: รูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนากฎมสังคมเศรษฐกิจในอนาคต

จากตารางที่ 4-19 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ตัวแปรอิสระ คือ ความต้องการของประชาชน มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม คือ รูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนากฎมสังคมเศรษฐกิจในอนาคต อยู่ในระดับมาก ($R = .839$) และความต้องการของประชาชนสามารถอธิบายความแปรผันที่เกิดขึ้นกับรูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนากฎมสังคมเศรษฐกิจในอนาคต ได้ร้อยละ 70.40 ($R^2 = .704$) อีกร้อยละ 29.60 เป็นผลมาจากตัวแปรอื่นๆ ที่ไม่ได้ศึกษา

ตารางที่ 4-20 ANOVA^b ความต้องการของประชาชนมีผลต่อรูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนากฎมสังคมเศรษฐกิจในอนาคต

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	56.915	2	28.458	472.192	.000 ^b
	Residual	23.926	397	.060		
	Total	80.842	399			

a. Dependent Variable: รูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนากฎมสังคมเศรษฐกิจในอนาคต

b. Predictors: (Constant), การพัฒนาคุณภาพชีวิต, ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

จากตารางที่ 4-20 ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบว่ามีตัวแปรอิสระอย่างน้อย 1 ตัว สามารถทำนาย Y ได้ โดยการใช้สถิติ ANOVA พบว่า มีค่า Sig. เท่ากับ .000 ซึ่งน้อยกว่า .05 นั่นคือ ปฏิเสธสมมติฐานหลัก H_0 หมายความว่า ความต้องการของประชาชนมีผลต่อรูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนากฎมสังคมเศรษฐกิจในอนาคต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F = 472.192$, $df = 2$, $Sig. = .000$)

ตารางที่ 4-21 Coefficients ความต้องการของประชาชนมีผลต่อรูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนากุมิสังคมเศรษฐกิจในอนาคต

Coefficients^a

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
1 (Constant)	.854	.101		8.457	.000
Q1	.332	.040	.360	8.411	.000
Q2	.464	.037	.530	12.410	.000

a. Dependent Variable: รูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนากุมิสังคมเศรษฐกิจในอนาคต

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4-21 สามารถแสดงความสัมพันธ์ของความต้องการของประชาชนมีผลต่อรูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนากุมิสังคมเศรษฐกิจในอนาคตโดยรวม คือ

ถ้าความต้องการของประชาชนให้ความสำคัญกับความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้มีระดับความสำเร็จในรูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนากุมิสังคมเศรษฐกิจในอนาคตโดยรวมเพิ่มขึ้น .332 หน่วย

ถ้าความต้องการของประชาชนให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้มีระดับความสำเร็จในรูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนากุมิสังคมเศรษฐกิจในอนาคตโดยรวมเพิ่มขึ้น .464 หน่วย

โดยสามารถสร้างสมการของความสัมพันธ์ ได้ดังนี้

สมการของความสัมพันธ์ ในรูปคะแนนดิบ

$$Y = .854 + (.332) \text{ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน} + (.464) \text{ การพัฒนาคุณภาพชีวิต}$$

สมการของความสัมพันธ์ ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$Z = (.360) \text{ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน} + (.530) \text{ การพัฒนาคุณภาพชีวิต}$$

สมมติฐานที่ 2 รูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนากุมิสังคมเศรษฐกิจในอนาคตเป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืน

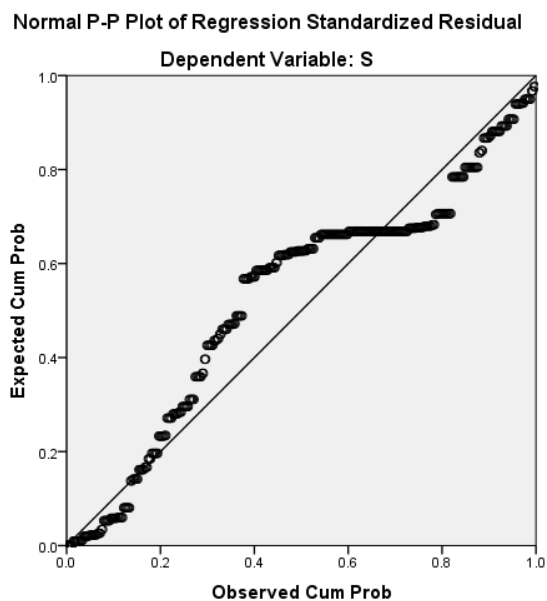
ในการทดสอบสมมติฐาน สำหรับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ จะใช้การทดสอบด้วยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) โดยการทดสอบสมมติฐานใช้ระดับความเชื่อมั่น 95% ดังนั้น จะปฏิเสธสมมติฐานหลัก H_0 ก็ต่อเมื่อ ค่า Sig. ซึ่งน้อยกว่า .05

ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบตัวแปรตามเงื่อนไขหรือข้อตกลงเบื้องต้น สำหรับการใช้สถิติการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ดังนี้

1. ตัวแปรไม่มีความคลาดเคลื่อนในการวัด

- 1.1 ตัวแปรอยู่ในระดับตัวแปรต่อเนื่อง คือ Interval Scale และ Rating Scale
- 1.2 ได้ทำการวัดค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ .8471 และค่าความตรง (Validity) เท่ากับ .9491
2. ตัวแปรมีการแจกแจงเป็นแบบปกติ

แผนภาพที่ 4-3 กราฟรูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนากุมิสังคมเศรษฐกิจในอนาคตเป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืน

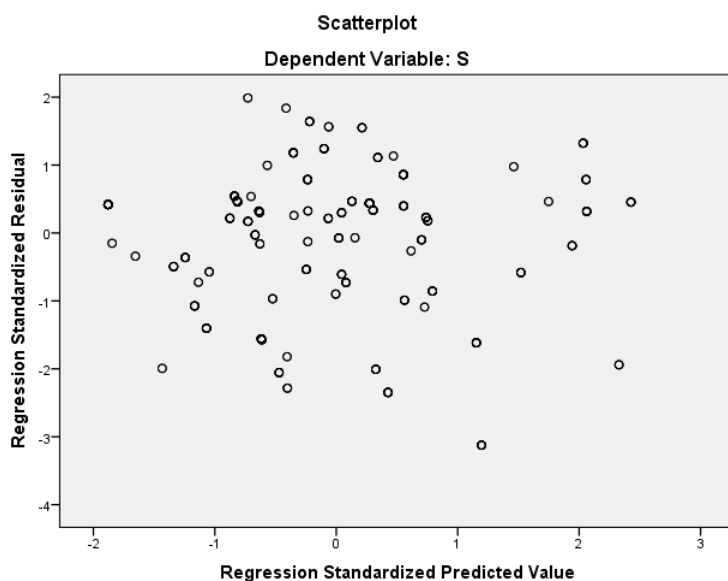

จากภาพที่ 4-3 พบว่ามีการกระจายตัวอยู่ในแนวเส้นตรง แสดงว่ามีการแจกแจงแบบปกติ

3. คุณสมบัติของความคลาดเคลื่อน

3.1 ค่าความแปรปรวนคงที่

แผนภาพที่ 4-4 กราฟความแปรปรวนของรูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนากุมิสังคมเศรษฐกิจในอนาคตเป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืน

จากแผนภาพที่ 4-4 พบว่า ความคลาดเคลื่อนมีความแปรปรวนกระจายตัวอยู่รอบๆ ศูนย์ แสดงว่าความแปรปรวนมีค่าคงที่

3.2 ค่าความคลาดเคลื่อนเป็นอิสระต่อกัน (Autocorrelation) โดยพิจารณาจากค่าสถิติ Durbin - Watson ทดสอบ พบว่ามีค่าเท่ากับ 1.950 ซึ่งไม่ได้มีค่าอยู่ระหว่าง 1.5 ถึง 2.5 แสดงว่ามีปัญหาความคลาดเคลื่อนเป็นอิสระต่อกัน (No Autocorrelation) แต่สำหรับงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยไม่ได้นำมาพิจารณา เนื่องจากการเก็บข้อมูลภายในที่เป็นเฉพาะหน่วย

4. การทดสอบความสัมพันธ์ภายในกันเอง (Multicollinearity)

โดยพิจารณาจากค่า Tolerance จากการทดสอบ พบว่ามีค่า .210, .162, .158, .240, .232, .189 และ .272 ซึ่งมีค่ามากกว่า .100 และค่า VIF จากการทดสอบ พบว่ามีค่า 4.763, 6.184, 6.315, 4.162, 4.302, 5.304 และ 3.671 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 10 แสดงว่าไม่มีปัญหาด้าน Multicollinearity

จากผลการทดสอบข้อตกลงเบื้องต้น พบว่า อยู่ในเงื่อนไข ซึ่งเป็นไปตามข้อตกลงในการใช้วิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ผู้วิจัยจึงได้ใช้สถิติการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ในการทดสอบสมมติฐานต่อไป และเพื่อให้เกิดความสะดวกในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจึงขอกำหนดการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ดังนี้

สมมติฐานข้อที่ 2 รูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนากฎมสังคมเศรษฐกิจในอนาคตเป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืน

H_0 : รูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนากฎมสังคมเศรษฐกิจในอนาคตไม่เป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืน

H_1 : รูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนากฎมสังคมเศรษฐกิจในอนาคตเป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ผลการทดสอบด้วยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ตามสมมติฐานดังกล่าวข้างต้น ปรากฏผลดังตารางที่ 4-7 ถึง ตารางที่ 4-9

ตารางที่ 4-22 Model Summary^b รูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิสังคมเศรษฐกิจในอนาคตเป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืน

Model Summary^b

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Durbin-Watson
1	.959 ^a	.920	.919	.138	1.950

a. Predictors: (Constant), การอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ, ภูมิสังคม, เรียบง่ายและประหยัด, การพึ่งตนเอง, การพัฒนาต้องเป็นไปตามขั้นตอน, การส่งเสริมความรู้และเทคนิควิชาการสมัยใหม่ที่เหมาะสม, การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า

b. Dependent Variable: การพัฒนาอย่างยั่งยืน

จากตารางที่ 4-22 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ตัวแปรอิสระ คือ รูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิสังคมเศรษฐกิจในอนาคต มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาอย่างยั่งยืนโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($R = .959$) และรูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิสังคมเศรษฐกิจในอนาคต สามารถอธิบายความแปรผันที่เกิดขึ้นกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนโดยรวม ได้ร้อยละ 92.00 ($R^2 = .920$) อีกร้อยละ 8.00 เป็นผลมาจากตัวแปรอื่นๆ ที่ไม่ได้ศึกษา

ตารางที่ 4-23 ANOVA^b รูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิสังคมเศรษฐกิจในอนาคตเป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	85.643	7	12.235	645.035	.000 ^b
	Residual	7.435	392	.019		
	Total	93.078	399			

a. Dependent Variable: การพัฒนาอย่างยั่งยืน

b. Predictors: (Constant), การอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ, ภูมิสังคม, เรียบง่ายและประหยัด, การพึ่งตนเอง, การพัฒนาต้องเป็นไปตามขั้นตอน, การส่งเสริมความรู้และเทคนิควิชาการสมัยใหม่ที่เหมาะสม, การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า

จากตารางที่ 4-23 ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบว่ามีตัวแปรอิสระอย่างน้อย 1 ตัว สามารถทำนาย Y ได้ โดยการใช้สถิติ ANOVA พบว่า มีค่า Sig. เท่ากับ .000 ซึ่งน้อยกว่า .05 นั่นคือ ปฏิเสธสมมติฐานหลัก H_0 หมายความว่า รูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิสังคมเศรษฐกิจในอนาคตเป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F = 645.035$, $df = 7$, $Sig. = .000$)

ตารางที่ 4-24 Coefficients รูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนากฎมสังคมเศรษฐกิจในอนาคตเป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืน

Coefficients^a

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
1 (Constant)	-.050	.064		-.788	.431
M1	.155	.030	.160	5.136	.000
M2	-.055	.036	-.054	-1.534	.126
M3	.159	.036	.158	4.408	.000
M4	.267	.028	.276	9.471	.000
M5	.091	.030	.090	3.031	.003
M6	-.044	.029	-.050	-1.529	.127
M7	.424	.023	.514	18.795	.000

a. Dependent Variable: การพัฒนาอย่างยั่งยืน

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4-24 สามารถแสดงความสัมพันธ์ของรูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนากฎมสังคมเศรษฐกิจในอนาคตเป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยรวม คือ

ถ้ารูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์ การพัฒนาภูมิสังคมเศรษฐกิจในอนาคตให้ความสำคัญกับภูมิสังคม เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะเป็นการ พัฒนาอย่างยั่งยืน เพิ่มขึ้น .155 หน่วย

ถ้ารูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์ การพัฒนาภูมิสังคมเศรษฐกิจในอนาคตให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะเป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืน ลดลง .055 หน่วย

ถ้ารูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์ การพัฒนาภูมิสังคมเศรษฐกิจในอนาคตให้ความสำคัญกับการพัฒนาต้องเป็นไปตามขั้นตอนเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะเป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพิ่มขึ้น .159 หน่วย

ถ้ารูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์ การพัฒนาภูมิสังคมเศรษฐกิจในอนาคตให้ความสำคัญกับการพึ่งตนเอง เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะเป็นการ พัฒนาอย่างยั่งยืน เพิ่มขึ้น .267 หน่วย

ถ้ารูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์ การพัฒนาภูมิสังคมเศรษฐกิจในอนาคตให้ความสำคัญกับความเรียบง่ายและประหยัด เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะเป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพิ่มขึ้น .091 หน่วย

ถ้ารูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์ การพัฒนาภูมิสังคมเศรษฐกิจในอนาคตให้ความสำคัญกับการส่งเสริมความรู้และเทคนิควิชาการ สมัยใหม่ที่เหมาะสม เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะเป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืน ลดลง .044 หน่วย

ถ้ารูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์ การพัฒนาภูมิสังคมเศรษฐกิจในอนาคตให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะเป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพิ่มขึ้น .424 หน่วย

โดยสามารถสร้างสมการของความสัมพันธ์ ได้ดังนี้

สมการของความสัมพันธ์ ในรูปคะแนนดิบ

$$Y = -.050 + (.155) \text{ ภูมิสังคม} + (.159) \text{ การพัฒนาต้องเป็นไปตามขั้นตอน} + (.267) \text{ การพึ่งตนเอง} + (.091) \text{ ความเรียบง่ายและประหยัด} + (.424) \text{ การอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ}$$

สมการของความสัมพันธ์ ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$Z = (.160) \text{ ภูมิสังคม} + (.158) \text{ การพัฒนาต้องเป็นไปตามขั้นตอน} + (.276) \text{ การพึ่งตนเอง} + (.090) \text{ ความเรียบง่ายและประหยัด} + (.514) \text{ การอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ}$$

สรุป

จากการวิจัยเชิงปริมาณพบว่า มีตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการพัฒนาพื้นที่ ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิสังคมเศรษฐกิจในอนาคต เรียงตามลำดับความสำคัญของตัวแปร ความต้องการของประชาชน คือ คุณภาพชีวิต มากกว่าความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

ในขณะที่ ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับ รูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิสังคมเศรษฐกิจในอนาคตไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน มีตัวแปรที่เกี่ยวข้องตามลำดับความสำคัญ คือ การพัฒนารูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิสังคมเศรษฐกิจในอนาคต มากที่สุด รองลง การพึ่งตนเอง, ภูมิสังคม, การพัฒนาต้องเป็นไปตามขั้นตอน และ ในขณะที่ความเรียบง่ายประหยัด มีความเกี่ยวข้องน้อยที่สุดตามลำดับ

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนภาคใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิสังคมเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน” เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนภาคใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิสังคมเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ สภาพความต้องการของประชาชนในพื้นที่ ตามกรอบการศึกษาตามแนวทางการพัฒนาภูมิสังคมตามพระราชดำริ ในเรื่อง การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า การพัฒนาต้องเป็นไปตามขั้นตอน การพึ่งตนเอง ภูมิสังคม เรียบง่ายและประหยัด การส่งเสริมความรู้และเทคนิควิชาการสมัยใหม่ที่เหมาะสม การอนุรักษ์และพัฒนา ทรัพยากรธรรมชาติที่ยั่งยืน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเป็นกรอบแนวคิด และได้กำหนดสมมติฐานในการวิจัยไว้ดังนี้

1. ความต้องการของประชาชนมีผลต่อรูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิสังคมเศรษฐกิจในอนาคต

2. รูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิสังคมเศรษฐกิจในอนาคตเป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืน

กำหนดกลุ่มเป้าหมายตามรูปแบบการวิจัย สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ จำนวน 144 คน ได้แก่ กลุ่มผู้ปฏิบัติการในพื้นที่ องค์กรชุมชน ภาคประชาสังคม ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา นักธุรกิจ และกลุ่มประชาชนในพื้นที่ จำนวน 3 กลุ่มๆ ละ 12 คน รวม 36 คน ต่อจังหวัด รวมทั้งสิ้น 108 คน และผู้บริหารระดับท้องถิ่น จำนวน 9 คน ผู้บริหารระดับส่วนภูมิภาค จำนวน 9 คน ผู้บริหารระดับรัฐบาล จำนวน 9 คน และ ผู้บริหารที่มีส่วนรับผิดชอบด้านความมั่นคงของรัฐ จำนวน 9 คน รวมทั้งสิ้น 36 คน สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มประชากรได้แก่ ประชาชนในพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ประกอบด้วย จังหวัดปัตตานี จำนวน 700,961 คน จังหวัด ยะลา จำนวน 522,297 คน และจังหวัดนราธิวาส จำนวน 789,681 คน รวมประชากรทั้งสิ้น 2,012,939 คน คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดย โดยใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane, 1973) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน และแบ่งออกตามสัดส่วนของจำนวนประชากรแต่ละจังหวัดให้ได้ครบตามจำนวนกลุ่มตัวอย่าง

วิธีการใช้เครื่องมือสำหรับการวิจัยเป็นประเด็นในการสัมภาษณ์และแบบสอบถาม

สถิติที่ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการวิเคราะห์ โดยใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

สรุป

จากผลการศึกษาเรื่องรูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนภาคใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนากฎมัสการสังคมเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การวิจัยเชิงคุณภาพ

1.1 สภาพปัญหาที่ค้นพบเข้าสู่กระบวนการค้นหา แนวทางในการแก้ปัญหาและการพัฒนา

ความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาที่ค้นพบเข้าสู่กระบวนการค้นหา แนวทางในการแก้ปัญหาและการพัฒนา ในเรื่อง ความพึงพอใจในการดำรงชีวิตของประชาชนในพื้นที่ในปัจจุบัน สามารถได้ประเด็นที่สำคัญดังนี้

ตารางที่ 5-1 แสดงประเด็นที่ค้นพบในเรื่องความพึงพอใจในการดำรงชีวิตของประชาชนในพื้นที่ในปัจจุบัน

ประเด็นที่ค้นพบ	จังหวัดปัตตานี	จังหวัดยะลา	จังหวัดนราธิวาส
การอยู่ร่วมกันอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข	X		X
มีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน	X		
การมีอิสระในการปฏิบัติศาสนกิจ	X	X	
ความภาคภูมิใจในพื้นที่แผ่นดินมาตุภูมิของตน	X		
ที่มีประวัติศาสตร์ความยิ่งใหญ่มาก่อน			
บ้านเมืองมีความสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อย	X	X	
ความภาคภูมิใจที่ได้เกิดมาในภาคใต้ของประเทศไทย	X		
มีเอกลักษณ์ วัฒนธรรมเป็นของตนเอง	X		
การได้อยู่ร่วมกันในครอบครัวอย่างมีความสุข	X	X	X
การได้ถ่ายทอดความรู้แก่เยาวชน	X	X	X
การมีอิสระในการดำรงชีวิตประจำวัน	X		
ความสงบสุขของพื้นที่		X	
มีการแบ่งปันกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน		X	X
การมีชีวิตอย่างเรียบง่าย			X

จากตารางที่ 5-1 ประเด็นที่สำคัญในเรื่อง ความพึงพอใจในการดำรงชีวิตของประชาชนในพื้นที่ในปัจจุบัน พบว่า ทั้ง 3 จังหวัดได้ให้ความสำคัญไปกับการได้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และการได้ถ่ายทอดความรู้แก่เยาวชน รองลงมาให้ความสำคัญกับ การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข การมีอิสระในการปฏิบัติศาสนกิจ มีบ้านเมืองมีความสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อย และมีการแบ่งปันกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ในขณะที่ให้ความสำคัญกับเรื่องที่แตกต่างกันคือ ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน

ความภาคภูมิใจในผืนแผ่นดินมาตุภูมิของตนที่มีประวัติศาสตร์ความยิ่งใหญ่มาก่อน ความภาคภูมิใจที่ได้เกิดมาในภาคใต้ของประเทศไทย ความภาคภูมิใจที่ได้เกิดมาในภาคใต้ของประเทศไทย การมีเอกลักษณ์วัฒนธรรมเป็นของตนเอง และการมีอิสระในการดำรงชีวิตประจำวัน

ความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาที่ค้นพบเข้าสู่กระบวนการค้นหา แนวทางในการแก้ปัญหา และการพัฒนาในเรื่อง สิ่งที่ตั้งงามทางสังคมที่สมควรได้รับการยกย่อง สามารถได้ประเด็นที่สำคัญดังนี้

ตารางที่ 5-2 แสดงประเด็นที่ค้นพบในเรื่องสิ่งที่ตั้งงามทางสังคมที่สมควรได้รับการยกย่อง

ประเด็นที่ค้นพบ	จังหวัดปัตตานี	จังหวัดยะลา	จังหวัดนราธิวาส
การยกย่องคนดีที่ทำประโยชน์และเสียสละให้กับสังคม	X		X
การมีเอกลักษณ์และวัฒนธรรมอันดีงามของพื้นที่	X	X	X
การช่วยเหลือซึ่งกันและกันในสังคมพหุวัฒนธรรม	X	X	X
การปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ต่อประชาชน	X	X	
การมีผู้นำที่ดีอยู่บนพื้นฐานความถูกต้อง	X		
การมีผู้นำที่ทำนุบำรุงสถานที่	X		
การมีผู้นำที่ดูแลใส่ใจใส่ประชาชนของตน	X	X	X
การจัดระบบการศึกษาที่ต่อเยาวชน	X	X	X
การสร้างความเข้าใจระหว่างรัฐกับประชาชน	X		
การมีสถาบันศาสนา มัสยิด วัด ที่เป็นพหุวัฒนธรรม		X	X
การทำความดีที่ยั่งยืน		X	X

จากตารางที่ 5-2 ประเด็นที่สำคัญในเรื่อง สิ่งที่ตั้งงามทางสังคมที่สมควรได้รับการยกย่องในพื้นที่ในปัจจุบัน พบว่า ทั้ง 3 จังหวัดได้ให้ความสำคัญไปกับการมีเอกลักษณ์และวัฒนธรรมอันดีงามของพื้นที่ การช่วยเหลือซึ่งกันและกันในสังคมพหุวัฒนธรรม การมีผู้นำที่ดูแลใส่ใจประชาชนของตน และการจัดระบบการศึกษาที่มุ่งต่อเยาวชน ในขณะที่ให้ความสำคัญรองลงมาคือ การยกย่องคนดีที่ทำประโยชน์และเสียสละให้กับสังคม การปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ต่อประชาชน การมีสถาบันศาสนา มัสยิด วัด ที่เป็นพหุวัฒนธรรม และการทำความดีที่ยั่งยืน ขณะที่ให้ความสำคัญกับเรื่องที่แตกต่างกันคือ การมีผู้นำที่ดีอยู่บนพื้นฐานความถูกต้อง และการมีผู้นำที่ทำนุบำรุงสถานที่

ความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาที่ค้นพบเข้าสู่กระบวนการค้นหา แนวทางในการแก้ปัญหา และการพัฒนาในเรื่อง ข้อขัดข้องในการดำรงชีวิตในพื้นที่ปัจจุบัน สามารถได้ประเด็นที่สำคัญดังนี้

ตารางที่ 5-3 แสดงประเด็นที่ค้นพบในเรื่องข้อขัดข้องในการดำรงชีวิตในพื้นที่ปัจจุบัน

ประเด็นที่ค้นพบ	จังหวัด ปัตตานี	จังหวัด ยะลา	จังหวัด นราธิวาส
ปัญหาเสพติดในพื้นที่	X	X	X
ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจต่อการดำรง ชีวิตประจำวัน	X	X	X
ความหวาดระแวงระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับ ประชาชน	X		
ความไม่ปลอดภัยในพื้นที่	X		X
การเกิดอาชญากรรม	X		
ความไม่เข้าใจในบริบทของ 3 จชต.	X		X
การสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาของ ภาครัฐ		X	
ความไม่จริงจังในการแก้ปัญหาของเจ้าหน้าที่ รัฐ		X	
การไม่ทำงานของบุคคลในวัยทำงาน		X	
การกระทบกระเทือนต่อการปฏิบัติศาสนกิจ		X	
เจ้าหน้าที่การเข้มงวดในการปฏิบัติหน้าที่			X
ความไม่สะอาดและไม่เป็นระเบียบ			X

จากตารางที่ 5-3 ประเด็นที่สำคัญในเรื่อง ข้อขัดข้องในการดำรงชีวิตในพื้นที่ปัจจุบัน พบว่า ทั้ง 3 จังหวัดได้ให้ความสำคัญไปกับ ปัญหาเสพติดในพื้นที่ และผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ ต่อการดำรงชีวิตประจำวัน รองลงมาคือ ความไม่ปลอดภัยในพื้นที่, ความไม่เข้าใจในบริบทของ 3 จชต., ขณะที่ให้ความสำคัญกับเรื่องที่แตกต่างกันคือ เจ้าหน้าที่การเข้มงวดในการปฏิบัติหน้าที่ และ ความไม่สะอาดและไม่เป็นระเบียบ

ความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาที่ค้นพบเข้าสู่กระบวนการค้นหา แนวทางในการแก้ปัญหา และการพัฒนาในเรื่อง อนาคตของพื้นที่ที่อยากเห็นและต้องการ สามารถได้ประเด็นที่สำคัญดังนี้

ตารางที่ 5-4 แสดงประเด็นที่ค้นพบในเรื่องอนาคตของพื้นที่ที่อยากเห็นและต้องการ

ประเด็นที่ค้นพบ	จังหวัดปัตตานี	จังหวัดยะลา	จังหวัดนราธิวาส
การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ในสังคมพหุวัฒนธรรม	X		X
การมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ปัญหาของพื้นที่	X		
การมีความมั่นคง ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	X	X	X
การมีคุณภาพชีวิตที่ดี	X		X
การร่วมกันสร้างประวัติศาสตร์ในสังคมพหุวัฒนธรรมร่วมกัน	X		
การมีรูปแบบการพัฒนาชุมชนเมือง ที่มีความทันสมัย เป็นระเบียบเรียบร้อย	X	X	X
การสนับสนุนให้เกิดเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ในศาสนาอิสลาม	X		X
ส่งเสริมให้มีการท่องเที่ยวพื้นที่	X	X	
ยกย่องเชิดชู มรดกทางวัฒนธรรม		X	
การเป็นศูนย์กลางทางการค้าและการลงทุน		X	
การมีผู้นำที่มีความรู้ความสามารถ ในการนำและพัฒนาเมืองให้เจริญรุ่งเรือง		X	

จากตารางที่ 5-4 ประเด็นที่สำคัญในเรื่อง อนาคตของพื้นที่ที่อยากเห็นและต้องการพบว่า ทั้ง 3 จังหวัดได้ให้ความสำคัญไปกับ การมีความมั่นคง ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และการมีรูปแบบการพัฒนาชุมชนเมือง ที่มีความทันสมัย เป็นระเบียบเรียบร้อย รองลงมาได้ให้ความสำคัญกับการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ในสังคมพหุวัฒนธรรม, การมีคุณภาพชีวิตที่ดี และส่งเสริมให้มีการท่องเที่ยวพื้นที่ ในขณะที่ให้ความสำคัญที่แตกต่างกัน คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ปัญหาของพื้นที่, การร่วมกันสร้างประวัติศาสตร์ในสังคมพหุวัฒนธรรมร่วมกัน, ยกย่องเชิดชู มรดกทางวัฒนธรรม, การเป็นศูนย์กลางทางการค้าและการลงทุน และการมีผู้นำที่มีความรู้ความสามารถ ในการนำและพัฒนาเมืองให้เจริญรุ่งเรือง

1.2 แนวคิดที่มีต่อการวิเคราะห์หนทางปฏิบัติที่ผ่านกระบวนการสังเคราะห์

ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวคิดที่มีต่อการวิเคราะห์หนทางปฏิบัติที่ผ่านกระบวนการสังเคราะห์ ในเรื่อง สถานภาพการพัฒนาพื้นที่ตามนโยบายปัจจุบันสามารถได้ประเด็นที่สำคัญดังนี้

ตารางที่ 5-5 แสดงประเด็นที่ค้นพบในเรื่องสถานภาพการพัฒนาพื้นที่ตามนโยบายปัจจุบัน

ประเด็นที่ค้นพบ	จังหวัดปัตตานี	จังหวัดยะลา	จังหวัดนราธิวาส
ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในพื้นที่	X		X
การป้องกันและปราบปรามผู้ก่อความไม่สงบในพื้นที่	X	X	X
การตัดความเชื่อมโยงระหว่างผู้ก่อความไม่สงบกับประชาชนไม่ให้สนับสนุนซึ่งกันและกัน	X		X
การส่งเสริมและสนับสนุนการดำรงชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่	X	X	X
การพัฒนาเศรษฐกิจตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐบาล	X	X	X
การส่งเสริมการให้ความรู้การศึกษาในระดับอาชีวศึกษาในพื้นที่		X	X
การส่งเสริมอาชีพแก่ประชาชนในพื้นที่			X
การพัฒนาโครงสร้างทางเศรษฐกิจ เพื่อความเจริญของพื้นที่			X

จากตารางที่ 5-5 ประเด็นที่สำคัญในเรื่อง สถานภาพการพัฒนาพื้นที่ตามนโยบายปัจจุบัน พบว่า ทั้ง 3 จังหวัดได้ให้ความสำคัญไปกับ การป้องกันและปราบปรามผู้ก่อความไม่สงบในพื้นที่, การส่งเสริมและสนับสนุนการดำรงชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ และการพัฒนาเศรษฐกิจตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐบาล รองลงมาได้ให้ความสำคัญกับ ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในพื้นที่, การตัดความเชื่อมโยงระหว่างผู้ก่อความไม่สงบกับประชาชนไม่ให้สนับสนุนซึ่งกันและกัน และการส่งเสริมการให้ความรู้การศึกษาในระดับอาชีวศึกษาในพื้นที่ ในขณะที่ให้ความสำคัญแตกต่างกันในเรื่อง ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในพื้นที่ และการพัฒนาโครงสร้างทางเศรษฐกิจ เพื่อความเจริญของพื้นที่

ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวคิดที่มีต่อการวิเคราะห์หนทางปฏิบัติที่ผ่านกระบวนการสังเคราะห์ ในเรื่อง ความสำเร็จในการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนที่สมควรได้รับการยกย่อง สามารถได้ประเด็นที่สำคัญดังนี้

ตารางที่ 5-6 แสดงประเด็นที่ค้นพบในเรื่องความสำเร็จในการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนที่สมควรได้รับการยกย่อง

ประเด็นที่ค้นพบ	จังหวัดปัตตานี	จังหวัดยะลา	จังหวัดนราธิวาส
การพัฒนาตามแนวทางของรัฐบาล เพื่อการส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจ ในพื้นที่ และชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน	X	X	X
การส่งเสริมการท่องเที่ยวพื้นที่ โดยเฉพาะการท่องเที่ยวทางด้านการศึกษา	X		
การส่งเสริมอารยธรรมทางการอยู่ร่วมกันของศาสนาที่แตกต่างกัน	X		
การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของพื้นที่		X	
การพัฒนาระบบการศึกษาของรัฐ ที่มีความสอดคล้องกับหลักทางศาสนา		X	X
การช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ที่มีการดำรงชีวิตอย่างเป็นปกติสุข			

จากตารางที่ 5-6 ประเด็นที่สำคัญในเรื่อง ความสำเร็จในการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของ ประชาชนที่สมควรได้รับการยกย่อง พบว่า ทั้ง 3 จังหวัดได้ให้ความสำคัญไปกับการพัฒนาตามแนวทางของรัฐบาล เพื่อการส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจ ในพื้นที่ และชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน รองลงมาให้ความสำคัญกับ การช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ที่มีการดำรงชีวิตอย่างเป็นปกติสุข ในขณะที่ให้ความสำคัญแตกต่างกันในเรื่อง การส่งเสริมการท่องเที่ยวพื้นที่ โดยเฉพาะการท่องเที่ยวทางด้านการศึกษา, การส่งเสริมอารยธรรมทางการอยู่ร่วมกันของศาสนาที่แตกต่างกัน และการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของพื้นที่

ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวคิดที่มีต่อการวิเคราะห์หนทางปฏิบัติที่ผ่านกระบวนการสังเคราะห์ ในเรื่อง ข้อขัดข้องการพัฒนาตามความต้องการของประชาชน สามารถได้ประเด็นที่สำคัญ ดังนี้

ตารางที่ 5-7 แสดงประเด็นที่ค้นพบในเรื่องข้อขัดข้องการพัฒนาตามความต้องการของประชาชน

ประเด็นที่ค้นพบ	จังหวัดปัตตานี	จังหวัดยะลา	จังหวัดนราธิวาส
การลดกำลังของเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคง	X	X	X
การสนับสนุนงบประมาณที่มีจำกัด	X		X
การติดตามและกำกับดูแลการเรียนการสอนของโรงเรียนเอกชน	X		
การส่งเสริมการเรียนการสอนในระบบโรงเรียนสอนศาสนา		X	X
การแก้ไขปัญหาเสพติด		X	X
การสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับประชาชน		X	X

จากตารางที่ 5-7 ประเด็นที่สำคัญในเรื่อง ข้อขัดข้องการพัฒนาตามความต้องการของประชาชน พบว่า ทั้ง 3 จังหวัดได้ให้ความสำคัญไปกับ การลดกำลังของเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคง รองลงมาให้ความสำคัญกับ การสนับสนุนงบประมาณที่มีจำกัด, การส่งเสริมการเรียนการสอนในระบบโรงเรียนสอนศาสนา, การแก้ไขปัญหาเสพติด และการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับประชาชน ในขณะที่ให้ความสำคัญแตกต่างกันในเรื่อง การติดตามและกำกับดูแลการเรียนการสอนของโรงเรียนเอกชน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวคิดที่มีต่อการวิเคราะห์หนทางปฏิบัติที่ผ่านกระบวนการสังเคราะห์ ในเรื่อง แนวทางในการพัฒนาพื้นที่ในอนาคต สามารถได้ประเด็นที่สำคัญดังนี้

ตารางที่ 5-8 แสดงประเด็นที่ค้นพบในเรื่องแนวทางในการพัฒนาพื้นที่ในอนาคต

ประเด็นที่ค้นพบ	จังหวัดปัตตานี	จังหวัดยะลา	จังหวัดนราธิวาส
การพัฒนาเมืองตามแผนงาน การพัฒนาตามนโยบายของรัฐบาล	X		
การส่งเสริมการสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยในพื้นที่	X		
การพัฒนาเมืองให้เป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของ จชต.	X		
การปรับปรุงและพัฒนาเมืองให้มีความสวยงามและสงบสุข		X	
การสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันของพหุสังคม		X	X
การพัฒนาตามแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และยุทธศาสตร์ชาติ		X	X

จากตารางที่ 4-8 ประเด็นที่สำคัญในเรื่อง แนวทางในการพัฒนาพื้นที่ในอนาคต พบว่า ทั้ง 3 จังหวัดได้ให้ความสำคัญไปกับการสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันของพหุสังคม และการพัฒนาตามแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และยุทธศาสตร์ชาติ รองลงมาให้ความสำคัญที่แตกต่างกันในเรื่อง การพัฒนาเมืองตามแผนงาน การพัฒนาตามนโยบายของรัฐบาล, การส่งเสริมการสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยในพื้นที่ และการพัฒนาเมืองให้เป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของ จชต.

1.3 แนวคิดที่มีต่อแนวทางในการนำไปสู่การปฏิบัติของนโยบายรัฐที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางในการนำไปสู่การปฏิบัติของนโยบายรัฐที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ในเรื่องความเป็นไปได้ของการพัฒนาที่ตรงกับความ ต้องการของประชาชน สามารถได้ประเด็นที่สำคัญดังนี้

ตารางที่ 5-9 แสดงประเด็นที่ค้นพบในเรื่องความเป็นไปได้ของการพัฒนาที่ตรงกับความ ต้องการของประชาชน

ประเด็นที่ค้นพบ	จังหวัดปัตตานี	จังหวัดยะลา	จังหวัดนราธิวาส
การพัฒนาของรัฐส่วนใหญ่ตรงกับความ ต้องการของประชาชน	X	X	X
การส่งเสริมการศึกษาให้เป็นเมือง มหาวิทยาลัยศาสนาอิสลาม	X	X	
การสนับสนุนงบประมาณทำนุบำรุงศาสนสถาน			X
การส่งเสริมด้านการศึกษาแก่เยาวชนในพื้นที่			X

จากตารางที่ 5-9 ประเด็นที่สำคัญในเรื่อง ความเป็นไปได้ของการพัฒนาที่ตรงกับความ ต้องการของประชาชน พบว่า ทั้ง 3 จังหวัดได้ให้ความสำคัญไปกับการพัฒนาของรัฐส่วนใหญ่ ตรงกับความ ต้องการของประชาชน รองลงมาให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการศึกษาให้เป็นเมือง มหาวิทยาลัยศาสนาอิสลาม ในขณะที่ให้ความสำคัญแตกต่างกันในเรื่อง การสนับสนุนงบประมาณ ทำนุบำรุงศาสนสถาน และการส่งเสริมด้านการศึกษาแก่เยาวชนในพื้นที่

ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางในการนำไปสู่การปฏิบัติของนโยบายรัฐที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ในเรื่อง การพัฒนาที่ตรงกับความต้องการของประชาชนที่สมควรได้รับการยกย่อง สามารถได้ประเด็นที่สำคัญดังนี้

ตารางที่ 5-10 แสดงประเด็นที่ค้นพบในเรื่องการพัฒนาที่ตรงกับความต้องการของประชาชนที่สมควรได้รับการยกย่อง

ประเด็นที่ค้นพบ	จังหวัดปัตตานี	จังหวัดยะลา	จังหวัดนราธิวาส
การส่งเสริมให้มีการปฏิบัติศาสนกิจได้	X		
อิสราเสรี ภายใต้กรอบกฎหมายของรัฐ			
ส่งเสริมการท่องเที่ยวทางการศึกษา	X	X	
การพัฒนาชุมชน เมือง ด้านต่างๆ			
การสนับสนุนงบประมาณในการทำนุบำรุงศาสนสถาน		X	X
การส่งเสริมให้ประชาชนมีงานทำ และมีรายได้เพิ่มขึ้น			X

จากตารางที่ 5-10 ประเด็นที่สำคัญในเรื่อง การพัฒนาที่ตรงกับความต้องการของประชาชนที่สมควรได้รับการยกย่อง พบว่า ทั้ง 3 จังหวัดได้ให้ความสำคัญไปกับ ส่งเสริมการท่องเที่ยวทางการศึกษา และการสนับสนุนงบประมาณในการทำนุบำรุง ศาสนสถาน รองลงมาให้ความสำคัญที่แตกต่างกันในเรื่อง การสนับสนุนงบประมาณในการทำนุบำรุง ศาสนสถาน และการสนับสนุนงบประมาณในการทำนุบำรุง ศาสนสถาน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางในการนำไปสู่การปฏิบัติของนโยบายรัฐที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ในเรื่อง ข้อขัดข้องของการพัฒนา สามารถได้ประเด็นที่สำคัญดังนี้

ตารางที่ 5-11 แสดงประเด็นที่ค้นพบในเรื่องข้อขัดข้องของการพัฒนา

ประเด็นที่ค้นพบ	จังหวัด ปัตตานี	จังหวัด ยะลา	จังหวัด นราธิวาส
ปัญหางบประมาณที่จำกัดในการพัฒนา	X		
การใช้จ่ายในงบความมั่นคง	X		
การสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับประชาชน	X	X	
ประชาชนในวัยทำงานไม่ทำงาน		X	
ปัญหาความมั่นคงในพื้นที่		X	X
ประชาชน ออกไปทำงานกับประเทศเพื่อนบ้าน			X
ปัญหายาเสพติด			X

จากตารางที่ 5-11 ประเด็นที่สำคัญในเรื่อง ข้อขัดข้องของการพัฒนา พบว่า ทั้ง 3 จังหวัดได้ให้ความสำคัญไปกับการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับประชาชน และการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับประชาชน รองลงมาให้ความสำคัญที่แตกต่างกันในเรื่อง ปัญหางบประมาณที่จำกัดในการพัฒนา, การใช้จ่ายในงบความมั่นคง, ประชาชนในวัยทำงานไม่ทำงาน, ประชาชน ออกไปทำงานกับประเทศเพื่อนบ้าน และปัญหายาเสพติด

ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางในการนำไปสู่การปฏิบัติของนโยบายรัฐที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ในเรื่อง แนวทางการพัฒนาที่สนองตอบความต้องการของประชาชนในอนาคต สามารถได้ประเด็นที่สำคัญดังนี้

ตารางที่ 5-12 แสดงประเด็นที่ค้นพบในเรื่องแนวทางการพัฒนาที่สนองตอบความต้องการของประชาชนในอนาคต

ประเด็นที่ค้นพบ	จังหวัดปัตตานี	จังหวัดยะลา	จังหวัดนราธิวาส
การปรับสภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีภูมิทัศน์ที่ดี	X		X
การเป็นเมืองแห่งการศึกษาของศาสนา อิสลาม	X		
ศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมศาสนา อิสลาม	X		
การพัฒนาพื้นที่เพื่อยกระดับความเป็นอยู่ ของประชาชนในพื้นที่	X		
ความปลอดภัยในการดำรงชีวิตประจำวัน อย่างมีความสุข		X	X
การมีอิสระในการปฏิบัติศาสนกิจทางศาสนา อิสลาม		X	
พัฒนาสภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ในรูปแบบ สังคมพหุวัฒนธรรม		X	
การทำให้บุคคลในวัยทำงานได้ตระหนักใน การทำงานเพื่อเลี้ยงชีพและครอบครัว		X	
การเป็นเมืองท่องเที่ยวชายแดนที่มีชื่อเสียง			X

จากตารางที่ 5-12 ประเด็นที่สำคัญในเรื่อง แนวทางการพัฒนาที่สนองตอบความต้องการของประชาชนในอนาคต พบว่า ทั้ง 3 จังหวัดได้ให้ความสำคัญไปกับ การปรับสภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีภูมิทัศน์ที่ดี และความปลอดภัยในการดำรงชีวิตประจำวัน อย่างมีความสุข รองลงมาให้ความสำคัญที่แตกต่างกันในเรื่อง การเป็นเมืองแห่งการศึกษาของศาสนาอิสลาม, ศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมศาสนาอิสลาม, การพัฒนาพื้นที่เพื่อยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่, การมีอิสระในการปฏิบัติศาสนกิจทางศาสนาอิสลาม, พัฒนาสภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ในรูปแบบสังคมพหุวัฒนธรรม, การทำให้บุคคลในวัยทำงานได้ตระหนักในการทำงานเพื่อเลี้ยงชีพและครอบครัว และการเป็นเมืองท่องเที่ยวชายแดนที่มีชื่อเสียง

2. การวิจัยเชิงปริมาณ

ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิจัย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 68.5 ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 31-40 ปี และ 41-50 ปี ร้อยละ 26.0 นับถือศาสนาอิสลาม ร้อยละ 80.8 มีการศึกษาในระดับต่ำกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 73.3 สถานภาพทางครอบครัว สมรส ร้อยละ 51.3 และมีอาชีพเกษตรกร ร้อยละ 54.8

ความต้องการของประชาชน

ผลการวิจัยพบว่าความต้องการของประชาชนได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต มากกว่าความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน โดยมีประเด็นที่สำคัญคือ มีความสามัคคีในหมู่คณะ การดำรงอยู่และร่วมกันทำงานอย่างมีความสุข มีความรักในสถาบันชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ มี และการมีความมั่นใจในระบบการสนับสนุนงานพัฒนาของภาครัฐ

รองลงมาได้แก่ความเชื่อมั่นในระบบรักษาความสงบเรียบร้อยของทางราชการ, มีผู้นำที่เข้มแข็งสร้างประชารัฐนำไปสู่สังคมที่ยั่งยืน, มีเสรีภาพในการทำกิจกรรมของตนเองและส่วนรวม, มีความมั่นใจต่อสภาพแวดล้อมในการดำรงชีวิต, ความมั่นใจในระบบการสนับสนุนงานพัฒนาของภาครัฐ, ความอบอุ่นใจและมีความสุขในวิถีของสังคมที่ดำรงอยู่, ความร่วมมือเพื่อการสร้างสรรค์สังคมโดยรวม และงานเพื่อสร้างรายได้แก่ตนเองและครอบครัวอย่างมั่นคง

ในขณะที่ให้ความสำคัญกับการดำเนินชีวิตอย่างปกติสุขและปลอดภัย และมีระบบการศึกษาที่เอื้อต่อการพัฒนาสมรรถนะของมนุษย์น้อยที่สุด

รูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิสังคมเศรษฐกิจในอนาคต

ผลการวิจัยพบว่ารูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง(3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิสังคมเศรษฐกิจในอนาคต ได้ให้ความสำคัญกับ การพึ่งตนเองมากที่สุด รองลงมา การพัฒนาต้องเป็นไปตามขั้นตอน, เรียบง่ายและประหยัด, ภูมิสังคม, การส่งเสริมความรู้และเทคนิควิชาการสมัยใหม่ที่เหมาะสม, การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ตามลำดับ ในขณะที่ การอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ น้อยที่สุด โดยมีประเด็นสำคัญในเรื่อง การพัฒนาตามลักษณะทางกายภาพของพื้นที่, การพัฒนาตามรูปแบบโครงสร้างของปัญหาในพื้นที่, การพัฒนาตามแนวคิดการสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อเป็นหลักประกันแก่ประชาชน, การดำเนินชีวิตในด้านพัฒนาความคิดและจิตใจให้เข้มแข็ง เอื้ออาทร ซื่อสัตย์สุจริต มีจิตสำนึกที่ดีให้ต่อตนเองและผู้อื่น, การใช้ชีวิตสมถะอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นวิถีชีวิต ที่ให้ความอึดอ้อมทางใจอย่างถึงที่สุด, การใช้เทคนิคและวิธีการใหม่ที่พัฒนามาจากธรรมชาติ และการสร้างความร่วมมือและความตระหนักรู้กับทุกฝ่ายเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากร

รองลงมาได้แก่ การพัฒนาตามวัฒนธรรมอันเป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่, และการพัฒนาตามวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน, การพัฒนาตามกระบวนการที่ได้จากบทเรียนการปฏิบัติที่ผ่านมา, การพัฒนาตามกระบวนการคิดในเชิงสร้างสรรค์, การพัฒนาเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการดำรงชีวิตของประชาชน, การพัฒนาโดยอยู่บนพื้นฐานของความพอดีแก่สภาวะพหุมี พอกิน และพอใช้, การอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขสามารถพึ่งพาตนเองโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

ตลอดจนการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน, การดำเนินชีวิตมีความพึงพอใจในสิ่งที่ตนมีโดยยึดทางสายกลาง “พออยู่พอกิน” ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุขตามสมควรแก่ ทัศนภาพ, การดำเนินชีวิตด้วยความรู้ เข้าใจ และ เข้าถึง ต่อตนเอง, การดำเนินชีวิตด้วยความ ระมัดระวัง ไม่ประมาท, เทคโนโลยีเป็นสิ่งที่ง่ายและไม่สลับซับซ้อน, การนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ กับงานอาชีพของตนเอง, การวางแผนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างชาญฉลาดที่เชื่อมโยงกับ การพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และคุณภาพชีวิตอย่างกลมกลืน ตลอดจนรักษาไว้ซึ่งความสมดุล ของระบบนิเวศควบคู่กันไป และการหาทางปรับปรุงวิธีการใหม่ๆ ในการผลิต และใช้ ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ และการค้นคว้าสิ่งใหม่มาใช้ทดแทน

ในขณะที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาตามความเชื่อของประชาชน, การพัฒนาตาม กระบวนการคิดแบบนอกรอบเพื่อหาแนวทางใหม่, การพัฒนาตามพื้นฐานความต้องการของ ประชาชน, การใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัดไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์และใช้, ต้องการ ด้วยความมีธรรมาภิบาลและอดออม, การได้เรียนรู้และเห็นถึงความสำเร็จของผลผลิต การศึกษาเพื่อการ สร้างเข้าใจถึงความสำคัญในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติน้อยที่สุด

การพัฒนาเพื่อความยั่งยืน

ผลการวิจัยพบว่าการพัฒนาเพื่อความยั่งยืนได้ให้ความสำคัญกับ การพัฒนาทรัพยากร มนุษย์ รองลงมาการพัฒนาสิ่งแวดล้อม, การพัฒนาเศรษฐกิจ ตามลำดับ ในขณะที่ การพัฒนาสังคม น้อยที่สุด โดยมีประเด็นสำคัญในเรื่อง การพัฒนาบนพื้นฐานความรู้เข้าใจและให้ความร่วมมือกัน, การพัฒนา บนพื้นฐานการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างประหยัดและมีทดแทน, การพัฒนาบนพื้นฐานทางเศรษฐกิจ อย่างมีความพอดีและค่อยเป็นค่อยไป, การพัฒนาที่มุ่งสร้างความร่วมมือเพื่อการจัดการทรัพยากร และการพัฒนาที่แสวงหาแนวทางจัดการสิ่งแวดล้อมในอนาคต

รองลงมาได้แก่ การพัฒนาบนพื้นฐานของการสร้างสังคมแห่งความสุขร่วมกัน, การพัฒนา บนพื้นฐานของสังคม วัฒนธรรม และศีลธรรมที่มีความหลากหลาย, การพัฒนาบนพื้นฐานของความ มั่นคงในอาชีพ, การจัดระบบการศึกษาที่สร้างความรู้ความเข้าใจเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน, การพัฒนา เพื่อการอนุรักษ์และรักษาทรัพยากรสิ่งแวดล้อม, การพัฒนาที่คำนึงถึงมลภาวะและการรักษา ระบบ นิเวศ และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรบริโภคทรัพยากรธรรมชาติ

ในขณะที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาบนพื้นฐานของความอยู่รอดและอยู่ดีกินดีของ ประชาชน, การพัฒนาบนพื้นฐานเพื่อความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม, การพัฒนา เพื่อสร้างจิตสำนึกต่อสภาพแวดล้อมของตนเอง และการพัฒนาเพื่อการสร้างทางเลือกในการใช้ ทรัพยากร

การทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 ความต้องการของประชาชนมีผลต่อรูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนากุมิสังคมเศรษฐกิจในอนาคต

ผลการทดสอบสมมติฐาน โดยใช้สถิติ Multiple regression analysis :MRA พบว่า ความต้องการของประชาชน มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม คือ รูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนากุมิสังคมเศรษฐกิจในอนาคต อยู่ในระดับมาก ($R = .839$) และความต้องการของประชาชนสามารถอธิบายความแปรผันที่เกิดขึ้นกับรูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนากุมิสังคมเศรษฐกิจในอนาคต ได้ร้อยละ 70.40 ($R^2 = .704$) อีกร้อยละ 29.60 เป็นผลมาจากตัวแปรอื่นๆ ที่ไม่ได้ศึกษา

ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบว่ามีตัวแปรอิสระอย่างน้อย 1 ตัว สามารถทำนาย Y ได้ โดยการใช้สถิติ ANOVA พบว่า มีค่า Sig. เท่ากับ .000 ซึ่งน้อยกว่า .05 นั่นคือ ปฏิเสธสมมติฐานหลัก H_0 หมายความว่า ความต้องการของประชาชนมีผลต่อรูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนากุมิสังคมเศรษฐกิจในอนาคต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F = 472.192, df = 2, Sig. = .000$)

การแสดงความสัมพันธ์ของ ความต้องการของประชาชนที่มีผลต่อรูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนากุมิสังคมเศรษฐกิจในอนาคตโดยรวม สามารถสร้างสมการของความสัมพันธ์ ได้ดังนี้

สมการของความสัมพันธ์ ในรูปคะแนนดิบ

$$Y = .854 + (.332) \text{ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน} + (.464) \text{ การพัฒนาคุณภาพชีวิต}$$

สมการของความสัมพันธ์ ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$Z = (.360) \text{ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน} + (.530) \text{ การพัฒนาคุณภาพชีวิต}$$

สมมติฐานที่ 2 รูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนากุมิสังคมเศรษฐกิจในอนาคตเป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ผลการทดสอบสมมติฐาน โดยใช้สถิติ Multiple regression analysis :MRA พบว่า รูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนากุมิสังคมเศรษฐกิจในอนาคต มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาอย่างยั่งยืนโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($R = .959$) และรูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนากุมิสังคมเศรษฐกิจในอนาคต สามารถอธิบายความแปรผันที่เกิดขึ้นกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนโดยรวม ได้ร้อยละ 92.00 ($R^2 = .920$) อีกร้อยละ 8.00 เป็นผลมาจากตัวแปรอื่นๆ ที่ไม่ได้ศึกษา

ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบว่ามีตัวแปรอิสระอย่างน้อย 1 ตัว สามารถทำนาย Y ได้ โดยการใช้สถิติ ANOVA พบว่า มีค่า Sig. เท่ากับ .000 ซึ่งน้อยกว่า .05 นั่นคือ ปฏิเสธสมมติฐานหลัก H_0 หมายความว่า รูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนว

ยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิสังคมเศรษฐกิจในอนาคตเป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F = 645.035$, $df = 7$, $Sig. = .000$)

การแสดงความสัมพันธ์ของ รูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิสังคมเศรษฐกิจในอนาคตเป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืนโดยรวมสามารถสร้างสมการของความสัมพันธ์ ได้ดังนี้

โดยสามารถสร้างสมการของความสัมพันธ์ ได้ดังนี้

สมการของความสัมพันธ์ ในรูปคะแนนดิบ

$$Y = -.050 + (.155) \text{ ภูมิสังคม} + (.159) \text{ การพัฒนาต้องเป็นไปตามขั้นตอน} + (.267) \text{ การพึ่งตนเอง} + (.091) \text{ ความเรียบง่ายและประหยัด} + (.424) \text{ การอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ}$$

สมการของความสัมพันธ์ ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$Z = (.160) \text{ ภูมิสังคม} + (.158) \text{ การพัฒนาต้องเป็นไปตามขั้นตอน} + (.276) \text{ การพึ่งตนเอง} + (.090) \text{ ความเรียบง่ายและประหยัด} + (.514) \text{ การอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ}$$

สรุปผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่าประเด็นสำคัญที่มีผลต่อการพัฒนารูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิสังคมเศรษฐกิจในอนาคตในเรื่อง การสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยในรูปแบบใหม่, ความมีอิสระในเชิงวัฒนธรรมภายใต้กรอบกฎหมายของรัฐ, การอยู่ร่วมกันในรูปแบบสังคมพหุวัฒนธรรม, การพัฒนาคุณภาพชีวิตรูปแบบใหม่, การเป็นศูนย์กลางทางศาสนา, การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับประชาชนในพื้นที่

การวิจัยเชิงปริมาณ พบว่า มีตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิสังคมเศรษฐกิจในอนาคตเรียงตามลำดับความสำคัญของตัวแปร ความต้องการของประชาชน คือ คุณภาพชีวิต มากกว่าความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

ในขณะที่ ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับ รูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิสังคมเศรษฐกิจในอนาคตไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน มีตัวแปรที่เกี่ยวข้องตามลำดับความสำคัญ คือ การอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ มากที่สุด รองลง การพึ่งตนเอง, ภูมิสังคม, การพัฒนาต้องเป็นไปตามขั้นตอน และ ในขณะที่ความเรียบง่ายประหยัด มีความเกี่ยวข้องน้อยที่สุดตามลำดับ

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ค้นพบผลการวิจัยที่จะเป็นประโยชน์ต่อรูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิสังคมเศรษฐกิจในอนาคต โดยผู้วิจัยจะขอนำมาสร้างเป็นตัวแบบในการสร้างผลงานและสรุปผลการวิจัยในครั้งนี้ ดังนี้

แผนภาพที่ 5-1 ตัวแบบในการพัฒนาตามรูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มสังคมเศรษฐกิจในอนาคต

จากแผนภาพที่ 5-1 เป็นตัวแบบในการพัฒนาตามรูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มสังคมเศรษฐกิจในอนาคตซึ่งให้ความสำคัญกับการดำเนินนโยบายที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน อยู่บนพื้นฐานของการสร้างสภาพแวดล้อมในรูปแบบใหม่ ที่มุ่งถึงคุณภาพชีวิตและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ภายใต้สังคมที่อยู่ร่วมกับแบบพหุวัฒนธรรม ที่มีลักษณะการพัฒนาตามลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ ตามรูปแบบโครงสร้างของปัญหาในพื้นที่ และการพัฒนาตามแนวคิดการสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อเป็นหลักประกันแก่ประชาชน

จากการศึกษาดังกล่าวพบว่า การให้ความเห็นเกี่ยวกับ รูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนภาคใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิสังคมเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน ดังนี้

ตารางที่ 5-13 การให้ความเห็นเกี่ยวกับ รูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนภาคใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิสังคมเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน

การพัฒนา ภูมิสังคมเศรษฐกิจ กลุ่มเป้าหมาย	กลุ่มผู้บริหารระดับท้องถิ่น ผู้บริหารระดับ ส่วนภูมิภาค ผู้บริหารที่มีส่วนรับผิดชอบ ด้านความมั่นคงของรัฐ และผู้บริหารระดับ รัฐบาล	กลุ่มผู้ปฏิบัติในพื้นที่ องค์กรชุมชน ภาคประชาสังคม ผู้นำชุมชน ผู้นำ ศาสนา นักรูจิ และกลุ่มประชาชนใน พื้นที่
ภูมิสังคม	การพิจารณาตามสภาพทางภูมิศาสตร์ ทำให้มองเห็นแนวทางในการพัฒนาพื้นที่ โดยคำนึงถึงความเป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่ การให้ความสำคัญของพื้นที่ตาม ลักษณะทางวัฒนธรรมที่มีความเป็นอิสระ โดยอยู่ภายใต้กรอบของกฎหมายของ ประเทศ	การรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมอันดีงามตาม หลักศาสนา ที่ผสมกลมกลืนกับวิถีชีวิต ของคนไทยในพื้นที่ จต. ให้มีการปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมที่ เอื้อต่อการดำรงชีวิต ในเรื่องความ ปลอดภัย และคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่
การแก้ปัญหาเฉพาะ หน้า	การกำหนดนโยบายการปฏิบัติงานของ จนท.รัฐ ให้มีความอ่อนตัว ร่วมกันทำงานใน ลักษณะบูรณาการจนเกิดเป็นองค์รวม (Holistic) การจัดตั้งคณะทำงานที่ติดตาม ตรวจสอบสถานการณ์อย่างต่อเนื่อง เพื่อ สร้างความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างมี ประสิทธิภาพ	การจัดเจ้าหน้าที่รัฐที่ร่วมกันทำงาน งานในระหว่างรัฐ เอกชน และประชาชน อย่างประสานสอดคล้อง การซักซ้อมทำความเข้าใจในระหว่าง กัน เพื่อขจัดความซ้ำซ้อนของงาน ตลอดจนการสร้างความเป็นเอกภาพใน การทำงานให้ชัดเจน
การพัฒนาต้องเป็นไป ตามขั้นตอน	การกำหนดนโยบายที่มุ่งสู่ยุทธศาสตร์ ของชาติเป็นที่ตั้ง โดยการวางแผนการ ปฏิบัติงานตามกรอบยุทธศาสตร์ การพัฒนาเริ่มจากการอยู่ดีกินดีของ ประชาชนในพื้นที่ มีกำลังในการใช้จ่าย เศรษฐกิจชุมชน และโดยรวมของพื้นที่ดีขึ้น	อยากให้สนใจในเรื่องผลผลิตทาง การเกษตร และการส่งเสริมอาชีพใน ครัวเรือน ตลอดจนการท่องเที่ยวในพื้นที่
การพึ่งตนเอง	การส่งเสริมในชุมชนและท้องถิ่น สามารถจัดการตนเองได้อย่างอิสระ โดยอยู่ ภายใต้กรอบกฎหมายของประเทศ การอยู่ร่วมกัน อย่างเกื้อกูลในพหุสังคม	การพัฒนาสภาพทางจิตใจให้มี ความรู้สึกดีด้วยการอยู่ร่วมกันอย่างมี ความสุข การดำเนินชีวิตโดยยึดหลักของศาสนา เพื่อความเป็นอยู่และสังคมที่สงบสุข
เรียบง่ายและประหยัด	การส่งเสริมให้ดำเนินชีวิตทางหลัก ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การดำรงชีวิตโดยใช้แนวคิดสร้างรายได้ ลดรายจ่าย	การปฏิบัติตามหลักศาสนาถือได้ว่า เป็นการดำรงชีวิตที่เรียบง่ายและประหยัด อยู่แล้ว

ตารางที่ 5-13 การให้ความเห็นเกี่ยวกับ รูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนภาคใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มสังคมเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน (ต่อ)

การพัฒนา ภูมิสังคมเศรษฐกิจ กลุ่มเป้าหมาย	กลุ่มผู้บริหารระดับท้องถิ่น ผู้บริหารระดับ ส่วนภูมิภาค ผู้บริหารที่มีส่วนรับผิดชอบ ด้านความมั่นคงของรัฐ และผู้บริหารระดับ รัฐบาล	กลุ่มผู้ปฏิบัติการในพื้นที่ องค์กรชุมชน ภาคประชาสังคม ผู้นำชุมชน ผู้นำ ศาสนา นักธุรกิจ และกลุ่มประชาชนใน พื้นที่
การส่งเสริมความรู้ และเทคนิควิชาการ สมัยใหม่ที่เหมาะสม	การส่งเสริมให้มีการจัดตั้งศูนย์การ เรียนรู้ ในพื้นที่ และความรู้ทางเทคโนโลยี อื่นที่การเข้าสู่ ประเทศไทย 4.0 อย่างเต็มตัว การจัดตั้งศูนย์เพื่อพัฒนาอาชีพตามแนว พระราชดำริ และการส่งเสริมเทคโนโลยีใน การผลิตเพื่อการจำหน่าย	การให้ความสำคัญกับการถ่ายทอด องค์ความรู้ทางเทคโนโลยีการเกษตร และ เทคโนโลยีอื่นที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต
การอนุรักษ์และ พัฒนา ทรัพยากรธรรมชาติ	การอนุรักษ์ และวางแผนการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ โดยการสร้าง ความตระหนักในความสำคัญของทรัพยากร ที่จะต้องมีเหลือใช้ไว้ในอนาคต การรณรงค์ และสร้างเครือข่ายความ ร่วมมือ และการให้ความรู้ในการนำกลับมา ใช้ใหม่	การปลูกฝังประชาชนทุกระดับให้ เห็นถึงความสำคัญของทรัพยากรร่วมกัน ให้ประชาชนร่วมกันเป็นผู้จัดการ ทรัพยากรของตน ในการดูแล รักษา ผลประโยชน์ของทรัพยากร

การอภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนภาคใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มสังคมเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน ผู้วิจัยได้ค้นพบประเด็นที่เป็นผลจากการวิจัย ซึ่งสามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

พบว่าประเด็นสำคัญที่มีผลต่อการพัฒนารูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มสังคมเศรษฐกิจในอนาคตในเรื่อง

การสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยในรูปแบบใหม่ เป็นการปรับปรุงสภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ที่มีมุ่งถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน โดยนำเอาแนวคิดภูมิสังคมมาเป็นแนวทางในการพัฒนา โดยมีการพิจารณาในเรื่องลักษณะทางกายภาพ วิถีชีวิต วัฒนธรรม ความเชื่อ มลภาวะ สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจสังคมของแต่ละพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ที่ทรงพระราชทานแก่ปวงชนชาวไทย (ม.ป.ป. มุขประติษฐ์ (2548)) โดยสอดคล้องกับ ภูสิทธ์ ชันติกุล (ม.ป.ป.), วศินา จันทรศิริ และ สิริพิชญ์ วรรณภาส (ม.ป.ป.), สุมาลี เดชาธิษณ์กุล (2551) ซึ่งได้ให้ความเห็นต่อความสำคัญในการพัฒนาตามองค์ประกอบภูมิสังคมดังกล่าว

ความมีอิสระในเชิงวัฒนธรรมภายใต้กรอบกฎหมายของรัฐ เป็นการดำเนินการที่รัฐจะต้องให้ความเป็นอิสระกับประชาชนในพื้นที่ในเรื่องการปฏิบัติตามศาสนกิจของศาสนา ประเพณี วัฒนธรรมที่ถือเป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่ ควรจะได้รับการส่งเสริมสนับสนุนอย่างเต็มที่ โดยจะต้องอยู่ในกรอบของกฎหมายของรัฐ ทั้งนี้ รัฐควรสร้างความเข้าใจในบริบทดังกล่าวโดยผ่านกระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่รัฐออกแบบและพัฒนาขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ของนันทพร ศรีสุทธะ (2544) และ เวธกา เสวครบุรี, 2554 ที่กล่าวถึงวัฒนธรรมเป็นสิ่งกำหนดพฤติกรรมตั้งแต่เกิดจนตาย วัฒนธรรมจึงเป็นวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคม สังคมหนึ่งหรือชุมชนหนึ่งๆ จะต้องมียุทธศาสตร์ดำเนินชีวิต เป็นลักษณะเฉพาะของสังคม วิถีชีวิตจึงเป็นเสมือนเอกลักษณ์หรือตราประจำสังคม โดยมีพื้นฐานมาจากวัฒนธรรมของบุคคล เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละบุคคลในเรื่องที่อยู่อาศัย ลักษณะครอบครัว ขนบธรรมเนียมประเพณี การดูแลสุขภาพ พฤติกรรมสุขภาพของบุคคลนั้น จะได้รับอิทธิพลมาจากความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและสิ่งแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม เช่น สถานะทางเศรษฐกิจและสังคม ความแตกต่างของรายได้ การศึกษา อาชีพ ความเชื่อของบุคคล จะเป็นตัวกำหนดทำให้เกิดความแตกต่างของกิจกรรมในชีวิตประจำวัน เช่นเดียวกับ ไทเลอร์ (Tylor, 1871) ได้กล่าวถึง วัฒนธรรมไว้ว่า วัฒนธรรม เป็นวิถีชีวิตของมนุษย์ (Style of life/ the way of life) ที่เกิดจากการเรียนรู้-สั่งสอน และ ทุกสิ่งทุกอย่าง (Everything in the World) ที่มนุษย์สร้างขึ้น

การอยู่ร่วมกันในรูปแบบสังคมพหุวัฒนธรรม เป็นการอยู่ร่วมกันภายใต้วิถีการดำรงชีวิตที่แตกต่างกันที่มาจากสังคม ประเพณีวัฒนธรรม และความเชื่อที่แตกต่างกัน แต่มนุษย์สามารถอยู่ร่วมกันได้โดยการสร้างวัฒนธรรมความเชื่อที่มีการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมกัน ทำให้เกิดธรรมเนียมประเพณีใหม่ร่วมกัน อันเกิดมาจากความเห็นชอบร่วมกัน ตกลงร่วมกัน ซึ่งสภาพทางกายภาพจะเป็นตัวกำหนดบทบาทของการอยู่ร่วมกัน ที่เรามักเรียกกันว่า “ชะตากรรมเดียวกัน” เมื่อเป็นเช่นนี้การอยู่ร่วมกันในรูปแบบสังคมพหุวัฒนธรรมจึงบังเกิดขึ้นด้วยความเต็มใจของคนที่อยู่ร่วมกันแม้จะต่างเชื้อชาติ ศาสนา และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ดังเช่น กระทรวงวัฒนธรรม อธิบายว่า วัฒนธรรมคือวิถีชีวิตซึ่งมีทั้งที่เป็นนามธรรมและรูปธรรมเป็นสิ่งที่จับต้องมองเห็นได้ วัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรมจะปรากฏในรูปของวัตถุส่วนวัฒนธรรมที่เป็นนามธรรมคือพฤติกรรมและที่จับต้องหรือยากที่จะมองเห็นได้ในทันที ได้แก่ความรู้สึก คุณค่า ปรัชญา ความเชื่อ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ โดยที่อนุชา ม่วงใหญ่ (2559) กล่าวว่า กระบวนการพัฒนาที่ใช้พลังของความเชื่อและพลังแห่งจิตสำนึกเป็นแก่นที่มีคุณค่าสำหรับการพัฒนา เช่นเดียวกับ ธวัช ปุณโณทก (2528 : 350) ได้กล่าวถึงความเชื่อไว้ว่า ความเชื่อ คือ การ ยอมรับอันเกิดอยู่ในจิตสำนึกของมนุษย์ต่อพลังอำนาจเหนือธรรมชาติ ที่เป็นผลดีหรือผลร้ายต่อมนุษย์นั้นๆ หรือสังคมมนุษย์นั้นๆ แม้ว่าพลังอำนาจเหนือธรรมชาติเหล่านั้น ไม่สามารถที่จะพิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริง แต่มนุษย์ในสังคมหนึ่งยอมรับและให้ความเคารพเกรงกลัวสิ่งเหล่านี้ ดังที่ มณี พยอมยงค์ (2528 : 71) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของความเชื่อไว้ในเรื่อง ความเชื่อทำให้เกิดความมั่นใจ ความเชื่อทำให้เกิดพลัง ความเชื่อทำให้เกิดการสร้างสรรค์ ความเชื่อทำให้เกิดความสามัคคี ความเชื่อทำให้เกิดรูปธรรม ความเชื่อเป็นพื้นฐานให้เกิดปัญญา ความเชื่อทำให้นับถือศาสนาได้อย่างมั่น และความเชื่อทำให้เกิดฤทธิ์ทางใจ

การพัฒนาคุณภาพชีวิตรูปแบบใหม่ เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ให้แตกต่างไปจากเดิม ซึ่งอาจจะเป็นการปฏิวัติในเชิงสภาพแวดล้อมของพื้นที่ และความเป็นอยู่ โดยอาศัยแนวคิดการสร้างสภาพแวดล้อมในรูปแบบใหม่ในพื้นที่เช่น การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวก สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการดำรงชีวิต การมีรัฐสวัสดิการ การพัฒนาระบบการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

การเป็นศูนย์กลางทางศาสนา เป็นดำเนินการตามความต้องการของประชาชน โดยรัฐควรวางแผนงานนโยบายตามแนวคิดภูมิสังคม ที่เป็นไปตามลักษณะทางกายภาพ วิถีชีวิตของประชาชน ความเชื่อ และวัฒนธรรมที่ถือเป็นอัตลักษณ์สำคัญ การพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางทางศาสนา จะทำให้เกิดความสำคัญ และเกิดความตระหนักต่อประชาชนในพื้นที่ ในอันที่จะรักษาหวงแหนช่วยกันปกป้องการกระทำใดๆที่จะกระทบกระเทือนต่อการพัฒนาดังกล่าว ทั้งนี้การสร้างความเข้าใจร่วมกัน การมีส่วนร่วม การส่งเสริมสนับสนุน จำเป็นจะต้องอยู่บนพื้นฐานของความไว้วางใจระหว่างกลไกในประชารัฐ ดังเช่น ปณิธิ บุญสา (2555) ศึกษาเรื่องรูปแบบการบริหารงานวิจัยเชิงพื้นที่ในการพัฒนาภูมิสังคมของ ตำบลแม่ตื่น อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก พบว่า ต้องมีการปรับวิธีคิดและมีความเชื่อบนความรู้ของตนเอง ไม่ต้องรอให้หน่วยงานภายนอกมาดำเนินการพัฒนาในรูปแบบเดิมๆ เพราะคนในชุมชนรู้จักและเข้าใจเอกลักษณ์ของท้องถิ่นมากที่สุด และต้องทำความเข้าใจว่าต้องเริ่มพัฒนาชุมชน ภายใต้ภูมิสังคมที่ชุมชนเป็นอยู่ ไม่ใช่ นำสิ่งที่คิดว่าดีไปชี้้นำให้ชุมชนนำไปปฏิบัติโดยไม่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นทางเลือกหนึ่งของพื้นที่ เมื่อได้มีการพัฒนาโดยมุ่งเน้นอัตลักษณ์ความเป็นตัวตนของพื้นที่แล้ว ในขั้นต่อไปควรส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวเพื่อให้พื้นที่อยู่รอดในการอนุรักษ์ รักษาวัฒนธรรมอันดีงาม ซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการบริหารจัดการในรูปแบบธุรกิจเพื่อสร้างรายได้แก่ประชาชนและพื้นที่ อันจะเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาคุณภาพชีวิตในรูปแบบใหม่ให้เกิดขึ้น ตามแนวคิดของ Edward Barbier ได้กล่าวถึงความยั่งยืนทางเศรษฐกิจนั้น สังคมต้องสร้างความเจริญเติบโตที่ทำให้เกิดกระแสรายได้ที่เหมาะสม ในขณะที่ยังคงรักษาไว้ซึ่งสต็อกของทุนที่มนุษย์สร้างขึ้น ทุนมนุษย์และทุนธรรมชาติเป้าหมายพื้นฐาน 3 ประการของระบบเศรษฐกิจ คือ การเพิ่มขึ้นในการผลิตสินค้าและบริการ การตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชน หรือการลดปัญหาความยากจน และทำให้เกิดการกระจายรายได้ที่เป็นธรรมเพิ่มขึ้น

การสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับประชาชนในพื้นที่ เป็นหัวใจสำคัญต่อการพัฒนาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เรื่องนี้ถือเป็นพื้นฐานที่สำคัญเพื่อสร้างความไว้วางใจระหว่างกัน ซึ่งรัฐจะต้องมีความจริงใจในการแก้ปัญหาในพื้นที่ โดยพยายามทำทุกวิถีทางเพื่อให้ประชาชนเกิดการยอมรับและศรัทธา โดยปราศจากความเคลือบแคลงสงสัย การวาดภาพให้เห็นอนาคตร่วมกันของพื้นที่ ผลประโยชน์ที่จะได้รับ

การพัฒนาแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิสังคมเศรษฐกิจในอนาคตในเรื่อง การพึ่งตนเอง ภูมิสังคม การพัฒนาต้องเป็นไปตามขั้นตอน ความเรียบง่ายประหยัด เป็นหลักการที่นำไปสู่การพัฒนาเพื่อความยั่งยืนในพื้นที่ พบว่าการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติมีความสำคัญ ซึ่งทั้งนี้การพัฒนาในพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) จะบรรลุยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิสังคมเศรษฐกิจได้นั้น ควรจะให้

ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตมากกว่าความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน สอดคล้องกับแนวคิดหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระปรมิทรมาหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ที่ทรงพระราชทานแก่ปวงชนชาวไทย ซึ่งข้อค้นพบดังกล่าวเป็นหลักการที่น้อมนำมาเพื่อการพัฒนาพื้นที่ ที่กลไกประชารัฐจะต้องพิจารณาอย่างต่อเนื่องในระหว่างที่มีการพัฒนาพื้นที่ในเกิดการพัฒนายั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ฉัตรทิพย์ นาถสุภา (2540), สุภัตรา สุภาพ (2541), บุญสนอง บุญโยทยาน (2515), มนูญ มุขประดิษฐ์ (2548) และ สุเมธ ตันติเวชกุล (2549)

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาผู้วิจัยได้ค้นพบ รูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนภาคใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิสังคมเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน ซึ่งผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. เชิงพื้นที่

การปรับปรุงพัฒนาสภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ในรูปแบบใหม่ โดยการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่เกื้อกูลต่อการดำรงชีวิตของประชาชนในพื้นที่ เช่นการสร้างถนนไฮเวย์ที่มีมาตรฐาน และปรับปรุงภูมิทัศน์สองข้างทางให้เกิดความสวยงามทัดเทียมกับประเทศเพื่อนบ้าน การปรับปรุงสภาพแวดล้อมของเมืองให้มีความสวยงาม การปรับผังเมือง การกำหนดกฎระเบียบกติกาทาสังคม

2. เชิงสังคมการอยู่ร่วมกัน

การดำเนินชีวิตที่อยู่ภายใต้วัฒนธรรมที่มีการผสมผสานระหว่างศาสนา และการให้ความสำคัญเป็นอิสระในเชิงวัฒนธรรม ตลอดจนการส่งเสริมในมีการเดินทางไปมาหาสู่กัน เพื่อการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดี และการสร้างความเข้าใจอันดีต่อกันในพื้นที่

การสร้างกิจกรรมในเชิงการส่งเสริมวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกัน

การสร้างตำราเรียนที่มีการชำระความทางประวัติศาสตร์ที่มองเห็นถึงความสัมพันธ์อันดีระหว่างสยามประเทศกับรัฐปัตตานี ตลอดจนการจัดตั้งสถาบันพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยการทำความร่วมมือกับสถาบันทางการศึกษาวิชาการทั้งในและนอกพื้นที่ ให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ที่มุ่งสู่การสร้างแนวคิดใหม่แก่ทุกคน

การกำหนดความรับผิดชอบทางสังคม ที่เป็นการจัดการของประชาชนเอง โดยรัฐและเอกชนสนับสนุน จนเกิดเป็นสังคมประชารัฐ

3. เชิงเศรษฐกิจ

การพัฒนาและส่งเสริมอาชีพทางการเกษตรในพื้นที่ โดยการสร้างมูลค่าทางการค้า และส่งเสริมการตลาดโดยให้ความรู้ทางธุรกิจแก่ประชาชน

การปรับเปลี่ยนภารกิจของหน่วยงานรัฐทางด้านความมั่นคงในพื้นที่มาเป็นองค์กรส่งเสริมการค้า เป็นตลาดคนกลาง เพิ่มเติมในระบบสหกรณ์ที่อาจจะได้ผลประโยชน์ไม่มากนัก

ส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ อย่างหลากหลาย โดยเริ่มจากการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่ และการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในหน่วยงานความมั่นคงของรัฐ เพื่อสร้างความมั่นใจและความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยว

การส่งเสริมการลงทุนทางธุรกิจศูนย์การค้า ห้างสรรพสินค้า ร้านอาหาร ภัตตาคาร ในพื้นที่ โดยให้สิทธิพิเศษทางภาษี

การดำเนินนโยบายรัฐสวัสดิการ ที่นำเอาเงินภาษีจากแรงงานต่างด้าวที่เก็บเพิ่มขึ้น เท่าตัวในอัตราปกติ โดยประชาชนจะต้องมาติดต่อการรัฐโดยตรง

4. แข็งความมั่นคง

ลดกำลังทางการทหารลง แล้วเพิ่มเทคโนโลยีเพื่อการรักษาความมั่นคงเพิ่มขึ้น เช่น การยกเลิกด่านตรวจ จุดตรวจ เปลี่ยนเป็นอาคารที่มีความมั่นคงถาวร ใช้กล้อง CCTV พัฒนาสมรรถนะของบุคลากรเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการตรวจสอบ

ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในหน้าที่การรักษาความปลอดภัยในพื้นที่ชุมชน โดยกำหนดความรับผิดชอบ

ปรับปรุงองค์กรทางความมั่นคงให้มีเอกภาพในการทำงานอย่างชัดเจน ตลอดจนการมอบอำนาจในการปฏิบัติแก่หน่วยงานต่างๆ อย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาครั้งนี้ พบว่ายังมีข้อจำกัดบางประการจึงได้นำเสนอข้อเสนอแนะ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการทำวิจัยครั้งต่อไปให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ดังต่อไปนี้

1. ควรทำการศึกษาวิจัยในด้านอื่นๆนอกเหนือจากที่ได้ทำการศึกษาไว้แล้ว เพื่อจะได้ทราบว่ามียุทธศาสตร์ใดบ้างที่สร้างความสำเร็จกำหนดแนวทางยุทธศาสตร์ เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการปรับปรุง และพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นต่อไป และทำให้กลไกประชารัฐเกิดจิตสำนึกและมีทัศนคติที่ดีต่อการพัฒนาพื้นที่

2. ควรทำการศึกษาวิจัยด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตในรูปแบบใหม่ตามที่ต้องการของประชาชน ในอนาคต

3. ควรมีการประเมินผลความเป็นไปได้ในการจัดการยุทธศาสตร์การพัฒนา เพื่อการพัฒนาปรับปรุง ให้เหมาะสมต่อไป

4. ควรศึกษางานวิจัยนี้ กับสถาบันทางวิชาการอื่นๆที่ทำการศึกษาพื้นที่ เพื่อนำข้อมูลมาเปรียบเทียบ และวิเคราะห์หาแนวทางในการพัฒนาการจัดการพัฒนายุทธศาสตร์ต่อไป

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

- กลุ่มวิทยาลัยครูภาคใต้. ความเข้าใจเกี่ยวกับสังคม. กรุงเทพฯ : กรุงเทพมหานคร การพิมพ์, 2526.
- งามตา สุขประเสริฐ. การมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล
ศึกษากรณีเฉพาะ : องค์การบริหารส่วนตำบลเสม็ด อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี. ปัญหา
พิเศษ ร.ป.ม. (นโยบายสาธารณะ). ชลบุรี : วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัย
บูรพา, 2545.
- จุลชีพ ชินวรรณโณ. ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ : แนวคิดทฤษฎีและกรณีศึกษา.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2547.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมชุมชนและชนชาติไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.
- ณอมมาลย์ ราชภัณฑารักษ์และพวงเพชร สุรัตน์กวีกุล. มนุษย์กับสังคม. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ :
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2544.
- ธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ. วิทยาการบริหารสำหรับนักบริหารมืออาชีพในยุคโลกาภิวัตน์.
กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540.
- ธนากร สังเขป. การพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพฯ : วี พรินท์. (1991) จำกัด, 2555.
- ธวัช ปุณโณทก. ความเชื่อพื้นบ้านอันสัมพันธ์กับวิถีชีวิตในสังคมอีสาน. ในวัฒนธรรมพื้นบ้าน: คติ
ความเชื่อ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528.
- นุชลี อุปภัย. จิตวิทยาการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 4), กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2558.
- บุญสนอง บุญโยทยาน. มนุษย์กับสังคม. (พิมพ์ครั้งที่ 4), กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2515.
- พวงเพชร สุรัตน์กวีกุล. มนุษย์กับสังคม. (พิมพ์ครั้งที่ 2), กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,
2542.
- พิชาย รัตนดิถก ณ ภูเก็ต. องค์การและการบริหารจัดการ. นนทบุรี : ริงค์ บีคอนด์ บุ๊คส์, 2552.
- มณี พยอมยงค์. วัฒนธรรมล้านนาไทย. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2529.
- มานิต มานิตเจริญ. พจนานุกรมไทย. กรุงเทพฯ : เอกศิลป์การพิมพ์, 2514
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ อักษร
เจริญทัศน์, 2525.
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์,
2539.
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2524.
กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน, 2524.

เวธกา เสวครบุรี. แนวทางการฟื้นฟูและสืบสานวัฒนธรรมประเพณีของชาวกะเหรี่ยงบ้านไร่ป่า ตำบลห้วยเขยง อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี. กาญจนบุรี: สำนักงานงานวัฒนธรรมจังหวัดกาญจนบุรี, 2554.

ศิริพรต ผลสินธุ์. ชีวิตกับสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ: ดี.ดี.บุ๊คส์, 2531.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ. กลยุทธ์การตลาด การบริหารการตลาด และกรณีศึกษา.

กรุงเทพฯ : ไทมอน อิน บิสซิเนส เวิร์ล, 2541.

สมยศ นาวิการ. การบริหารแบบมีส่วนร่วม. กรุงเทพฯ : บรรณกิจ.(2545).

สุขศิริ บุญเรือง. การปลูกไม้ดอกไม้ประดับกับวิถีชีวิตของชุมชน : กรณีศึกษาบ้านศิลา ตำบลศิลา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏเลย, 2546.

สุพัตรา สุภาพ. สังคมไทยและวัฒนธรรมไทย: ค่านิยม: ครอบครัว: ศาสนา: ประเพณี. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2541.

สุเมธ ตันติเวชกุล. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับการพัฒนาชนบท. ใน เสรี พงศ์พิศ, ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนาชนบท (พิมพ์ครั้งที่2), กรุงเทพฯ : มูลนิธิภูมิปัญญา มูลนิธิหมู่บ้าน, 2549.

เสน่ห์ จุย์โต. การบริหารนวัตกรรมแนวใหม่. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2548.

เสรี พงศ์พิศ. เครือข่าย : ยุทธวิธีเพื่อประชาคมเข้มแข็ง ชุมชนเข้มแข็ง. กรุงเทพฯ : สถาบันส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, 2548.

เสฐียร พันธรังสี. ศาสนาเปรียบเทียบ. กรุงเทพฯ: แพรวพิทยา, 2513.

อุษณีย์ เชื้อกฤษณะ. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับการปลูกหญ้าแฝกในพื้นที่เกษตร ภายใต้ภูมิสังคมที่แตกต่างกัน. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ : ม.ป.ท., 2555.

วารสารและหนังสือพิมพ์

มนูญ มุกข์ประดิษฐ์. “ภูมิสังคมกับแนวพระราชดำริ”, อันเนื่องมาจากพระราชดำริ. ปีที่ 3 (ฉบับที่ 3) กรกฎาคม – กันยายน 2548 หน้า 13 – 18.

อนุชา ม่วงใหญ่. “แนวทางการพัฒนาเพื่อเสริมสร้างศักยภาพชุมชนและท้องถิ่น ในศตวรรษที่ 21”, วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์. ปีที่ 6 (ฉบับที่ 3), 2559.

วิทยานิพนธ์และเอกสารวิจัย

นันทพร ศรีสุทธะ. “วิถีชีวิตชุมชนกับการเกิดโรคเบาหวาน กรณีศึกษาชุมชนบ้านจัว ตำบลสมัย อำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง”. วิทยานิพนธ์, ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาส่งเสริมสุขภาพ, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2544.

ประเสริฐ วิทยารัฐ. “ผลกระทบของการจัดรูปที่ดินต่อเศรษฐกิจและสังคมชนบท”. งานวิจัยด้านการศึกษามัธยมศึกษาชนบท ภาควิชาภูมิศาสตร์, คณะสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, 2522.

- ปราโมทย์ สมัครการ. “การพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาเครือข่ายลุ่มน้ำแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่”. วิทยานิพนธ์, วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาการพัฒนาภูมิสังคม อย่างยั่งยืน, มหาวิทยาลัยแม่โจ้, 2550.
- ไพบูลย์ โพธิ์สุวรรณ. “ยุทธศาสตร์การบริหารท้องถิ่นสู่ผลฤทธิ์ : กรณีศึกษา องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย”. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชารัฐศาสตร์, คณะรัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551.
- สิรินาถย์ กฤษณาธาร. “ความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานบริษัทการบินไทยจำกัด (มหาชน)”. ภาคนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, สาขาวิชาบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2552.
- สุมาลี หวังพุด. “ศึกษาวิถีชีวิตของชาวบ้านตำบลนาทับ อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา”. วิทยานิพนธ์, ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาไทยคดีศึกษา, มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2546.

ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

- “โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริด้านการเกษตร”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://mgonline.com/online/section/detail/9490000066880>, 2561.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. “แนวคิดทางรัฐประศาสนศาสตร์ การประยุกต์ และการพัฒนา”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.wiruch.com>, 2553.
- “หลักการของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.wrp.or.th/%E0%B8%AB%E0%B8%A5%E0%B8%B1%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3/>, 2561..

ภาษาอังกฤษ

- Alderfer, C. P. Existence : Relatedness and growth, human needs in organizational setting. New York : Free Press, 1972.
- Bryson, John M. Strategic Planning for Public and Nonprofit Organization: A Guide to Strengthening Organization Achievement. San Francisco: Jossey-Bass Publishers, 1995.
- Cisco Systems "Internetworking Technologies Handbook, Third Edition", Cisco Press, February 2001.
- Colaizzi, P. Psychological Research as the Phenomenologist Views It : R. Vale and M.King (eds) : Existential-Phenomenological Alternatives for Psychology. Oxford University Press : New York, 1978.
- Cooper, A. M. How to Supervise People. New York : McGraw-Hill, 1958.
- DeBono, E. Lateral thinking for management. New York: McGraw-Hill, 1971.
- DeBono, E. Teaching thinking. London: Penquin Books, 1991.

- Ernest, G., & Newell, A. GPS: A case study in generality and problem solving.
New York: Academic Press, 1969.
- Henry Mintzberg and et al. Mintzberg on Management : Inside our Strange
World of Organizations. Italy : Macmillan, 1987.
- Hill, Charles W.L. and Jones, Garent R., Strategic Managment and Integrated
Approach, 5th edition, 2009.
- Jonas, D. "Information giving can be painless". Journal of Chid Health Care. , 2000.
- Johnson G., and Scholes, K. Exploring Corporate Strategy, Texts and Cases. 5th ed.
Hemel Hempstead: Prentice Hall, 1999.
- McNamara, C. "Basic guidelines to problem solving and decision making". (Online).
Available : <http://www.authenticityconsulting.com>, 1999.
- McClelland, D. C. "Characteristics of successful entrepreneurs". Journal Creation
Behavior, 1987.
- Newell, A., & Simon. H. A. Human problem solving. Englewood Cliffs, NJ:
Prentice-Hall, 1972.
- Tylor, E.B. Primitive culture. London, England: Murray Publishers, 1871.
- Wertheimer, M. Productive thinking. New York: Harper, 1959.
- Yamane, Taro. Statistics: An Introductory Analysis. Third editio. Newyork : Harper and
Row Publication, 1973.

ภาคผนวก

ผนวก ก

ประเด็นคำถามสำหรับการสัมภาษณ์

- ตอนที่ 1 การสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus group) กำหนดหัวข้อในการสนทนา ดังนี้**
- ข้อที่ 1 ความพึงพอใจในการดำรงชีวิตของประชาชนในพื้นที่ในปัจจุบันเป็นอย่างไร
  - ข้อที่ 2 สิ่งที่ต้องการทางสังคมที่สมควรได้รับการยกย่อง
  - ข้อที่ 3 ข้อขัดข้องในการดำรงชีวิตในพื้นที่ปัจจุบัน
  - ข้อที่ 4 อนาคตของพื้นที่ที่อยากเห็นและต้องการควรเป็นอย่างไร
- ตอนที่ 2 การสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus group) ใช้คำถามในการสนทนากลุ่ม เพื่อพิจารณาตามผลการสนทนาในครั้งที่ 1 ตามกรอบภูมิสังคมเศรษฐกิจ ดังนี้**
- ข้อ 1 สถานภาพการพัฒนาพื้นที่ตามนโยบายปัจจุบันเป็นอย่างไร
  - ข้อ 2 ความสำเร็จในการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนที่สมควรได้รับการยกย่อง
  - ข้อ 3 ข้อขัดข้องการพัฒนาตามความต้องการของประชาชน
  - ข้อ 4 แนวทางในการพัฒนาพื้นที่ในอนาคตควรเป็นอย่างไร
- ตอนที่ 3 การสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus group) กำหนดหัวข้อในการสนทนา ดังนี้**
- ข้อ 1 ความเป็นไปได้ของการพัฒนาที่ตรงกับความต้องการของประชาชนควรเป็นอย่างไร
  - ข้อ 2 การพัฒนาที่ตรงกับความต้องการของประชาชนที่สมควรได้รับการยกย่อง
  - ข้อ 3 ข้อขัดข้องของการพัฒนาเป็นอย่างไร
  - ข้อ 4 แนวทางการพัฒนาที่สนองตอบความต้องการของประชาชนในอนาคตควรเป็นอย่างไร

ผนวก ข

แบบสอบถาม

เรื่อง รูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนภาคใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การ
พัฒนาภูมิสังคมเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน

คำอธิบาย

1. แบบสอบถามนี้จัดทำขึ้นเพื่อรวบรวมข้อมูลความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผูกพันต่อรูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนภาคใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิสังคมเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน โดยมีจุดมุ่งหมายทางวิชาการ การวิเคราะห์ข้อมูลจะทำในลักษณะส่วนรวม ไม่เกิดผลเสียต่อตัวผู้ตอบแบบสอบถามแต่ประการใด หากแต่จะเป็นประโยชน์กับการกำหนดนโยบายโดยรวมต่อไป
2. ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามฉบับนี้ ถือเป็นความลับ ผู้ตอบแบบสอบถามไม่ต้องเขียนชื่อ-สกุลลงในแบบสอบถาม ขอให้ผู้ตอบแบบสอบถามตอบตรงตามความเป็นจริงและครบทุกข้อ
3. คำตอบที่ได้ไม่มีผลลบต่อผู้ตอบแบบสอบถามแต่อย่างใด แต่จะเป็นประโยชน์และมีค่ายิ่งต่อการหาแนวทางการพัฒนาระบบที่สร้างความเข้าใจต่อการมารายงานตัวของกำลังพลสำรอง
4. แบบสอบถามฉบับนี้แบ่งเป็น 4 ตอน ดังต่อไปนี้
  - ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
  - ตอนที่ 2 แบบสอบถามระดับความต้องการของประชาชน
  - ตอนที่ 3 แบบสอบถามระดับความคิดเห็นต่อรูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิสังคมเศรษฐกิจในอนาคต
  - ตอนที่ 4 แบบสอบถามระดับความคิดเห็นต่อการพัฒนาเพื่อความยั่งยืน

ผู้วิจัยขอขอบคุณผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามด้วยดีและขอให้อำนาจคุณพระศรีรัตนตรัยและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย โปรดดลบันดาลให้ผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่านมีความสุขความเจริญตลอดไป

พล.ต.สิทธิพร มุสิกะสิน
นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร (วปอ.)
รุ่นที่ 60

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ ( ) 1. ชาย ( ) 2. หญิง	2. อายุ.....ปี
3. ศาสนา ( ) 1. อิสลาม ( ) 2. พุทธ ( ) 3. คริสต์	4. การศึกษา ( ) 1. ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า ( ) 2. มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า ( ) 3. สูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า
5. สถานภาพทางครอบครัว ( ) 1. โสด ( ) 2. สมรส ( ) 3. หย่า/แยกกันอยู่	6. อาชีพ ( ) 1. เกษตรกร ( ) 2. อิสระ/ส่วนตัว ( ) 3. รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ ( ) 4. ลูกจ้าง/พนักงานเอกชน

ตอนที่ 2 ระดับความคิดเห็นที่มีต่อความต้องการของประชาชน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องระดับความคิดเห็นที่มีต่อความต้องการของประชาชน ให้ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุดโดยเรียงลำดับจากน้อยไปหามากด้วยค่าคะแนน 1- 5 ตามลำดับ

ความต้องการของประชาชน	ระดับความคิดเห็น				
	5	←			1
1. ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน					
1.1 มีการดำเนินชีวิตอย่างปกติสุขและปลอดภัย					
1.2 มีความมั่นใจต่อสภาพแวดล้อมในการดำรงชีวิต					
1.3 มีเสรีภาพในการทำกิจกรรมของตนเองและส่วนรวม					
1.4 มีความเชื่อมั่นในระบบรักษาความสงบเรียบร้อยของทางราชการ					
1.5 มีความสามัคคีในหมู่คณะ การดำรงอยู่และร่วมกันทำงานอย่างมีความสุข					
1.6 มีผู้นำที่เข้มแข็งสร้างประชารัฐนำไปสู่สังคมที่ยั่งยืน					
2. การพัฒนาคุณภาพชีวิต					
2.1 มีงานเพื่อสร้างรายได้แก่ตนเองและครอบครัวอย่างมั่นคง					
2.2 มีระบบการศึกษาที่เอื้อต่อการพัฒนาสมรรถนะของมนุษย์					
2.3 มีความร่วมมือเพื่อการสร้างสรรค์สังคมโดยรวม					

2.4 มีความอบอุ่นใจและมีความสุขในวิถีของสังคมที่ดำรงอยู่					
2.5 มีความมั่นใจในระบบการสนับสนุนงานพัฒนาของประชารัฐ					
2.6 มีความรักในสถาบันชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์					

ตอนที่ 3 ระดับระดับความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง(3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิภาคเศรษฐกิจในอนาคต

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องระดับระดับความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง(3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิภาคเศรษฐกิจในอนาคตให้ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุดโดยเรียงลำดับจากน้อยไปหามากด้วยค่าคะแนน 1- 5 ตามลำดับ

รูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง(3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิภาคเศรษฐกิจในอนาคต	ระดับความคิดเห็น				
	5	←			1
1. ภูมิสังคม					
1.1 การพัฒนาตามลักษณะทางกายภาพของพื้นที่					
1.2 การพัฒนาตามวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน					
1.3 การพัฒนาตามวัฒนธรรมอันเป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่					
1.4 การพัฒนาตามความเชื่อของประชาชน					
2. การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า					
2.1 การพัฒนาตามรูปแบบโครงสร้างของปัญหาในพื้นที่					
2.2 การพัฒนาตามกระบวนการคิดแบบนอกกรอบเพื่อหาแนวทางใหม่					
2.3 การพัฒนาตามกระบวนการที่ได้จากบทเรียนการปฏิบัติที่ผ่านมา					
2.4 การพัฒนาตามกระบวนการคิดในเชิงสร้างสรรค์					
3. การพัฒนาต้องเป็นไปตามขั้นตอน					
3.1 การพัฒนาตามพื้นฐานความต้องการของประชาชน					
3.2 การพัฒนาตามแนวคิดการสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อเป็นหลักประกันแก่ประชาชน					
3.3 การพัฒนาเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการดำรงชีวิตของประชาชน					
3.4 การพัฒนาโดยอยู่บนพื้นฐานของความพอดีแก่สภาวะพหุมิติ พอกิน และ พอใช้					
4. การพึ่งตนเอง					
4.1 การดำเนินชีวิตในด้านพัฒนาความคิดและจิตใจให้เข้มแข็ง เอื้ออาทร ซื่อสัตย์สุจริต มีจิตสำนึกที่ดีให้ต่อตนเองและผู้อื่น					

4.2 การอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขสามารถพึ่งพาตนเองโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่นตลอดจนการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน					
4.3 การดำเนินชีวิตมีความพึงพอใจในสิ่งที่ตนมีโดยยึดทางสายกลาง “พออยู่พอกิน” ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุขตามสมควรแก่สภาพ					
4.4 การใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัดไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์และใช้เทคโนโลยีต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น					
รูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง(3 จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนากุมิสังคมเศรษฐกิจในอนาคต	ระดับความคิดเห็น				
	5	←			1
5. เรียบง่ายและประหยัด					
5.1 การใช้ชีวิตสมถะอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นวิถีชีวิต ที่ให้ความอึดอ้อมทางใจอย่างถึงที่สุด					
5.2 การดำเนินชีวิตตามการสร้างสรรค์ตามแบบที่ตนเองต้องการด้วยความมัธยัสถ์และอดออม					
5.3 การดำเนินชีวิตด้วยความระมัดระวัง ไม่ประมาท					
5.4 การดำเนินชีวิตด้วยความรู้ เข้าใจ และ เข้าถึง ต่ตนเอง					
6. การส่งเสริมความรู้และเทคนิควิชาการสมัยใหม่ที่เหมาะสม					
6.1 การนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้กับงานอาชีพของตนเอง					
6.2 เทคโนโลยีเป็นสิ่งที่ง่ายและไม่สลับซับซ้อน					
6.3 การใช้เทคนิคและวิธีการใหม่ที่พัฒนามาจากธรรมชาติ					
6.4 การได้เรียนรู้และเห็นถึงความสำเร็จของผลผลิต					
7. การอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ					
7.1 การวางแผนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างชาญฉลาด ต้องเชื่อมโยงกับการพัฒนา สังคม เศรษฐกิจ การเมือง และคุณภาพชีวิตอย่างกลมกลืน ตลอดจนรักษาไว้ซึ่งความสมดุลของระบบนิเวศควบคู่กันไป					
7.2 การสร้างความร่วมมือและความตระหนักรู้กับทุกฝ่ายเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากร					
7.3 การศึกษาเพื่อการสร้างเข้าใจถึงความสำคัญในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ					
7.4 การหาทางปรับปรุงวิธีการใหม่ๆ ในการผลิต และใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ และการค้นคว้าสิ่งใหม่มาใช้ทดแทน					

ตอนที่ 4 ระดับความคิดเห็นต่อการพัฒนาเพื่อความยั่งยืน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องระดับความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาเพื่อความยั่งยืนให้ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุดโดยเรียงลำดับจากน้อยไปหามากด้วยค่าคะแนน 1- 5 ตามลำดับ

การพัฒนาเพื่อความยั่งยืน	ระดับความคิดเห็น				
	5	←			1
1. การพัฒนาสังคม					
1.1 การพัฒนาบนพื้นฐานของสังคม วัฒนธรรม และศีลธรรมที่มีความหลากหลาย					
1.2 การพัฒนาบนพื้นฐานของการสร้างสังคมแห่งความสุขร่วมกัน					
1.3 การพัฒนาบนพื้นฐานของความอยู่รอดและอยู่ดีกินดีของประชาชน					
1.4 การพัฒนาบนพื้นฐานความรู้เข้าใจและให้ความร่วมมือกัน					
2. การพัฒนาเศรษฐกิจ					
2.1 การพัฒนาบนพื้นฐานของความมั่นคงในอาชีพ					
2.2 การพัฒนาบนพื้นฐานเพื่อความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม					
2.3 การพัฒนาบนพื้นฐานการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างประหยัดและมีทดแทน					
2.4 การพัฒนาบนพื้นฐานทางเศรษฐกิจอย่างมีความพอดีและค่อยเป็นค่อยไป					
3. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์					
3.1 การจัดระบบการศึกษาที่สร้างความรู้ความเข้าใจเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน					
3.2 การพัฒนาเพื่อสร้างจิตสำนึกต่อสภาพแวดล้อมของตนเอง					
3.3 การพัฒนาที่มุ่งสร้างความร่วมมือเพื่อการจัดการทรัพยากร					
3.4 การพัฒนาเพื่อการอนุรักษ์และรักษาทรัพยากรสิ่งแวดล้อม					
4. การพัฒนาสิ่งแวดล้อม					
4.1 การพัฒนาที่คำนึงถึงมลภาวะและการรักษาระบบนิเวศ					
4.2 การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรรมการบริโภคทรัพยากรธรรมชาติ					
4.3 การพัฒนาเพื่อการสร้างทางเลือกในการใช้ทรัพยากร					
4.4 การพัฒนาที่แสวงหาแนวทางจัดการสิ่งแวดล้อมในอนาคต					

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ พล.ต.สิทธิพร มุสิกะสิน

วัน เดือน ปี เกิด 13 ธันวาคม พ.ศ. 2505

การศึกษา

พ.ศ. 2520	โรงเรียนพิบูลวิทยาลัย
พ.ศ. 2524	โรงเรียนเตรียมทหาร รุ่นที่ 22
พ.ศ. 2529	โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า รุ่นที่ 33
พ.ศ. 2534	โรงเรียนเสนาธิการทหารบก หลักสูตรหลักประจำชุดที่ 76
พ.ศ. 2555	วิทยาลัยการทัพบก รุ่นที่ 53

ประวัติการทำงานโดยย่อ

- ผู้บังคับหมวดปืนเล็ก กองร้อยอาวุธเบา กองพันทหารราบที่ 4 กรมทหารราบที่ 4
- รองผู้บังคับกองร้อยอาวุธเบา กองพันทหารราบที่ 4 กรมทหารราบที่ 4
- ผู้บังคับกองร้อยอาวุธเบา กองพันทหารราบที่ 4 กรมทหารราบที่ 4
- นายทหารยุทธการและการฝึก กองพันทหารราบที่ 4 กรมทหารราบที่ 4
- ประจำโรงเรียนเสนาธิการทหารบก หลักสูตรหลักประจำชุดที่ 76
- นายทหารยุทธการและการฝึก กรมทหารราบที่ 151
- หัวหน้าฝ่ายการข่าว กองพลทหารราบที่ 15
- ผู้บังคับกองพันทหารราบที่ 1 กรมทหารราบที่ 151
- เสนาธิการ กรมทหารพรานที่ 1
- รองผู้บังคับการกรมทหารพรานที่ 1
- รองผู้บังคับการกรมทหารราบที่ 151
- ผู้บังคับการกรมทหารราบที่ 151
- เสนาธิการกองพลพัฒนาที่ 4
- เสนาธิการ จังหวัดทหารบกชุมพร
- เสนาธิการ มณฑลทหารบกที่ 44
- รองผู้บัญชาการกองพลทหารราบที่ 15
- ผู้บัญชาการกองพลทหารราบที่ 5

ตำแหน่งปัจจุบัน รองแม่ทัพภาคที่ 4

สรุปย่อ

ลักษณะวิชา สังคมจิตวิทยา

เรื่อง รูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนภาคใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิสังคมเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน

ผู้วิจัย พลตรี สิทธิพร มุสิกะสิน

หลักสูตร วปอ.

รุ่นที่ 60

ตำแหน่ง รองแม่ทัพภาคที่ 4

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในอดีตที่ผ่านมา สถานการณ์จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีความรุนแรงและเกิดความไม่สงบมาอย่างต่อเนื่องนั้น มักเกิดจากปัญหาที่มีความซับซ้อน ละเอียดอ่อน และเชื่อมโยงกันหลายมิติ ทั้งนี้ ปัจจัยหลักที่ถูกนำมาเป็นเงื่อนไขของปัญหา คือ ชนชาติพันธุ์ ศาสนา วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นอัตลักษณ์เฉพาะของพื้นที่ รวมทั้ง ประชาชนมีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดวิถีชีวิตเพื่อดำรงอยู่ในสังคมไทยภายใต้ความเข้าใจ และการยอมรับบนพื้นฐานของความเป็นอัตลักษณ์ ซึ่งเป็นผลมาจากคนกลุ่มหนึ่งซึ่งมีอุดมการณ์แตกต่างจากรัฐ มีความรู้สึกคับแค้นใจ และรู้สึกไม่ได้รับความเป็นธรรมจากการดำเนินงานของภาครัฐ จึงนำมาเป็นเงื่อนไขขยายผล และต่อสู้อย่างการใช้ความรุนแรง ส่งผลทำให้เกิดบรรยากาศความกลัว ความไม่ไว้วางใจระหว่างรัฐกับประชาชน และประชาชนกับประชาชน รวมทั้งยังส่งผลกระทบต่อทางตรงและทางอ้อมต่อการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในพื้นที่ นอกจากนี้ยังรวมถึง ความไม่เข้าใจและไม่เห็นคุณค่าความหลากหลายทางวัฒนธรรมอย่างแท้จริงของคนบางกลุ่ม การไม่ได้รับความเป็นธรรมจากการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่รัฐบางคน ยังคงถูกใช้เป็นเงื่อนไขสร้างความชอบธรรมในการก่อเหตุรุนแรง ในขณะที่การพัฒนาพื้นที่ ไม่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของพื้นที่ รวมถึงการบริหารจัดการของภาครัฐที่ขาดเอกภาพ และการบูรณาการการทำงานร่วมกันอย่างแท้จริง

ทั้งนี้ เป็นผลมาจากเงื่อนไขที่ซับซ้อน และเชื่อมโยงกันใน 3 ระดับ คือ 1) เงื่อนไขระดับบุคคล ซึ่งเกิดจากกลุ่มที่มีอุดมการณ์แตกต่างจากรัฐ การสร้างเงื่อนไขของเจ้าหน้าที่รัฐบางคน ภัยแทรกซ้อน และการใช้ความรุนแรงอันมีเหตุจากความแค้นและความเกลียดชัง 2) เงื่อนไขระดับโครงสร้าง คือ โครงสร้างการปกครองและการบริหารราชการ ถึงแม้จะมีการกระจายอำนาจแล้วก็ตาม แต่ประชาชนบางส่วนยังรู้สึกไม่สามารถสนองตอบกับความต้องการ ไม่ได้ได้รับความเป็นธรรม ถูกเลือกปฏิบัติ และขาดอำนาจในการบริหารจัดการท้องถิ่นของตนเองอย่างแท้จริง และ 3) เงื่อนไขระดับวัฒนธรรม ประชาชนไทยมลายูในพื้นที่บางส่วน รู้สึกแปลกแยก ไม่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย และจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในสังคมไทยและสังคมโลก ทำให้สังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องการเผชิญกับปัญหาภัยแทรกซ้อนที่สำคัญ คือ ปัญหาเสพติดในหมู่เยาวชน ปัญหาความยากจน และความรู้สึกไม่เป็นธรรมในสังคม ปัญหาการลักลอบสินค้าหนีภาษี ส่งผลให้สถานการณ์และปัญหาข้างต้นมีความซับซ้อนมากขึ้น รัฐบาลที่ผ่านมาได้ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าวมาอย่างต่อเนื่อง ได้พยายามทุกวิถีทางในการแก้ปัญหาที่มุ่งให้เกิดความสันติสุขในพื้นที่มาโดยลำดับ จนถึงปัจจุบัน รัฐบาลภายใต้การบริหารงานของ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้จัดตั้ง “ผู้แทนพิเศษรัฐบาล” ภายใต้

ชื่อ “คณะกรรมการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้” หรือ คปต เพื่อแก้ปัญหาที่มีบทบาทในการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ภาคใต้ รวมทั้งการพูดคุยเพื่อสันติสุขด้วย

จากสภาพของปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหา ที่มีการดำเนินการมาตามลำดับนั้น จะเห็นว่า การพัฒนาและการกำหนดนโยบายมักมาจากผู้ปกครอง ที่พยายามกำหนดลงมาในพื้นที่ที่คาดหวังให้พื้นที่เกิดความสันติสุข โดยไม่คำนึงถึงความต้องการของประชาชนในพื้นที่ ผู้วิจัยจึงได้พยายามมองหาแนวทางการแก้ปัญหา โดยการน้อมนำเอายุทธศาสตร์ “เข้าใจ เข้าถึง และ พัฒนา” ในระบบภูมิสังคม ซึ่งถือเป็นหนึ่งในรากฐานการพัฒนาที่ยั่งยืน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพรหมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทรงเล็งเห็นว่าการพัฒนาที่จะสร้างความยั่งยืนได้นั้นต้องอยู่บนพื้นฐานและสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของ “ภูมิสังคม” ซึ่งเป็นรากเหง้าที่แท้จริงของภูมิภาคและผู้คน การพัฒนาโดยยึดหลัก “ภูมิสังคม” นั้นจะต้องยึดหลักขั้นตอนของการดำเนินการว่า ทุกอย่างต้องเป็นไปอย่างค่อยเป็นค่อยไป จนสภาพแวดล้อมทุกอย่างลงตัว ดังเช่น ทฤษฎีของการ “ระเบิดจากข้างใน” ซึ่งก็คือ ความพร้อมของทุกคนในสังคมนั้น ซึ่งจะเป็นแรงผลักดันและพลัง ในการร่วมกันคิด ร่วมกันทำในสิ่งที่ทุกคนเห็นว่าเป็นปัญหาและจะต้องพัฒนาให้ก่อประโยชน์สุข แก่ส่วนรวมในสังคมนั้น และเมื่อพัฒนาสร้างความเข้มแข็งของชุมชนได้เองแล้ว จึงค่อยขยายการดำเนินงานออกสู่สังคมภายนอก จึงสรุปได้ว่า ภูมิสังคมนั้นหมายถึง สภาพทางกายภาพ ลักษณะของพื้นที่ วิถีชีวิต ค่านิยม ความหลากหลายของวัฒนธรรม ประเพณี ที่อยู่รอบ ๆ ท้องถิ่นที่อยู่อาศัยนั้น ๆ ซึ่งมีความแตกต่างกันไปในแต่ละแห่ง ตามภูมิภาค โดยการพัฒนาหนึ่ง ๆ ในท้องถิ่นนั้น ๆ จะต้องคำนึงเสมอ

จากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษารูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนภาคใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิสังคมเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน โดยได้นำเอาแนวคิดภูมิสังคมมาบูรณาการกับการพัฒนาทางเศรษฐกิจของรัฐบาล เกิดเป็น “ภูมิสังคมเศรษฐกิจ” มีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาที่ตรงกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ และความสำเร็จนั้น สามารถดำเนินการได้อย่างไร ทั้งนี้เพื่อให้การพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ทำให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิต มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีความสุข เกิดความสันติสุขในพื้นที่อย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิสังคมเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน

ประเด็นสำคัญสำหรับการวิจัย

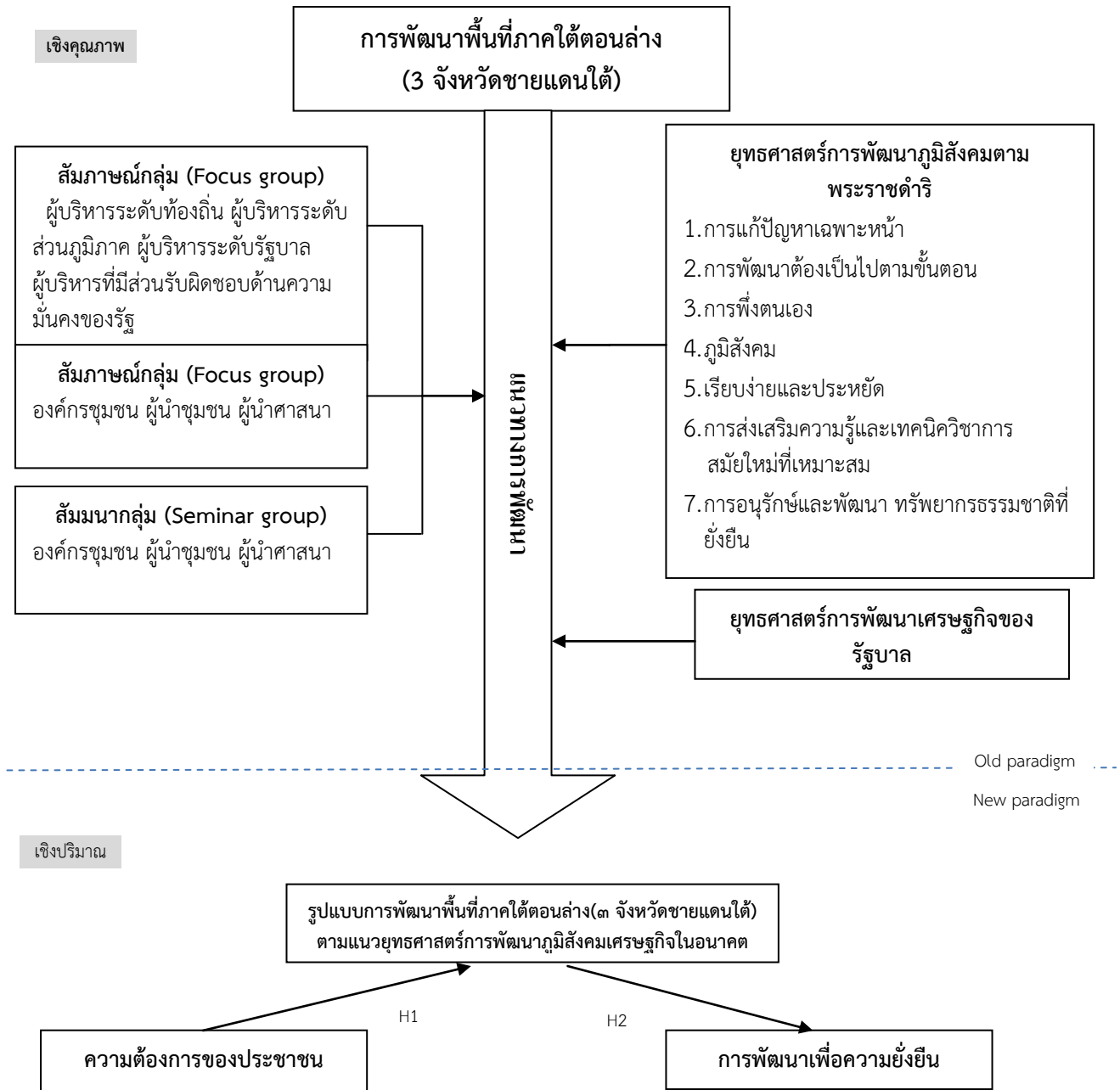
1. เชิงคุณภาพ : คำถามในการวิจัย
การศึกษารูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิสังคมเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน ดำเนินการได้อย่างไร
2. เชิงปริมาณ : สมมุติฐานการวิจัย

2.1 ความต้องการของประชาชนมีผลต่อรูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (๓ จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนากฎมัสังคมเศรษฐกิจในอนาคต

2.2 รูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (๓ จังหวัดชายแดนใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนากฎมัสังคมเศรษฐกิจในอนาคตเป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยนี้เป็นการศึกษารูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนภาคใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิสังคมเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method) กำหนดกลุ่มเป้าหมายตามรูปแบบการวิจัย สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ จำนวน 144 คน และ สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ จำนวน 400 คน ที่ได้มาจากการคำนวณเพื่อหากลุ่มตัวอย่างของกลุ่มประชากรทั้งหมด

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

2.1 เชิงคุณภาพ : เป็นการศึกษาถึงสภาพความต้องการของประชาชนในพื้นที่ ตามกรอบการศึกษาตามแนวทางการพัฒนาภูมิสังคมตามพระราชดำริ ในเรื่อง การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า การพัฒนาต้องเป็นไปตามขั้นตอน การพึ่งตนเอง ภูมิสังคม เรียบง่ายและประหยัด การส่งเสริมความรู้ และเทคนิควิชาการสมัยใหม่ที่เหมาะสม การอนุรักษ์และพัฒนา ทรัพยากรธรรมชาติที่ยั่งยืน

2.2 เชิงปริมาณ : การวิจัยนี้ได้กำหนดตัวแปรที่ศึกษาคือ

2.2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ความต้องการของประชาชน และการพัฒนาอย่างยั่งยืน

2.2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ รูปแบบการพัฒนา รูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนภาคใต้)

3. ขอบเขตด้านเวลา

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการศึกษาในระหว่างห้วงปีงบประมาณ 2561

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยในเชิงผสมวิธี (Mixed Method) โดยมีขั้นตอนการวิจัยดังนี้

1. ทำการศึกษาสภาพของความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา จากการศึกษาเอกสาร วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และ เวทีประชาคม การสัมมนา ของกลุ่มบุคคลที่มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้)

2. ศึกษาและสำรวจสภาพของพื้นที่และสภาพความเป็นจริงในพื้นที่เป้าหมาย

3. จัดการสัมภาษณ์เชิงกลุ่ม (Focus groups) เพื่อนำสภาพปัญหาที่ค้นพบ เข้าสู่กระบวนการค้นหาแนวทางในการแก้ปัญหาและการพัฒนา โดยกลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก แบ่งตามจังหวัดภาคใต้ตอนล่าง 3 จังหวัด คือ จังหวัดปัตตานี ยะลา และจังหวัดนราธิวาส คือ กลุ่มผู้ปฏิบัติการในพื้นที่ องค์กรชุมชน ภาคประชาสังคม ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา นักธุรกิจ และกลุ่มประชาชนในพื้นที่ จำนวน 3 กลุ่มๆ ละ 12 คน รวม 36 คน ต่อจังหวัด รวมทั้งสิ้น 108 คน

4. วิเคราะห์ความเป็นไปได้ตามแนวทางที่ได้ผลการสัมภาษณ์เชิงกลุ่ม (Focus groups) แล้วสังเคราะห์ ให้ได้เป็นหนทางปฏิบัติเพื่อเสนอแนะเป็นนโยบายทางเลือกแก่ผู้มีส่วนในการกำหนดนโยบายภาครัฐ

5. นำหนทางปฏิบัติที่ผ่านกระบวนการสังเคราะห์ เข้าประชุมกลุ่มสัมมนา (seminar groups) ที่เป็นผู้มีส่วนในการกำหนดนโยบายภาครัฐ โดยกำหนดกลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก

คือ ผู้บริหารระดับท้องถิ่น จำนวน 9 คน ผู้บริหารระดับส่วนภูมิภาค จำนวน 9 คน ผู้บริหารระดับรัฐบาล จำนวน 9 คน และ ผู้บริหารที่มีส่วนรับผิดชอบด้านความมั่นคงของรัฐ จำนวน 9 คน รวมทั้งสิ้น 36 คน

6. นำผลการประชุมกลุ่มสัมมนา ของผู้มีส่วนในการกำหนดนโยบายของรัฐ มาวิเคราะห์ และสังเคราะห์เพื่อกำหนดเป็นข้อเสนอแนะสำหรับรูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนภาคใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิสังคมเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน

7. นำรูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนภาคใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิสังคมเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน มาสอบถามความคิดเห็นจากกลุ่มเป้าหมายโดยการจัดสัมมนา (Seminar Groups) ตามข้อ 3 (ผู้ให้ข้อมูลหลัก แบ่งตามจังหวัดภาคใต้ตอนล่าง 3 จังหวัด คือ จังหวัดปัตตานี ยะลา และจังหวัดนราธิวาส คือ กลุ่มผู้ประกอบการในพื้นที่ องค์กรชุมชน ภาคประชาสังคม ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา นักธุรกิจ และกลุ่มประชาชนในพื้นที่ จำนวน 3 กลุ่มๆ ละ 12 คน รวม 36 คน ต่อจังหวัด รวมทั้งสิ้น 108 คน)

8. นำผลการศึกษาที่ได้จากการแสดงความคิดเห็น ในข้อ 7 มาปรับปรุงและพัฒนาเพื่อให้เกิดรูปแบบใหม่สำหรับการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนภาคใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิสังคมเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน

9. นำผลตามข้อ 8 มาออกแบบเครื่องมือสำหรับการวิจัยในเชิงปริมาณ เพื่อสอบถามความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ โดยกำหนดกลุ่มประชากรได้แก่ประชาชนในพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนใต้) ประกอบด้วย จังหวัดปัตตานี จำนวน 700,961 คน จังหวัด ยะลา จำนวน 522,297 คน และจังหวัดนราธิวาส จำนวน 789,681 คน รวมประชากรทั้งสิ้น 2,012,939 คน คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดย โดยใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane, 1973) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน และแบ่งออกตามสัดส่วนของจำนวนประชากรแต่ละจังหวัดให้ได้ครบตามจำนวนกลุ่มตัวอย่าง

10. นำผลการศึกษาตามข้อ 9 มาปรับปรุงและพัฒนาเพื่อให้เกิดรูปแบบใหม่สำหรับการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนภาคใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิสังคมเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน แล้วสรุปเป็นข้อค้นพบในการวิจัยครั้งนี้ต่อไป

ผลการวิจัย

จากการศึกษาดังกล่าวพบว่า การให้ความเห็นเกี่ยวกับ รูปแบบการพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง (3 จังหวัดชายแดนภาคใต้) ตามแนวยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิสังคมเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน ดังนี้

การพัฒนา ภูมิสังคมเศรษฐกิจ กลุ่มเป้าหมาย	กลุ่มผู้บริหารระดับท้องถิ่น ผู้บริหารระดับ ส่วนภูมิภาค ผู้บริหารที่มีส่วนรับผิดชอบ ด้านความมั่นคงของรัฐ และผู้บริหารระดับ รัฐบาล	กลุ่มผู้ปฏิบัติการในพื้นที่ องค์กรชุมชน ภาคประชาสังคม ผู้นำชุมชน ผู้นำ ศาสนา นักธุรกิจ และกลุ่มประชาชนใน พื้นที่
ภูมิสังคม	การพิจารณาตามสภาพทางภูมิศาสตร์ ทำให้มองเห็นแนวทางในการพัฒนาพื้นที่ โดยคำนึงถึงความเป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่ การให้ความสำคัญของพื้นที่ตาม ลักษณะทางวัฒนธรรมที่มีความเป็นอิสระ โดยอยู่ภายใต้กรอบของกฎหมายของ ประเทศ	การรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมอันดีงามตาม หลักศาสนา ที่ผสมกลมกลืนกับวิถีชีวิต ของคนไทยในพื้นที่ จต. ให้มีการปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมที่ เอื้อต่อการดำรงชีวิต ในเรื่องความ ปลอดภัย และคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่
การแก้ปัญหาเฉพาะ หน้า	การกำหนดนโยบายการปฏิบัติงานของ จนท.รัฐ ให้มีความอ่อนตัว ร่วมกันทำงานใน ลักษณะบูรณาการจนเกิดเป็นองค์รวม (Holistic) การจัดตั้งคณะทำงานที่ติดตาม ตรวจสอบสถานการณ์อย่างต่อเนื่อง เพื่อ สร้างความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างมี ประสิทธิภาพ	การจัดเจ้าหน้าที่รัฐที่ร่วมกันทำงาน งานในระหว่างรัฐ เอกชน และประชาชน อย่างประสานสอดคล้อง การชักจูงทำความเข้าใจในระหว่าง กัน เพื่อขจัดความซ้ำซ้อนของงาน ตลอดจนการสร้างความเป็นเอกภาพใน การทำงานให้ชัดเจน
การพัฒนาต้องเป็นไป ตามขั้นตอน	การกำหนดนโยบายที่มุ่งสู่ยุทธศาสตร์ ของชาติเป็นที่ตั้ง โดยการวางแผนการ ปฏิบัติงานตามกรอบยุทธศาสตร์ การพัฒนาเริ่มจากการอยู่ดีกินดีของ ประชาชนในพื้นที่ มีกำลังในการใช้จ่าย เศรษฐกิจชุมชน และโดยรวมของพื้นที่ดีขึ้น	อยากให้สนใจในเรื่องผลผลิตทาง การเกษตร และการส่งเสริมอาชีพใน ครัวเรือน ตลอดจนการท่องเที่ยวในพื้นที่
การพึ่งตนเอง	การส่งเสริมในชุมชนและท้องถิ่น สามารถจัดการตนเองได้อย่างอิสระ โดยอยู่ ภายใต้กรอบกฎหมายของประเทศ การอยู่ร่วมกัน อย่างเกื้อกูลในพหุสังคม	การพัฒนาสภาพทางจิตใจให้มี ความรู้สึกดีด้วยการอยู่ร่วมกันอย่างมี ความสุข การดำเนินชีวิตโดยยึดหลักของศาสนา เพื่อความเป็นอยู่และสังคมที่สงบสุข
เรียบง่ายและประหยัด	การส่งเสริมให้ดำเนินชีวิตทางหลัก ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การดำรงชีวิตโดยใช้แนวคิดสร้างรายได้ ลดรายจ่าย	การปฏิบัติตามหลักศาสนาถือได้ว่า เป็นการดำรงชีวิตที่เรียบง่ายและประหยัด อยู่แล้ว
การส่งเสริมความรู้ และเทคนิควิชาการ สมัยใหม่ที่เหมาะสม	การส่งเสริมให้มีการจัดตั้งศูนย์การ เรียนรู้ ในพื้นที่ และความรู้ทางเทคโนโลยี อื่นที่การเข้าสู่ ประเทศไทย 4.0 อย่างเต็มตัว การจัดตั้งศูนย์เพื่อพัฒนาอาชีพตามแนว พระราชดำริ และการส่งเสริมเทคโนโลยีใน การผลิตเพื่อการจำหน่าย	การให้ความสำคัญกับการถ่ายทอด องค์ความรู้ทางเทคโนโลยีการเกษตร และ เทคโนโลยีอื่นที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต

การพัฒนา ภูมิสังคมเศรษฐกิจ กลุ่มเป้าหมาย	กลุ่มผู้บริหารระดับท้องถิ่น ผู้บริหารระดับ ส่วนภูมิภาค ผู้บริหารที่มีส่วนรับผิดชอบ ด้านความมั่นคงของรัฐ และผู้บริหารระดับ รัฐบาล	กลุ่มผู้ปฏิบัติการในพื้นที่ องค์กรชุมชน ภาคประชาสังคม ผู้นำชุมชน ผู้นำ ศาสนา นักธุรกิจ และกลุ่มประชาชนใน พื้นที่
การอนุรักษ์และ พัฒนา ทรัพยากรธรรมชาติ	การอนุรักษ์ และวางแผนการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ โดยการสร้าง ความตระหนักในสำคัญของทรัพยากร ที่จะต้องมิให้ลือใช้ไว้ในอนาคต การรณรงค์ และสร้างเครือข่ายความ ร่วมมือ และการให้ความรู้ในการนำกลับมา ใช้ใหม่	การปลูกฝังประชาชนทุกระดับให้ เห็นถึงความสำคัญของทรัพยากรร่วมกัน ให้ประชาชนร่วมกันเป็นผู้จัดการ ทรัพยากรของตน ในการดูแล รักษา ผลประโยชน์ของทรัพยากร

ข้อเสนอแนะ

1. เชิงพื้นที่

การปรับปรุงพัฒนาสภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ในรูปแบบใหม่ โดยการพัฒนา
โครงสร้างพื้นฐานที่เกื้อกูลต่อการดำรงชีวิตของประชาชนในพื้นที่ เช่น การสร้างถนนไฮเวย์ที่มี
มาตรฐาน และปรับปรุงภูมิทัศน์สองข้างทางให้เกิดความสวยงามทัดเทียมกับประเทศเพื่อนบ้าน การ
ปรับปรุงสภาพแวดล้อมของเมืองให้มีความสวยงาม การปรับผังเมือง การกำหนดกฎระเบียบ กติกา
ทางสังคม

2. เชิงสังคมการอยู่ร่วมกัน

2.1 การดำเนินชีวิตที่อยู่ภายใต้วัฒนธรรมที่มีการผสมผสานระหว่างศาสนา และ
การให้มีความเป็นอิสระในเชิงวัฒนธรรม ตลอดจนการส่งเสริมให้มีการเดินทางไปมาหาสู่กัน เพื่อการ
สร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดี และการสร้างความเข้าใจอันดีต่อกันในพื้นที่

2.2 การสร้างกิจกรรมในเชิงการส่งเสริมวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกัน

2.3 การสร้างตำราเรียนที่มีการชำระความทางประวัติศาสตร์ที่มองเห็นถึง
ความสัมพันธ์อันดีระหว่างสยามประเทศกับรัฐปัตตานี

2.4 การกำหนดความรับผิดชอบทางสังคม ที่เป็นการจัดการของประชาชนเอง โดย
รัฐ และเอกชนสนับสนุน จนเกิดเป็นสังคมประชารัฐ

3. เชิงเศรษฐกิจ

3.1 การพัฒนาและส่งเสริมอาชีพทางการเกษตรในพื้นที่ โดยการสร้างมูลค่าทาง
การค้า และส่งเสริมการตลาดโดยให้ความรู้ทางธุรกิจแก่ประชาชน

3.2 การปรับเปลี่ยนภารกิจของหน่วยงานรัฐทางด้านความมั่นคงในพื้นที่มาเป็น
องค์กรส่งเสริมการค้า เป็นตลาดคนกลาง เพิ่มเติมในระบบสหกรณ์ที่อาจจะได้ผลประโยชน์ไม่มากนัก

3.3 ส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ อย่างหลากหลาย โดยเริ่มจากการพัฒนาแหล่ง
ท่องเที่ยวที่มีอยู่ และการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในหน่วยงานความมั่นคงของรัฐ เพื่อสร้างความมั่นใจ
และความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยว

3.4 การส่งเสริมการลงทุนทางธุรกิจศูนย์การค้า ห้างสรรพสินค้า ร้านอาหาร ภัตตาคารในพื้นที่ โดยให้สิทธิพิเศษทางภาษี

3.5 การดำเนินนโยบายรัฐสวัสดิการ ที่นำเอาเงินภาษีจากแรงงานต่างด้าวที่เก็บ เพิ่มขึ้นเท่าตัวในอัตราปกติ โดยประชาชนจะต้องมาติดต่อการรัฐโดยตรง

4. แข็งความมั่นคง

4.1 ลดกำลังทางการทหารลง แล้วเพิ่มเทคโนโลยีเพื่อการรักษาความมั่นคงเพิ่มขึ้น เช่น การยกเลิกด่านตรวจ จุดตรวจ เปลี่ยนเป็นอาคารที่มีความมั่นคงถาวร ใช้กล้อง CCTV พัฒนา สมรรถนะของบุคลากรเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการตรวจสอบ

4.2 ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในหน้าที่การรักษาความปลอดภัยในพื้นที่ชุมชน โดย กำหนดความรับผิดชอบ

4.3 ปรับปรุงองค์กรทางความมั่นคงให้มีเอกภาพในการทำงานอย่างชัดเจน ตลอดจนการมอบอำนาจในการปฏิบัติแก่หน่วยงานต่างๆ อย่างเหมาะสม